

קיץ ללא מוצא

רומן פוליטי

מאת

אבנר תבורי

© כל הזכויות שמורות למחבר

אין לעשות שימוש כלשהו בכתב היד, להעתיק, להדפיס, להפיץ או למכור – קטעים ממנו או בשלמותו, בכול מדיה שהיא, מבלי לקבל אישור בכתב מהמחבר.

הדמויות המופיעות בסיפור, למעט שמות של אישים ידועים, הן פרי דמיונו של המחבר. כול דמיון בין הדמויות לבין אנשים קיימים הוא מקרי בהחלט.

1

פגז של תותח התפוצץ בין הבניינים בקול רעם עמום והתיז לשמיים ענן של אבק ושברי אבנים. אפילו משב קל אחד של רוח לא היה, וענני אבק ועשן היו תלויים באוויר כמעט בלי תנועה, צרים צורות מעוותות ומעוקמות, ושמש גדולה וצהובה שהייתה נעוצה בשיפולי השמיים שלחה קרניים של חום יוקד שפילחו את האד שהיה תלוי מעל העיר כמו וילון.

המצלמה בידיו של גברי טקטיקה שוב ושוב, פולחת את המלחמה שמתחת לפלחי פלחים רבועים תמונה אחר תמונה.

מבין הבניינים אפשר היה לשמוע צרורות בהולים שנורו מכלי נשק אוטומטיים, וצפירות מקוטעות של אמבולנס שלא ניתן היה להבחין בו ממרחקים, וכל כמה שניות התפוצץ פגז חדש בין ההריסות, מוסיף עוד עיטור של עשן ואבק לקולאג' שניצבע בידי הקודמים לו, וממרחקים אפשר היה לשמוע את רעם יריות התותחים של הצבא מהסוללות שהיו מוצבות מדרום לעיר, באזור מחנות הפליטים שנכבשו כמה ימים קודם לכן. הבהקי אש צהובה שהבליחו מבין הבניינים היו עדות לאש מרגמות שהפלסטינים הנצורים השיבו לעבר קני הארטילריה שכתשה בהם.

באוויר עמד ריח כבד של צואה.

השיחים שמסביב היו מנומרים בפיסות פיסות של נייר עיתון, שכתמים חומים כהים באמצעם, במקום שבו אחזו שתי האצבעות שביצעו את תנועת הניגוב, והרחש הבלתי פוסק של המוני הזבובים שעטו על ערימות הצואה שהיו פזורות לכל עבר ליווה את רעשי המלחמה שנשמעו מהעיר הרחוקה.

בין השיחים, מרחק של כמה עשרות מטרים במורד ההר כרע חייל, מכנסיו מופשלים על נעליו וחירבן, ומהטרנזיסטור שלידו בקעו בקול רם מידי צלילי שירים עבריים מלווים בפריסות שלום ששודרו מהאולפן שבתל אביב ללוחמים שבלבנון.

ממעלה הדרך שמאחוריו שמע גברי נאקות מנוע של כלי רכב שטיפס במאמץ

בדרך התלולה שהובילה אל החניון שממנו השקיף אל העיר. המנוע גנח והתאמץ, עד שגברי הבחין מאחורי העיקול האחרון בגייפ צבאי שאנטנה גבוהה התנוודדה בירכתיו. הגייפ עצר רגע כמו מהסס בטרם ימשיך, ואז, בהקלת מנוע, החליק במורד הקצר ועצר ליד מכונית הסובארו השכורה, הלבנה והמאובקת, של גברי. מאחורי ההגה של הגייפ נחלץ רב סרן מגודל איברים, החליק על כתפו בתנועה אוטומטית רובה גליל, ומשך את מכנסי העבודה הצה"ליים מעל מותניו. אחר כך ירק מפיו בלילה של רוק ואבק ועשן, וצעד בצעדים גדולים אל המעקה שתחם את החניון. הוא נעמד בפיסוק רחב, ידיו בכיסי המכנסיים, מביט אל העיר שהייתה פרוסה מתחת, נשם נשימה עמוקה, וסינן מבין שיניו 'קוס אוחתק' חרישי.

וכך הם ניצבו בדממה, שעה ארוכה, בקצהו של חניון בחזיתו של מבנה בית ספר שהיה בנוי על צוק מתנשא, ומתחת בערה העיר בירות. זה היה קיץ, והשנה הייתה 1982.

לרב סרן קראו שי. השניים נפגשו כבר כמה פעמים במהלך התקדמות הכוחות, ונוצרה ביניהם תחושה של קירבה מסוימת, מעיין שמחה לשוב ולפגוש פרצוף מוכר שוב ושוב בלי כל הגיון בקצב ההתקדמות שמכתיבה המלחמה ולגלות בהפתעה, שהוא עדיין בין החיים.

הרב סרן נד בראשו, וגברי מיקד את עדשת המצלמה בבניין רב קומות שקרס תחתיו באותו הרגע, בשקט, בלי קול שאבד במרחק. המצלמה טקטה פעמיים, ענן העשן עלה למעלה לאיטו, יוצר באוויר דמויות של שדים קטנים שחרצו לשון, ואחר כך פשטו צורה ונמוגו לתוך האפרוריות.

"יש לך משהו לומר?" שאל גברי את שי, מבטו משוטט דרך העדשה המקריבה בין רחובות העיר.

"קוס אוחתק זה מה שיש לי לומר" אמר שי בקול שקט.

היה חם מאד, והזיעה נטפה מתחת למדי החאקי הכבדים שלבשו, ויצרה כתמים רטובים מתחת לבית השחי ובמרכז החזה, והאבק שאי אפשר היה להימלט ממנו יצר על העור החשוף, על הפנים ועל הזרועות, עיסה דביקה בצבע אפור כהה שהזבובים נתפסו בה.

שי ליטף ביד מיוזעת את הזקן בן כמה הימים שעיטר את פניו ושאל את גברי מה הוא עושה במקום המזויין הזה, במקום ללכת לים בתל אביב, וגברי

אמר "אתה צודק, זה בדיוק הזמן לאכול פלח של אבטיח עם חריץ של גבינה בולגרית". שי צחק, והעיר משהו בעניין החריץ שלא היה קשור דווקא לגבינה, ושניהם צחקו, ושי הציע שבמקום אבטיח וגבינה, גברי יצטרף אליו לקופסא של שעועית במיץ עגבניות, גולאש, קופסא של פלחי אשכוליות ולחם משילשום, מנפלאות מנת הקרב הצה"לית.

גברי אמר שיש לו רעיון טוב יותר: שישליק כבש ריחני, סלט ערבי מתובל בשמן זית ירוק וקפה שחור עם בקלאווה באחת המסעדות של ברומנה מהלך נסיעה קצרה במעלה ההר, בצד השני של המלחמה.

"אותי שכנעת", אמר לו שי בקול סמכותי שבא משנים של צבא, וגברי הכניס את המצלמה לתיק הגדול שהיה תלוי על כתפיו ואמר "יאללה נלך".

הם נכנסו לסובארו השכורה שהצבע הלבן שלה היה ניגוד בולט לצבעי החאקי ירוק ששלטו בסביבה. בניין בית הספר "מון לאסאל" שנפרש על גב הרכס ונטש על ידי מוריו ותלמידיו בגין המלחמה, הפך להיות בסיס צבאי, ועשרות חיילים וכלי רכב כבר הסתדרו קבוצות קבוצות במגרשים ובחדרים, והאוויר היה מלא בצלילים חדים ובתנועות נמרצות של פעילות פיקוד ומטה.

ענן האבק שהתמר מהדרך המובילה לפסגה הביא אתו את רעש מנועי הטנקים וכלי הרכב האחרים שזרמו צפונה בטור שלא היה לו סוף.

השי"ג החווה תנועה מגונה לעברם כשחלפו על פניו נוסעים בכיוון המנוגד להתקדמות הכוחות המתארגנים וצעק: "עיתונאים מזוינים, אתם עושים פה חיים ואנחנו תקועים בתוך החרא!".

"הוא צודק, אתה יודע" אמר שי, וגברי אמר שהוא יודע, ואם שי מתעקש אפשר לחזור לשעועית במיץ עגבניות ולקופסת הגולש, לא שכח גם להזכיר את הלחם משילשום.

"אין דרך חזרה" אמר שי, התפרקד מתפנק על מושב המכונית, ולחץ על הכפתור של הרדיו. תחנת הרדיו של הכוחות הנוצריים השמיעה מוסיקת בין ערביים מתקתקה, "עשן בעינייך" שרו הפלטרס, ושי סינן "קוס אוחת'ק" חרישי וכיבה את המקלט.

"אז מה בדיוק העניין?" שאל שי אחרי שנסעו כברת דרך בשקט.

"לא יודע בדיוק," אמר גברי "היה משהו בהבעת הכעס שהייתה על פניך כאשר התבוננת בעיר המופצצת שמצא חן בעיני. אני יודע, אולי הגעגועים לתל אביב ששמעתי בקולך עוררו בי רצון להציע לך פיצוי קל".

"אהה", אמר שי ועצם את עיניו בעיפות, "עוד עיתונאי שמאלני מסריח". גברי לא חשב שזה מצחיק ושי אמר לו "עזוב אל תתחיל וויכוח אני בצד שלך בסיכומו של דבר, הרי בגלל זה אני נוסע אתך עכשיו לאכול שישליק של כבש".

רחוב המסעדות בברומנה שקק חיים, צעירים וצעירות, לבושים ברישול מהודר, מילאו את המסעדות ואת בתי הקפה, ושתי שורות של מכוניות מבריקות חנו בצפיפות משני צדדיו של הרחוב הצר. הם נסעו כמעט עד סופו של הרחוב עד שמצאו מקום לחנות בו, ונכנסו אל המסעדה הקרובה ביותר.

הסועדים הפסיקו ללעוס רק לרגע קצר, כדי להעיף מבט בשני הגברים לבושי המדים של הצבא הישראלי ומכוסי האבק הלבן שנכנסו למסעדה, ומיהרו לשוב לענייניהם. המציאות הלבנונית הרגילה אותם לקבל כמובן מאליו גם את המוזר ביותר. המלצר שהזמינם לשבת, אף לא הניד עפעף.

הניחו על שולחנם בקבוק של עראק וקנקן מים, והרבה צלוחיות קטנות עם סלטים, חומוס וטחינה ופול, וסלט ירקות חתוך דק וזיתים ופלפלים חריפים וחצילים מטוגנים בשמן, ולבנה עם שמן זית וטאבולי וחתוכות בצל ופלפל חריף אדום.

גברי מזג לאט את המים אל תוך כוסות העראק והמשקה השקוף הלבין וריחו המתקתק מילא את האוויר. מהעיר שבמורד ההר, כאילו ממרחקים, נשמעו הדים עמומים של פיצוצים, ומהשולחן שלידם נשמעו צחקוקים עליזים מחבורה של צעירים וצעירות לבנוניים.

אחד, לבוש סרבל צבאי, נופף בידו לעברם ואמר – 'שלום', בעברית.

"היינו בסיפור הגיוס שלך לצבא" המשיך גברי חוט שיחה שנקטעה.
"זה היה טבעי לגמרי שהתנדבתי לצנחנים", אמר שי, מעמיס מהסלטים על

צלחתו, ומסמן למלצר להביא עוד מהפיתות החמות. "אל תשכח שזה היה פחות משנה אחרי מלחמת ששת הימים, צריך לזכור את השמחה, את ההתלהבות את הבלגנים וכל זה.

אני בסך הכול הרגשתי די דפוק, אתה מבין, הייתה לי הרגשה שהפסדתי את כל העניין בגלל שהייתי צעיר בשנה. הפסדתי את התהילה, החמצתי את ההזדמנות להיות בין משחררי ירושלים ואת הצ'אנס למות בגבעת התחמושת. אתה מכיר את הסיפור על החייל שמקבל חבילת שי ובפתק המצורף כתוב: "חייל יקר, אני מקווה שתהנה מהחבילה ותמות בגבורה למען המולדת".

גברי צחק.

"אל תצחק, עיתונאיי" אמר שי בקול עייף, "כאלה היו הימים ההם. ואז אתה בא לצבא וחותרם קבע וכל זה, ומחכה לרגע הגדול, מחכה לצ'אנס שלך שיגיע, ובינתיים אתה נרקב חודשים ארוכים בשרות שנראה שלעולם לא יהיה לו סוף במעוזים המסריחים מריח של עכברים מתים בקו בר-לב. חי איתי בבונקר עכבר קטן שהיה מגיח מאוחר בלילה, כשהיה שקט, מחור בקיר על יד מכשיר הקשר. קראנו לו יוחנן. יוחנן העכבר. היינו משאירים לו על יד החור פירורים של עוגות שהיו מגיעות בחבילות של ה"וועד למען החייל" וככה היינו אוכלים בחברותא, אני ויוחנן העכבר, עד שמכשיר הקשר היה מרעיש ויוחנן היה נמלט בחזרה לתוך החור שבקיר.

ובימים היינו מסתובבים בתעלות שבחוץ, וכל מה שהיית מקווה זה שאיזה צלף מחורבן לא יוריד לך את הראש, ובכל פעם שהמצרים היו מרביצים את ההפגזות האיומות שלהם היית רועד בבונקר מרוב פחד, מתפלל שכל המבנה הזה לא יתמוטט לך על הראש.

הצבא חילק לכולנו משרוקיות, ובכול שעות היום, כמו צרצרים, היית שומע שריקה של החייל בתצפית שצועק - יציאה, והיית רץ כמו מטורף להספיק להיכנס לתוך הבונקר לפני שהפגזים נוחתים.

איציק, שהיה סמל המחלקה שלי, הלך לחרבן בבית השימוש שבקצה המעוז, ופתאום החייל בתצפית צפצף, וכולם רצו כמו עכברים, ופגז פגע פגיעה ישירה במבנה הפח של בית השימוש והכול התרומם באוויר ונחת עשרה מטרים משם על החול, וככה מצאנו אותו אחר כך, גוש בשר מטונף ומסריח בתוך ערימה גדולה של חרא. ככה זה היה שם".

צללים ארוכים של ערב החלו נמתחים לאיטם על פני המסעדה, ושי שתק פתאום והתרכזו בסלטים שלפניו, פניו כמו התארכו גם הם, וראשו הוסט לפנים כמו מעודף משקל שנוסף לו פתאום.

רעש טרטור של גרטור בקע מאחורי המסעדה, וכמה שניות אחר כך עלה אור עמום במנורות שעל התקרה.

המלצר שהביא את השיפודים של בשר הכבש, הסביר בטון מתנצל שבגלל המלחמה יש הפסקות תדירות בזרם החשמל, אבל הוא בטוח שזה לא יפגע בהנאתם מהארוחה.

שי הוריד את חתיכות הבשר אל הצלחת בעזרת פלח פיתה, ואכל בריכוז דקות ארוכות.

"אחר כך", המשיך פתאום כאילו לא הפסיק כלל בשטף הדברים, "אחר כך באו הימים של השגרה, הסבה לשריון וכל זה, והימים המפוארים של האוגדה ברפידים. ארוחות שחיתות בשעות הלילה וזיונים בלי חשבון עם חיילות צעירות, וגנרלים עם סיגרים וקרונים ובקבוקים של וויסקי בארגזי התחמושת, והטסות בבואינג של חיל האוויר לתל אביב.

"ארבעים דקות ואתה בעולם אחר. מה זה עולם אחר זו לא מלה. התשה קראו לזמנים ההם, אתה זוכר? התשה. החיילים היו מותשים כהוגן לאורך התעלה ובתל אביב היו מותשים מהחגיגה הבלתי פוסקת יום ולילה, למי בכלל היה אכפת ממה שקורה רחוק כל כך בקצה סיני על גדות האגם המר.

ועכשיו לבנון, ולפעמים כמו בפלאשבק יש לי את אותה ההרגשה, כמו אחר הצהריים היום ששמעתי ברדיו כי כל מקומות החנייה בחופי הרחצה באזור הרצליה מלאים, ואין עוד מקום פנוי.

שי שוב נשתתק, ולגם מכוס העראק לגימה ארוכה לפני שהמשיך.

"ומלחמת יום כיפור. ואל תישאל אותי איך היה ולמה נשארתי בחיים", חזר שי אל הנקודה בה עצר, וקולו היה שקט ועצור, "כי אני לא מתכוון לספר לך". הדבר הכי נורא אולי היה בהרגשה שהנה, שוב אני לא אזכה בתהילה. אתה תופס את זה? בששת הימים הפסדתי את התהילה כי הייתי צעיר מדי, מתחת לגיל הגיוס, וכל מה שיכולתי לעשות זה לגלגל תחבושות במחסן של הג'א, ואחרי כל השנים האלה, בצבא, שנים שאתה מכין את עצמך ומתאמן

ומתכוון לרגע המבחן המפואר שיבוא, ואז, כשהרגע מגיע, אתה עם המכנסיים למטה, וכל מה שאתה יכול לחשוב עליו זה איך לצאת חי מהתופת ולעזאזל התהילה."

ופתאום כמו עייפות גדולה ירדה עליו והוא נשם כמה נשימות עמוקות, ובקול לאה שאל: "אתה מבין אותי עיתונאי שכמוד?"

גברי אמר שהוא חושב שכן, ושי אמר באנחה - "מה אתה מבין, קוס אוחת'ק, מה אתה מבין... " "הסוף היה שאחרי המלחמה עזבתי את הצבא", המשיך שי, "החלום ושברו וכל זה, אמרתי לעצמי שזהו זה, מעכשיו חולצות טריקו וג'ינס וסנדלים וחתיכות בחוף הים של תל אביב ושימות העולם".

"נשמע צעד בכיוון הנכון", אמר גברי, ושי אמר: "ידעתי שאתה לא מבין שום דבר... לקח לי בדיוק שנה לחזור לצבא, תשאל למה?"

גברי שאל.

"בגלל תחושת הניתוק. אתה מבין, פתאום אתה לא בעניינים. אתה לא יודע מה קורה. הייתי מטלפן לגדוד לחפש את המחליף שלי, והיו אומרים לי שהוא עסוק, ואתה לא יכול לשאול - במה הוא עסוק לכל הרוחות?"

אתה קורה עיתונים ולא מבין כלום. כשהייתי בצבא לא הייתי צריך עיתונים כדי לדעת מה קורה ומה יקרה... ומסביבך ים של אנשים אנונימיים, ואתה בשבילים סתם איזה בן אדם, הם לא יודעים שאתה רב-סרן שי, סמג"ד, איש חשוב, צנחנים ושריון וכל הבלגן. זה בכלל לא בראש שלהם. ומסביב הפגנות, ומוטי אשכנזי, ודרישות להפיל את הממשלה, והאשמות וועדות חקירה, והלם ההלוויות ההמוניות והרגשה של מחנק הולך וגובר מהמבטים של החבר'ה שנשארו בפנים, מן מבט מאשים שאומר - אז מה אם נשארתי בחיים, עכשיו אתה בורח כמו שפן...

אז אחרי שנה חזרתי לגדוד, ועכשיו אני יושב במסעדה בבירות ואוכל שישליק כבש, ותאמין לי ששישליק משובח שכזה אתה לא מוצא אפילו בתל אביב, ופה מלחמה, ולך תבין את כל זה".

גברי הרהר בתחושת השבר, בתחושה שהדברים שפעם היו כל כך ברורים כבר לא ברורים בכלל, וההרגשה של ביחד שכבר לא קיימת, הוויכוחים המרים, השנאה, והעמדות הנוקשות, ואטימות הלב החליפו את מה שפעם, כך האמין, היו ערכים של אחדות המחנה, של אחדות המטרה.

ובליבו חיידק על השימוש במילים הנמלצות של נאומים נוסח בן גוריון, שנראו הולמים את מה שהיה, וזרים כל כך למה שיש עכשיו.

"כשאני מסתכל על דברים דרך עדשת המצלמה" אמר גברי "הכול מקבל ממדים מוגדרים. יש ריבוע בתוך חלל שחור, ובריבוע הקטן הזה נכנסת כל המציאות בצבעים חדים ובהירים, ואז אני מסתכל על הדברים כאילו הם בסרט קולנוע, קורים למישהו אחר במקום אחר, ולפעמים אני לא מאמין שהדברים שאני רואה באמת קורים. במסגרת שתוחמת לי עדשת המצלמה הדברים נראים מאוד ברורים, אבל מאד לא מובנים, מאד לא מובנים רב-סרן שיי".

וככה ישבו שניהם, שקועים בהרהורים. שי הוציא חפיסת סיגריות מכיס חולצתו, הצית לעצמו אחת, והציע שניה לגברי, שסירב בתנועת יד, והמלצר הביא קפה שחור וסמידך בפינג'אן אלומיניום קטן ושני ספלוני חרסינה לבנים לצידו על מגש נחושת קטן, והם שתו בשתיקה.

חושך ירד על ההר, והמנורות שעל התקרה הבלוחו באור עמום שגבר ונחלש בכל פעם שהגנרטור היה משנה את מהירות סיבובי המנוע הרעשני שלו, ומעל העיר רבץ עכשיו ענן שחור של פיח ועשן, ומתחתיו המשיכו להבהיק הבזקים צהובים של ירי.

בשקט שילמו את החשבון ונסעו משם.

"שין גימל!!!" צעק שי מהחלון לעבר עמדת השמירה המוארת במנורה בודדת שהייתה תלויה בחוט משתלשל מענף העץ הסמוך. מחסום חבל מאולתר שנימתח בין שתי חביות לרוחב הכביש מנע מבעדם להמשיך בדרך. הש"ג לא היה בעמדתו. שין גימל!!! "צעק שי שוב, ומאחורי החשיכה שהטיל העץ הגיח חייל מנומנם עטוף בשמיכה צבאית, החגור שמוט לו על כתף אחת והרובה תלוי ברישול על השנייה.

"בוא הנה" צעק שי לעברו "אתה מטומטם או מה, אתה רוצה שמישהו יבוא וישחט אותך? זה לבנון פה ויש מלחמה אם לא שמת לב, אז תעיף מעליך את השמיכה ותנסה לא לשכוח איפה שאתה נמצא"!!!

החייל ביצע את ההוראות לאיטו, בתנועות מדודות, ושמט את החבל על

הרצפה כדי שיוכלו להמשיך בדרכם.

"מה אני צועק" העיר שי כאילו לעצמו, "אפשר לחשוב שאני תמיד מצליח
לזכור איפה אני נמצא בדיוק".

ברדיו של המיליציות הנוצריות ניגנו שירים של פרנק סינאטרה.

2

אמש נסע גברי ברחובות השקטים של הר הכרמל בעיר הולדתו חיפה. בכול פעם שהיה שב ונוסע ברחובות המוכרים, היה נמלא פליאה על תחושת הריקנות שהייתה אוחזת בו, כמעט שעמום, ער רק לכך עד כמה שמשאיר אותו המסע אל מחוזות ילדותו אדיש וקר.

לא שהייתה לו ילדות רעה, נהפוך הוא. חיפה של שנות ה 50 הייתה עיר פועלים שהתקיימה בתוך בועה - "חיפה האדומה" קראו לה - עיר שנשלטה ביד בולשביקית על ידי מפלגת השלטון הנצחי, כך חשבו אז, מפא"י ו"הסתדרות העובדים הכללית". החג הגדול בחיפה היה האחד במאי, וגברי זוכר את המצעד ואת הדגלים האדומים שהתנופפו בגאון לצלילי האינטרנציונל, ששרו אותו בעברית.

בדמיונו ראה את עצמו, נער רזה וגבוה, בן שלוש עשרה היה אז, לבוש מכנסי חאקי וחולצה לבנה, רוכב בכביש במעלה ההר על אופניו, נושם נשימות ארוכות ומתנשף בקול מרוב מאמץ. ובמרכז הכרמל, שהייתה בו כיכר עגולה עם דשא ופרחים ושתי שדירות של עצים, היה עוצר כדי לפוש לקראת המשך הדרך. בפינה היה קפה אפרורי וחסר כל חן, קפה "פאר" - היה שמו, שבו מוכרת בחלוק בצבע תכלת הייתה מוכרת כדורי פלאפל שיבשו בתוך מכשיר חימום חשמלי, בפיתה שתמיד הייתה שבורה בקרקעיתה, ומיץ מרסק הצנון שתחבה פנימה בכוח היה נוזל לאורך הזרוע. ולמרות זאת, לא היה עומד בפיתוי, וקונה חצי מנה, ובשארית הערב הייתה בחילה קלה מלווה אותו בכל אשר הלך.

שם, ליד הקפה, מקנח את שאריות הפלאפל במיץ בטעם אשכוליות, שמע בערב שבת ברדיו את ההודעה כי הנשיא ג'ון קנדי נרצח. גברי זוכר את תחושת המסתורין שאחזה בו. סביב היה הכול שקט, ורק מתחנת המוניות של טכסי-כרמל נשמעו קולות של נהגים, והקריין סיפר איך נורה קנדי בעת מסע במכונית ברחובות העיר דאלאס.

גברי היה בדרכו אל גן "האורנים", שם היו נפגשים מידי יום ששי לרקוד לצלילי אקורדיון שסיפקה מועצת פועלי חיפה, ועל מגרש הכדורסל של קבוצת "הפועל" היו סובבים מעגלים מעגלים לצלילי אקורדיון משולהב שנישאו למרחוק באמצעות רמקולים צעקניים: קומה אחת, קרקוביאק, הורה נעורים... הזיכרון הקולקטיבי היה נעוץ עדיין אי שם בערבות השלג של רוסיה - הוולגה, ומיכאל סטרוגוף היו הפולקלור שעליו גדל, ובצריף של התנועה היו שרים בערב ששי שירי קוזקים רוסיים - "על גדות הדניפר דוהרים סוסים, ובשצף קצף הם רצים הם רצים" ו"וואניה הו וואניה אל תעזבי אותי וואניה, אל תעזבי אותי וואניה לעולמים." הם שרו שירים רוסיים עם מלים מתורגמות לעברית, ולבשו חולצות רוסיות חסרות דשים בצווארון ומעוטרות בריקמת יד, הם קראו ספרים מתורגמים פרי עטם של גדולי הסופרים הרוסיים, והציגו מערכונים מצחיקים על חלוצים מ"גדוד העבודה" שמדברים בניב רוסי כבד. הליצנים היו קוראים בגרון ניחר קריאה: "רוסיה אימנו, סטאלין אבינו, הלוואי והיינו ייתומים" וסטאלין כבר היה מת מזה כמה שנים, ואיש עוד לא שמע על המיסיוסיפי ועל אלבאמה ועל עיר ושמה דאלאס שבה, באותו יום ששי נרצח הנשיא קנדי, וגברי זוכר שחש תחושה של טרגדיה גדולה מבלי שיכול היה לרדת לעומקם של דברים, רק צער גדול על הנשיא הצעיר והיפה שנורה למוות בכביש בארצו שלו...

בחורשת האורנים הסמוכה היו נפגשים זוגות בחסות החשיכה, יושבים על ספסל ואוחזים ידיים או מחליקים בהיחבא יד לעבר הכתף. גברי ביקש שם חברות משושי, שהייתה הילדה הכי יפה בכיתה, ושיערה שחור וארוך היה אסוף לזנב סוס שהיה מקפץ בשובבות כאשר הייתה רוקדת במעגל, ונח על כתפה כאשר הייתה יושבת.

הם קבעו להיפגש בהפסקה שבין הריקודים בחורשה, ליד הספסל השני, במקום חשוך במיוחד, ודקות ארוכות לפני שגם קולו של האקורדיון כבר היה שם, סובב בעצבנות, פיו יבש מרוב התרגשות, חרד שמא לא יעמוד לו האומץ, ולא ידע לומר את המילים הגורליות. ואז ראה אותה צועדת בצעדים מהירים לעברו, והשניות שבהן עשתה את המרחק הקצר עד אליו נראו לו כמו נצח, וכשניצבה לידו בחשיכה שמע את הלמות ליבו ויכול היה לראות רק את חולצתה הלבנה ואת צללית ראשה בחשיכה, ולא ראה את תווי פניה ואת עיניה ורק כך היה לו אומץ לשאול אם תהיה חברה שלו... שושי אמרה כן, וסבבה על עקבותיה וברחה, וגברי רץ בכיוון ההפוך וליבו מלא על גדותיו, ותחושה של אושר גדול מילאה את כל ישותו. שנים אחרי כן, כשהיה הוזה בהקיץ ומשחזר את הרגע הזה, היה שב ונוגע ברטט באותו רגע מאושר,

ומודה, בכאב, שמאז לא ידע עוד אושר שכזה.

באותו לילה ליווה אותה לביתה, הלכו את הדרך הארוכה עד לשכונת המגורים הרחוקה כשהם אוחזים יד ביד ברחובות החשוכים, והוא גורר לידו לצדו האחר את זוג האופניים שלו. בחודשים שבאו הם בילו שעות ארוכות ביחד, חווים יחדיו חוויות של אהבה ראשונה תמימה וילדותית, ניצבים שעות ארוכות חבוקים זה בזרועותיו של זו מתחת לעץ הגדול שעמד בחצר האחורית של ביתה, סופגים את התחושות והריחות, אך לא מעזים לממש את אהבתם ולהשביע ניצנים ראשונים של תשוקה שהנצו בתוכם, אך נשארו חנוקים בליבותיהם בגלל מגבלות הזמן והמקום.

החברות, כדרך של חברויות ראשוניות, לא האריכה ימים, אבל שנים אחרי כן עוד היה גברי שבוי באהבתו הראשונה והבלתי ממומשת, הוא היה חולם על הילדה עם זנב הסוס בלילות מלאי תשוקה ומטפח בדמיונו את דמותה הבלתי מושגת.

עד שיום אחד היא חזרה והתפרצה אל תוך חייו.

ערב רחוק אחד לפני כעשר שנים טלפנה אליו פתאום ובקול מתוח אמרה כי היא חייבת לראותו.

קבעו להיפגש בבית קפה בתל אביב, ברחוב בן יהודה, לא רחוק מהים. הייתה שעת בין ערביים, והיא באה כשכובע גדול מסתיר את פניה ומשקפי שמש גדולים מכסים את עיניה, לא רצתה שיזהו אותה, כך אמרה לו, גם זנב הסוס נעלם כלא היה, במקומו הייתה תספורת נערית קצרה.

כשישבו ליד השולחן התחילו הדמעות זורמות במורד לחייה ולא יכלה לעצור, והיה זה אז, מעל לכוס של קפוצ'ינו פושר עם קצף שגלש מעבר לשפה ויבש על הדופן, ששושי סיפרה לו כי היא עומדת להתחתן.

היא הכירה אותו, את החתן המיועד, בזמן שירותה בצבא, גבר מבוגר ממנה בשלוש שנים, מסודר ומאורגן, מאד שיטתי ומבוקר. היו מבלים הרבה אצל ההורים שלו ושלה - שבת אחת אצל אלה, השנייה אצל האחרים - ומבלי שנתנה את דעתה למתרחש החלו חייהם נעים במסלול הבטוח אל עבר חופה וקידושין. זה לא שהיא לא ידעה לאן פני הדברים נעים בתוואי הבדוק הזה, סיפרה לו בקול חנוק ורוטט מבכי, היא הייתה בכל הפגישות ושמעה את כל השיחות, ואפילו כשהתחילו לדבר על תאריך ועל אולם, ההכרה שזה אכן קורה לא תפסה אותה, הדחיקה דברים, הודתה, מציעה הסבר של

פסיכולוגיה בגרוש, לא התייחסה ברצינות למה שקורה, חשבה שהכול דיבורים, וכך התעוררה הבוקר בבהלה, תופסת פתאום שיש תאריך ויש אולם, ונקבע התפריט ונשלחו ההזמנות, ואימה אחזה בה והיא לא יודעת מה לעשות, ובצר לה טלפנה אליו, "אוי גברי, מה יהיה מה יהיה".

גברי אחז בידה מנסה להרגיע וליטף בעדינות את לחייה. הוא ניסה להסיט את מחשבותיה לכיוונים אחרים, ושלב למענה מזיכרונו את הרגע האהוב עליו ושיחזר לפניו בתנופות מכחול עז את הערב ההוא שבה ביקש ממנה חברות בגן "האורנים" ושיפר לה כי אמרה "כן, וברחה, היא חייכה ואמרה "לא נכון"... "כן נכון" התעקש גברי, ועיניה ניצתו בברק השובבני שכל כך אהב והיא צחקה, ושוב אמרה, ובקול מתפנק: "לא נכון"...

גברי אמר: "כך הרבה יותר טוב" ובמפית נייר ספג את דמעותיה, ואחר כך קירב את ראשה אליו ונשק לה בעדינות על עיניה, ועל מצחה, ורפרף בעדינות על שפתיה והיא לא מחתה. היא שילבה את ידה בידו, וליטפה את זרועו, וכשנשק לה היא נענתה לו ושפתיה המלוחות מדמעות נצמדו לשפתותיו.

אחר כך הלכו לטייל על שפת הים, החזיקו ידיים והעלו זיכרונות מהימים הרחוקים. גברי אמר לה שהוא אוהב אותה, וכי היא האהבה האמתית היחידה בחייו, והיא אמרה: "קשקשן אחד, איפה היית כל השנים האלה" וזרקה בו חופן של חול.

שושי זכרה איך בלילה של יום העצמאות ליד המדורה שעל שפת הים ישבו חבוקים שעות, פוחדים לזוז או לשנות תנוחה שמא יפוג הקסם, וגברי שיחזר את התנוחה ושניהם נצמדו זה לזו וישבו קפואים בלי נוע, ושושי צחקה צחוק פעמוני, עד שאיבדו את שיווי משקלם והתהפכו אל החול.

אחר כך הלכו לדירתו ושושי נצמדה אליו בלהט של תשוקה ישנה שלא באה לידי שובע, והם עשו אהבה מתוך כאב, ודמעותיה שוב זלגו בלי מעצור, והוא נישק את עיניה "שושי, שושי ילדה שלי" הוא לחש לה, נושם לתוכו את ריח גופה שהטריף עליו את חושיו, מלטף כל חלקת גוף, מנשק את פיה ואת פניה, לא יודע את נפשו מרוב אושר וצער.

רק כשעלה השחר נרדמו שניהם, סחוטים, פיהם יבש ועיניהם צרובות, ואחרי כמה שעות התעורר בבהלה, וראה שהיא אינה לצדו, חמקה מבלי להשאיר סימן, ורק ריח גופה שעלה מהסדינים היה הוכחה לכך שלא היה זה עוד חלום שחלם. וגברי אסף את הסדין אל בין זרועותיו, ובכה בכי חרישי,

”שושי, שושי, ילדה שלי” שב ולחש אל ריח גופה.

יומיים אחרי הלילה ההוא התחתנה שושי עם הגבר שיועד לה, ומאז ועד היום, לא ראו זה את זה. אחרי שנים רבות ונשים רבות, חשב כי הדמות עם זנב הסוס השובב שהיה מחייה בדמיונו בכל רגע של ממשות נואשת, עמדה כמכשול בינו ובין כל הנשים האחרות שבחיו.

כשעבר שם ליד גן ”האורנים” במכוניתו בליל אמש, היה הכול חשוך וריק והוא חשב איך זה שהמקומות שהיו כל כך מרכזיים בחייו, עומדים להם שוממים כמו אנדרטאות של שיש. החורשה האפלולית לא הציתה בו נוסטלגיה, רק גרמה לעצבנות בחלק התחתון של הבטן, ורצון דחוף לברוח משם.

הוא ניסה למפות לעצמו את רגשותיו, ניסה להבין מה גורם לו לחוש מרירות נוכח מקום שהיו בו רק זיכרונות מתוקים. אולי אכזבה ממפגש עם מקום מוכר בנסיבות שהשתנו כל כך ואינן הולמות את הנאיביות והאופטימיות שהיו חלק בלתי נפרד מהקסם של המקום? אולי כעס על ההכרה שהמשמעות האמתית של המקום הזה אבדה, יחד עם כל העולם שהיה קיים סביבו פעם, עולם שנהרס במו ידיהם של הילדים כשבגרו והפכו להיות אנשים מבוגרים כמותו.

כשסיימו את הלימודים בבית הספר התיכון, והיו ערב הגיוס לצבא, החליטו כי ישובו ויפגשו כולם חמש עשרה שנים אחרי, וכמה מהחיפאים שבחבורה לקחו על עצמם לארגן את האירוע, שאחרי כמה דחיות, הוא נקבע לערב הזה.

המפגש היה בצריף הירוק של התנועה, בחורשה שליד בית הספר.

בצריף הירוק הזה בילו הרבה שעות. ”מי אני ומה אני?” שאלה אז שרי המדריכה השליחה, כשהיא קוראת שיר מרדני משל דוד אבידן, ועוזי חברו היה לוחש באוזנו: ”תיראה איך השדיים שלה מתנדנדות מתחת לחולצה”, וגברי היה מסמיק מרוב התרגשות להעזה של חברו עוזי.

עולמו סבב סביב התנועה : הפעולות, המפגשים החברים, המדריכים, השכבה הבוגרת, השכבה הצעירה... זה היה מעין מיקרו קוסמוס שחי על פי חוקים נוקשים משלו, תחום במסגרת מאד ברורה. היו הגדרות ברורות של מה מותר ומה אסור, של מה שייך ומה לא, קונפורמיות כמעט סטליניסטית שהגדירה בדיוק את אורך החצאיות המותר לבנות, ואת סוג התסרוקת המותר לבנים, מלווה במצהלות של מעשי קונדס מוגדרים היטב. מי שלא התאים היה מוצא את עצמו בחוץ, בהוראת ה"מועצה" שהייתה אחראית על שמירת הקונצנוס.

גברי זכר ילדה אחת שהודחה בבושת פנים, שדיה צימחו מוקדם משל הבנות האחרות והיא החלה לשים לב לנשיותה, להופיע במשהו קצת שונה מהחאקי כחול הבטוח. כמה בנים בשכבה הבוגרת סיפרו כי הכניסו ידיים מתחת לחולצתה ולטפו את שדיה. המועצה הביאה את שאלת התאמתה להצבעה בפני החברים - הבנות כולן הצביעו נגדה, הבנים התביישו להרים ידם בעדה, והיא הייתה בחוץ. והוא זכר איך זרמו הדמעות מעיניה היפות, איך עמדה מחוץ למעגל ומיררה בבכי תמרורים. אבל לא היה ערעור על החלטות המועצה.

במורד הרחוב שמוליך אל הצריף חנתה שורה של מכוניות, וגברי חלף על פני הדגמים הסולידיים בצבעי כחול מטאלי ואפור בהיר. הוא החנה את מכוניתו בקצה השורה והחל צועד לאיטו בנתיב המוכר, ישר בירידה, ואחר כך שמאלה בשביל הכבוש שבין העצים. הוא זכר להיזהר מהגדם של העץ הכרות שלא רואים אותו בחושך, אחר כך מהמדרגה הבנויה אבן ליד פינת הישיבה המעוגלת, ואז ניגלה הצריף בין העצים. אור ניאון לבן בהק מבעד לחלונות וזרם החוצה מבעד לדלת הפתוחה וגברי עצר רגע, תופס מחסה בחשיכה העבה שבחוץ, והמתין. הוא נשם את ריח האורנים והאזין לרחשי הלילה ובליל של זיכרונות הציף אותו. זכר את ריחה החמצמץ של המדורה שהשתינו עליה כדי שתכבה האש, ואת טעמו המריר של הקפה שרתח בפינג'אן, את ריח הלילה שהדיף שק השינה בטיול למדבר יהודה, ואת רעד הצינה של שחר אפרורי על פסגת המצדה. זכר את היבלות במסע מים אל ים ואת מגע הבוץ שבזחילה אל מערת הנטיפים שבנחל כרכרה, ואת המגע של שוק חשופה במכנסיים קצרים צמודה לשוקו שלו מתחת לשמיכת צמר,

בלילה עם ירח מלא בחווה שברמת יוחנן.

הוא תהה מה יכול להישאר מכל זה אחרי חמש עשרה שנים, וכמעט שפנה לשוב אל עקבותיו וללכת משם. חש נעזב ומנוכר, לא שייך עוד למקום, בוודאי שלא לזמן. אך לבסוף, כמו פרפר שנמשך אל להבת הנר, צעד את הצעדים הספורים שהפרידו בינו ובין הדלת הפתוחה, ונעמד על הסף בוחה אל מול האור הלבן והמבהיק.

"הי תיראו מי בא!" זעק יוסי גולן מקצה הצריף, ויורם לוי נתן לו טפיחה חזקה על השכם, וגברי חש את אותו זעם רגעי שהיה חש תמיד כשהיה חוטף את הטפיחה החזקה מדי מידי הבחור השרירי הזה. הם ישבו מסביב כמו פעם, וגברי העביר מבט מהיר סביב, וקבע לעצמו שכולם נראים בדיוק כמו שנראים חמש עשרה שנים אחרי. קבע זאת לעצמו בלי לחוש כאב או צער, כעובדה מתמטית. התפאורה לא החמיאה לאיש, אורות הניאון הבוהקים רק החריפו את העייפות במראה הפנים, והאריכו את הצללים שמתחת לעיניים.

בקצה החדר ראה את שושי, יושבת הייתה בין שתי חברותיה הטובות מאז ובעלה יושב מסוגר בתוך עצמו לידה. לרגע הצטלבו מבטיהם והיא חייכה אליו חיוך מהיר ומיד הסירה את עיניה. גברי הביט בה, והאכזריות שבה שפט את האחרים נעלמה כלא הייתה כאשר השקיע בה את מבטו, כל כך יפה הייתה בעיניו, השנים כאילו לא טבעו בה את חותם הזמן.

אורית הכינה שירונים עם כל השירים של פעם, וגדי הוציא את האקורדיון מתיבתו, השחיל יד אחת אל תוך רצועת הכתף ואחר כך את השנייה, והרעים אל חלל החדר ארבעה אקורדים פסקניים, ואורית הכריזה, כמתבקש את ה"שקט חבר'ה כולם לשיר" - הגזימה מעט מתוך כוונה, וסחטה מחיאות כפיים ותרועות של שביעות רצון מהנוכחים. גדי מתח את האקורדיון וניגן את תווי הפתיחה, ואחריהם שטפו הצלילים של "אמא אמרה לוואניה, וואניה בני היקר", ורזי עמי ודובי ירדו נמוך בקול השני ואורית ניצחה באצבעה על הבנות שסלסלו את הצלילים הגבוהים.

גברי שוטט בחדר, לחץ ידיים, חיפש את החברים שהיו פעם קרובים. איתן, שהיה חברו הטוב, היום רופא בעל מוניטין בבית החולים "הדסה" בירושלים, מקריח, מרכיב משקפיים, אותו חיוך חם.

"חבר'ה למה אתם לא שרים" התריעה אורית, הפעם ברצינות, וגברי התפלל לרגע שהאקורדיון המשולהב ישתוק ואפשר יהיה לשמוע מה האנשים

אומרים. מי שאין לא מה לומר, חשב לעצמו, ישיר את כל הערב בשני קולות, אחד נמוך - הבנים, אחד גבוה - הבנות.

מהדלת שבה ונשמעה קריאת ה"תראו מי בא" ועוזי, שנכנס פנימה בצעדים נמרצים זכה גם הוא לטפיחה החזקה על הגב מיורם לוי, אלא שהוא מיד תפס את היד החובטת, ובתנופה סובב את יורם על עקביו מצמיד את היד הסוררת אל מאחורי הגב בתנועת לפיתה זריזה, סוחט מיורם זעקת כאב מלווה ב" אי, אי, אי, עזוב בחייך שלך, עזוב, תהייה בן אדם" ורק אחרי שסחט קריאת כאב נוספת, שיחרר את הלפיתה האחורית, סובב את יורם אליו וחיבק אותו חיבוק של גברים.

גברי נסוג אל אחת הפינות, מתחבא מאחורי כמה מהנוכחים והביט בו בעוזי. עוזי לבש מכנסי ג'ינס שהיו מקופלים בקפידה מעל זוג נעלי פלדיום ולבש חולצה לבנה ששרווליה הארוכים היו מקופלים עד למעלה, כמעט עד סוף הזרוע באורך שווה משני הצדדים וברוחב קפל זהה. הוא היה שזוף, שערו השופע מסופר קצר מאוד וזיפי בסגנון צבאי אמריקני, שרירי הזרוע התפוחים הודגשו בלחץ השרוולים המקופלים. גברי ציין לעצמו כי עוזי נראה צעיר משלושים וחמש שנותיו, שנותיהם, הוא נראה צעיר מכל מי שהיו בחדר, וכמו פעם, מיד היווה מוקד משיכה. אנשים זזו לעומתו, לחצו ידיים, מעגל אנושי קטן נוצר סביבו, ודמותו המוצקה נבלעה מאחוריו פרץ של צחוק שבא משם והתגלגל לאורך הצריף.

האקורדיון החליף רגיסטר ושינה מצב רוח, ופתח בנגינת "מתפתל משעול הפרא בין ההרים".

גברי ועוזי היו הטובים שבחברים. החברות התחילה בגן הילדים של הגנת חווה, בסמטה קטנה ומוצללת, לא רחוק מבניין הדואר הישן של מרכז הכרמל, ביום הראשון שבו בא גברי אל הגן. היה זה כאשר גברי פרץ בבכי כשנוכח שאמו, שהביאה אותו לגן, הסתלקה לה מבלי ששם לב, והמום ופגוע מהנטישה הפתאומית הוא ישב על הארץ וייבב. הגרסה המשפחתית, שאין לה אישור משום מקור אחר, מספרת שעוזי שהיה וותיק מגברי בגן, ניגש אליו ואמר "אל תבכה ילד, אני יהיה חבר שלך".

אלבומי המשפחות של שניהם מעוטרים מאז בתצלומים מהימים ההם. חיבה מיוחדת הייתה בליבו לתמונה מ"יום העצמאות", בה נראים שניהם עטורים בכובעי נייר על הראש, נושאים בגאון את סמל המנורה, ובידם דגלי הלאום בכחול ולבן. הם הלכו לאותו בית ספר, וניהלו מאבק עם המורים על רצונם לשבת יחדיו ליד אותו שולחן, מאבק שנסתיים תמיד בניצחון המורים

והמשמעת ובהעברת עוזי לקצה האחד של הכיתה, והעברת גברי לקצה השני, רחוקים ככל שאפשר זה מזה.

יחדיו למדו לבחינות, ויחדיו הלכו לתנועה, ויחדיו הקימו את חוג הסיירים ויצאו למסעות ארוכים ברגל בוואדיות של הגליל. עוזי היה גופני וחזק, גברי היה האינטלקטואל שבין השניים. עוזי היה נועז, גברי היה מחושב, ככה השלימו זה את זה. התחלקו בכול: בחוויות, בניסיונות, ובנשיקותיהן של הנערות הראשונות. אחר כך הלכו לצבא, ושם בפעם הראשונה נפרדו דרכיהם, עוזי הלך ליחידת לוחמים מובחרת, מצא את דרכו לסיירת שריון שסיפורי הגבורה שלה עיטרו את אלבומי הגבורה של ישראל מאז מלחמת "קדש", וגברי גויס ליחידת מודיעין.

בזיכרוננו של גברי הייתה חרוטה תמונה אחת מיומה הראשון של מלחמת ששת הימים: הוא עומד לצד הדרך, עוקב במבטו אחרי השורה הארוכה של טנקים וזחל"מים שדהרה דרומה לכיוון אל-עריש, כשמבין תימרות האבק, שמע פתאום את קולו של עוזי קורא בשמו, וזחל"ם עמוס לוחמים וציוד נעצר בחריקת שרשרת לידו, מעיף עליו ערימה גדולה של חול ואבק. עוזי ניצב בחזית הזחל"ם, הסיט את משקפי האבק מעיניו ונופף אליו בפראות בידו, וגברי רץ לעברו, ועוזי גהר מעבר לדופן הפלדה ושניהם לחצו ידיים בחוזה. ואז מכשיר הקשר בזחל"ם טרטר: "ארבע תמשיך לנוע, אתה מעכב את כל הטור, עבור", ועוזי קילל, ונתן לנהג סימן להמשיך, וכך נעלם בפרץ של רעש מנוע וענן של אבק ניצב זקוף בחזית כלי הרכב ומנופף בידו לשלום, נראה מושלם כל כך, זכר גברי כי חשב אז, כמו בפרסומת לסרט מלחמה.

כשהשתחררו מהצבא, החליפו את המדים בבלייזרים בצבע תכול עמוק ובעניבות תואמות ועבדו באבטחת מטוסים של "אלעל". היו שניהם במחזור הראשון של המאבטחים, עובדה שעוזי יזכיר תמיד בגאווה, יחדיו למדו איך יורים באקדח אל עבר צמיג של מכונית שמתגלגל לרוחב המטרות במטווח.

הם היו נפגשים פגישות חטופות בין טיסה לטיסה, משאירים זה לזה פתקים חובקי עולם: "מחר ברומא, אחר כך סופשבוע בניו יורק, חפש אותי במלון".

בסיומה של אותה שנה מטורפת, הלך גברי ללמוד באוניברסיטה העברית בירושלים, דוחה את ההצעות המפתות להמשיך במסלול ולהצטרף לשירותי הביטחון. עוזי לעומתו, התפתה בקלות והצטרף לשב"כ, מתעטף בשתיקה בכל מה שקשור לעבודתו החדשה. כמו בכל דבר, גם את תפקידו החדש נשא עוזי על כתפיו באורח מושלם. גברי הביט בו, בעוזי, שגם בערב הזה נראה כליל השלמות הגברית.

היו שנים שגברי היה חש רגשי נחיתות מול אנשים כמו עוזי, שתמיד ידעו להראות נכון בכל מצב, שתמיד ידעו לומר את המשפט המתאים בתגובה להערה חטופה שנוזקה לעברם, אנשים שלא מתבלבלים, ולא מראים סימני חרדה, ולא מתרגשים במצבי לחץ. גברי חי תמיד בהרגשה שמהו פגום ובלתי מושלם באישיותו שלו, שכן הוא תמיד מתלבט, תמיד בטוח בעצמו רק במידה מוגבלת שיש עמה ספק, מתבלבל ברגעים חשובים כאשר ההתרגשות מתערבת במהלך פעולתו. רק בשנים האחרונות ממש החל לשנות את הרגשתו כלפי עצמו, והתחיל לחיות בשלום עם חוסר הוודאות שלו ויותר ויותר החל לגלות חשדנות כלפי אלה שיש בפייהם תשובה נחרצת לכל שאלה, ואין בליבם אף לא פעם, צל צלו של ספק.

הוא התחיל לחוש בסכנה שטמונה באנשים שנושאים עימם בטחון בלתי מעורער, ולעומת זאת השתבח בעצם היותו מתלבט. את חוסר הביטחון התחיל מגדיר כרגישות, זה היה מונח שהיה בו חן אינטלקטואלי, התחיל לחשוב על עצמו במונחים של אדם רגיש שההתלבטות היא חלק מתפיסת עולמו שמוכנה לקחת בחשבון מצבים משתנים. גמישה. הוא למד שהאנשים המושלמים והבלתי מתלבטים, כמו עוזי, חיים במציאות סובייקטיבית שלא מכירה בקיומם של שינויים.

בשנים האחרונות התחילו כל ה"מושלמים" להתקבץ ביחד, ומצאו את הדרך למה שנקרא ה"מחנה הלאומי", ומצאו שפה משותפת עם ציבור אחר שחי במציאות סובייקטיבית ובלתי ניתנת לשינוי - הפונדמנטליזם היהודי החרדי. גברי מצא את עצמו נידחק מרצון אל עבר הקצה השמאלי, המתלבט, של הקשת הפוליטית, והוא למד להכיר בעובדה שהכוח נמצא במחנה האחר, וכי לאמונה בצדקת הדרך, גם אם הדרך, כפי שחשב, מובילה לשום מקום - אם לא לגרוע מכך - יש כוח שלמתלבטים לעולם לא יהיה.

הוא עקב בעיניו אחרי עוזי שסבב בין החברים, לוחץ ידיים לגברים, לוטף את שערן של הנשים. לנחישות הזאת, ציין לעצמו, יש ביטוי פיסוי.

הם התחתנו בהפרש של חודשיים, והבילויים בשניים הפכו להיות בילויים בארבעה. גברי החל לכתוב בעיתונים ולהשתלם בצילום, שהיה תחביבו משנים, כמה תמונות שצילם במלחמת ששת הימים זכו להערכה מיוחדת ופורסמו בכמה אלבומים. אחר כך התפתח בעיקר כצלם, וברבות השנים היה לצלם קבוע של כמה עיתונים בארה"ב, ויחד עם זה המשיך לכתוב והיה אחד הכותבים הפוליטיים הטובים בעיתונו. השילוב של עיתונאי פוליטי וצלם

רגיש נתן לעבודתו איכות מיוחדת.

ואז יום אחד, בלי כל התראה מוקדמת, ניתק עוזי את הקשר.

הטלפון היומי הקבוע מעוזי לא הגיע עוד, וכשגברי היה מטלפן, היו מנתקים את הקו בקצה השני כאשר זיהו את קולו, ואחרי זמן קצר הוחלף מספר הטלפון במספר חסוי, וכל ניסיונותיו של גברי לאתר את המספר החדש עלו בתוהו. אפילו חשב לנסוע לדירתו של עוזי, להתפרץ פנימה ולבקש הסברים, אלא שחבר משותף מנע ממנו את ההרפתקה כאשר פתר עבורו את התעלומה: היה בשב"כ מי שהעיר לעוזי על הידידות עם העיתונאי השמאלני בצורה שלא היה בה מקום לפרשנות. עוזי, אמר החבר, הבין את הרמז, והביצוע היה נקי וחד וחסר מעורבות רגשית כפי שניתן היה לצפות, מה שאכן הבטיח לעוזי קריירה מזהירה בשרותי הביטחון.

גברי זכר איך לא ידע את נפשו מרוב כאב, ואיך הכאב סבב והפך להיות עלבון צורב, ואיך העלבון פינה מקומו לכעס, שהיה בו משום נחמה, ובסוף נשאר רק עצב וגעגועים למשהו שאבד ולעולם, כך ידע, לא יהיה לו תחליף.

עוזי התקרב לאט למקום שבו ישב גברי על הספסל, וגברי תהה אם בזווית עינו הבחין עוזי בקיומו. כמו בלי משים, מבלי להרים את עיניו, עבר עוזי את מרחק הצעדים הספורים שהפרידו ביניהם והתיישב לידו. הוא הרים את יד ימינו וליטף את שיער ראשו, מחליק ידו אל העורף בתנועה אוטומטית, שכבר שנים אין הוא נותן עליה את הדעת, וגברי לא יכול היה שלא לחייך למראה התנועה הכול כך מוכרת.

"שמעתי שגירשת מעל פניך את אשתך היפה" ירה עוזי לעברו, והפתיחה חסרת הרגישות, אם כי אופיינית, הכניסה את גברי למצב של התגוננות והוא השיב משהו בנוסח: "לא שמת לי לב שזה עניין אותך בשעתו", ובלבו חש שהמפגש ביניהם גווע עוד לפני שהתחיל.

בשנים האחרונות לחברותם היו ביניהם וויכוחים רבים שהיו גולשים לא פעם לחילופי דברים חריפים ומרים. עוזי זלזל בגברי על שבחר להיות עיתונאי, ולא הלך כמותו לעבודה בשרותי הביטחון. הוא היה תמיד אומר לגברי שהוא, עוזי, שומר על המולדת ואילו גברי נמנה בין מחרביה, כך היה אומר, בסגנון תנכ"י – מחרביה. גברי זכר וויכוח אחד קשה במיוחד בעקבות פרסום בעיתונים של פרשיה, שבה מתנחלים מאזור חברון התעמרו

בתושבים הערביים של כפר הסמוך להתנחלות, והצבא, לפי הדיווחים, עמד מנגד ולא התערב. "מישהו צריך לעשות את העבודה המלוכלכת כדי שלך יהיה ראש שקט לבלות בברים של תל אביב", אמר לו אז עוזי.

גברי אמר בתגובה שהוא היה מעדיף לדעת שחיילים ישראלים או מליציות של מתנחלים לא עוסקים בתפקידי גסטאפו בשטחים, ועוזי השיב לו: "עזוב אותי מהתעמולה השמאלנית שלך, אנחנו שם, ואנחנו צריכים להיות חזקים כי אחרת יזרקו אותנו לכל הרוחות. ערבי מבין רק כוח, ואתה צריך לזכור את זה מהימים שהיינו מטיילים בכפרים הערביים בגליל, והערבים היו יורקים לנו מאחורי הגב". גברי אמר שהוא לא זוכר אפילו פעם אחת שירקו להם ערבים מאחורי הגב, ועוזי השיב: "בטח, העיניים שלך כבר אז לא ראו את מה שלפניהם".

הוויכוח גלש לנושא השטחים הכבושים, ולמה שיש או אין לנו לעשות בהם, ועוזי לא היה מוכן לשמוע, רק זלזל כל הזמן בתפיסת המציאות של גברי ש"לא יודע שום דבר, ולא מבין שום דבר, וחי בעולם דמיוני ששום ערבי לא שותף לו ולמרבה המזל רק מעט יהודים סהרוריים מאמינים בקיומו".

גברי אמר לו שתפיסת העולם שלו היא ברמה של "חסמביה" והרצה לו על תפקידה של העיתונות בחברה דמוקרטית, ועוזי נופף בידו בזלזול ואמר שאילולי "אנחנו היינו מנהלים את העניינים כמו שצריך לא הייתה שום דמוקרטיה שגברי יכול היה לטעון שהוא כביכול מגן עליה". הם, כך טען, עוזי ושכמותו, שומרים על הדמוקרטיה בכך שהם מבטיחים את יכולתה להתקיים, וגברי וחבורתו רק זורקים בוץ ומלכלכים. אבל, אין דבר, כי בסיכומו של דבר הכלבים נובחים והשיירה עוברת.

עוזי היה מתווכח בקול רם מאד, והיה מפצח גרעינים באותה עת, וגברי ששנא גרעינים היה יוצא מכליו.

פעם אמר לו גברי: "אם זה היה תלוי בך היית מכניס אותי, ואלה שחושבים כמוני, למחנה מעצר גדול שהיית בונה במכתש רמון." עוזי אמר לו שזה הרעיון הטוב ביותר ששמע ממנו מזה הרבה זמן. "אתה לא צוחק" אמר גברי, ועוזי הודה שהוא לא צוחק, אלא שהעניין לא נראה לו בר ביצוע בשלב הזה.

גברי זכר ששאל אותו פעם מה דעתו על המשפט: "אינני מסכים לדעתך, אבל אני מוכן להיהרג על זכותך להשמיע אותה".

"משפט יפה" אמר עוזי, ואחרי מחשבה קצרה אמר: "אני הייתי משנה אותו קצת - "אני לא מסכים לדעתך, וכשיהיה לי הכוח אדאג שלא תוכל להשמיע אותה". גברי זעק חמס בשם הדמוקרטיה, ועוזי אמר דמוקרטיה, עד כמה שהוא מבין, זה שלטון הרוב על המיעוט ולא להפך, וגברי שאל: "ומה עם זכויותיו של המיעוט?" ועוזי אמר: "מיעוט שישב בשקט, שלא יעשה רעש כאילו הוא הרוב".

בעלון האחרון שהוציאה השכבה לפני שהתפזרו כולם לכל עבר והלכו לצבא, נתבקשו כל אחד ואחת לכתוב בכמה שורות מה הם חושבים יביא עליהם העתיד, ואריאל, שטרך וערך משאל טלפוני בין המשתתפים מבעוד מועד, קרא את המאווים שהיו רשומים בעלון והצמיד להם את תיאור המציאות: מה קרה למי שחלמה להיות רקדנית מפורסמת, וזו שרצתה להיות שחקנית בתיאטרון הלאומי... המדענים, הלוחמים, המנהיגים, האומנים, כמעט כולם התפשרו על רמת הישגים נמוכה יותר איפה שהוא במוצא הנוח והבינוני. "לא גיליתי בשיחות שעשיתי עם האנשים" אמר אריאל "שום דבר מדהים או מסעיר, אף לא אחד שהפך להיות מורד גדול ושילם את המחיר, ואף לא אחד שהתדרדר לסמים ומצא את סופו במוות טרגי נואש וחסר פשר, אף לא אחת שהתדרדרה לזנות, או אחת שגדלה להיות מנהיגת נשים בדרכן לשיווי זכויות... איש לא ברח מהארץ, איש לא התאבד, לכך וכך אחוזים יש קרחת, מה שמתאים למוצא הארצי, כך גם ממוצע הילדים ממוצע החדרים לדירה אחד מרצה באוניברסיטה, שני רופאים, שלושה רואי חשבון, עורכי-דין, אנשי עסקים, עובדי ציבור, אחד עיתונאי. הנשים רובן בבית מגדלות ילדים, למקצתן משרות חלקיות כמורות, כעובדות סוציאליות כמזכירות. הנוחיות כסימן הכר. אחד התגרש" וכשאמר את המשפט הזה הפנו כמה מהנשים מבטים של השתתפות בצער לעבר גברי, ועזריאל, שהיה ונשאר הטיפש של הכיתה, קרץ לו בעיין קריצה רבת משמעות ואמר כממתיק סוד: "ממזר שכמוד".

גברי הבחין בחסרונו של חיים בנדור, והצטער על כך. דווקא חבל, חשב, לפחות אחד שקצת יוצא דופן מכל הממוצעים הזעיר בורגניים שקרא אריאל. חיים היה האחד והיחיד הדתי שבחבורה, דתי מתון, חובש היה תמיד כיפה סרוגה קטנה בצבע כחול, עוד לפני שהכיפה הסרוגה הפכה להיות סמל פוליטי, והציציות היו תחובות לו בתוך המכנסיים. חיים היה חובב טיולים מושבע, והיה ראשון המצטרפים לחוג הסיירים שהקימו גברי ועוזי, ויחדיו, חבורה קטנה של חמישה או שישה, היו יוצאים למסעות ממושכים

בסופי שבוע או בחופשות מלימודים. חיים היה מנווט ממפות טופוגרפיות צבאיות בקנה מידה שאי אפשר היה להשיג אותו בחנויות הספרים, שאחיו הגדול השיג לו מהצבא, ועוזי היה מודד בדיוק כמה קילומטרים היו עושים בכל שעה.

גברי ידע אך מעט על מוצאותיו של חיים, כל מה שידע שחיים שירת בצבא בסיירת מטכ"ל, גידל זקן פרא והשתחרר מהצבא בדרגת רב־סרן אחרי שירות קבע של כמה שנים. לימים הצטרף חיים ל"גוש אמונים" והפך להיות אחת מהדמויות המרכזיות שבגוש. לא ממנהיגי השורה הראשונה, דמותו לא הונצחה בתמונות שבהם ראו את מנהיגי הגוש המפורסמים בעימותים החוזרים ונשנים עם הצבא בשנות השבעים, שנות המאבק להתנחלויות בשטחים, חיים היה מהשקטים יותר, החשופים פחות מעמודי התווך של הגוש.

כשקמה ההתנחלות הראשונה בקדום הוא היה בין הראשונים שנשארו במקום אחרי שנסתיימה המהומה והפכו אותו לביתם.

גברי הצטער שחיים לא בא.

בינו לבין עצמו תהה עם חיים שלם עם הבחירה שעשה בחייו.

3

משרד הקישור של הכוחות הנוצריים המה אנשים בבוקר יום המחרת, מכוניות נסעו במהירות מסחררת בחצר הקטנה של בנין המפקדה מותרים סימנים שחורים של צמיגים חרוכים על כביש האספלט. בחצר סבבו צעירים בגיינס ובחולצות טריקו שסמל הארז של לבנון החופשית מודפס עליהן, ועל הקירות של הפרוזדור הארוך שבתוך הבניין היו תלויות תמונות של באשיר גיומייל בפוזות שונות: כלוחם עם נשק בידו, כחולם על שפת הים מרכיב משקפי שמש זהובי מסגרת על עיניו, לעולם, מרכיב את אותם משקפי שמש.

איימן, קצין הקישור לעיתונות, קיבל את גברי באהלן חגיגי ובחיוך רחב, ושלח את אחת הבנות להביא בקבוק של פפסי קולה מהמקרר. איימן היה גבר נמוך קומה וצנום, שערות ראשו היו משוחות לאחור בשמן שיער, ושפם קטן עיטר את שפתו העליונה. איימן הציג את גברי לאליאס, צעיר קשוח למראה שלבש את מדי הפלנגות הירוקים שהיו נראים כאילו נופקו מאפסנאות של צה"ל, ורובה סער היה תלוי ברישול על כתפו.

אליאס הושיט לגברי יד שזופה ושרירית וסיפר לו בגאווה כי התאמן בישראל, וכי שם "למד איך להרוג את הפלסטינים כמו שצריך".

הם יצאו לדרך בגיפ צבאי, עולים על הכביש הראשי שהוביל למערב ביירות לסיור בקו החזית העירוני.

אליאס נהג את הגיפ במהירות ברחובות הצרים, וככל שהתקרבו לאזור הגבול נראו היטב סימני המלחמה ששחקה את העיר במשך כל כך הרבה שנים. כמעט לא היה בית שלא היה פגוע, וחלונות ללא זכוכית היו פעורים בהם כמו פצעים שלא הגלידו בית. אחד שחלפו על פניו, איבד את כל קיר החזית, ואפשר היה לראות את פנים הבית על תחולתו, דירה מעל דירה, ספות ישיבה גדולות עשויות מחומר דמוי עור נותרו ליד הקיר השלם חשופות בצדן אל החלל הפעור, ונברשות כבידות של זכוכית השתלשלו

מהתקרות כמו תפאורה על בימה של תיאטרון, וגברי ביקש מאליאס לעצור, וירד לצלם את המראה הסוריאליסטי. הבית על כל שמונה קומותיו נראה כמו בית בובות וממרחק נראו הרהיטים כמו מיניאטורות שהונחו שם ביד ענקית במשחק של ילדים. אחר כך המשיכו ונסעו, עד שאליאס עצר בחזיתו של בית דירות שדגל לבנון החופשית התנופף בחזיתו ועמדת שקים הגנה על הכניסה לחדר המדרגות שלו, שני חיילים הרימו ראש מעל השקים, מברכים בשלום.

היה שקט, אליאס החל מטפס במדרגות וגברי הלך אחריו. הבית היה נטוש, כמה מהדירות היו פרוצות וריקות, על דלתות כמה מהדירות שלא נפגעו היו מנעולים כבדים, דלתות אחרות רותכו סביב סביב, היו מי שקיוו שיום אחד יגמר הכול ויוכלו לחזור לביתם.

הם עלו עד לקומה העליונה, ושם מציץ מאחורי קיר רמז אליאס לגברי להעיף מבט וגברי התקרב והציץ דרך סדק גדול שבקיר. ממול היה בניין דומה לזה שהיו בו, קיר החלון שניבט אליהם היה מנוקב מכדורים והדירה העליונה הייתה מוגנת בשקי חול. לוחמים במדים מנומרים הסתובבו בדירה, ואליאס אמר בשקט "מוחריבון" ... גברי הסתכל בהם בעדשה המקריבה. אחד מהם ישב כשגבו שעון על שק חול, גוזז בתנועות איטיות וזהירות את שפמו המטופח, שני ניקה את רובה הקלציניקוב שלו.

אליאס הסביר שבדרך כלל שקט, אלה יושבים פה ואלה יושבים שם, "פעם הם יורים עלינו ופעם אנחנו יורים עליהם ואם יש מזל גם פוגעים במישהו" אמר, "לפעמים סתם יורים בשביל לעצבן".

מהחלון שמאחוריו שמע גברי קולות שירה של ילדים, והוא חצה את הדירה והשקיף מהחלון שניבט לכיוון הנגדי למטה. הבית ניצב בקצה של חצר פנימית קטנה מאד רצופה ברצפת בטון, כשהבתים האחרים סוגרים עליה מארבעה צדדים, ושם למטה ילדה קטנה לבושה בשמלה אדומה סובבה חבל שהיה קשור בקצהו אל חתיכת ברזל שבלטה מהקיר, וילדה שניה, לבושה בשמלה דומה, אף היא בצבע אדום, קפצה בחבל, והשתיים שרו שיר ילדים שליווה את הקפיצות בקולות גבוהים, וההד החזיר את הקולות מקירות הבניינים הריקים. החבל סבב במונוטוניות, חובט בקרקע בקצב קבוע, והניגון של השיר נשמע לקצב המכות, עולה ומסתלסל בערבית גרונית ומכפיל ומשלש את עצמו בהד החוזר.

ואז נשמע פתאום פיצוץ קורע אוזן וטיח ואבק נפלו מהתקרה וגברי התכופף

וכרע על ברכיו וגונן על ראשו בשתי ידיו, ושניה אחרי כן נדמה היה כאילו התופת פתחה את פיה ויריות נשמעו מכל עבר כשההד שחוזר מהבתים מגביר את עוצמת הרעש עד כמעט ללא נשוא. גברי הזדקף והציץ מהחלון לחצר שלמטה, הילדות נעלמו כלא היו, והחבל היה מוטל על הרצפה כמו נחש גדול וחסר חיים.

אליאס כבר היה במחצית הדרך במורד המדרגות, וגברי רץ אחריו. כשיצאו לרחוב חלפו על פניהם שני גיפים של צה"ל שנסעו בפראות, וגברי אמר לאליאס, שנראה לרגע מבולבל וחסר ישע, לנסוע אחריהם, ואחרי נסיעה מטורפת של כמה דקות עצרה השיירה הקטנה, והחיילים קפצו מהרכב והתפרשו לאורך קירות הבתים. מהרחוב הסמוך נשמע רעש מנוע של טנק מתקרב, וגברי רץ אחרי החיילים עד לקצה הרחוב, היריות נמשכו בלי הפוגה מכל עבר.

באמצע הצומת הייתה תקועה זלדה של צה"ל בוערת באש, עשן שחור וסמך הסתלסל ממנה כלפי השמיים, וכתם שמן גדול ושחור ניקה בשלולית מתחתיה. מישהו צעק "חובש לפה!" ושני חיילים רצו עם אלונקה ונעלמו מאחורי העיקול. גיפ חרק בצמיגיו והסתלק ופתאום ניגלה הטנק שהגיע מהרחוב הסמוך, חוסם את כל רוחב הכביש ורומס בשרשרותיו הרחבות את גדרות הצמחים של הבתים הסמוכים לשפת הרחוב. הוא נע לאיטו למרכז הצומת, התותח שלו זז כמו מחוש אדיר של חרק גדול ממדים, לצדדים - עד שנעצר, ואז נחרד כל גופו של הטנק כאשר נורה פגז אל עבר הבניין שממול ואחרי שניה התפוצץ בתוכו ברעם עמום, ומיד אחריו עוד פגז, וקיר שלם קרס תחתיו והצומת נמלאה בטפטוף של רסיסי בטון שנשרו ברעש כמו של גשם.

ופתאום שוב היה שקט לגמרי ורק טרטור מנוע הטנק נשמע בחלל האוויר.

חיילים החלו להיאסף, מישהו צעק פקודות וגיפים החלו לנסוע משם. ליד גיפ שחנה בפינה בצד הרחוק של הצומת ראה גברי את שי. הוא הצית סיגריה ונשף את העשן כאשר גברי הגיע אליו מתנשף בכבדות "ומה אתה עושה כאן?" הפנה אל גברי שאלה רטורית.

"מה קרה?" שאל גברי.

"ילד אחד תמים וטיפש," אמר שי בכעס גלוי תוך שהוא מסיר את החגור מעל גופו וזורק אותו אל תוך הגיפ. "ילד, סמל ביחידת אספקה, היה בדרך

לאחת העמדות שלנו בקצה הרחוב שממול עם ציוד ואוכל והשד יודע מה, והוא לא היה בטוח שהוא נוסע בכיוון הנכון, אז הוא שאל אחד מהאנשים שעברו ברחוב, איך מגיעים לרחוב ההוא, והשמוק אמר לו - תיסע ישר! אז הוא נסע ישר לתוך עמדה של מחבלים שהשחילו לו אר-פי-גיי ישר לתוך הפרצוף התמים והטיפשי שלו... אתה מבין את זה? מה הוא חשב לעצמו? שהוא נוסע בדיזנגוף ושואל מישהו איפה הפניה לפרישמן, ברמזור הראשון או ברמזור השני? והברזונה אמר לו - סע ישר... קוס אוחתיק".

מכשיר הקשר טרטר, מישהו ביקש דיווח ושי אמר שהוא בדרך אליו וידווח ישירות. "עלה", אמר לגברי, "ההצגה נגמרה אין לך מה לחפש פה". גברי חיפש את אליאס כדי להיפרד ממנו, אך הלוחם הלבנוני הצעיר לא נראה בסביבה, והוא טיפס על הגיפ לצדו של שי, שזרק לעברו שכפ"ץ וכובע פלדה ואמר לו: "תתלבש, אל תשחק לי פה גיון וויין".

שי התניע את הגיפ וגברי אמר "אני מקווה שאתה יודע איפה הפניה לפרישמן", ושי הסתכל בו במבט חודר ואמר שזה בכלל לא מצחיק, וגברי השיב: "הלוואי והייתי מתבדח, אתה לא מתאר לעצמך כמה אני רציני", ושי שילב הילוך והוביל את הגיפ אל אחד הרחובות שהפנה אותם חזרה למזרח העיר. הם נסעו כמה דקות בשקט עד שנתקעו בפקק תנועה, ושי נאלץ להזדחל מאחורי משאית גדולה. גברי שאל אם הבחור נהרג. "מה זה נהרג", השיב לו שי, "מצאנו חצי רגל בתוך נעל ויד שהייתה עדיין צמודה לעוזי שלו, וחוף מזה לא נישאר שום דבר. עכשיו לך תספר להורים שלו, שהילד היקר שלהם נהרג בשביל "שלום הגליל" בבירות בגלל שטעה ברחוב ובמקום לפנות בסיבוב שמאלה המשיך לנסוע ישר, כי כך אמר לו איש אחד שהלך לו בכביש... אפשר בכלל להבין את זה?".

הפקק נגרם בעטיו של מחסום ביקורת של אנשי הפלנגות הנוצריות, ושורה ארוכה מאד של כלי רכב התנהלה באיטיות לפניהם. אנשי פלנגות הורו לנהגים לפתוח את תא המטען והם ביצעו חיפוש קפדני בכליהם. הפלנגיסטים נהגו בגסות, דחפו אנשים ונשים בכוח, משכו אנשים אל מחוץ למכוניות וציוו עליהם לשבת על המדרכה, פתחו מזוודות ופיזרו את תוכן על הכביש. כמה אנשים ישבו על הכביש בישיבה מזרחית, ידיהם שלובות מאחורי גבם, ופלנגיסט מכוון רובה בגובה ראשיהם. שי עקף את שיירת המכוניות וכשהגיע למחסום הפלנגיסטים סימנו לו שימשיך, אחד מהם דחף בגסות את נהג המכונית הראשונה במחסום כדי לפנות את הדרך, ולובשי המדים התמתחו והצדיעו לשי, שהניף את ידו והצדיע בחזרה, רוטן לעצמו "כל הכבוד חבריה, באמת, כל הכבוד לכם".

"אני נוסע אחר הצהריים לארץ, " אמר גברי " רוצה למסור דרישת שלום למישהו?".

"בטח" השיב לו שי, "אני אתן לך מספר טלפון, מסור ד"ש לאשתי"
"אשתך?" הופתע גברי, "לא סיפרת לי שאתה נשוי" "לא סיפרתי לך עוד הרבה דברים, " חייך שי בחביבות. "כמה שנים?" שאל גברי, ושי השיב "חמש, הסיפור הקלאסי של הקצין והפקידה הפלוגתית".

"ומה?" הפנה אליו גברי מבט שואל.

שי צחק והוריד הילוך בגיפ, מתחיל את הטיפוס בהר, "עיתונאי מניאק, הכול אתה צריך לדעת?" ואחרי הרהור, כאילו התרצה והמשיך: "אחרי חמש שנות נישואין חלקיים, אני בצבא והיא בתל אביב, לא נשאר הרבה מה שיחזיק את העסק כמו שצריך. מה אני אגיד לך, שני העולמות האלה, הצבא והאזרחות, יש בעיה בשילוב ביניהם, לא הולכים מי יודע מה טוב ביחד. בכל אופן, טלפן אליה ותגיד שאני בסדר, כבר שלושה ימים שלא יצא לי לטלפן בעצמי. היא תמצא חן בעינייך, נירה שלי".

הגיפ פנה שמאלה בראש הגבעה אל הכביש והחליק במורד אל עבר בית הספר שהפך להיות מפקדת האוגדה, ואל רחבת החנייה שהייתה מליאה בזחלי"מים של חייל הקשר שהרימו יער של אנטנות כלפי השמיים. שי החנה את הגיפ, כיבה את המנוע והכריז: "תחנה סופית. תוציא נייר ועט ותרשום מספר" הרחבה הייתה מליאה ברחש של מכשירי קשר, גברי הוציא מכיס חולצתו פנקס ועט, ורשם.

הנסיעה מביירות לארץ גרמה לו לגברי להיות מתוח ועצבני. השהייה באזור המפקדה מוקף בחיילים ובהמולה של רעש מנועים ומכשירי קשר יצרה תחושה של ביטחון, הנסיעה הארוכה לבד בכביש הפתוח במכונית הסובארו חסרת המגן הייתה עניין פחות בטוח ללא ספק. הוא קיווה למצוא כמה טרמפיסטים שיתלוו אליו, ואף עמד בשער היציאה וחיכה כמה דקות, אבל התנועה בימים ההם זרמה צפונה, ולא היה ביקוש להסעה בכיוון ההפוך.

וכך מצא את עצמו שוב יוצא מהבסיס לבדו, במכונית הלבנה שנושאת לוחית זיהוי ישראלית שאין לטעות בה. הוא נסע בדרך העוקפת שנסללה לאפשר את תנועת הצבא מחוץ לכבישים הפקוקים של העיר הגדולה, דרך עפר לבן וסמך, משם אל הכביש המתפתל בנוף עוצר נשימה במורד ההר אל צומת חאלדה.

בצומת היה הפקק הרגיל של השיירה האינסופית של פליטים שברחו מהדרום, וגברי, יחידי שנוסע כנגד התנועה עקף את הטור הצפוף של מכוניות עמוסות בכלי ביית ובמזרונים שהוטלו על גגות המכוניות והביט באנשים שחיכו בסבלנות אין קץ שעות ארוכות עד שיותר להם להמשיך בדרכם.

כביש החוף נסעה מולו שיירה של מכליות צבאיות, ושנגוזה הבבואה שלהן במראה היה גברי לבדו על הכביש, וברגלו לחץ את דוושת הדלק עד שנצמדה לרצפת המכונית, ועיניו תרו בחשדנות את הבתים בצדי הכביש. הוא קיווה שאם מישהו יפתח עליו באש תהייה מהירות מכוניתו גבוהה מידי מכדי שיוכלו לפגוע, המנוע התאמץ והצמיגים דפקו ברעש על ריצפת הכביש המשובש ומד המהירות טיפס מעלה מעלה.

גברי תהה מה חושב עוזי על המלחמה בלבנון. בכל מקום שהיה רואה משאיות עמוסות בשבויים שמובלים לחקירה, הוא היה מחפש את עוזי בין אנשי השב"כ שנסעו בעקבות המשאיות במכוניות אזרחיות נושאות לוחיות זיהוי לבנוניות. הוא ניסה לתאר לעצמו איך הייתה נראית הפגישה, היה מנסה לנחש מה עוזי היה מוצא לומר שיתאים באופן מושלם כל כך לרגע ולמקום, האם היה מביע איזה ספק? האם היה מוצא את הצידוק המושלם לכל סיטואציה ושוב מאשים את גברי ב'תבוסתנות שמאלנית' ובכך שהוא כרגיל לא רואה את הדברים כמות שהם אלא מעוות אותם הופך 'אותנו' לרעים, תמיד לרעים.

גברי הגיע לצומת צידון ונאלץ להאט את מהירות נסיעתו, הכביש שהופצץ על ידי מטוסי חיל האוויר במהלך התקדמות הכוחות היה מלא בבורות ודחפורים היו עסוקים ביישור הכביש הפגוע, והוא היה צריך לעצור ולהמתין עד שיסמנו לו שיסע. הוא הביט לצדדים בעצבנות. הדחפורים לא היו דחפורים של צה"ל והמפעילים היו מן הסתם עובדים של קבלן מקומי, ובסביבה לא היה איש מלבדו. גברי חש עצמו כמטרה, טרף קל, והחל לחשוד שכל העניין הזה אינו אלא מארב יזום ושבעוד שבר של שניה תיפתח עליו אש

מאחורי הדחפור, או מהבניין שהיה מצד ימין, שנדמה היה לו שהבחין שם בתנועה, בצללית כלשהיא שנעה מאחורי החלון של הקומה השנייה. אבל הדרך הייתה חסומה והדחפור התעקש לפנות ערימת עפר גבוהה שגילתה התנגדות וגרמה לו להיעצר וגברי נאלץ להמתין, ואז הדחפור הרים פתאום את הכף הקדמית ונסע לצד הדרך, והמפעיל סימן לגברי בידו שיסע, וגברי ניתק ממקום עמדו במהירות וחלף על פניו ונשם לרווחה שלוש נשימות עמוקות.

הוא חלף במהירות ברחוב המרכזי של העיר הקטנה ופנה דרומה לקטע הדרך האחרון בכביש הצר שבין הפרדסים. זה היה הגרוע שבקטעי הדרך, כביש ארוך ומתפתל שהפרדסים נוגעים בשוליו ומספקים מחסה אידיאלי לחוליות מחבלים. גברי חשב שהוא לוקח על עצמו סיכון מיותר בנסיעות היחיד שלו לארץ, והבטיח לעצמו שבפעם הבאה יצטרף לשיירה צבאית אף אם הדרך תיארך בשל כך במאוד. הוא ניסה להעסיק את עצמו במחשבות שייקחו אותו למקומות אחרים ויעסיקו את דמיונו בדברים אחרים וימחו מראשו את התמונה שצצה כמו מול עיניו שוב ושוב - כמה דמויות מטושטשות בצד הדרך והבהקי מקלע ופסים אדומים של כדורים נותבים שעושים את דרכם ישר אליו. הוא שב והעלה מנבכי זכרונו את המפגש אמש בחיפה, חווה מחדש את הטעם המר של הפגישה עם עוזי שגוועה עוד בטרם החלה, חשב על הוויכוחים שהיו ביניהם ואיך שהיו מתלהטים כל כך עד שנזרעו ביניהם תלמים עמוקים של זרות שהביאו לניתוק.

הדברים חרגו מעבר לתחום שאפשר להגדירו כוויכוח, כי אף אחד כבר לא הקשיב למה שיש לשני לומר, זה היה יותר מאבק, מאבק לחיסול עמדות. גברי האמין שאם יכול היה עוזי למחוק את זהותו שלו, של גברי, כמו שמוחקים שורה במחשב, זה בוודאי מה שהיה עושה. גברי ראה את עצמו, בדמיונו, כמסמך על צג של מחשב, ופתאום מישהו לחץ על הכפתור במקלדת, והכול נעלם מהמסך ונותר רק חלל ריק ושחור.

הפרדסים הטילו צללים חשוכים על הכביש והצמיגים גנחו בסיבובים וגברי המשיך להוביל את המכונית במהירות גדולה דרומה. ואז נגמרו פתאום הפרדסים והים נגלה לימינו שקט ורוגע וכחול עמוק, וחול הים היה לבן ובוהק.

גברי חשב על המלחמה הזאת ועל איך שפעם כול האנשים שהיו מסביבו היו כולם דומים זה לזה וחשבו את אותן מחשבות וחלמו את אותם חלומות, ובלבו תהא אם באמת כך היה או שגם המחשבה הזאת היא אשליה שנולדה מחיים שחי במציאות כל כך מוגדרת ומוגנת, מציאות שחסמה מפניו את האפשרות לראות את תחילתו של הקרע, את סימניו הראשונים.

המכונית טסה במעלה הגבעה, משאירה מאחור את מחנה האו"ם בנקורה, וכמה דקות אחרי כן חלפה דרך מחסום הגבול הפתוח בראש הניקרה, ובבת אחת היה פתאום סביבו עולם אחר. הכביש תחת גלגלי המכונית היה ישר ובלי מהמורות והצמיגים החליקו על פניו ברכות ולא הרעישו ומשני הצדדים היו שדות ירוקים והאוויר היה מלא ברעש תקתוק ממטרות ובריח של חיים.

המכונית פנתה בסיבוב הכביש שמאלה, כאילו בוחרת את מסלול הנסיעה בעצמה, והמתח בגופו של גברי התפוגג והוא חש בעייפות רבה, רק עכשיו שם ליבו לכך שחולצתו הייתה רטובה כולה מזיעה והייתה דבוקה אל גבו כמו בעיסה דביקה וחמה. הוא נסע במעלה הגבעה לעבר בית ההארחה של קיבוץ גשר הזיו והחנה את מכוניתו מול הכניסה. הוא חלף באולם הקבלה שהיה רוחש בהמולה הקבועה של אנשי תקשורת שסיקרו את המלחמה בלבנון ומיהר לחדרו. בחדר הסיר את בגדי הצבא ואת הנעליים הגבוהות וזרק את הערימה הצרורה אל המרפסת ואחר כך עמד שעה ארוכה מתחת למים הזורמים במקלחת, שוטף מעליו את הזיעה ואת האבק ואת הריחות שדבקו בו משם, ונתן למים הרכים לשטוף את קצף הסבון הריחני פעם אחר פעם.

משסיים, לבש בגדי קיץ קלים, חולצת טריקו ומכנסי ג'ינס וסנדלים ונשכב על המיטה מתמסר לרוח הערב הקלילה שנשבה אל תוך החדר, נושאת עמה את ריחות הדשא הקצוץ שבחוץ, והקשיב לקולה המונוטוני של ממטירה שסבבה בסמוך.

בשעת ערב מאוחרת טלפן לנירה של שי. הקול שענה לו הפתיע אותו, היה זה קול נמוך ורך שמשום מה לא ציפה לכמותו – "הלו", אמרה. "יש לי דרישת שלום משי" אמר לה.

"איזה חמוד מצדך" השיבה, "איך הוא?".
"בסדר", אמר לה, מחפש את המילים, לא יודע בדיוק מה לומר "בסדר גמור, זאת אומרת, הוא מרגיש בסדר, נראה טוב, בסדר גמור".
"סלח ליי" סנטה בו, "אתה בטוח שאנחנו מדברים באותו אחד?".
"מה זאת אומרת" נבוך גברי, מעיף מבט מהיר בפתק שבידו כאילו לוודא

שאכן חייג למספר הנכון.

"זאת אומרת שאפשר לחשוב שפגשת אותו בפריס או ברומא או משהו כזה," הקניטה אותו, שומעת בברור את מבוכתו. גברי חש די טיפשי, והודה בפניה שהאמת היא ש"הוא נראה די רע, עייף ועצבני ומזיע רוב הזמן במדים ספוגי האבק, ויש לו שלשול חריף, כמו לכולם".

נירה אמרה שזה כבר נשמע קצת יותר מתאים למציאות משורת ה'בסדרים' שלו ממקודם, וגברי התנצל, אמר שלא ידע בדיוק מה לומר במשפט הראשון, מודאג שלא להישמע כמו שיחת טלפון שמבשרת בשורות רעות מהחזית.

נירה ביקשה שיספר לה קצת יותר, והוא סיפר לה על התקרית שהיה עד לסופה ואיך פגש שם את שי שכעס על כל העולם בגלל החייל הצעיר שנהרג בצורה כל כך טיפשית וחסרת טעם, וכאילו שיש דרך אחרת להיהרג במלחמה הזאת, או בכל מלחמה, בצורה שיש בה איזה שהוא טעם. הוא שאל אותה איך בתל אביב, ונירה אמרה באירוניה שהמלחמה נראית מפוארת כשמסתכלים אליה מאחורי המחסה של בסטות הירקות והפירות של "שוק הכרמל" וכשברקע נשמעות קריאות קצובות של 'אריק מלך ישראל'.

הם שקעו בדיון פוליטי על המלחמה והממשלה עד שפתאום עצרה את שטף דיבורו וכמו מופתעת אמרה: "הי, אפילו לא שאלתי איך קוראים לך." גברי אמר לה, והיא הזמינה אותו לבוא לבקר כשיהיה בתל אביב, ולפני שסיימו ונפרדו גברי הבטיח שיבוא, בטוח שיבוא.

כעבור יומיים טלפן מתל אביב. הוא הספיק עוד לערוך בדרך סיור בזק במטולה ולשמוע מכולם את קולות השמחה על הגבול שהתרחק ולבלות כמה שעות במערכת העיתון והיה כבר ערב כאשר הגיע לדירתו.

הטלפון צלצל כמה פעמים עד שהשיבה, וגברי מצא את עצמו שוב מופתע מה'הלו' הרך והנמוך. הוא הציג את עצמו באריכות חושש שמה לא תזכור, ונירה, שזכרה מיד, הזמינה אותו לבוא לבקר, וגברי אמר שיבוא, אבל אפשר שזה יהיה בשעת לילה מאוחרת ונירה אמרה: "לא נקפיד אתך הפעם, מלחמה - לא?".

היה כמעט חצות הליל כשהגיע לבית הדירות בצפון תל אביב, זה היה לילה תל אביבי אופייני, חם ולח ומלא קולות ורעשים, ומהחלונות הפתוחים אל הרחוב ריצד האור הכחול של מסכי הטלוויזיה.

גברי נקש בדלת פעם ופעמיים, שמע דלת נפתחת ונסגרת והקול הרך אמר "רק רגע", אחר כך נפתחה הדלת ועיניה שהביטו בו מצמצו נוכח האור שבא מחדר המדרגות. לא היה ספק שהעיר אותה משנתה. "פרחח" אמרה לו "בשעה כזאת באים?". "מלחמה – לא?" אמר גברי בקול מתנצל, והיסס בדלת, ונירה עשתה לעומתו פרצוף מוקנט והזמינה אותו להיכנס.

היא הייתה יפה ממה שתיאר לעצמו, קטנה ונערית כלשהו, שיער בלונדיני קצוץ נפל על עיניה שהיו כהות וגדולות, היא לבשה חולצת טריקו קצרה ותחתונים פרחוניים.

"כבר ממש נרדמתי" אמרה לו "בקושי הצלחתי בחום הזה. סלח לי על ההופעה הביתית, זאת אומרת, בגלל שאנחנו עוד לא מכירים אז לבשתי גם חולצה. בוא נשב במרפסת שם יש קצת אוויר".

במרפסת היה אור חיוור של לילה ונשמע צרצור של צרצרים, ונירה הלכה למטבח והביאה בקבוק גדול וקר של מיץ תפוזים ולא הדליקה את האור כדי, כך אמרה, שלא למשוך אליהם את כל היתושים של הירקון, הם ישבו על השטיח שהיה פרוש על הרצפה ודברו. גברי סיפר לה על המלחמה המוזרה שבה אנשים לבושים בבגדי ערב ממלאים את המסעדות ואת הדיסקוטקים בה בשעה שברובע הסמוך מתנהלים קרבות עקובים מדם ואנשים נקברים מתחת להריסות בתיהם.

הוא סיפר לה איך בשעות בין הערביים עולים המוני אנשים על הגבעות שממזרח לבירות מצוידים במכשירי טלוויזיה מטלטלים כדי לחזות במשחקי אליפות העולם בכדורגל, כשמהשמים מפציצים מטוסי חיל האוויר שלנו את העיר. הוא דיבר על החשש שיש בו מפני הדואליות הזאת, פחד מפני מלחמה שהופכת להיות חלק משגרה של חיי יום יום, שגרה שמנוונת את תחושת הכאב. ניסה להסביר שהוא חש זעזוע אינטלקטואלי ממה שהוא רואה, אבל הזעזוע לא מופנם ולא נוגע בכאב, משום שמסביב הכול כל כך מתאמץ להראות כאילו זה לא קורה, כאילו אין מלחמה וכאילו לא נהרגים אנשים, וכאילו מה שאמיתי זה המסעדות והעראק ומשחקי אליפות העולם בכדורגל.

אמר לה שהוא חרד מפני מצב שבו יהפוך גם הוא אדיש ואיך הוא מתאמץ להיות מודע למה שקורה סביבו כי כל כך קל להתקרנף ולהפוך להיות כמו הלבנונים. "הפחד הגדול שלי" אמר לה "הוא שיום אחד גם אנחנו נהפוך

להיות כמו הלבנונים, שהרי הם היו אנשים רגילים שפעם חיו חיים נורמאליים בעיר יפה ושקטה. אלא שבגלל הרצף של התהליכים שהביאו את לבנון למה שהיא היום, הם השתנו, והם מתפקדים היום כמו שהמציאות שמסביבם מכתובה להם. הם מאבדים את חוש הביקורת וזורמים לפי הכללים החדשים כאילו כך היה מעולם וכך יהיה לעולמים, ומה יקרה לנו, אם גם אנחנו נקבל את המציאות שנוצרת מול עינינו ונתרגל לחיות אתה כאילו שכך הדברים צריכים להיות, וכאילו אנחנו לא יודעים אחרת"

ההתרגלות, אמר לה, היא הדבר הנורא ביותר, כי ממנו והלאה לא יתכן שינוי.

נירה סיפרה לו על תקרית שהייתה לפני כמה ימים במחנה פליטים בגדה כאשר מתנחלים באו להשליט סדר במחנה, פתחו באש והרגו ילד בן עשר. הצבא, כך אמרו המתנחלים, שמקבל הוראות מממשלה חלשה שלא מסוגלת לתפקד, לא יכול להבטיח את שלום התושבים, ולכן הם יעשו זאת בעצמם. הסיפור, אמרה לו, בקושי נכנס בארבע שורות לאיזה עמוד אחורי בעיתונים "מה שרק מראה שאני צודק", אמר לה גברי.

היא הייתה פעילה פעם ב"שלום עכשיו", סיפרה לו, אבל נגמר לה בשלב מסוים מכל האונניזם האינטלקטואלי, ומההרגשה שהיא נדחת כל הזמן יותר ויותר אל השוליים של המסה האנושית שזורמת בכיוון אחר מבלי יכולת להשפיע, ועכשיו היא רק בעניין של עבודה, והחיים, בקושי שומעת פעם ביום חדשות.

אחר כך דיברו על החיים של עצמם, היא סיפרה על החיים שלה עם שי שרוב הזמן הוא רחוק והיא למדה לחיות עם זה ולהעריך את מידת החופש והעצמאות שיש לה, הם כמו נעים במסלולים מקבילים שכבר לא יפגשו אף פעם, ומתרגלים, וכך נוח וזהו זה.

ברגע כלשהוא העייפות הכריעה אותו, והוא שמע את קולה כאילו מתרחק לאיזו נקודה רחוקה מאד בחלל החיצון ומתחבר לו עם כוכב ונעשה עמום ולא ברור עד שכבה לגמרי, ועיניו נעצמו והוא נרדם.

שמש חזקה של בוקר העירה אותו, והוא פקח את עיניו, ממצמץ נוכח אור היום הבהיר. הוא מצא את עצמו שרוע על השטיח במרפסת, מכוסה בשמיכת קיץ קלה שנירה מן הסתם הניחה עליו, וכר מצופה בציפה ריחנית היה מונח למראשותיו. נירה, עדיין באותם תחתונים פרחוניים וחולצת

הטריקו הביטה בו מתוך הדירה בחיך מקנטר "נרדמת לי אמש באמצע המשפט!" הכריזה. "אני לא זוכר שום דבר, אני מתנצל מראש, לא הייתי אחראי למעשי" השיב מהשטח.
"אין לך על מה" אמרה לו "ככה זה, באים החיילים מהחזית אל הבנות שבעורף ונרדמים, מה יוצא לנו מכס במצב שכזה", צחקה, "קום!" ציוותה, "הקפה מוכן עוד רגע".

4

מתי בדיוק החלו הנישואין שלו להתפורר?.

גברי כבר עשה את התרגיל העצמי הזה הרבה פעמים בעבר, באמונה שרק אם יבין את הדברים לעומקם יוכל באמת ובתמים להמשיך ולחיות את חייו, ולמרות שהיה מאלץ את עצמו שוב ושוב לחזור אל אותה השאלה, לא הצליח לתת לעצמו תשובה של ממש.

הרבה שנים עברו מאז אותו יום שבו התיישבה לידו, בהירת שיער ובעלת החיוך המקסים ביותר שראה מימיו, בשיעור ליחסים בינלאומיים. מאז עברו שנה אחת של חיים משותפים בדירת הסטודנטים שלו בת חדר אחד בשכונת רחביה בירושלים, שש שנות נישואין ושתי שנות גירושין, סך הכול תשע שנות חיים.

מידי פעם הוא היה בוחן את בבואת עצמו בראי, בשעת גילוח הבוקר, ושואל את עצמו את השאלה הזאת, מחכה שמהפצוף מכוסה קצף הגילוח הלבן תבוא איזו תשובה מוחצת, ולשווא.

היה בו כאב עמוק על חלום מתוק, שנסתיים כדרכם של כל החלומות המתוקים שחלם בחייו, ביקצה אל מציאות קרה וממאנת לשכוח, שהרי כל חייו, כך חשב ברגעים שכאלה, הם ערימה של חלומות מנופצים שמונחים כמו גוויות זו על גבה של זו בערימה גדולה אחת חסרת חיים. ומיקה הייתה עוד חלום אחד שחלם, שאפשר שיוכל להצליח במקום שכל כך רבים לפניו נכשלו, שיוכל לנצח את האיום שנגזר עליו לחיות את חייו כמו הוריו שלו, שגרים בדירה אחת, אבל ישנים בשתי מיטות נפרדות כבר יותר משלושים שנה. חלום על זוג מהשמיים שכל כולו תיקווה בלתי מבוססת וגישושים בלתי מאומנים וחוסר יכולת לראות איך המציאות חופרת לה, בלי שישימו לב, מחפורת עמוקה שהיא מכשול גדול שלעולם לא יוכלו לעבור אותו

בשלום. והיקיצה אל תוך המציאות שלא דומה לשום דבר שהיה בחלום, והנפילה הממושכת אל תוך המחפורת והכאב מהנחיתה מרסקת האיברים שבאה בסופה של הנפילה.

גברי זכר, בצבעים בהירים כל כך, את היום שבו החליטו כי יתחתנו. כמעט שנה עברה מהיום שבו לקח את מיקה מהדירה השכורה שחילקה עם שתיים מחברותיה, והעמיס את המזוודה האחת שהכילה את כל רכושה לתוך מכונית ה"דה־שבו" הצהובה שלו, שקרטעה והביאה אותם אל דירתו. חצי דירה בלבד, למען האמת, שכן גם לו היה שותף לדירת שני החדרים הצנועה במרתף הבית שבשכונת רחביה. היה שם חדר אחד גדול עם מיטה כפולה בצד אחד ושולחן כתיבה בצד האחר ושתי כריות ענק על הרצפה באמצע השטיח האדום. על הקיר היה פוסטר גדול של ג'ו קוקר בצבעים פסיכודליים ומיקה הביאה קוץ גדול ויבש בבקבוק זכוכית, ושיר של ז'ק פרוור על גבי צילום של פרח בשחור לבן במסגרת מעץ.

היא הייתה יפה מאוד ושברירית וחסרת ביטחון מאוד והחיוך המתוק שלה היה קצת מוכני כאילו שלא בא באמת מהלב, וגברי מצדו הרגיש חזק ובטוח כמו שלא הרגיש מעולם לפני כן, והיה תוהה איך זכה באושר הזה מן ההפקר. הוא אהב את מיקה כמו שאהב את כל הנשים האחרות שבחיו, אהבה נואשת וחונקת ועיוורת שהתמזגה בחלומות המתוקים שהיו משמשים בשבילו תחליף למציאות.

וכך ישבו באותו ערב בדירתם הצנועה ובסערת רגשות החליטו שיתחתנו, ומיקה ביקשה מיד לטלפן להוריה בארה"ב כדי לבשר להם על החדשה המסעירה והחשובה ביותר שבחיה עד כה, וגברי משך את הטלפון המשותף מהפרוזדור שקישר בין שני החדרים, וחייג למרכזת הבינלאומית וקרא למרכזנית את המספר בעל הקידומת הארוכה והזרה.

יוסף זליקוביץ' שעזב את הארץ בשנות החמישים והתפרנס מאז בעבודה קשה בחנות דסקית קטנה בברוקלין, לא יצא מכליו לשמע הבשורה ממרחקים שהעירה אותו בשעת בוקר מוקדמת מידי, "בסדר, בסדר גמור" אמר "מתי החתונה?".

מיקה שמה את כף ידה לרגע על הפומית ואמרה לגברי ש"אבא שואל מתי תהיה החתונה" וגברי אמר "תגידי לו בעוד שלושה חדשים, אחרי שיגמר החורף", ומיקה אמרה "בעוד שלושה חודשים אחרי שיגמר החורף ואתם מוכרחים לבוא". ואמא ברכה שעלתה על הקו במכשיר טלפון שני אמרה

"איזה יופי מיק'לה, איזה יופי" ומיקה שבה ואמרה "אחרי שכבר לא יהיה גשם ואפשר יהיה לעשות חתונה תחת כיפת השמיים" ושהם מוכרחים להבטיח שיבואו. אמא ברכה שוב אמרה "איזה יופי מיק'לה איזה יופי" ויוסף זליקוביץ' אמר שהוא לא יודע, כי איך אפשר יהיה לעזוב את החנות פתאום בלי אף אחד, ושאם היא רוצה, שתתחתן לה, והם ישלחו מתנה במקום לבוא, ואמא ברכה החלה להתייפח בטלפון ויוסף זליקוביץ' אמר לה "שה, שה, מספיק".

מיקה בכתה כל הלילה, ממאנת להאמין כי נגזר עליה להתחתן כמו יתומה בלי אבא ואמא שלה לידה מתחת לחופה. ובסיכומו של דבר הזליקוביציים הגיעו יום אחד לפני החתונה ונסעו יום אחד אחריה וגברי לא הצליח להבין אף פעם מדוע רצתה כל כך שיבואו.

הזיכרונות שלו מהשנים הראשונות לנישואים היו כמו תמונות שצילם לאלבום המשפחתי.

תמונה: הוא והיא במכונת ה"דה שבו" בשלג בירושלים על רקע הר צופים לבן ומכוסה בערפל חלבי, מיקה עטופה במעיל עור הכבשים שאהב, ראשה עטוף בכובע צמר סרוג כחול אדום עם פומפון בצבע כתום וגברי עטוף סביב הצוואר בצעיף ירוק וגדול שהיה מונף ברישול גנדרני על כתפו.

תמונה: כפר הנופש באכזיב, הוא והיא שזופים שיזוף עמוק מרוב שמש קיץ ועטופים בגלביות לבנות, יושבים במרפסת של חורבה בנויה מאבן חול צהובה אל מול הים והשמש השוקעת וברמקולים מנגנים מוסיקה קלאסית קלה, והוא אווז בידה ולא מרפה מהרגע היפה והמתמשך הזה.

תמונה: אוהל קטן על חוף ים כנרת, כחול המים ברקע, מיקה ממקדת את מבטה בפינג'ין קטן על גזיה ניידת, מכינה קפה של בוקר.

תמונה: מיקה מוקפת בנרקיסים גדולים וצהובים, יושבת על הדשא וברקע טירה עתיקה, אחת מאלו שפקדו בטיול שעשו לאנגליה, מרכיבה משקפי שמש ולובשת מעיל צהוב כמו הנרקיסים, ועל פניה חיוך עצוב שהוא לא הבחין בו אלא רק שנים אחרי כן.

היו אלה שנים, כך חשב אז, שהחיים חייכו אליו. הצלחותיו בעבודה העיתונאית משכו אליו תשומת לב, וכאשר נציג של שבועון אמריקני הציע לו להיות הצלם הקבוע של השבועון בארץ, החלו גם לחוש ברווחה כלכלית. לעומתו, מיקה לא הצליחה למצוא את עצמה, תחילה עבדה במשרד נסיעות

אך אחרי כמה חודשים הפסיקה, ועברה למשרד פרסום. היא עזבה את משרד הפרסום לטובת חברת ביטוח וזוהי לא נסתיימו חיפושיה, היא תעבוד במשרד עורכי דין, במערכת של עיתון יומי, בפרויקט שיקום שכונות של עיריית ירושלים, בפסטיבל ישראל, בסינמטק, בגלריה לאומנות. בכל הייתה מואסת בתוך זמן קצר, וכשדיברו על כך, הייתה אומרת כי עוד לא מצאה את עצמה ועד שלא תדע בוודאות תמשיך לנסות דברים שונים.

המצב הכלכלי אפשר, וגברי לא לחץ, ואחרי שנים, כשצילי הפירוד המתקרב כבר נשמעים ברקע, תאמר לו שכל השנים הרגישה נחנקת בצלו, הוא רץ קדימה בונה לעצמו קריירה ואף לא עוצר לרגע להביט לאחור, אליה, שמפגרת אחריה ומיחלת ליד מסייעת. היא, שנשארה רק אשתו היפה של הצלם המצליח, שלא עושה שום דבר בעל ערך, וכל מה שנותר לה, זה רק לחייך למשמע המחמאות שמרעיפים באוזניה בזכותה.

אחר כך החלה לדבר על כך שהיא רוצה בילד, מרגישה איך הצורך הזה מממש צומח בה מבפנים, וגברי היה ניתקף אימה בכל פעם שהייתה שבה ומבטאת את הרצון הזה, תמיד פחד מהאבהות שמסמנת עבורו את סוף כל החלומות ואת ההתחייבות שהיא יקיצת היקיצות ואין ממנה דרך חזרה אל החלום, כי אין דבר ממשי יותר מילד של עצמך.

למיקה אמר שהזמן לא מתאים, שהרי הוא עדיין בונה את עתידו, והיא עוד לא מצאה את הכיוון שבה היא רוצה ללכת, ומה היא תעשה, ואפילו דירה כמו שצריך הם עוד לא יכולים להרשות לעצמם. היא לא התווכחה ולא שבה להעלות את הנושא הזה שוב בשיחותיהם, שהפכו להיות רדודות יותר ויותר, ורק משהו כבה בתוכה מאז וצל מריר היה מופיע מאחורי החיוכים שחייכה.

וכך מבלי משים, עלה ביניהם מסך של ערפל והפסיקו לדבר על עצמם, על מה שקורה ביניהם, תכננו פחות, יחסיהם הפכו להיות טכניים וסבבו סביב הזוטות של חיי היום יום... מי לוקח את המכונית, מי קונה, מי מביא את העיתון. גברי היה עסוק יותר והשקיע זמן רב יותר בעבודתו, הוא היה מבלה שעות ארוכות מחוץ לבית בחיפוש אחרי זווית צילום מתאימה, מידי פעם היה נוסע לאירופה לגיחות קצרות, מצטרף לכתבי השבועון שנשלחו מארה"ב למשימות עיתונאיות מרתקות.

היה זה בערב ירושלמי אחד צונן במיוחד, שבו השמש שוקעת כבר בארבע אחר הצהריים, שגברי נייעור באחת מהחלום וחש שוב את טעמה הנורא של היקיצה הבלתי נמנעת.

מיקה סיפרה לו בקול שקט ומתוח כי היא מנהלת מזה חודש ימים רומן עם גבר אחר. המילים שטפו את גברי כמו היו מים קפואים שחרכו בדרכם את עורו, חורצים בו חריצים מלאי כאב. שמע את מקצת הדברים, מקצתם רק הלמו ברקותיו מבלי שיכול היה לרדת לפשרם. פגשה אותו לפני כמה שבועות ב... היא לא זוכרת בדיוק כמה פעמים היא פגשה אותו, אבל זה לא מה שחשוב, מה שחשובה היא העובדה שרצתה שזה יקרה לה כי הרגישה זנוחה על ידו ולא נאהבת עוד, וגברי רק לחש "איך את יכולה להגיד את זה, איך את יכולה להגיד".

כששאל אם שכבה אתו, היא קפצה את שפתיה ואמרה "כן" וה-"כן" הזה הדהד בראשו של גברי שוב ושוב ללא הפסק, כאילו המילה סובבת בתוך ראשו ונהדפת על ידי דפנות הגולגולת אל תוך מוחו שוב ושוב, ממאנת להיקלט. גברי נמלט אל חלום בהקיץ, וזכר סרט אחד שראה פעם ובו זוג אחד יוצא בסירת מפרש לחצות את האוקיינוס השקט, ובאישון לילה הבעל מתעורר ומתברר לו כי בעת שישי אשתו החליקה מהסיפון ונפלה לים, והוא מטפס על גג תא המגורים ומביט מסביב אל תוך הדממה האינסופית המוארת באורו החיוור של הירח, והכרת האובדן חודרת לאיטה אל תוך הכרתו.

גברי ניתפס לבהלה, ויצא מתוך החלום בהקיץ, וכל הלילה ישבו ודיברו כמו שלא דיברו זמן רב כל כך. גברי לא זוכר עוד מה אמרו זה לזו באותו הלילה, הוא זוכר רק את התחושות שמילאו אותו, את החרדה ואת תחושת האובדן, ואת המאבק וההתרגשות והאהבה, ואיך בבוקר בעיניים אדומות מדמעות וחוסר שינה הבטיחו זה לזו כי ינסו לבנות את חייהם מחדש. הם גם ניסו כמיטב יכולתם, גברי השתדל להיות יותר בבית ומיקה סיימה את הרומן שלה, והעמיד נראה שוב שקט ורגוע כמו שרצה תמיד שיהיה.

כמה חודשים אחרי כן, בבוקר חורפי אחד שבו העננים כיסו את ההרים בשכבה אפרורית וחשוכה והגשם ירד בלי הפוגה, ומהחלון אפשר היה רק לראות את ירושלים בקווים כלליים, מיקה אמרה שיש לה משהו חשוב להגיד, וגברי שהיה עסוק בלהכין את הקפה ודעתו הייתה נתונה לפיגיו שבחוץ, שבבקרים שכאלה הייתה ממאנת להתניע, לא נתן דעתו לרעד הקל בקולה, שסימן מתיחות והתרגשות. לכן לא היה מוכן לחלוטין למה שקרה בהמשך. מיקה המשיכה בקול מתוח ורועד מעט לספר שקיבלה אתמול תוצאות של בדיקות וכי אין ספק והעניין בטוח במאה אחוזים, בקיצור, היא לגמרי בהריון.

גברי שהסתובב בפיזור נפש במטבח, עוסק בריכוז החומרים הנחוצים לקפה, קלט את הדברים באופן לא ממוקד ומבלי שיכול היה לעבד אותם כמו שצריך, ורק אחרי שאמרה את המילה האחרונה תפס בעצם במה מדובר .

אבל כבר היה מאוחר מידי, כי עוד לפני שיכול היה לתת לעצמו דין וחשבון מלא על המשמעות של הרגע הזה, נפלטה מפיו קריאת - "אוי - לא!".

יכול היה באותו רגע לירות בה כדור מאקדח והאפקט היה ככל הנראה דומה. מיקה שישבה ליד השולחן, הסתכלה בו במבט מרוחק ומעינייה החלו לזרום דמעות בשיטפון שלא היה אפשר לעצור אותו ומבלי שהשמיעה קול. אחר כך לא עזר שום דבר, וגם אחרי שהתאושש ואמר שהכל זה מההפתעה ומכך שלא היה מוכן ומדוע לא אמרה לו, לא שיתפה אותו, מדוע לא נתנה לו הזדמנות להתכונן ו"בטח שהוא שמח, רק זה הלם כזה, את יודעת, לא חשבתי לא ידעתי, למה? למה ככה?".

מיקה לא שמעה אף לא מילה אחת ממה שאמר, היא קמה והלכה לחדר השינה ונשכבה במיטתם וכשבא ונישכב לידה ורצה לאחוז בידה היא ביקשה שילך וישאיר אותה לבדה, לעצמה.

תקופת ההיריון הייתה קשה מנשוא, מיקה הייתה שרויה רוב הזמן בדיכאונות, סירבה לדבר אתו, סירבה לצאת אתו מהבית לראות חברים או לצפות בסרט, הייתה שוכבת במיטה עד שעות הצהריים ואחר כך הייתה יוצאת לבדה לשוטט ברגל ברחובות הסמוכים, או שהייתה נוסעת לבדה במכונית ליער ירושלים ומחנה את המכונית ליד יד קנדי ומסתכלת על השקיעות האדומות. כשביקש לדבר, להסביר לשוחח, הייתה מסתכלת בו בעיני קרח כחולות ואומרת לו שכל מה שהיה לו לומר אמר באותו הרגע וכל היתר זה רק ניסיונות לחפות על האמת שניצבה במערומיה ומוטב וישאיר את הדברים כמות שהם ולא ינסה לגבב עליה, על האמת, טונות של אשפה. ואחרי שהייתה מצליפה בו את הדברים האלה הייתה שבה ומסתגרת בעולמה שלה, שבה היה שמור מקום רק לה ולתינוק שייוולד, ולו, לגברי, לא היה שם שום מקום.

לקראת הלידה התרככה קצת, היה לה קשה וגברי היה תמיד בסביבה כדי לעזור, ומתוך שנוקקה לו הושיטה לו יד וגברי נאחז בה כמו בחבל הצלה. הוא היה מחייך כאשר הייתה משפילה אותו וקורעת את ליבו לגזרים, ורק בלילה בלילה כאשר הייתה ישנה שינה עמוקה היו דמעותיו זורמות אל תוך

הכר והוא היה מתמלא ברחמים עצמיים ומתייסר והיה מבקש להחזיר את הדברים לקדמותם. אילו רק לא היה מגיב כמו שהגיב, אילו רק היה לו זמן להתכונן, אילו רק היה שם לב למתיחות שבקולה, היה נידרך, ולא היה קורה מה שקרה. היה מתפלל שיינתן לו לגולל את הרגע הזה לאחור בזמן, ולשוב אליו בצורה אחרת. אחר כך כששנתו הייתה טרופה עליו, היה חולם תמונות מתחילת דרכם, היה רואה בחלומו אותו ואותה בימים הראשונים ההם, ובבוקר היה נילחץ אליה מנסה לשוב ולהחזיר אותם למה שהיו, אבל מיקה הייתה דוחה אותו מעל פניה והוא היה מתנפץ כל פעם מחדש אל מול חומת חוסר הנכונות שלה, היה מתקפל מול מבטי הכפור שזרמו מעיניה.

ביום שאחזה צירי הלידה הזעיקה אותו ממשרדו, והוא בא כדי לקחת אותה לבית החולים וטרח מסביבה בדאגתנות ובאהבה, לחץ את ידה כאשר היה עובר בגופה הכאב, אוחז ולא מרפה, מנסה לא לתת לה לשוב ולהתרחק ממנו. כשהתקרב המועד, ביקש להיות לצידה בזמן הלידה, כל כך רצה להמשיך ולהרגיש כי הם עדיין שייכים זה לזו, אבל מיקה הסתכלה ישר בעיניו ואמרה – לא. הוא ידע שאין טעם לנסות ולשנות את דעתה ורק אמר פעם אחת בקול רך: "בבקשה".

ומיקה הביטה בו וקפצה את שפתותיה הדקות, ונדה בראשה לשלילה, והוא ידע שככה ניגזר להיות.

הוא יצא מבניין בית החולים והלך אל הדשא שבחוץ, ושם מתחת לעץ אורן ירושלים זקן בימים הוא ישב ומירר בבכי. הוא בכה על עצמו, ועל הילד שעומד להיוולד ועל הכישלון הגדול שלו, שהיה עצום וצורב מכל כישלונותיו עד כה, והוא ידע שבזה בא הסוף על עוד חלום שלו, ולא ידע איך ידע להתמודד עם סופו של החלום הזה במציאות.

ישב לבדו תחת העץ ובכה שעה ארוכה מאוד, עד שקראו בשמו, ובישרו כי בן נולד.

במשרדים של השבועון האמריקני בירושלים הייתה המולה גדולה. הצוות הקבוע של השבועון תוגבר על ידי שני כתבים שהגיעו מארה"ב, והציווד שהביאו עימם וקולותיהם הרמים מילאו את שני חדרי המערכת הקטנים. גברי עבד בחדר השלישי, חדר החושך שלו, בוחן את התשלילים בזכוכית

מגדלת. התמונות שצילם בביירות, מהחניון של בית הספר שעל ההר, יוטסו הלילה לניו יורק, ואחת מהם תופיע בשער השבועון של השבוע הבא. תהייה זו תמונת צבע של העיר המופצצת מהאוויר, יראו בה בית רב קומות שקורס תחתיו, חציו התחתון כבר גרוס לרסיסים ואפוף בענן של אבק ועשן וחציו העליון עדיין שלם, ועשירית השנייה האחרונה הזאת בחייו של הבית לפני שהפך כולו לערימה של חורבות, כמו קפאה בזמן על גבי סרט הצילום. גברי חשב שזו תמונה טובה, האור האדום של השקיעה שברקע נתן לתמונה אווירה סוריאליסטית, והוא היה מרוצה מתוצאות עבודתו. הוא שם את התמונה, יחד עם תמונות אחרות במעטפה חומה, הניח את המעטפה בתא המיועד לחומר שישלח בתיק המיוחד לשדה התעופה, ויצא אל הרחוב.

הוא הלך בכיוון גן העצמאות, יורד בדרכו במדרחוב של רחוב בן יהודה. היה יום חם ומחניק, ובתי הקפה פרשו שמשיות לגונן על יושבי הבטל מפני השמש שקפחה בעוז. תור ארוך ועצבני של חיילים רעבים השתרך מלפני חנות הפלאפל וריחות הזיעה ושמן הרובים התערבבו בניחוח השמן השרוף שהגידו מן החנות הקטנה אל הרחוב.

קבוצה קטנה של בחורי ישיבה, לובשים קפוטות שחורות וגורבים גרביים לבנות עד לגובה הברכיים, נעה במורד הרחוב. הם הלכו הליכה מהירה וכמו צללים חלפו על פני יושבי בתי הקפה ועל פני החיילים שמול חנות הפלאפל מתאמצים שלא להראות ולא לראות, מקפידים שלא להפנות את מבטים ימינה או שמאלה. גברי שם לב להרכב הצבעים ששלט ברחוב, גוונים קודרים של חאקי ושחור ואפור, ואפילו קבוצה של אמריקנים צעירים שעלתה ברחוב בהמולה גדולה ובחולצות טריקו צבעוניות לא הצליחה לנצח את החד גוניות. גברי חשב איך ירושלים היא עיר של קודש שנראית כולה חולין, כל כך קודרת ורצינית כהה וחסרת חוש הומור.

גיפ של מתנחלים חלף בנסיעה איטית בכיכר ציון, ארבעה בחורים מגודלי זקן ישבו בו, כיפות סרוגות גדולות על ראשם וציציות תלויות מעל חגורת מכנסיהם ויד ימינם של שניים מהם הייתה מחליקה על רובי סער טעוני מחסנית שהיו מונחים על בירכיהם. הגיפ עצר לרגע בתחתית הכיכר וארבעה הבחורים סקרו במבטם את מעלה רחוב בן יהודה מלווים בעיניהם את התנועה החד גונית של הולכי הרגל שירדו לאיטם ברחוב לעומתם. כמה פועלים ערביים נושאים בידיהם כלי עבודה שהגידו מאחת הסמטאות, האטו את מהלכם כשהבחינו בגיפ וכמו מבלי משים השתהו במחסה הצל של אחת החנויות, חיכו עד שהגיפ נסע ואז המשיכו בדרכם.

גברי פנה בתחתית הרחוב בסמטה ימינה, חצה את מגרש החנייה שממול בית

אגרון ונכנס אל תוך הגן הציבורי. הביט בשעונו וראה כי הקדים מעט והתיישב על ספסל מתחת לאחד העצים. אחרי כמה דקות ראה ממרחק את שניהם באים, מיקה הולכת בצעדים קטנים והילד רץ לצידה, וגברי הסתכל בה וחשב כמה היא יפה, אוי, כמה היא יפה.

"אתה זוכר את אבא?" שאלה את הילד כאשר נפגשו ולא נעדר צליל קל של רשעות מקולה.

"למה ככה?" שאל, לא מצליח להסתיר את העלבון, והיא חזרה בה, לא התכוונה, אפילו שילבה את זרועה בזרועו וחייכה אליו את אחד מחיוכה המתוקים, חיוך מתחנחן ומפייס, כמו לפצותו.

שאלה מה מעשיו בימים האלה, ובטרם הספיק להשיב היא הציעה כי היא תישאר לשבת על ספסל ותיקרא ספר, ושניהם יוכלו ללכת לבדם בגן. "הי איש קטן", אמר לו גברי, "בוא נלך"... והילד חייך, וגברי הושיט לו את ידו והילד נאחז באצבעו וככה הלכו שניהם משם.

כשהגיעו לגן המשחקים, שהיו בו נדנדות ומגלישה וארגז חול גדול, הוא שיחרר את הילד שרץ והצטרף למשחקם של הילדים האחרים, וגברי ישב על המעקה של ארגז החול והביט בו. הילד היה כמעט העתק דמותה של מיקה, בלונדיני, עיניו כחולות ועורו בהיר, הוא לבש מכנסי ג'ינס זעירים וחולצת טריקו אופנתית ונעל נעלי התעמלות קטנות שנראו בדיוק כמו של גדולים, הוא נראה כמו ילד בפרסומת של "קוקה קולה". גברי הביט בו מתנועע ורץ, והקשיב לפטפט שפטפט עם הילדים האחרים ושב וראה, בפעם המי יודע כמה, איך אין בילד הזה שום דבר משלו, שום רמז בתווי הפנים שלו שום שייכות בצבע העור, בתנועות של הגוף בהעוויות של הפנים, וכמו שמיקה רצתה אותו, לבדה, בשביל עצמה, ככה הוא יצא לה, ואפילו זיכרון עמום מגברי לא בצבץ ממנו כדי לטרוד את מנוחתה. יכול היה בשקט להיות בנה של בעלה השני, שבניגוד לגברי שהיה כהה ומהיר להשתזף, היה בהיר וחיוור גם בקיץ.

בכל פעם שהיה פוגש את הילד, היה גברי מחפש משהו שיסגיר את העובדה שהיה זה גם בנו שלו, בשר מבשרו, ובכל פעם היה מתאכזב מחדש, אבל אחר כך היה חושב שאולי טוב יותר כך, שכן כיצד היה חי עם העובדה שילד בן דמותו שלו גדל ומתפתח הרחק מהישג ידו?

העובדה שהיה דומה כל כך למיקה, גרמה לו שישכים בלי מחאה לסידור שכפתה עליו, מקווה שכאשר הילד יגדל, הוא יחפש את הקשר אל אביו

האמתי וגברי יהיה אבא למופת למרות הכול.

אחרי עשרים דקות לערך הילד חזר משולהב מהמשחק ואמר כי הוא רוצה לשתות, ויחדיו הלכו במעלה השביל, והילד שיחזר רסיסי סרט כל שהוא שראה בטלוויזיה וגברי התאמץ לעקוב אחרי חוט המחשבה שנקטע כל פעם מחדש, עד שוויתר. במזנון שליד מלון "פלאזה" קנה לשניהם פחית של מיץ תפוזים והם חילקו אותה ביניהם, וחזרו בהליכה איטית אל תוך הגן, וככה בילו בנעימים עוד כמחצית השעה. ואז הילד אמר ש - "הוא רוצה לאמא", ובכך קבע עובדה והושיט לעבר גברי יד קטנה וגברי אחז בידו והחלו הולכים בשביל בדרך חזרה.

גברי ניסה להתגבר על הצער שהיה נגרם לו כל פעם בפרידה המחודשת הזאת, אבל ידע שאלה פני הדברים ואין מה לעשות ושוב השתעשע בדמיונו בתקווה שהילד יגדל ואז יום אחד יבוא אליו והוא יוכל לפצות אותו על כל הזמן שעבר, מבלי שנתן דעתו על כך, שאי אפשר לפצות על זמן אבוד ומה שלא יוכל לתת לילד עכשיו, לא יוכל לתת לו לעולם.

בעיניה של מיקה ראה את ההפתעה שמיהרו לחזור והוא העריך שידעה לעבור על כך בשתיקה.

גברי ליטף את ראשו של הילד, ואמר "כמה שהוא דומה לך" ומיקה השיבה שהם דומים לאנשים שהם גדלים איתם, וכשהביט בעיניה ראה כי אמרה את הדברים בתום לב, בלי שכיוונה לפגוע.

גברי פרע את שערותיו של הילד בגילוי מגושם כלשהו של חיבה, ואחר כך הסתובב והלך משם.

ימי השרב הכבד נמשכו אותו קיץ בירושלים הרבה מעבר למה שהיה זכור אף לזקני העיר, וגברי נשם בכבדות כאשר טיפס במעלה רחוב יפו, החום הכבד חורף את ריאותיו וזיעה חמה נוטפת לאורך גבו. הוא היה בדרכו אל שוק מחנה יהודה כדי לצלם תמונות בעת סיור של שר הבטחון אריאל שרון. הסיור נקבע לשעות הצהריים, שעות שיא בתנועת האנשים, למרבה הסבל גם שעת השיא בעומס החום, וידו המיוזעת הרטיבה את המצלמה שאחז והוא ניגב את היד בצדי המכנס ונשם ונשף בכבדות. בביירות זכר, החום קשה לא פחות.

השוק היה מלא באנשים שנעו באיטיות בין הדוכנים מתחת לצל שהטילה התקרה שממעל, והאוויר היה ספוג בריחות של גבינות וחמוצים ודגים ומליחים וריחם של פרחים ודברי מאפה טריים, הכול מהול באד ריחה של הזיעה שעמד באוויר.

הרוכלים הכריזו על מרכולתם בקולי קולות ומדוכן לממכר קסטות עלו צלילים של מוסיקה יוונית ואישה זקנה אחת שעמדה על יד גברי צעקה באידיש על איש זקן שלבש חולצה לבנה וחבש מגבעת קש על ראשו.

חיילים של משמר הגבול בכומתות ירוקות ניצבו לשני צדי הפרוודור הצר של השוק ומכשירי הקשר שבידיהם טרטרו בלי הפסקה ומעל הדוכן לממכר החמוצים במרכזו של השוק היה מתוח שלט גדול שעליו היה כתוב "אריק מלך ישראל".

גברי זרם במורד השוק בתנועה איטית יחד עם האנשים שמסביב, נושם לריאותיו את הריחות וכמו מתמכר להמולה שמסביב. בדוכן אחד סחטו מיץ גזר מגזרים טריים שהיו שרויים במים עם קוביות קרח וגברי הזמין כוס גדולה והוריק אותה אל קירבו בשקיקה.

בקצהו הדרומי של השוק הייתה תכונה ונשמעו קולות רמים, ורגע אחרי כן נדלקו אורות של צלמי הטלוויזיה, ובמוקד האורות הופיע דמותו העגלגלה של אריק שרון ונהר האדם שנע בעצלתיים כמו ניעור לחיים והחל זורם במהירות ובהתרגשות למקום ההתרחשות.

גברי מיקד את עדשת המצלמה הטלסקופית שלו בשרון והביט בו. עיניו של שרון התרוצצו בעצבנות מצד אל צד והחיוך שלו כמו היה תקוע באמצע הפנים חסר הבעה או תנועה. מסביב נלחצו אנשים כדי ללחוץ יד, כדי לגעת, מנסים להתגבר על שומרי הראש שניסו בכוח לשמור מסביב לשרון מרחב נשימה קטן.

אנשים מרוחקים מעט החלו לקפוץ מעלה ומטה, מנופפים ידיהם, היו כמה שהורידו את חולצותיהם ונופפו אותן במעגלים מעל לראשם. מישהו החל בקול קצוב בקריאות "אריק, אריק", ותוך שניות, ההמון כולו נופף ידיים ואגרופים בתנועות קצובות וקולות ממאות גרונות נחרים מחוס הצטרפו לקריאה הקצובה, ושמו של אריק נישא אל קצווי השוק. המצלמה בידיו של גברי טקטקה שוב ושוב, תופסת את מבע פניו הקפוא של שרון ואת הבעות פניהם אחוזי ההתלהבות של המעריצים שנדחקים מסביב, וענן של אבק רחוב שעלה מדשדוש הרגליים ניתלה כמו אד באוויר.

מישהו צעק - "מוות לשריד" - והמקהלה שינתה את הסיסמה וקראה בקולות קצובים "מוות לשריד! מוות לערבים! מוות לשריד! מוות לערבים!" והמקבץ האנושי והרוגש הזה נע לאיטו למרכז השוק כמו חיה אחת גדולה ואדירה, שיש לה אלף זרועות שנשלחות לכל עבר והיא נושמת ונושפת אוויר קיץ חם ושואגת סיסמאות בקול מקובץ וחזק אל חלל האוויר.

בזווית העין, גברי הבחין בדמותו של גבר ערבי צנום, שראשו היה עטוף בכפייה ובידו סל פלסטיק ירוק, והוא יורד בסמטה שחוצה את הרחוב המרכזי של השוק בצעד קל, אינו מודע כלל למה שמתרחש שם ממש באותה שעה. הוא הגיע לרחוב המרכזי בדיוק באותו שבריר של רגע שבו השוליים של מעגל המתקהלים הגיע לשם בקצב התנועה האיטי שבו היה נע לכל רוחב הדרך, והערבי עצר לרגע, משתאה, מנסה להבין את משמעות החיזיון שנגלה לעיניו, ומיד אחר כך הרחיב צעד כדי לחצות את הרחוב ולחמוק ולהיעלם בסמטה שממול.

אחד הצעירים שהבחין בו ממקומו במעגל החיצון פלט מפיו שאגה ניחרת ותוך כדי סיבוב מלא סביב ציר הגוף שלח בגבו של הערבי בעיטה חזקה,

והמבט בפניו של האיש קפא ופיו נפער תוך כדי ניסיון נואש לנשום את האוויר שנבעט מתוך ריאותיו החוצה.

"יא מניאק! חתיכת ערבי מסריח!" צרח הבועט בקול גבוה, וכמה צעירים נוספים הפנו את מבטם לעברו של הקורא והתקרבו למקום הערבי, שהצליח להחזיר לעצמו נשימה אחת וניסה לרוץ קדימה, אבל מישהו שלח רגל זריזה והוא נפל, מנסה לזחול קדימה אל עבר צדו השני של הכביש שהיה מרוחק ממנו רק מטרים ספורים.

גברי הביט בו דרך העדשה המקריבה, וראה את הרוק שנזל מפיו ואת ידיו הגרומות שמנסות להיאחז בכוח באספלט הלוהט ולזחול אל מחוץ למעגל האנושי שסגר עליו. רגליים נוספות התעופפו ונשלחו אל גופו המתכווץ של האיש, שספג את הבעיטות בבטנו ובצלעותיו, והוא ניצמד לסל הפלסטיק הירוק בידו האחת וניסה לגונן על גופו בידו השנייה. הצעירים שסביבו החלו לשלהב זה את זה בקריאות עידוד ומישהו שילח רגל ובעט בעוצמה רבה בפניו, והערבי התהפך על גבו מעוצמת המכה וגברי ראה שדם זורם מאפו ופרצופו מעוות מאימה וכאב, ובמאמץ גדול הוא הצליח לשוב ולהתהפך ולהתייצב על ארבעותיו.

בחור גברתן שחצי גופו העליון עירום וכרס גדולה מכוסה זיעה ואבק תלויה מעל מכנסיו דחף את האנשים לצדדים, הניף רגל מעל לגופו של הערבי שניצב על ארבעותיו וייצב את עצמו בפיסוק רחב מעליו. הוא גהר לפניו וסילק את הכפייה שעדיין הייתה תפוסה בעקל סביב לראשו של האיש שעל הקרקע, ואחר כך אחז בשערותיו והפשיל את הראש לאחור עד שניגלה הפרצוף המבוהל והמכוסה בדם ואז ירק את מלוא פיו על פרצופו של הערבי ובידו הפנויה מרח בכוח את העיסה של הרוק והדם ואבק הרחוב אל תוך הפה הפעור.

העומדים מסביב פרצו בתשואות עידוד רמות, ובעל הכרס לא הרפה מאחיזתו ובזריזות שלא הלמה את מראהו המגושם, נגח את ראשו אל בין העיניים הלוטשות שפעורות מאימה, והניח לאחיזתו בשיער, וראשו של הערבי צנח ונחבט בכביש בקול עמום. מישהו צעק "להרוג את הבן־זונה" ובעל הכרס שעדיין ניצב מעל לערבי שהיה מוטל על הרצפה נראה כמי שחוכך בדעתו כיצד ימשיך, ובסיכומו של דבר הניף את ידיו לצדדים, ובכבדות מרשימה אסף את ברכיו אל ביטנו וניתר באוויר וחזר וירד עם כל כובד משקלו ונחת על גבו של האיש וכל גופו של זה רטט מעוצמת המכה ויבבה חנוקה נפלטה מפיו עם שארית האוויר שהיה עצור בריאותיו.

ואז בדרך נס הצליח פתאום הערבי להתחמק מאחיזתו של בעל הכרס ולרגע ניצב על ארבעותיו, והצליח אף להזדקף, ומסוחרר כלשהו התייצב על רגליו ובשני צעדים ארוכים נמלט מתוך מעגל האימה אל הסמטה שממול ונעלם כלא היה, וחבורת הבוועטים והמכים נלכדה בתוך ההמון שהגיע באותו הרגע לאותו המקום ממש והקולות הניחרים שאגו בקצב אחיד "אריק מלך! מוות לשריד! מוות לערבים!".

המצלמה בידיו של גברי טקטקה שוב ושוב.

הוא זכר ירושלים אחרת. ירושלים שבהיסוס ניכר החלה משנה את אופייה מעיר במצור לעיר ש"חוברה לה יחדיו", מתקשה לוותר על אופייה המסתגרת ולהיפתח אל העולם שניגלה אחרי מלחמת ששת הימים. הוא זכר את הקרנות הסרטים בחצות בקולנוע "ציון" ואת ערבי הג'ז במרתפים של סוראמללו עם דני גוטפריד ליד הפסנתר, והבוהמה הירושלמית הקטנה שהחמיצה פנים נוכח הסטודנטים הזרים כמו גברי, שהצטופפו לצדם במועדון הדחוס והמלא עשן סיגריות.

המציאות החדשה הביאה לא מעט בלבול לעולם שהיה לו מבנה ברור ומוגדר.

בחופשה הראשונה שהייתה לו מהצבא, כמה שבועות אחרי שנסתיימה מלחמת ששת הימים, יצא גברי, יחד עם עוד שניים מחבריו ליחידה, לטיול בגיפ ששכרו, לראות את ארץ ישראל החדשה.

בדרכם לירושלים ולכותל, החליטו לשוב ולעלות לנקודת התצפית של משטרת איילון שבה בילו ימים שלמים במהלך שרותם הצבאי צופים לעבר הכפרים הערביים שממול. היו שם שלושה, אמאוס, יאלו ובית נובא, שלושה כפרים גדולים ובהם תושבים רבים, והם היו צופים בהם במשקפות ולמדו להכיר את אורחות החיים שבכפר, את מראה הפועלים שיוצאים עם בוקר לעבודה בשדות, את אדי הבטלה שהיו מתמרים מעל לבתי הקפה, את קולו המסלסל של המואזין שהיה קורא לתפילה. עכשיו הם חשבו לשוב ולראות את המראה המוכר, ומי יודע, אולי אפילו לעשות סיבוב בכפרים עצמם.

גברי זוכר איך החנו את הגיפ ברחבה שבחזית בניין המשטרה והלכו, חבורה קטנה ורועשת, מפלסים את דרכם בתעלת הקישור, מציבים רגל על ערימת שקי החול שבחזית עמדת התצפית, מחפשים בעניייהם את המראה המוכר ואז פתאום השתקו, מנסים לספוג את מציאות החדשה שנגלתה לעיניהם.

היה שקט מאוד ורוח חרישית נשבה על מה שהיו פעם שלושה כפרים ועכשיו היו שטח אדמה מיושר ושומם, אפילו בית אחד לא נישאר עומד על תילו משלושה הכפרים, ועוד אפשר היה לראות את סימני השיניים שחרצו הדחפורים באדמה כאשר ישרו את תילי החורבות. עצי הזיית היו שם, בדיוק איפה שהם היו צריכים להיות, וגם הגבעות, אבל הכפרים נמחו מעל פני האדמה, וכך עמדו שם שלושתם בדממה, מנסים לספוג את המשמעות של המראה שניגלה לעיניהם.

ההמון שנלחץ סביב שרון דחף את גברי אל הקיר והוא מצא מדרגת אבן קטנה, שהייתה בסיס של מרזב ישן, וטיפס עליה, ראשו בולט מעל לראשם של האנשים שמסביב, וגבו לחוץ אל קיר האבן שספג את הזיעה מחולצתו הלחה. הוא סרק מבעד לעדשת המצלמה את פניהם של האנשים, מביט בפיות הפעורים ששאגו קריאות קצובות, מביט בעיניים שפעורות בתזזית, באגרופים שנשלחים כלפי מעל, בחולצות שסובבות מעל לראש כמו היו תרנגול של כפרות.

הוא ניזכר במקרה אחר שקרה כמה חודשים אחרי שפשט את מדי הצבא, בתקופה שבה היה מאבטח מעופף, מרוחק ומנותק מהמציאות החדשה שהלכה והתייצבה על הקרקע.

הוא נסע ערב אחד לבקר חבר שנקרא לשירות מילואים במשטרת חברון, כאיש אבטחה ליחידה שעסקה בביטחון שוטף. הייתה כבר שעת לילה כאשר הגיע לשם, היה קר מאוד וירד גשם דק מעורב בפתיתי שלג, והם ישבו שניהם בתוך המכונית במגרש החניה סמוך לדלת הכניסה, מנוע המכונית פעל, ומערכת החימום אך בקושי התגברה על הקור העז.

ערבי לבוש מעיל כבד וראשו עטוף בכפיה עד שרק עיניו נראות דרכה, ניצב מתחת לפנס שהבליח אור צהוב וחזק ליד דלת הכניסה לתחנת המשטרה והיה סובב אנה ואנה, רוקע ברגליו כנגד הקור. אחרי זמן מה הוא ניגש אל המכונית ובהיסוס הקיש על החלון, וכשגברי הנמיך את הזגוגית מעט הוא שאל אם יש להם סיגריה, וגברי אמר "כן, תפאד'ל" והזמין את האיש להיכנס למכונית. הערבי ניכנס והתיישב מאחור, נטל את הסיגריה והמצית שגברי הגיש לו, הסיר את הכפיה מעל פניו וכיסה בכף ידו על המצית, והעלה אש ונשם מלוא ריאותיו עשן, וחייך בהכרת תודה.

החליפו כמה מילות נימוסים בעברית בסיסית ובמעט ערבית שהייתה שגורה

בפיהם, והאיש שאל אם יוכלו אולי לעזור. בשפה מרוסקת סיפר להם כי בבוקר הייתה מהומה בבית הספר שבו לומד הנכד שלו, ילד בן שלוש עשרה, והצבא הישראלי בא ולקח את כל הילדים והביא אותם לתחנת המשטרה הזאת והילד, סיפר להם, יצא מהבית בלי לקחת סוודר, לבש רק חולצה, ועכשיו כבר לילה וקר כל כך, ואתמול הילד היה קצת חולה, ומשעות הצהריים הוא מבקש להעביר את הסוודר אליו ולא מצליח ואולי יוכלו הם לסייע בידו.

החבר במילואים אמר: "מה הבעיה, אני יודע איפה מחזיקים את הילדים ואני מסדר את זה ברגע," והוא לקח את שקית הניילון עם הסוודר מידיו של האיש, ונעטף היטב במעיל, ויצא אל הלילה שבחוץ ורץ לעבר הבניין כמעט מחליק על הכביש הרטוב שהיה מרוצף בשכבה דקה של כפור.

האיש חייך אל גברי בהכרת תודה ואמר: "איש טוב, זה", וככה ישבו שניהם ועישנו בדממה עיניהם מרותקות אל דלת הכניסה המוארת באורו הצהוב של הפנס, מחכים.

עברו דקות ארוכות עד שהחבר שב וחזר ובידו החזיק את שקית הניילון ובה הסוודר המקופל, והוא ניכנס אל המכונית, מקנח את פניו בידו מהגשם והקור, והושיט את השקית אל האיש שישב מאחור: "אי אפשר" אמר לו, "יעעני אסור, מה אני יכול לעשות, אמרו שאסור".

האיש הביט בהם דקה ארוכה, ואז הושיט את ידו ולקח את השקית, ומלמל משהו שהתקשו להבין בקול רפה, ואחר כך עטף את פניו בכפייה ויצא מהמכונית אל הקור ונעלם בחשיכה הכבידה שהייתה מסביב.

גברי שאל את החבר מה בדיוק קרה, והוא סיפר לו כי הקצין האחראי זרק אותו לכל הרוחות: "שום ערבי מסריח לא מקבל פה שום סוודר מזויין" אמר לו, והוסיף שאם כמה מהילדים ימותו בלילה מקור תהייה פחות עבודה לחוקרים של השב"כ שיבואו בבוקר, ושיותר טוב שהוא לא יתערב בעניינים שהוא לא מבין בהם, ושיצא לו מהעניינים מהר לפני שהוא מתרגז באמת ודופק לו תלונה.

הגוש האנושי סביב שרון הגיע עד לפתחה הצפונית של השוק ברחוב יפו, מכונית הוולוו כבר חיכתה שם, ושרון נופף פעם אחרונה בידו אל האנשים שהקיפו את המכונית סביב, והמאבטחים פילסו לו דרך והוא נדחף ממש על ידיהם אל תוך דלת המכונית הפתוחה, והמכונית שעטה משם ונעלמה במורד

הכביש, וכמה שניות אחרי כן נרגע הכול והשוק שב אל שיגרת חייו כמקודם.

גברי הכתיף את המצלמה ואת התיק עם ציוד הצילום ופנה לעבר מרכז העיר, פוסע לאיטו במדרכה הצרה והעמוסה בהולכי רגל, מפלס את דרכו בין המוני הקהל המתפזר כשקולות ההתרגשות הולכים ומתפוגגים אל תוך הרעש הרגיל של הרחוב הסואן.

הוא היה מול בניין המשטרה של מחנה יהודה כאשר חש תחושה מוזרה מאחוריו, ומעל צמרות שני העצים מדולדלי הענפים שניצבים בכניסה למבנה הישן המריאו בהיסטריה כמה ציפורים, ומיד אחרי זה שמע את רעש הפיצוץ שהרעיד את כל חלונות הזכוכית שמסביב וחזר והתגלגל בהד בין קירות הבתים. כשהסתובב לאחור, ראה עשן אפור מיתמר מעל הבתים שסוגרים על שני צדיו של השוק, היה רגע ארוך של שקט ומיד אחרי החלה מערכת הרמקולים המשטרתית לשדר הוראות בקול מתכתי ומכיוון מרכז העיר החלו להישמע צפירות של מכוניות המשטרה, מכבי האש והעזרה הראשונה.

גברי סב על עקבותיו ורץ אל השוק, נדחף כנגד הזרם של אנשים היסטריים שברחו מהרעש הנורא שרדף אותם אל הכיוון ההפוך, והוא דחף במרפקיו ונלחץ אל תוך הסמטה של השוק, מנסה לראות מה בדיוק קרה.

היה רעש גדול, רעש של אנשים שצעקו ורעש של צפירות ורעש הרמקולים שהזרימו אשד בלתי פוסק של הוראות בקול שהתאמץ לשמור על קור רוח. מטען חומר הנפץ, כך ראה, התפוצץ מתחת לדוכן של גבינות, ונתזים של גבינה לבנה היו דבוקים על הקירות שמסביב וכמה אנשים היו מוטלים על הרצפה, כמה מהם נראו לו במצב קשה, שכובים על הכביש ושולוליות של דם מסביבם.

גברי כרע על ברכיו ושוטט לידם במבטו דרך עדשת המצלמה, וקפא ליד דמותה של אישה שהייתה מוטלת לרגלי הדוכן, ראשה היה מחוץ ובמקום שהייתה פעם העין הימנית נפער חור גדול שקרעי עור היו תלויים מסביבו, ופניה היו מונחים בתוך שלולית של דם שהחל נקרש וצבעו הפך להיות כמעט שחור. שערות השיבה שעיתרו את ראשה נפרעו מעוצמת ההדף והקשר שהחזיק אותן צמוד לעורפה הותר והן כיסו את מצחה הגבוה ופיה היה פעור כמו בהפתעה על שככה נתפסה באמצע היום ושערה אינו אסוף על עורפה.

זרזיף כהה של דם נמשך מפינת פיה וזרם אל לחייה ואל צווארה וסופו שנספג אל צווארון השמלה הפרחוניית שלבשה והתפשט ככתם מכוער וכהה, ועגיל שרשרת זהב קטן שעדתה באזנה האחת שהייתה גלויה התהפך מעוצמת המכה שספגה, ובמקום לנוח על חלקת הצוואר נמתח לאורך האוזן

כולה בכיוון ההפוך כאילו מישהו משך בו בחוזקה כלפי מעלה.

ליד ראשה, סמוך מאוד ללחי שהייתה מונחת כנגד האספלט המאובק, היו מונחים שני גושים מרובעים ושלמים של גבינה בולגרית שצנחו מהמדף ובדרך נס נשתמרה צורתם ולא נפגעו כלל, והם ניצבו כך נקיים ומבהיקים בלובנס ומושלמים בצורתם הרבועה בתוך שלולית הדם השחור.

גברי כרע סמוך לקרקע, הקולות שמסביב נשמעו כאילו הם באים ממרחקים ואינם שייכים לרגע הזה, וכל מה ששמע היו נשימותיו הכבדות שלו עצמו וקולות המנוע של המצלמה שהסיט את הפילם, וקולות הקליק של התריס שנע במהירות וחטף את התמונה אל הסרט. ואז הוא נידחף מאחור ואיבד את שיווי משקלו, ומישהו הטיל אלונקה מתקפלת על יד האישה, וזרועות שהגוחו מחוץ לפריים של המצלמה אחזו בה באשה שעל הרצפה בכוח וטלטלו אותה והניחוה על האלונקה, ובאחת האלונקה התרוממה באוויר ונעלמה מתחום ראייתו. גברי הזדקף ונעמד באמצע הכביש, כמו מתעורר אל הרעש והמהומה שמסביב שלאטם חדרו לראשו בעוצמתם המליאה, דופקים ברקותיו בלי להרפות, והוא חש בחילה על כך שכל מה שהיה מסוגל לראות בכל האירוע הזה היו שני גושים של גבינה בולגרית לבנה בתוך שלולית של דם שחור.

6

גברי אהב את תל אביב. הוא אהב את החוצפה הכמעט מופקרת של העיר שזרמה בחוצות עם אוויר הקיץ החם, ואת הלילות שבהם רוח ים חמה הייתה נוגעת בגופות לחים, ואת הים שהיה שוכב כמו מעולף וצבעו אפור בימי השרב, ואת הגופות של המתרחצים שסרוחים בחול, מדיפים ריח חריף ומתוק של שמני שיזוף.

הוא ישב בכיסא פלסטיק לבן על הטיילת. הייתה שעת בין ערביים ואנשים סבבו באפס מעשה, מצפים למשב של רוח קרירה שיבוא מהים וידיף את החום שרבץ מעל הטיילת כמו שמיכה של פוך. הוא היה צריך לחזור ללבנון לפני כמה ימים, ומצא את עצמו דוחה את הנסיעה שוב ושוב, מתפנק בבטלה התל אביבית, נדחה מעצם המחשבה על האבק והזיעה וריחות השמן השרוף.

הוא הרבה להרהר בנירה, מאז אותו לילה שישן בדירתה, הייתה דמותה בתחתונים הפרחוניים ובחולצת הטריקו צפה ועולה מול עיניו, ובלילות היה חולם שהוא מסיר את חולצתה ואת תחתוניה הפרחוניים ומכסה את גופה בנשיקות, ובימים היה מקווה שייתקל בה מבלי משים ברחוב קטן שמוליך אל הים, ודברים יתגלגלו להם מאליהם.

הוא חשב על שי, הרב סרן שחזר לצבא והשאיר את אשתו הרחק ממנו ומה היה שי חושב אם היה יודע עד כמה משתוקק גברי לשכב עם אשתו, והאם מצפונו שלו ייסרו לאחר מעשה, ובסיכומו של דבר מצא את עצמו מול טלפון ציבורי, והתלבט, וחשב שהוא מתנהג כמו ילד בן חמש עשרה עד שלבסוף הרים את השפופרת והחליק אסימון אל תוך החרך שבתובה הכחולה וחייג את המספר של נירה.

ה"הלו" הגרוני שלה כמעט שגרם לו להסמיק.

"היי" אמר לה "זה אני מהלילה שעל המרפסת, את זוכרת? אני נרדמתי לך

באמצע המשפט".

"אהה!" השיבה לו והיה לקולה צליל של פעמון "ומה אתה רוצה עכשיו?" הזמין אותה לפגוש אותו לכוס קפה, והיא שאלה: מתי? והוא אמר לה שעכשיו, ואם תמהר עוד יספיקו לראות את השקיעה, והיא הגיעה אחרי, והשקיעה עצמה הייתה אפורה וסתמית כי השמש ירדה מאחורי אדי השרב שכיסו את האופק ורגע אחד פשוט נעלמה.

היא לבשה מכנסי ג'ינס ונעלה נעלי התעמלות וחולצת טריקו ארוכה היתה מוטלת על כתפיה ברישול. היא באה ונעמדה קרוב אליו וגברי יכול היה לחוש בריח גופה, "תני לי יד" אמר לה, והיא הושיטה את ידה והוא חפץ את כף ידה בתוך ידו ושילב את אצבעותיו בשלה, והיא הסתכלה בו במבט שואל והוא אמר: "אל תשאליו", והיא משכה את ידה מתוך שלו ושילבה את זרועותיה סביב גופה, ושתקה. הם חצו את הכביש וישבו בבית הקפה שממול לטיילת ושיחתם הייתה מגששת ומתחמקת וברגע של שתיקה מתמשכת היא שאלה אותו "גברי, מה בדיוק הסיפור שלך?" והוא הביט בה ואמר בקול שקט שהוא רוצה לשכב אתה.

"זה כול העניין?" התריסה לעומתו, ונדמה היה לו ששמע צליל של אכזבה בקולה.

"חסר לך עוד שם בפנקס הכתובות שלך, ואני בדיוק במצב המתאים, גם צעירה וגם נשואה והבעל רחוק ומלחמה ומי עושה חשבון, זה העניין?"

טעם הקפה היה רע בפיו, ופתאום הרגיש עייף ומנוכר והסתגר בתוך עצמו, נזכר בפסיכולוג שלו שטען כי המרוץ הבלתי פוסק שלו אחרי זיונים חטופים נובע מהיחס האינסטרומנטאלי שלו לנשים, ומהמחסום שהוא מוריד בכל פעם שמונע ממנו ליצור עם אותן נשים קשר רגשי, ולכן הוא ממהר להסתלק באישון לילה, כדי שלא יצטרך להתעורר איתן בבוקר שאחרי. גברי אמר לו, שהוא לא מצא עדיין מישהי שירצה ליצור איתה קשר רגשי ולהתעורר לידה בבוקר, והפסיכולוג שלו אמר שהוא לא נותן סיכוי לאף אחת, ולכן גם לא ידע אפילו אם יפגוש באישה הנכונה. הוא הרגיש כעס על נירה שהחזירה אותו לתוך המשבצת המוכרת הזאת.

"את לא מבינה שום דבר", אמר לה מתקשה להסתיר את הרוגז שבקולו, "בואי נעזוב את זה..." וביקש מהמלצרית את החשבון ובשקט שילם עבור שני ספלי הקפה וקם מכיסאו והניף את ידיו בתנועה שהיה בה משום סוף פסוק ופנה והלך משם.

נירה קמה והלכה לצדו וככה הלכו שניהם כמו שני זרים צפונה על הטיילת עד שהתקרבה אליו ונטלה את ידו ושילבה אצבעות.

"זה קורה לי לפעמים" אמר לה "רוצה להשיג, להתאהב להתמלא על גדוטי ולהסתחרר, ואז מתברר שזו רק עוד טעות והכול מתפוגג ונישאר רק טעם רע כמו שמתעוררים באמצע חלום לא גמור ומפח נפש ורצון גדול להסתלק" "מצטערת" אמרה לו.

"שטויות" השיב בקול קר, "שום דבר אישי, מה זה נוגע לך, בסך הכול עניין של עוד זיון, פחות זיון, מלחמה וכל זה". "אל תכעס" ביקשה.

"לא כועס" המשיך באותו קול קר ומנוכר, "בואי נישכח מכל העניין... לא טלפנתי, לא דיברנו, לא נפגשנו לקפה... ישנתי אצלך פעם על המרפסת ואת היית בתחתונים פרחוניים וחולצת טריקו ואני התאהבתי בך ויותר לא היה שום דבר".

נירה עצרה אותו באמצע המדרכה והניחה את זרועותיה על כתפיו והביטה בו מבט ארוך ובעדינות משכה אותו לעומתה עד שנפגשו שפתותיהם ונצמדו בנשיקה רכה.

"זה היה מעשה לא נכון" אמר לה כאשר הרפתה וחיבק את מותניה ושב ונישק את שפתותיה ואחר כך חפן את ראשה בכף ידו והשקיע את פיו בצווארה נושם אל תוכו את ריח גופה.

אחר כך הלכו לאורך החוף ודיברו וגברי סיפר לה דברים שלא סיפר לאיש קודם מלבדה, על חייו שלו ועל אכזבותיו ועל תחושת אובדן הדרך שמלווה אותו, ואיך הכול מסביבו מאבד את המשמעויות המוכרות והוא מרגיש זרות וחידלון, וכשכמעט היה כבר בוקר הלכו לדירתו.

הוא הדליק נר למראשות מיטתו, ואור הנר ריצד על הקירות, ונירה הפשיטה מעליו את חולצתו וידיה החליקו על גופו ואחר כך התפשטה ובאה אליו, ידיה החמות מחבקות את גבו ואת זרועותיו, וכששכב כך חבוק בתוך גופה נושם את אוויר נשימותיה וסופג את ריחותיה, הרגיש איך משהו נפתח בתוכו, והמשהו הזה היה זורם עכשיו מבלי שהייתה לו עוד שליטה, והוא הרגיש איך כל כולו מצטעף בתוך הזרימה הזאת ולא רוצה לעצור.

השעות האחרונות של הלילה חלפו כמו בשיכרון מעולף, ובחוץ האיר כבר אור כשנרדמו, והייתה כבר שעת צהריים כאשר התעוררו וקמו מהמיטה ונכנסו למקלחת, ועמדו שניהם חבוקים תחת זרם המים הצוננים, ואחר כך

הלכה מעמו והוא נישאר לבד.

התריסים היו מוגפים, והמזגן שמר על צינת החדר, וגברי עטף את גופו בחלוק מגבת וישב על הכורסא ונשם נשימות עמוקות שנגעו בכאב שבתחתית חזהו. "גברי, גברי," לחש לעצמו "האם אתה יודע מה שאתה עושה לעצמך".

מאז מיקה לא אהב גברי אשה אהבה של ממש, ולא היה מסוגל לחוש כלפי מישהי את אותה תחושה של שימחה מהולה בפחד וכאב כפי שחש כלפי מיקה, תמיד היה על משמר הרגשותיו, מבוקר ושולט, ולא נותן לעצמו להיסחף אפילו מילימטר אחד, כי אם יסחף אך מעט לא יוכל עוד לעצור, ובסופה של ההיסחפות תבוא הנטישה ועמה יבוא הכאב, ולא היה דבר שגברי פחד ממנו יותר מהכאב.

וכך היה מנווט את ליבו בעריצות, ובכל פעם שנדמה היה לו כי הוא עומד על ספה של היסחפות, היה מתנתק ובורח. במשך הזמן שיכניע את עצמו שאיבד את היכולת לשוב ולהתאהב ושככה יהיה עד סוף הימים, והתמכר לתחושת האימפוטנציה הרגשית הזאת, שהיה בה משום ענישה עצמית, שהרי הוא, שבגללו נהרסה עליו אהבת חייו הראשונה, אינו ראוי בעצם לשוב ולהתאהב, ומשום שאינו ראוי גם אינו יכול, וכך ניסגר המעגל.

ועכשיו נירה, והרי גם היא סופה שתלך לה, ותשאיר אותו לבדו נעזב לנפשו.

בערבו של אותו היום שבו ונפגשו, ואת הלילה הזה, כמו את הלילות שיבואו אחריו, בילו יחדיו. הם זרמו שניהם בקצב מושלם, נשזרים זה בזו בהרמוניה מופלאה, מחליקים יחדיו כמו על משטח של קרח. גברי החל למפות את כל מה שאהב בה. אהב את קולה הנמוך בעל הצליל המחוספס מעט, ואהב את גופה הקטן שיכול היה לחבקו בבת אחת מכף רגל ועד לראש, ואהב את טעם נשיקותיה ואת ריח גופה שנשאר ספוג בסדיני מיטתו.

הימים עברו עליהם כמו במערבולת, נוגעים ולא נוגעים בחיים ריחפו שניהם ברחובות תל אביב, נעים ממקום למקום, משוטטים שעות על שפת הים, חשים זה את זה, נוגעים במחושים ארוכים ברבדים העמוקים ביותר של חוויותיהם ונותנים לעצמם להיסחף בזרם של תשוקה שלא חדל לרגע, מבלי לתת לעצמם דין וחשבון על מה שקורה להם, מבלי לדעת לאן כל זה יוביל אותם בסיכומו של דבר, ומבלי לחשוב שצריך יהיה אי פעם לעשות סיכומו של דבר.

כאשר עזב בוקר אחד לפניו והיא נותרה לישון במיטתו, השאיר לה על השולחן פתק ובו כמה פרטים על סדר היום שלו, ולרגע היסס לפני שחתם, חשב רגע וכתב "אוהב אותך" מעל לחתימתו, ויצא ונעל את הדלת מאחוריו, וכשירד במדרגות חשב איך שהוא מאבד את המעצורים שלו והולך לו לאיבוד, ולמרות שהיה בהכרה הזאת משהו מפחיד, הוא הרגיש נינוח ומלא סיפוק.

7

מחסום משטרתי, מורכב מיחידות גדר ברזל צבועות בצבע כחול, היה מונח לרוחב הכביש בואכה לעיירה הערבית בית ג'אלה שבגדה המערבית.

המחסום היה מונח במדורג, כדי לאפשר מעבר של מכונית בודדת בפיתול, תחת עינם הפקוחה של שני החיילים ששמרו על המחסום.

חייל אחד עמד ליד המחסום חגור לגופו ורובה תלוי על כתפו, והוא נע מרגל לרגל וחבט בידיו על צדי גופו כדי לגרש מעליו את קור הלילה. שתי פחיות שימורים מליאות בחול וספוגות בנפט, האירו את עמדת המחסום המאולתרת באור צהוב ורוטט וצינת הלילה הייתה זוחלת מהוואדי הסמוך שירד לכיוון מערב, וחושך סמיך כיסה את ההרים שמסביב. חייל שני ישב מכורבל במעיל דובון בשפת הכביש נשען על מכשיר קשר צבאי, מערכת היד מוטלת על כתפו ורחש אלקטרוני בלתי פוסק בקע מהאזנייה, והוא פיצח גרעיני חמנייה וירק את הקליפות מפיו בתנופה גדולה והקליפות נמרו את מכנסיו ואת הכביש שמסביב.

פנס רחוב בודד האיר את הפניה מכביש ירושלים בית לחם מרחק של כמאתיים מטרים מהמחסום במעלה הדרך, והחייל במחסום נידרך למראה מכונית מרצדס לבנה שהאטה בסיבוב והאיצה במורד והאטה שוב, בהפתעה, למראה המחסום והחייל שניצב לידו, שהרים את היד בסימן – עצור.

"תראה תראה מה בא לנו" אמר החייל ליד מכשיר הקשר שנשאר לשבת באותה התנוחה מבלי לזוז ורקק מפיו ברעש.

המכונית האטה עד שעצרה, והנהגת, אישה כבת ארבעים לבושה בהידור, גוללה מטה את חלון המכונית ופנתה אל החייל באנגלית שהמבטא הערבי ניכר בה היטב.

"ערב טוב" אמרה מגששת, מנסה לחוש את המצב.

"עוצר" אמר החייל, ובאנגלית בסיסית הוסיף "אף אחד לא לעבור!" והחייל השני חיידק ואמר בקול מתמשך "יייס, יא אללה שלך, סלאמת'ק על האנגלית!" "לא ידעתי" אמרה האשה בחיוך מתנצל "אני גרה פה הבית שלי

פה לא ידעתי שיש עוצר".

החייל משך בכתפיו ושב על המשפט הקודם, באותו טון ממש, "עוצר, אף אחד לא לעבור!" והחייל השני נד בראשו ושב והשמיע את ה"יייס" המתמשך ובתנועת מרפק זריזה הטיס אל פיו גרעיני חמנייה בזה אחרי זה.

היה רגע של שקט, והאישה ניסתה את מזלה מכיוון אחר: "יש ילדים קטנים בבית, אתה יודע, בייביס, ילדים קטנים לבד בבית, בבקשה?" "מה היא מזיינת את השכל?" שאל החייל מאצל מכשיר הקשר כשהוא ממשיך לפצח גרעינים בקצב מהיר.

"אני יודע, משהו על ילדים קטנים" השיב החייל שלייד המכוננית, "קוס אוחת'ק, מניאקית" הפטיר החייל השני ורקק מלוא פיו קליפות.

"בבקשה חייל", ניסתה שוב האישה בקול שהתאמץ להישמע רגוע, מתאמצת להסתיר את המתיחות שבקולה, "זה בית ראשון בכפר, אם אתה רוצה אני אשאיר כאן את המכוננית ואלך ברגל".

"עוצר, עוצר" אמר באנגלית, ועבר לעברית - "מה יש לה זאיתי, מביאה לי את הסעיף, עושה את עצמה לא מבינה", ובאנגלית, בקול רם, כמעט בצעקה שב ופנה אל האישה - "אף אחד לא לעבור, אוקיי!"

"חתיכת מניאקית" אמר החייל שלייד מכשיר הקשר.

החייל הראשון היטיב את עמידתו בחזית המכוננית כדי להבטיח שהיא לא תזוז ממקומה והיה רגע ארוך של דממה. האישה, כך ניראה היה, הגיעה אל קצה גבול טענותיה, והיא ניסתה לחשוב על הצעד הבא, והחייל הביט בה בשקט ורק הרחש הבלתי פוסק של מכשיר הקשר ורעש הפיצוח של גרעיני החמנייה נשמעו ברקע הלילה השקט.

"יאללה יאללה" צעק החייל אל האישה פתאום, כשהוא מנופף לשם הדגשה את הרובה שהיה תלוי על כתפו, "תצאי לי מהעיניים, אימשי, אימשי!" ולשם הדגשה חבט בידו שתי מכות חזקות על כנף המכוננית. האישה רטנה משהו, והחייל שלייד מכשיר הקשר שאל: "מה היא אומרת?" והשני השיב "לא יודע, משהו בערבית לא מבין".

"חתיכת מניאקית" אמר החייל שלייד מכשיר הקשר, "מה היא חושבת לעצמה".

מאחוריהם נשמע רעש מנוע של רכב מתקרב מכיוון העיירה, ואורות הפנסים

הקדמיים האירו את המחסום. גיפ ארוך התקרב ועצר מצדם השני של גדרות המתכת הכחולים, עמד לרגע כמהסס, ואז הפסיק הנהג את פעולת המנוע, אבל השאיר את האורות דולקים והם שטפו את קטע הכביש באור בהיר וחזק. גבר עטור זקן ישב מאחורי ההגה של הגיפ הפתוח שיריעת אברזין הייתה מתוחה רק על גגו, והוא החליק את רובה הקלציניקוב אל ברכיו בתנועה איטית. "מה קורה?" שאל את החייל, והחייל נענה לסמכותיות שבקול ודיווח לו בכמה משפטים קצרים את מהות האירוע, והאישה שבמכונית המרצדס עקבה בדריכות אחרי חילופי הדברים.

הגבר שבגיפ פנה אל האישה שבמכונית בערבית, הוא דיבר ערבית טובה וקולו היה אדיב ורגוע, הוא שאל כמה שאלות, והיא השיבה לו בקול שהלך ונרגע עם כל משפט ואחר כך הוא הסביר לה דבר מה, והיא נדה בראשה, ולרגע חלף אפילו צל של חיוך על פניה.

"תפאדלי" אמר לה לבסוף, ולחייל פנה בעברית באותו קול מפקד סמכותי ואמר: "תן לה לנסוע!" והחוזה בידו לאשה בנפנוף קל, והמרצדס החליקה במהירות קדימה בפיתול שבין הגדרות המשטרתיים והאיצה במורד, האורות האדומים שבאחוריה הולכים ומתרחקים במהירות.

"תגייד למפקד שלך שחיים אמר שזה בסדר, שהאשה יכולה לנסוע" אמר לחייל שנטה לקבל את ההוראות שזרמו מבעל הזקן ללא ערעור. אחר כך הוא התניע את חגיפ, התפתל בין גדרות המחסום, ונסע לעבר הכביש הראשי.

"מי זה היה?" שאל החייל שלייד מכשיר הקשר

"אני יודע, בטח האבא של אלוף הפיקוד" השיב החייל השני.

"חתיכת מניאק" סיכם החייל שלייד מכשיר הקשר, וחפץ מנה חדשה של גרעיני חמניות.

חיים בנדור העיף מבט בשעון שספרותיו זהרו באור זרחני על פרק ידו. השעה הייתה שמונה, הוא נאנח, הוא ידע שהוא שוב מאחר וכי ייקח לו עוד עשרים דקות לפחות עד שיגיע ל"גבעות שומרון", או "גבעות" כמו שקראו למקום

החברים בקיצור. "גבעות" היה הישוב הצעיר ביותר שהוקם על ידי "גוש אמונים על גבעה בלב הגדה המערבית, רק לפני כחודשיים עלו על הקרקע, וחיים היה מדריך ומורה לחברים הצעירים. הוא הבטיח שיהיה בשמונה לארוחת ערב, ועכשיו כבר שמונה וחמש דקות, ויש לו עוד לפחות עשרים דקות של נסיעה, ושוב, כמו תמיד, הוא מאחר.

הכביש היה שומם, איש לא נסע בו מלבדו, בפניה לכביש החדש שמוביל להתנחלות "גבעות" עמד גייפ סיור צבאי והחיילים ביקשו ממנו להזדהות, וחיים המשיך בנסיעה בכביש המתפתל והחשוך עד שהגיע לגדרות התיל שהקיפו את הישוב, ועצר ליד המחסום שקטע הכביש שלפניו היה מואר בעוצמה רבה משני זרקורים. חייל שבשער ביקש ממנו להזדהות, וזמזום מנוע חשמלי התעורר לחיים, והשער הכבד נע על המסילה שבתחתיתו עד שהיה מירווח מספיק לגייפ לעבור. החברים חיכו עם ארוחת הערב וחיים התנצל, ודודי גרוס בן טיפוחיו ב"גבעות" נזף בו בחיוך על שתמיד הוא מאחר, ודינה אשתו אמרה "תן לו לנשום אתה לא רואה כמה הוא עייף", ושלחה את חיים למקלחת לשטוף את פניו וליטול ידיים לפני הארוחה וחיים גלגל עיניו למרומים וספק כפיו, ואחר כך הם התיישבו סביב לשולחן וברכו על המזון, והחלו לאכול.

דויד דיבר בהתרגשות על אירועי היום. אוטובוס שהסיע את ילדי "גבעות" לבית הספר שבהתנחלות "קדום" הסמוכה נירגם באבנים ושמשה אחת נופצה, וכמה מהילדים נפצעו מרסיסי זכוכית, ובקבוק תבעירה שניזרק לעבר האוטובוס החטיא אותו אך במעט והתלקח על הכביש מאחור. הצבא, כך סיפר, הטיל עוצר על כל הישובים הערביים שבאזור לכל שעות הלילה, "והחבריה מהשב"כ מחפשים את הפורעים", כך אמר - הפורעים.

"אתה יודע שהאשמה עלינו, שרק בגלל חוסר המעשה שלנו דברים שכאלה יכולים לקרות" אמר דויד לחלל החדר, אבל מכוון לאוזניו של חיים. "אנחנו לא אשמים", אמר לו חיים בקול שהייתה בו סמכות אבהית, "בכל מקרה, אנחנו לא אשמים יותר מהמשלה, או מהפורעים שלך, או מהתושבים שחיים בכפרים שלידינו, ולא יודעים כיצד עליהם לנהוג ומה עליהם לעשות, או לא לעשות."

הוא סיפר להם על האירוע שהיה בדרך במחסום ליד בית ג'אלה. "אני בטוח שהאשה ההיא עבדה עלייך בעיניים", אמר דויד בקול נחרץ, "אני בטוח שהיא ידעה יפה מאוד על העוצר, ומי יודע מה היא הובילה בתא המטען של המכונית התמימה שלה", וחיים אמר לו - "תפסיק לראות בכל אחד ראש

ארגון מחבלים, רובם אסירים של המצב בדיוק כמונו".

"אני בכל זאת חושב שאנחנו צריכים להיות יותר קשוחים כדי שלא יהיה ספק מי פה בעל הבית, ככה זה עם ערבים, אני זוכר שהיינו ילדים בני שש עשרה והלכנו בטיולים של בני עקיבא דרך כפרים ערביים בגליל, היינו מחזיקים ביד את הרובים, ככה בשתי ידיים, כדי שלא יהיה ספק מי הוא בעל הבית, והם הבינו בדיוק את המצב. ופה, פה אין תחושה של בעל בית ולכן הם מרשים לעצמם לתקוף את האוטובוס שלנו באמצע היום".

חיים העמיס על הצלחת מסלט הירקות, שהיה חתוך דק ומתובל היטב בשמן זית ולימון ועלי פטרוזיליה כתותים דק דק, ומרח פרוסת לחם עבה, בנדיבות רבה, בגבינה לבנה.

"הוא צודק, אתה יודע", התערבה בשיחה דינה שהייתה עסוקה בפינוי הכלים מהשולחן, "הוא צודק, אבל עד שאחרים יבינו שצריך לעשות מעשה יעבור זמן ואנשים יפגעו, ואז זה יהיה מאוחר מידי, תמיד עושים את הדברים רק אחרי שקורה משהו רע באמת, ואז זה מאוחר מידי". שאלה את חיים איך הוא רוצה את החביתה, מטוגנת חזק או מקושקשת, וחיים ביקש מקושקשת, והספיג את פרוסת הלחם הטרי במיץ של הסלט, ואחר כך הרים את עיניו מעל האוכל והביט בצעירה שהייתה בהריון מתקדם ושאל בחיוך של טוב לב - "מתי ייולד?" ודינה הסמיקה מעט וחייכה ואמרה "עוד חודש אם ירצה השם, כבר אין לי כוח לסחוב אותו, כל כך הוא כבד".

הם קינחו בקפה ובפרוסה של עוגת שמרים מאפה הבית, וחיים לא חדל לפאר ולשבח את בעלת הבית שהיא בבחינת "אשת חייל מי ימצא", ודינה אמרה לו שיפסיק להתחנף ושיגמור את העוגה וייסע הביתה כבר אל אשתו שלו שמחכה לו, וחיים הביט בבהילות בשעונו, וסלסל בקולו "רבותי נברך", והשאר הצטרפו בקולות נמרצים.

אחר כך, בדרך הבייתה, היה מוטרד במחשבות. הוא ידע שדויד ועוד כמה מהצעירים שבגוש מרבים בזמן האחרון לדבר על הצורך לעשות מעשים שירתיעו את התושבים הערביים, והוא קיווה שבשלב הזה אלה רק דיבורים, ושאיף אחד לא מתכנן לעשות מעשה של שטות. הוא האמין שדויד היה מספר לו, ולא היה מסתיר ממנו אם הדברים היו כבר באיזה שלב של תכנון מעשי, ובלבו תהה אם אינו מתרחק מהם. הוא ידע שהצעירים בגוש חושבים שהוא כבר קצת עייף ושחוק, דויד סיפר לו כי כך מדברים עליו, על חיים, מאחורי גבו, בחיבה אמר לו את הדברים, אבל חיים הבין את המשמעות שמאחוריהם.

הוא פיהק פיהוק גדול אל תוך החשיכה שבגייפ. הוא עייף לפעמים, זה נכון, אבל הוא לא שחוק... הוא מודאג מהצעירים של היום שהם הרבה יותר קיצוניים בעמדות שהם מגלים, וכי יש להם נטייה שלא לראות את המורכבות של המצב, אפילו ללמוד לדבר ערבית מסרבים רבים מהם מתוך עיקרון. הכול נראה להם פשוט מדי, והפתרונות שהם מציעים כוחניים מדי לטעמו, ולא ידע אם זו תחושה של זמן שחולף, שהרי גם הוא וחבריו דור המייסדים, היו קיצוניים למדי בראשית הדרך וכנראה שהתמתנו קצת עם הזמן, או שמא הצעירים של היום מוכנים להרחיק לכת יותר ממה שהוא וחבריו היו מוכנים אי פעם ללכת.

"מה הם רוצים?", שאל את עצמו שאלה רטורית, ש"אנחנו נזרוק אבנים על אוטובוסים ערביים שנוסעים בכבישים?"

הוא היה מלא זעם על ערבים שעשו כך בלי הבחנה, אבל הוא לא חשב שצריך לגמול להם באותה מידה, הוא לא חשב שצריך לדמות להם בזה, אבל הוא ידע שיש יותר ויותר חברים שאינם חושבים כמוהו ולכן הימים האלה הולכים להיות ימים קשים, סיכם לעצמו את הרהורי ליבו, ואת שארית הדרך ל"קדום" נסע בדממה, מחשבותיו צפות להם בלי להתמקד סביב שום דבר מסוים.

השומר במחסום הכניסה לישוב זיהה אותו, פתח את השער וסימן לו להיכנס, וחיים חשב שמאוחר, ועד כמה זה לא הוגן להשאיר את יעל לבדה עם ארבעה ילדים עד שעת לילה מאוחרת, ושמחר הוא יפצה אותה ויישאר בבית כל היום.

ישיבת המזכירות של 'גוש אמונים' עמדה בפני פיצוץ, כל כך היו סוערות הרוחות, וחיים עשה מאמצים נואשים להרגיע, וזה לא היה קל, והוא הרגיש שהרסן הולך ונשמט מידי. דויד ועמו עוד שניים מהחברים הצעירים שבמזכירות, שאול ושלמה, דרשו בלהט כי על ה'גוש' לקחת את האחריות לביטחון השוטף ולעשות את מה שהצבא והמשטרה לא עושים, להבטיח שכל רכב יהודי שנוסע בין הישובים יוכל להגיע למחוז חפצו בביטחון, ולשם כך דויד הציע שהחברים יפטרלו בדרכים בגייפים בסגנון של פטרול אלים

כדי שהערבים ידעו שעל כל התנכלות מצדם תבוא תגובה מיידית.

במהלך הישיבה הוא דרש גם שתהיה תגובה של כוח על יידי האבנים שהיה על האוטובוס וחיים שהסתכל סביב ראה שרבים נדו בראשם לאות הסכמה חיים ביקש לדעת "מה זה נקרא אצלך להגיב בכוח" ודוויד ניסה להתחמק, וחיים לחץ - "לא, לא, לא, אל תתחמק לי, תהיי ספציפי, אני רוצה שתיתן לי דוגמא, לזרוק אבנים על מכוניות של ערבים? לשבור חלונות בבתים? לרסק דודי שמש כמו שהדבילים של כהנא ריסקו לפני שנה? מה בדיוק?" דוויד אמר שהוא יודע פחות או יותר מניין באו זורקי האבנים על האוטובוס והוא הציע לתפוס כמה מהם ו"לרדת עליהם כאסח במכות". חיים שם לב ששוב היו בחדר הרבה קולות של הסכמה, אבל הוא לא וויתר, רצה לדעת אם דוויד "יודע בדיוק מי הם הזורקים?" ודוויד הודה שלא בדיוק, רק בערך, וחיים שאל אם הוא רוצה שגם המכות יהיו רק בערך, ודוויד אמר ש"זה לא משנה אם את המכות יחטפו בדיוק אלה שזרקו, או בערך אלה שזרקו, כי השמועה תעבור וזה יהיה בבחינת יראו וייראו" וחיים התנגד בכל כוחו, והרגיש כי אחיזתו הולכת ונשמטת, ואז הציע כי הוא ילך לדבר עם אלוף הפיקוד ויבהיר לו את חומרת המצב.

רחש קולות של ביטול עבר בין הנוכחים, ודוויד מעודד מהגיבוי שזכה לו הוסיף ללחוץ: "מה יכול אלוף הפיקוד שלך לעשות, שבכל פעם שהוא מזיז את עצמו, מישהו בכנסת מגיש שאילתא מדוע הצבא מתעלל באזרחים בשטחים הכבושים. תאמין לי, ואני אומר את הדברים מתוך ידיעה, אלוף הפיקוד ישמח אם נוציא קצת ערמונים מהאש, תאמין לי חיים שאני יודע מה שאני מדבר", והוא ביקש להעלות להצבעה את הצעתו לקיים פטרולים. אבל יוסי, מזכיר הגוש שניהל את הישיבה, הציע שיחשבו על זה ויחליטו בישיבה הבאה, ולפני שהיה סיפק בידיו של דוויד למחות, יוסי הכריז על נעילת הישיבה וכולם קמו מכיסאותיהם והתמתחו בקול רעש גדול. דוויד נאנח באכזבה, ובהמולת הקולות שמסביב ורעש הכיסאות המוסטים לאחור אמר לחיים שישב לידו - "הפוליטיקאים תמיד מנצחים בסוף", וחיים טפח לו בחיבה על כתפו ואמר לו שלא יהיה נמהר כל כך כי החיפזון הוא מהשטן.

יוסי ביקש מחיים להישאר איתו, ובחדר עוד נפרדו האנשים זה מזה והחבורה החלה להתפרק, עד שנותרו בחדר רק שניהם לבדם ופתאום היה שקט. יוסי הצית לעצמו סיגריה ושאל את חיים אם הוא שם לב למה שקורה, וחיים נאנח, והשיב שכן, בוודאי שהוא שם לב.

"אני לא בטוח שאתה צודק בעמדה שלך" אמר לו יוסי "ואני לא רק מדבר

בעניין של האבטחה והביטחון השוטף, אני מתכוון לכך שפוליטית אתה דוחף את החבר'ה האלה לפינה ואנחנו נאבד בסיכומו של דבר את השליטה עליהם".

חיים ביקש שלפני הפוליטיקה יוסי יגיד לו מה הוא חושב על עצם ההצעה לקיים את הפטרולים האלימים, ויוסי הרהר רגע בינו לבין עצמו והשיב "אני לא חושב שזה רעיון רע כל כך שנפעל קצת בשטח, ודויד צודק שגם אם הצבא יעשה צעקות הם בסך הכול יהיו מבסוטים שאנחנו עושים להם חלק מהעבודה. מספיק שהשבאב ידעו שאנחנו מתכוונים להגיב ברצינות והם יירגעו קצת, אנחנו ניתן בזה גם כוח למתונים שבהם בכך שלא נפקיר את הזירה לקיצוניים." הוא סלסל מפיו ענן עשן וליטף בידו השנייה את זקנו לפני שהמשיך, וחיים הביט בו בריכוז. "וחשוב לא פחות הוא עיניין אחדות המחנה. אסור לנו לגרום לפיצול בינינו, אסור לנו לתת דויד ולחברים שאיתו להרגיש שאנחנו נגדם, אין פה הם ואנחנו, יש פה מחנה אחד, חיים, וזה חשוב יותר אולי מכל העניינים האחרים."

חיים שאל מה הוא מציע ויוסי אמר שמוטב יתנו לדויד לארגן את הפטרולים ושחיים עוד יראה שזה רעיון לא כל כך רע, וכדי למנוע תחושה של מחלוקת, כך אמר, הציע שחיים עצמו יודיע את ההחלטה לדויד.

מכונית הפיגיון הלבנה שבה נסעו דוויד שאול ושלמה עצרה בסיבוב הכביש לבית ג'אלה, ופנתה בדרך היורדת אל העיירה, והמשיכה בנסיעתה מטפסת בגבעה שממול עד שנעצרה במרומי ההר על קו הרקיע, ושלושתם יצאו מהמכונית אל אוויר של ליל קיץ ירושלמי. האורות של ירושלים נצנצו מצפון להם והעיירה הייתה שקועה בתרדמת לילה מתחתיהם, ושאל אמר שאין לו ספק שזורקי האבנים באו מהעיירה הזאת ושהמוכתר של העיירה יודע על הפעילות הזאת ואף מעודד אותה. יש לו חבר בשב"כ, אמר, והוא יודע שיש על המוכתר הזה תיק עבה ומלא ב'שרצים', וכי במקומות שבהם המוכתר רוצה שיהיה שקט אז שקט, ושכאן ידוע שהמוכתר מעודד את הצעירים לפעול.

הם עמדו בחוץ עוד כמה דקות והשקיפו סביב, אחר כך נכנסו למכונית והחלו חוזרים על עקבותיהם במורד ההר. בחצי הדרך חלפו ליד ביתו של המוכתר ודוויד עצר את המכונית, וכך עמדו והביטו בבית המפואר שבנוי בסגנון אירופי עם גגות רעפים משופעים וגדר אבן סביב עם שער כניסה גדול, ודוויד הסביר כי כל משפחתו של המוכתר גרה בבית, גם שני בניו הגדולים עם משפחותיהם, אחוזה משפחתית של ממש. מישהו בתוך הבית חלף על פני חלון מואר, צלליתו הוטלה על הווילון הדק שהתנופף ברוח, ואחרי רגע קצר חזר והשתהה בחלון, מביט במכונית שעמדה בכביש אורותיה דולקים ומנועה פועל, ויד נעלמה הגיפה ווילון כבד ויותר לא ראו דבר.

"ראו אותנו", אמר שאול, ולא הצליח להסתיר צליל של בהילות בקולו, "טוב מאוד, שיראו" אמר דוויד, ושיחרר את הבלמים, והמכונית החליקה לאיטה לעבר היציאה מהעיירה.

בדרך דיברו על כך שקודם לכול הם צריכים לדעת יותר, שהמפתח לכל רעיון הוא מודיעין טוב, ושאל הציע שיערכו תצפיות לעבר ביתו של המוכתר,

ודוויד התלהב, אמר שזה רעיון מצוין, ואם ידעו מי בא ויוצא מביתו של המוכתר יוכלו להוכיח שהוא עומד מאחורי הפעילות של זורקי האבנים ומטילי הבקבוקים, ואז יעשו סדר בבלגן. שלמה שאל מה בדיוק הם מתכוונים לעשות, ודוויד אמר שאם יתמידו במעקב ברגע מסוים הם בטוח יעלו על משהו ואז ידעו בדיוק מה עליהם לעשות, ומה שחשוב עכשיו זה להתחיל באיסוף המודיעין. וסיכמו שיעשו תורנות ויתחילו כבר מחר, וכי בשלב זה לא יאמרו על כך דבר לאיש, ודוויד ביקש משניהם להבטיח שלא יחליפו מילה בעינין עם איש זולת שלושתם.

דוויד התנדב להיות ראשון בתצפית, והשלושה המשיכו בנסיעה בהרגשה מרוממת, "סוף סוף נתחיל לעשות משהו במקום לשבת כמו מטרות דמות", אמר דוויד, והשניים האחרים מלמלו קולות של הסכמה, "אנחנו עוד נראה להם מי פה בעל הבית", המשיך דוויד, "עד שיצא להם החשק להתעסק איתנו", ושני חבריו לא הגיבו, רק הקשיבו לדבריו בדממה.

כשבא הביתה, אמרה לו דינה אשתו כי חיים כבר טלפן וביקש שיתקשר אתו מיד כשיכנס, ודוויד נשק לה על לחייה וחיבק את כרסה הגדולה בחום, ודינה רטנה "אוף בחיי שאין לי כוח יותר", והוא צחק ואמר "חכי שייולד התינוק ואז באמת יהיה לך על מה לקטר", והיא תמכה את גבה בידה האחת והעיפה לעברו מגבת שאחזה בידה האחרת, "חכם בלילה אתה" אמרה לו, והזכירה לו לטלפן לחיים.

חיים סיפר לו על השיחה שהייתה לו עם יוסי ועל כך שהחליטו לאפשר את קיומם של הפטרולים, לפחות, הוסיף חיים פרשנות משלו, לתקופת ניסיון, ודוויד אמר לו שזו החלטה טובה, ושאל לו לחיים להיות מודאג וכי הוא יתייעץ בו באשר לפרטים וחיים עוד יודה שזה רעיון משובח.

הוא לא סיפר לחיים דבר על הסיבוב שעשו בבית ג'אלה.

בלילה ההוא נדדה שנתו של חיים. הוא התהפך במיטתו שוב ושוב, עיניו עוקבות אחרי מחוגי השעון שעה אחרי שעה, ולא הצליח להירדם. בשלוש לפנות בוקר קם ממיטתו והלך למטבח ופתח את המקרר ומזג לעצמו כוס חלב קר ולא העלה את האור, כדי לא להפריע את שנתם של בני הבית האחרים, וכך ישב בחשיכה לוגם לאיטו את המשקה הצונן.

חיים האמין בדרכו. הוא האמין בשלמות הארץ כמשימה שהיא המשך דרכה של הציונות, וכי אל להם ליהודים לוותר על נחלת אבותיהם אחרי שהחזירו אותה אליהם, וכי על יהודים להתיישב בכל חלקי ארץ ישראל. חיים לא ידע

כיצד ייושב בסיכומו של דבר עניינם של ערביי השטחים.

שלא כמו רבים מהחברים הצעירים שהצטרפו בשנים האחרונות, השפה הערבית הייתה שגורה בפיו, והוא אהב את צליל השפה הגרוני ובעיקר אהב את עושר הביטוי של הכפריים. נהנה לשוטט בכפרים ולהחליף אמרות עם היושבים בפתחי בתי הקפה, תמיד להוט ללמוד איזה פתגם מקומי חדש, או איזה דבר חידוד, או איזה חרוז מהקוראן. עם השנים למד להכיר רבים מתושבי הכפרים הסמוכים לקדום, היה מבקר אותם בבתיהם ותמיד מתקבל בחום כידיד, גם בימים של מתיחות ועצבנות.

הוא הוקיר את פשטות הליכותיהם ואת הקשר העמוק שיש להם לאדמתם. היו בהם בנים לדורות של כפריים שידעו לספר, כמיטב הפולקלור המשפחתי, על סב סבו של סבם, שנולד בכפר ממש באותו הבית הזה שגם הם נולדו בו ואינשאללה נכדיהם שלהם ובני בניהם גם הם ייוולדו בו ויזכו לחיים ארוכים, אמן.

אל היהודים התייחסו בפילוסופיה זהירה. אנחנו, כך היו אומרים הזקנים לחיים, ראינו פה את התורכים ואת האנגלים ואת הירדנים ואת הישראלים, הכול מאלוהים. שאם רק ירצה, הכפר יישאר לעמוד על מקומו גם בשנים שיבואו, ויותר מזה היו מסרבים להתייחס לשאלות על עתיד יחסייהם עם היהודים שהתיישבו מסביבם.

שאלת עתידם של הערביים האלה הציקה לו, שכן, אם, כפי שהאמין נחלת אבות זו לא תינטש עוד ולא תימסר לידי שלטון זר, מה יהיה עליהם? אם יצורף השטח לישראל ותושביו יוכלו להיות אזרחים שווי זכויות תהייה בעתיד סכנה של ממש לקיומו של רוב יהודי במדינת ישראל, ואם יבטיחו את הרוב הזה בדרכים אדמיניסטרטיביות, ישראל לא תהייה מדינה דמוקרטית ושכניו הערבים יהיו אזרחים מדרגה שניה. בניגוד גמור לחבריו, חיים לא חשב שזו תעמולה שמאלנית של עוכרי ישראל, אלא דילמה של ממש.

שחור השמיים שבחוץ החוויר מעט, ואור הכוכבים דעך, וחיים ידע שזה סימן שהשחר עוד מעט יפציע. הוא קם ממקומו, ושב ופתח את המקרר, והוציא מהתבנית שבתחתיתו עגבנייה והניח אותה על השיש שמאחוריו, ואחרי הרהור, הוציא גם את הקופסא של גבינת תשע אחוז והניח אותה ליד העגבנייה, וסגר את דלת המקרר וחיכה רגע עד שיתרגלו עיניו לחשיכה ומגשש את דרכו הוריד את כיכר הלחם שהייתה עטופה בניילון מעל המקרר, והכין לעצמו פרוסה מרוחה היטב בגבינה ומעוטרת בפלח עגבנייה, והקפיד לנקות היטב, שלא יגידו עליו בבוקר שהוא שוב קם בלילה וירד על המקרר.

דוויד אמר לו פעם בשעת וויכוח ש "אז מה, אז לא נהייה מדינה דמוקרטית, יש דברים שחשובים לנו יותר דמוקרטיה, ועצם הגדרת המדינה כמדינה יהודית היא הנחה לא דמוקרטית שנותנת עדיפות למי שהוא יהודי על פני כל אחד אחר, וחוק השבות, שהוא היסוד לקיומה של המדינה, גם הוא לא בדיוק חוק דמוקרטי." וחיים הודה בינו לבין עצמו שזה נכון וכי יש בדברים סתירה שאינה ניתנת לישוב בקלות.

מי שחי לו בתל אביב, חשב, יכול להאמין שישראל היא מדינה דמוקרטית לכל דבר, כמעט, סייג את עצמו, אבל מי שחי ביהודה ושומרון, כמותו, חש מידי יום את המשמעות של איהדמוקרטיה. וכמי שהתחנך בחיפה בתנועת נוער ציונית הומניסטית, שניסתה לחנך לערכים של דמוקרטיה ושוויון הזדמנויות, ואחוות עמים, הייתה לו בעיה. הוא הכיר בעובדה שלחברים הצעירים שגדלו במציאות אחרת לא היה פתרון, הם פשוט לא הכירו בקיומה של בעיה, ובכך נמנעה מהם ההתלבטות.

השחר החל להחוויר במזרח, וחיים הדיח את הכוס ואת הצלחת בכיור, ופיהק, ובשקט ניכנס חזרה למיטה, נזהר שלא להעיר את יעל שהייתה צרורה בסדין כמו חבילה גדולה, והצליח להירדם לשעה קלה.

בימים הבאים גיבשו במזכירות את תוכניתו של דוויד לערוך את הסיורים. התכנית הקציבה לסיורים שני גיפים, בכל אחד ארבעה חברים לפי סבב בין הישובים השונים, בכל גיף יהיה מכשיר קשר והסיירים יישאו עימם את נישקם האישי. חיים עמד על דעתו שיש להביא את התוכנית לידיעת אלוף הפיקוד, ודוויד וויתר, אבל לא לפני שהתווכח בלהט, ובסיכומו של דבר נעתר, בתנאי שהדברים יובאו לידיעת האלוף ולא בהכרח לאישורו, וחיים נאלץ להבטיח שכך אכן יהיה.

האלוף לא גילה התלהבות, אך גם לא ניסה למנוע את קיומם של הפטרולים, ביקש מחיים להבהיר לחברים שבמקרה של בעיה יש לקרוא מיד לצבא ולא להחליט לפעול על דעת עצמם ושחיים יבטיח לו שאף אחד לא יקבל רעיונות עצמיים מידי, וחיים הבטיח, והעביר את הדברים כמות שהם, בלשונו של האלוף לדוויד, שהקשיב ובחר שלא להגיב.

בשעות שונות במשך הימים היו דוויד שאול ושלמה מנהלים במשך כמה שעות מידי יום תצפיות על בית המוכתר בבית ג'אלה, היו מקפידים להגיע בכלי רכב שונים כדי לא למשוך תשומת לב, והיו חונים ליד החנויות לממכר רהיטים עתיקים שהיוו מקור משיכה לישראלים רבים, וכך לא התבלטה נוכחותם. הם מיקמו את עמדת התצפית על גג של בית נטוש ממש בקצה

הרחוק והמוגבה של העיירה, ומשם עקבו במשקפת אחרי הנעשה, מי בא ומי הולך, מי יוצא לעבודה ומי משוטט בכפר באפס מעשה, מי ניכנס לבית המוכתר וכמה זמן הוא שוהה שם, אילו כלי רכב נכנסים ויוצאים, הכול נירשם במחברת התצפית. פרטים רבים שלכאורה אין קשר ביניהם, אך דוויד הסביר להם כי אחרי מעקב ממושך יתברר שפרטים מסוימים מצטרפים לכלל תמונה, וכי אם יעשו את עבודתם כהלכה תמונה תתבהר לה בהמשך.

שבוע עבר לו כך בשקט בלי שקרה דבר יוצא דופן לרעה, וחיים החל לחשוב שאולי הוא מגזים במתח הפנימי שהוא שרוי בו ומכניס אף אחרים לתוכו, אולי הוא רואה שחורות במקומות שאינן, אולי הצעירים צודקים ומול העוינות של הערבים צריך רק להציב גישה תקיפה ויבוא שלום על ישראל.

חיים תמיד הטיף להמעיט בחיכוך, בעיקר, כך אמר, עם הפליטים שבמחנות, שהם הרי תקועים בסבך קשה מנשוא וחייהם מרים וחסרי תיקווה, ויש להניח למחנות הפליטים ולהתרכז בהגנה פסיבית ולא להיכנס להם לתוך הנשמה דווקא שם, במחנות, שבהם הרגישות כל כך גבוהה. להיות ערניים, לא לתת להפתיע אותנו, אבל להשתדל להניח אותם ככל שאפשר לנפשותיהם. היו רבים שלא חשבו כמותו, רבים שסף הרגישות שלהם היה שונה, והם דרשו הגנה אקטיבית, יוזמת, להיכנס למחנות אם צריך ולעשות שם סדר, ולהעניש את מי שצריך להעניש. והיה מקרה שבו מי מהצעירים, חיים לא זכר בדיוק מי זה היה, שמע מחבר שלו בשבי"כ שיש מידע ראשוני על התארגנות תא חבלני באחד ממחנות הפליטים, זה היה מידע ראשוני ולא בדוק, אבל כמה חברים מהישוב הסמוך החליטו שאל להם לחכות עד שהתא הזה יבשיל ויפרח, ולילה אחד הם פרצו לביתו של תושב מחנה הפליטים שלפי הידיעה היה ממארגני התא ההוא, הוציאו אותו ממיטתו באישון לילה והכו אותו באלות מכות נמרצות.

האיש נזקק לאשפוז במשך יותר משבוע ימים ואשתו סבלה מהלם, והמחנה רתח כל אותו שבוע, וכוחות גדולים של צבא הובהלו למחנה בניסיון נואש להרגיע את הבעירה, ואלוף הפיקוד רתח מזעם ואך בקושי הצליחו למנוע שהסיפור יודלף לעיתונים.

בוויכוחים שהיו לאחר מעשה, טען דוויד כי הפעולה הלילית ההיא חיסלה את התא בעודו באיבו ומי יודע חייו של מי ניצלו הודות לכך, וחיים ניסה לומר שבמדינת חוק אי אפשר לחיות כך, ושאינן הם חיים במערב הפרוע ויש צבא, ומשטרה, ובתי משפט, ותהליך שבו אשמתו של אדם צריכה להיות

מוכחת לפני שמענישים, ודוויד שאל אם גם הערבים יודעים את כל זה, ואם כן, אז מדוע הם לא מכבדים את הכללים המופלאים האלה.

חיים אמר שלא אכפת לו מה חושבים הערבים, אכפת לו מה עושים היהודים. והוא סיפר להם את סיפור המעשה ברב-סרן יאיר.

חיים היה אז חייל ביחידת סיור, וזה היה היום הרביעי של מלחמת ששת הימים, והם נסעו בגיפים בחולות בציר החוף מאבטחים מהאגף את תנועתו של טור השריון שנע על הכביש. באגף הרחוק, בדיונות, גילה הגייפ הקיצוני דמויות על קו רקיע ושלושה הגייפים שהיו בקצה ההוא, והגייפ של חיים ביניהם, נסעו לראות מה פשר העניין, וכשקרבו התברר להם שזו קבוצה גדולה של חיילים מצריים שברחו מהקרבות והלכו ברגל לכיוון מצריים במקביל לכביש המרוחק. הם היו ללא נשק, עייפים ותשושים, רבים היו ללא נעליים לרגליהם, וכשראו את הגייפים הקרבים, סבבו לאחור והחלו בורחים מזרחה אל תוך המידבר, מתקשים לרוץ בחול העמוק של הדיונות, גוררים בכבדות את רגליהם. שלושת הגייפים התפרשו מאחוריהם בנסיעה איטית והחיילים שעל הגייפים החלו יורים במצרים הבורחים בגבם, כמו היה זה מטווח בגן שעשועים, והיו אלה דמויותיהם של ברווזים מפח שחולפים בחלון המואר שבמרחק, ובכל פעם שפגעו וחייל מצרי נפל, כמו נשמע צלצול הפעמון שמוסיף לפוגע עוד נקודה על לוח התוצאות.

הבורחים עלו במעלה דיונה גדולה, הגייפים גנחו וטיפסו בחול הטובעני אחריהם ובנתיב שמאחור היו פזורות גוויותיהם של הירוויים בגבם. מעבר לדיונה היה מפל חול גדול ובסופו קוער שהבהיק בלובנו בשמש המדברית, והחיילים המצרים התגלגלו במורד המפל נערמים בתחתיתו בערימת אדם בבור שאין מוצא ממנו, והגייפים נערכו בקצה השובל של הדיונה, והיורים צלפו בערימת חסרי הישע שלמטה. חיים זכר שאפילו קול בכי לא נשמע, לא קול זעקה, רק טרטור מנועי הגייפים ופצפוף קולות הירי של הרובים.

ואז הגיע מאחור רב-סרן יאיר בגייפ שלו, והצטרף לשורת הגייפים, וכשראה מה מתרחש זעק בקול גדול "ח-ד-ל-ל!!!", והצעקה שלו הקפיאה פתאום את הכול ושקט מחניק היה מסביב. "הביטו על עצמכם וראו מה אתם עושים", אמר להם בקול שקט, "וזכרו שמה שאתם עושים עכשיו, הוא דבר שאסור לנו לעשותו, בלי קשר להם" הצביע אל ערימת החיילים המצרים שבתחתית הבור, "ולא בגלל שאכפת לי מהם. לנו אסור, זכרו זאת. לנו אסור".

דוויד אמר אז שזה סיפור יפה, בלי ספק, אבל לא רלוונטי להיום, וחיים אמר שמוסר ההשכל של הסיפור רלוונטי לעולם ועד, ודוויד התעקש: "אנחנו לא

בתנאים של שדה קרב, ואנחנו לא יורים בגב של אף אחד, פה משחקים משחקי מחבואים על פי כללים אחרים, וכל סיפורי טוהר הנשק ומדינת חוק וכל זה, זה הכל יפה מאוד, אבל אם אנחנו רוצים לחיות כאן אנחנו צריכים לעשות את מה שצריך לעשות. "חיים שאל, מי קובע מה הם הדברים ש"צריך לעשות", ודוויד אמר "אנחנו, כי אנחנו חיים כאן בשטח, ואם אנחנו לא היינו עושים את מה שצריך, אז גם מעט הישובים שישנם לא היו קמים", ומוטב, סיכם, שישאירו את כל הכללים היפים לימות המשיח.

וכמו ביותר ויותר פעמים בשנה האחרונה הרגיש אז חיים כי דוויד מבטא את הרוח הכללית של החברים.

ביום חמישי באותו שבוע, בשעות הצהריים, למען הדיוק - בשעה אחת ושלושים, כך ירשם אחרי כן בדו"חות השונים שיכתבו, עמד הפטרול לסיים את הסיבוב השגרתי, אך מכיוון שנוטר עוד זמן, הציע מי שהציע שיסיימו בסבוב בתוך מחנה הפליטים הסמוך, והגי'פ סטה מהכביש הראשי אל דרך העפר שחוצה את המחנה, מבריח עדה של ילדים לכל עבר ומעלה מאחוריו ענן סמיך של אבק.

בקצה דרך העפר הפנה הנהג את הגי'פ ימינה, ועודו מנסה להשלים את הסיבוב עצר בפתאומיות, חורש בדרך האבק תלמים עמוקים ומעיף את יושבי הגי'פ לפנים, עד שעצר במרכז הדרך. ממולם, במרחק קצר, התנהל מסע הלוויה, ונושאי הארון נעצרו על מקומם כאשר התפרץ הגי'פ לפתע אל מול פניהם, וכך ניצבו לרגע ארוך זה מול זה, הגי'פ מכאן ומסע ההלוויה מכאן.

היושב ליד נהג הגי'פ אמר בקול מתוח: "אני חושב שכדאי שנעוף מכאן", ועוד הוא מדבר החלו להישמע מקרב הקהל צעקות, ואגרופים הונפו באוויר, והאבן הראשונה שהוטלה פגעה בשמשה הקדמית של הגי'פ והיא התנפצה ברעש גדול לרסיסים קטנים.

אבנים החלו לעוף מכל עבר ומישהו בגי'פ צעק לעבר הנהג "סע אחורה!" והנהג ניסה לשלב הלוך אחורי, אך הידית רטטה בידו המיוזעת וסירבה להיכנס למקומה, ותיבת ההילוכים נאנקה תחת מאמצי הסרק, וגוש האנשים שממול החל להתקרב ואבנים פגעו ברעש עמום בדפנות הפח של

הרכב.

"סע כבר!" נשמעה הקריאה מיושבי הספסל האחורי, בקול שהיה קרוב להיסטריה, "מה יש לך בראדס, סע כבר מכאן!!!".

הגוש האנושי שממול היה כבר בקרבה מאיימת, מבעד לענן האבק אפשר היה לראות את הארון השחור שנישא על כתפיים ואת ענפי עץ הדקל הנישאים בידי המלווים שסוככו עליו, ומלפנים רצו לכל עבר צעירים זועמים שפניהם הוסתרו מאחורי כפיות והם אוזרים עוז ומתקרבים אל הגייף יותר ויותר וזורקים לעברו מכל הבא ליד. צעיר אחד, שאחז בידו מוט ברזל גדול, רץ פתאום קדימה ונופף במוט מעל לראשו והטיח אותו במכסה המנוע בעוצמה רבה, בידו השנייה הניף כלפי היושבים בגייף אגרוף קמוץ, ואחר כך אחז שוב במוט הברזל והטילו כהטלת כידון לעברם, והחטיא אך במעט.

היושב ליד הנהג דרך את רובה הסער שבידו וירה כמה יריות באוויר, אך ברעש שהיה מסביב נבלעו קולות הירי ולא נשמעו כמעט. אבן גדולה שנזרקה מלפנים, חדרה מבעד לחלון הפרוץ ופגעה בכתפו של הנהג, וכתם של דם נספג לתוך חולצתו. הבחור שישב ליד הנהג הנמיך את קנה הרובה עד שהיה מקביל לקרקע, וסחט צרור ארוך אל תוך הקהל שממול, והתרמילים הריקים נפלטו על מכסה המנוע והתגלגלו אל דרך העפר. באותו רגע הצליח הנהג לשלב את ההילוך האחורי, והגייף זינק בפראות לאחור, כשהוא מעיף אל פני ההמון המשולהב חול ואבק ורסיסי אבנים מהדרך, וכך נסעו במהירות עד לסיבוב, ושם הנהג עצר, ושינה כיוון ונסע לפנים עד לכביש הראשי, ופנה בכביש צפונה ונסע כברת דרך, עד שהיושב לצדו הורה לו לעצור לצד הכביש. וכשעצר, ישבו ארבעתם מתנשמים בכבדות דקות ארוכות ושתקו, עד שנרגעו קצת. הנהג בדק את כתפו שנפגעה, פגיעה שהתבררה כשטחית ולא מסוכנת, ושטף את השריטה ששרטה האבן במים, ואחר כך הם דיווחו בקשר למזכירות הגוש על מה שקרה, ומהמזכירות אמרו להם שידווחו לצבא וכי עליהם לבוא מיד למשרד.

אלוף הפיקוד רתח מזעם, כל כך הוא כעס שטלפן לחיים לביתו בעצמו וצעק עליו צעקות איומות, והורה לו להתייצב מיד אצלו במפקדה. הוא לא נרגע אף כשחיים ישב מולו אחרי כן, ותבע לדעת "מה לעזאזל היה לחבר'ה שלכם לחפש במחנה הפליטים, חוץ מצרות". הוא הסתובב בחדר בעצבנות ידיו קפוצות לאגרופים "אתה הרי יודע" הוא אמר "שאני בסך הכול בעדכם, אבל למה אתם כל פעם מסבכים אותי עם השטויות שלכם! תדע לך" המשיך בקול רם וכועס "שאתם והמחבלים בעניין הזה אותו הדבר, כל מה שאתם עושים זה להתסיס ולהראות שלא יכול להיות שקט כאן, שאי אפשר לנהל

במערכת הבלתי אפשרית הזאת חיים מתקבלים על הדעת". חיים הקשיב בשתיקה, הוא ידע שהאלוף צודק הוא ידע גם שכל מה שיגיד עכשיו רק יעורר את חמתו ביתר שאת ומוטב לו לכן שיקשיב וישתוק.

"הירות של הבחור שלך", והאלוף התיז את המילים 'בחור שלך' כמו היו רעל על קצה לשונו, "הרגו ילד בן שתיים עשרה ופצעו, פצעים קלים למזלי, עוד שישה אנשים, המחנה כולו רותח ואני צריך להטיל עליו עכשיו עוצר לכמה ימים, ולהחזיק שם עשרות חיילים כדי לאבטח את התנועה של המכוניות שלכם על הכביש הראשי, ואני לא מדבר על זה שבעקבות כל הבלגן הזה עוד עשרה אנשים יתגייסו לאחד הארגונים, ומי לעזאזל מרוויח מכל זה, תגיד לי אתה, מי לכל השדים והרוחות מרוויח מכל זה!".

חיים עדיין שתק והאלוף ניתר ממקומו ואמר לו "אתה בא איתי לשם עכשיו, אני רוצה שתראה בעיניים שלך מה שקורה שם" ושניהם נכנסו לוואגוניר הצבאית והאלוף נאנח ואמר לחיים: "שתהיו לי בריאים, מה אני אגיד לך, שתהיו לי בריאים".

כקילומטר אחד לפני הכניסה למחנה היה מחסום של משמר הגבול ותור ארוך של מכוניות עמד שם ממתין לבדיקה. מכונית האלוף עקפה את התור משמאל ושוטר סימן להם להמשיך בדרכם, והם עקפו בנסיעה איטית טור ארוך של זחלמים וגייפים שחנה בצד הדרך ובאוויר הייתה המולה של קולות שבקעו ממכשירי הקשר. האלוף עצר ליד הגייפ שניצב בראש הכוח ושלידו ניצב סגן אלוף, מפקד הגדוד שהוזעק למחנה הפליטים. אלוף הפיקוד הצביע בידו לעבר חיים שירד עמו אל הדרך, הסגן אלוף הצדיע והאלוף שאל אותו מה קורה, והוא השיב שבפנים מהומה גדולה והוא לא מעז בשלב הזה להיכנס ומוטב, הציע, שיחכו בחוץ עד שיירגעו קצת הרוחות, והאלוף הנהן בראשו לאות הסכמה. "אנשים שלך?" שאל המג"ד כשהוא מסתכל לעבר חיים, וחיים השיב בכך רפה והסגן אלוף אמר בקול מריר - "יופי, מה יש לומר, עבודה יפה".

בנקודת התצפית שמעל בית ג'אלה, שאול הנמיך את המשקפת מעיניו ורשם דבר מה במחברת שעל ברכיו. הם עוד לא ידעו מה בדיוק הם מחפשים, אבל התצפית שלהם התמקדה יותר ויותר בביתו של המוכתר ובנעשה בו. סדר יומו של המוכתר היה קבוע. בכל בוקר בדיוק בשעה שמונה הייתה מכונית

הב.מ.וו השחורה שלו מגיחה מהמוסך שבקומת הקרקע ועולה אל עבר השער, ופונה בכביש בדרך לבית לחם. כשלוש דקות לפני כן היו רואים אותו יוצא בדלת הכניסה ויורד במדרגות אל המוסך שהיה מוסתר מעיניהם, ושלוש דקות אחרי כן, בדיוק של שעון, הייתה המכונית יוצאת לדרך. לא היו שום סדרי ביטחון בבית, כך היה רשום במחברת, והמוכתר לא היה מלווה בשומר או בנהג.

שאל העיר פעם על האבסורד שכל יהודי צריך להסתובב חמוש ומוגן כמו כיתת לוחמי חי"ר, ולהקפיד להסתכל בשבע עיניים מסביבו, בעוד שהערבים מסתובבים בשטח חופשיים ובלי מורא.

הוא שב והסתכל לעבר הבית, ואחר כך העיף מבט בשעונו, הזמן שהקציב לעצמו למשמרת תם, ואחרי שסקר במבט מהיר את העיירה מצד לצד, אסף את חפציו וירד מגג הבניין, וצעד במורד הכביש אל המכונית שחנתה בצד הדרך.

י, רכז השדה של השב"כ באזור בית לחם, לגם לגימה אחרונה מספל הקפה השחור והסמך והניח אותו על השולחן במרכז הצלוחית הלבנה, שהייתה מוכתמת בכתמי קפה ישנים שכבר לא היה ניתן להסירם בשטיפה.

הייתה לי, יד עבה, והוא העביר אותה בבלורית שיערו האדמוני השופע, ואחר כך החליק בתנועה מדודה את השפם הגדול שעטר את שפתו העליונה ושעליו הייתה גאוותו, ובקיסם שהחזיק בידו חיטט בין שיניו והשמיע קולות מצמוץ קולניים.

י, היה אחד מאנשי השטח הוותיקים והמנוסים של השב"כ, ובגלל נכותו לא נשלח כמו כולם בימים ההם ללבנון. י, נפצע ברגלו מרסיסי רימון בעת ליווי שיירות במלחמת השחרור, הוא היה אז נער בן שש עשרה, כמה רסיסים נותרו ברגל וי, סבל מצליעה קלה שגרמה לו להלך כמו ברווז ומכאבים ברגל, בעיקר בימים שבהם היו חילופים במזג האוויר.

כשהחלו לארגן את הפעילות בלבנון הוחלט שי, יושאר בבית, ממילא לא יוכל לרוץ שם בין הפגזים עם הרגל הדפוקה שלו, הסביר לו עוזי בדרכו הישירה, ובכלל, טוב שמישהו יישאר בבית וישים לב ש"בזמן שמרוויחים את לבנון לא נפסיד את ארץ ישראל". י, מחה נמרצות, רצה להיות במרכז העניינים, אבל עוזי החליט, וסוף פסוק, והוא נשאר.

הוא הסתכל בבואתו שנשקפה אליו מהראי הגדול שמאחורי הדלפק שבבית הקפה. "בגיל חמישים ואחת", חשב לעצמו, "אתה כבר לא ילד".

י, נולד בקיבוץ שבעמק ובגיל חמש עשרה הצטרף לפלמ"ח והיה מריץ הודעות בין הקיבוצים שבעמק רכוב על אופניו, כבר אז הייתה הערבית שגורה בפיו, למד אותה מערביי הסביבה, וכשפרצה מלחמת השחרור הוא הצטרף לחטיבת "הראל" ולחם בקרבות ירושלים. אחרי המלחמה השתלב תמיד במשימות ביטחוניות - היה אחראי על שמירות ועל חדרי נשק, אחר כך

היה מרכז קורסים של הקיבוצים בנושא הגנה מרחבית, והיה זה אך טבעי שבשלב כלשהו הקיבוץ נתבקש לשחרר אותו לעבודה בשב"כ, והוא נענה לאתגר ברצון. י., חילק את זמנו בין ה"שרות" לקיבוץ, הוא ראה בשב"כ, כשמו, שרות, מעולם לא חשב על עבודתו במונחים של קריירה ושל קידום ושל טיפוס בסולם, היה ונשאר איש שטח, ומעולם לא התקנא במישהו שהעדיף את עבודת המטה במשרד על פני המגע הבלתי אמצעי עם הנעשה בשטח. העובדה שצעירים נמרצים התקדמו בתפקידים המרכזיים בשרות וחלפו על פניו לא הפריעה לו, אדרבא, הוא ראה בכולם חניכים צעירים שלו, והיה טופח על גבם בחיבה ברגש אבהי, כאילו גידל אותם ובעצמו טיפח אותם.

שני אנשים מלבדו ישבו בבית הקפה וי., חיכה בסבלנות שילכו. הוא חיכה כבר כמעט שעה, וזה היה ספל הקפה הרביעי ששתה, והוא חש כבר איך מיצי הקיבה והקפה החריף צורבים את דפנות מערכת העיכול שלו, אבל הסבלנות היא הכלי העיקרי שבעבודתו, ואחרי כל כך הרבה שנים, י., יודע לחכות כשצריך. אחרי שחלפה עוד כרבע שעה, ביקשו השניים את החשבון, שילמו ויצאו, וי., לא נחפז, הוא הצית לעצמו סיגריה במצית ששלף מהכיס העליון של החולצה המשובצת שלבש וכששאף את העשן התפרץ מחזהו שיעול גרוני עמוק והוא חשב לעצמו שהוא מעשן יותר מידי. הוא עישן בדממה עוד כמה דקות, סיים כמחצית הסיגריה ומעך את הבדל במאפירה שעל שולחנו, קם ממקומו והתקרב אל בעל בית הקפה שעמד מאחורי מקרר המשקאות המוארך, מונה את הכסף שבקופה. י., שאל איך הפדיון היום, ובעל הקפה השיב ב"אלחמדולאללה" והם החליפו עוד כמה מילות נימוס כמתבקש, עד שי., שאל, מניה ובי, מה הוא שומע מאשתו, ובעל בית הקפה, ערבי כבן שישים, כבד משקל ומרכיב משקפיים, אמר שאמרו לו שאולי עוד מעט יתנו לה לחזור מירדן, אינשאללה, וכי הוא באמת לא יודע מה הבעיה ולמה לא נותנים לה לחזור.

י., הנהן בראשו בהבעה של עידוד, ואמר "הכול מין אללה", ובעל בית הקפה עיווה את פניו בספקנות, אולי משום שהעניין הזה עם אשתו ניראה לו יותר מעשה ידיהם של בני אדם מאשר מעשה ידיו של אלוהים.

אשתו של בעל בית הקפה נסעה לפני ששה חודשים לבקר קרובי משפחה בעמאן, כחודשיים שהתה שם, וכשרצתה לחזור עצרו אותה במעבר הגשר שעל הירדן והשוטר שבגשר לקח את ניירותיה לבדיקה, וכשחזר אמר לה כי משהו לא כשורה בניירת וכי לא תוכל לחזור. בעלה, כך נמסר לה, יצטרך למלא מחדש טופסי בקשה לרישיון מעבר במשרדי הממשל הצבאי ורק אחרי שאלה יאושרו תוכל לחזור לביתה, והשוטר החרים את הניירות שהיו בידה

והיא נאלצה לחזור על עקבותיה ועלתה על האוטובוס שהחזיר אותה אל בית הקרובים בעמאן ומשם שלחה מברק ובו ההסברים הדרושים. הבעל מיהר לממשל הצבאי ואכן מילא את כל הטפסים מחדש כפי שדרש ממנו קצין הממשל, ומאז כל ניסיונותיו לקבל תשובה נתקלו בחומה בצורה של שתיקה, וכבר שלושה חודשים נוספים עברו והאישה עדיין אצל הקרובים בעמאן.

היה זה רעיון של י., למנוע מאשתו של בעל בית הקפה לחזור לביתה.

בית הקפה היה מקום מפגש של כמה טיפוסים מהאזור שלשבי"כ היה עניין לדעת מה הם אומרים זה לזה בשעות הארוכות של ישיבה על ספלוני קפה, וי., הציע לעכב את האשה בירדן ולהסביר לבעלה, בעל בית הקפה, שהוא צריך להטות אוזן למה שמדברים ולספר לי., מה שהוא שומע. התוכנית שהגיש י., למטה אושרה בלי בעיות, והנחיות מתאימות יצאו לממשל הצבאי ולמשרה ולנציג השב"כ שעל גשרי הירדן, והשאר היה כבר עניין של תרגולת פשוטה, שכולם כבר היו מאומנים בה היטב.

אם הדברים יתנהלו כשורה, כך נאמר לבעל בית הקפה, וי., יהיה מרוצה, הוא יוכל להתעניין אצל חברים שלו שעובדים בממשל מה קורה עם רישיון המעבר, וי., אפילו רמז שיש בכוחו אולי לזרז את העניין, הוא כמובן לא יכול היה להבטיח שום דבר במפורש, אבל די היה בדרך שבה ביטא את הדברים להבהיר לבעל בית הקפה את המצב. בעל בית הקפה הבין עם מי יש לו עסק ולא ניסה להתחכם, הוא שיתף פעולה והיה מדווח לי., ממה ששמע, ועד לאותה עת לא סיפק שום מידע שהיה לו ערך כלשהו, וי., התחיל לחשוב שכל המבצע הזה אולי היה מיותר בסיכומו של דבר, שכן האיש, כך התרשם, לא הסתיר ממנו דברים ששמע, היה לו יותר מידי מה להפסיד ושניהם ידעו זאת היטב.

בעל בית הקפה הוציא מכיסו מכתביו מטפחת וניגב את הזעה שנטפה מקרחתו, ואחר כך הסיר את משקפיו העבים, וניגב את האד שכיסה את העדשות, וכמו תמיד סיפר לי., שאשתו עדיין בעמאן כבר שישה חודשים ושאל את י., אם יוכל לעשות משהו כדי לזרז את העניינים בממשל. וי., כרגיל, הביט בו במבט רב משמעות ואמר "אולי" כפי שהיה אומר תמיד, "אולי", ועכשיו, לפי הסדר המקובל, הגיע תורו של י., לשאול את השאלות.

י., ביקש מבעל בית הקפה את החשבון, ובעל הבית התעסק כמה דקות ליד הקופה והגיש לי, פתק נייר קטן ועליו חשבון ערוך בספרות ערביות. הוא שב והוציא את המטפחת מכיסו וניגב את הזיעה מסנטרו, הפגישות הללו היו קשות עליו מאוד, והוא היה מעיף מבטים עצבניים לכיוון הדלת, מקווה

שמישהו יכנס ואז יונח לו לנפשו. אבל הייתה שעת צהרים, והחום היה מעיק, ואיש לא נראה ברחוב, ובבית הקפה היה שקט מאוד ונשמע רק רחש הזבובים שסבבו במעגל במרכז החדר.

י., מעך לאיטו את הסיגריה שסיים לעשן בתוך המאפירה, והמתין.

"שמעתי מספרים" אמר לו בעל בית הקפה לבסוף בחצי קול, רוכן לעברו מעבר לדלפק, "שיש אנשים שיושבים עם משקפת בבית ג'אלה ומסתכלים כול היום על הכפר".

י., ידע להסתיר את העניין שגילה במה שנישמע היה סוף סוף כחתיכת מידע שיש בה ערך, והוציא מכיסו סיגריה טרייה וביקש אש, ובעל בית הקפה מיהר להוציא מכיסו מצית רונסון מוזהבת, והעלה בה אש, וי., שאף את העשן והשיעול הגרוני שב וטלטל את חזהו. "ממי שמעת?" שאל י.

"ישבו פה שניים מבית ג'אלה ודיברו, אני מכיר אותם, הם באים לפה הרבה" "מה אמרו?"

"אמרו שיש אנשים שיושבים על גג של בית על יד החנויות של הרהיטים". "ומה עושים?"

"מסתכלים כל הזמן במשקפת" אמר בעל בית הקפה, ומשך בכתפיו "אני יודע, רק מסתכלים כל הזמן במשקפת".

י., העיף מבט בפתק החשבון שהיה מונח על הדלפק, והוציא מכיסו מכנסיו את הארנק, וספר באיטיות את שטרי הכסף, "יודעים אם הם חבר'ה מהכפר, או אנשים זרים?" שאל.

בעל בית הקפה היה נבוך לרגע, ואחר כך חייך חיוך מתנצל, "שמעתי אומרים אלה לא משלנו".

י., העיף בו מבט מצליף ושב ומצץ שאיפת עשן מהסיגריה, ושאל "איך זה?" ניכר היה בו בבעל בית הקפה שהוא במבוכה, וי., החליט להוריד קצת את הלחץ. הוא הוריד את מבטו אל החשבון שהיה מונח על הדלפק ושב להתעסק באיטיות בספירת הכסף, ממתין בסבלנות לתשובה.

"אומרים יהודים הם", אמר בעל בית הקפה אחרי שתיקה ארוכה, והפעם הייתה תגובתו של י., מופתעת ומהירה, "מה אתה מקשקש!" אמר בטון שהייתה בו נזיפה, והאיש הצמיד את יד ימינו ללוח ליבו ונישבע באללה שלוש פעמים שרק אמת דיבר: "בחיית אללה, אמרו יהודים, מהמתנחלים,

ראו את הכובעים הקטנים שהם חובשים, והם אלה עם הזקנים", ותוך כדי דיבור התווה בידו עיגול קטן מעל לראש והחליק בידיו בסימון של זקן, ואחר כך צחק בעצבנות והרים ידיו לצדדים כמי שלא יכול לרדת לפשר העניין ורק לאלוהים פתרונים.

י, ביקש ממנו לחזור שוב על הדברים ששמע, בדיוק, כלשונם, ומבלי לטעות, ובעל בית הקפה שב וחזר על הדברים שוב ושוב ונשבע באביו מולידו שהכול אמת.

י, סיים למנות את הכסף, והניח את המגיע ממנו בתוספת תשר נאה על הדלפק ויצא אל הרחוב, מסתכל ימינה ושמאלה מכוחו של הרגל מקצועי, והמשיך לעבר מכונית הפורד אסקורט הלבנה שחנתה בהמשך הדרך, כמה מאות מטרים מהקפה שבו ישב.

י, ניסה לחשוב אם יש להטיל ספק במידע ששמע, ניסה לחשוב מדוע ימציא מישהו סיפור על מתנחלים שעורכים תצפיות בישוב ערבי, ובליבו סיכם שיסבירות גבוהה שהדיווח נכון, ושכל מקרה יש לאמת אותו ממקורות נוספים, וברוח זאת העביר עוד באותו ערב את הדו"ח מהמשרד שבירושלים למטה שבתל אביב.

למחרת בבוקר היה המברק מונח על שולחנו של עוזי, ראש מחלקת המבצעים.

עוזי, שכדרכו הגיע למשרד בשעה שבע בבוקר, ראה את המברק וקרא בו פעם ופעמיים, ואחר כך הרים את שפופרת הטלפון וחייג את מספרו של י, בירושלים, וכששמע את ה'הלו' הצרוד ידע כי העיר אותו משנתו. "הי", אמר לו בקול מלא חדווה, "גינגי חמוד שכמוך, השמש כבר זורחת והציפורים כבר מציצות ואתה עוד במיטה? אני מוכן להישבע שבקיבוץ לא היו מרשים לך להתפנק ככה, את האמת, הא?".

י, שהספיק בינתיים להעיף מבט בשעון שלמראשותיו ולהתעורר לחלוטין, אמר ש"אין דבר בין כה וכה התכוונתי לקום" ועוזי שאל אם הוא בהכרה וי, אמר "שוט".

עוזי ביקש לשמוע פרטים על המידע שהיה כלול במברק, וי, שחזר את השיחה עם בעל בית הקפה מילה במילה. עוזי ביקש לדעת איך הוא מעריך את מהימנותו של בעל בית הקפה, וי, אמר שזו הידיעה האמתית הראשונה שהוא מביא ממנו, שפעמיים עשו עליו תרגיל עם ידיעות מושתלות על ידי אנשים שלנו, והוא העביר את הידיעות בלי בעיות, ושלאופן כללי האיש

בסדר, ויש עליו הרבה לחץ בעניין אשתו שכבר חצי שנה ממתינה בעמאן לרישיון כניסה. עוזי זכר את המקרה והעיר "היא עוד שם? מה אתה אומר, חצי שנה, איך שהזמן רץ" וסיים את השיחה ב"ג'ינג'י חמוד, לך תכין לך כוס קפה חזק, אני אעדכן אותך בהמשך היום".

בטלפון הפנימי שעל שולחנו הוא חייג את מספר השלוחה של ראש השב"כ ושאל את המזכירה שענתה אם הראש כבר שם וכשנענה בחיוב אמר "אני בא לבקר", וטרק את השפופרת לפני שהיה סיפק בידה להשיב. בדרך לשם, עצר במזנון ולקח את הכוס הראשונה בשרשרת כוסות הקפה השחור שישתה במשך היום הארוך שמצפה לו, ובצעדים קלילים הלך לאורך המסדרון הארוך עד ללשכתו של ראש השב"כ.

"ג'ינג'י שלח סיפור מעניין מבית ג'אלה" אמר עוזי אחרי שחלף על פני המזכירה שחייכה אליו ונכנס לחדר. הוא הניח את המברק על שולחנו של הראש ועדכן אותו בפרטים הנוספים ששמע מ.י.

ראש השב"כ שאל אותו מה הוא חושב, ועוזי אמר "מי יודע, יכול להיות שכמה חברי'ה משחקים בחסמ'בה, יכול להיות שזה רציני, ויכול להיות שזה קשקוש בלאבוש, מי יודע?" - הוא הציע לערוך כמה תצפיות שקטות כדי לברר עם מי יש לנו עסק, אם בכלל, ולפי המידע ששיגו, יחליטו כיצד להמשיך, וראש השב"כ הנהן בראשו ואישר.

כשחזר לחדרו, חייג מספר נוסף בטלפון הפנימי, וכשנענה, ירה לשפופרת בטון תקיף: "בוא עם החוליה אלי לחדר, יש עבודה, ותביא אותך בדרך כוס קפה מהמזנון, בחיית אללה שלך".

שאל ראה במשקפת את הגייפ של דוויד יורד בקטע הכביש שמדרך בית לחם והתכוון לסיים את המשמרת שלו לאותו היום. הוא העיף מבט אחרון בביתו של המוכתר, וציין במחברת את שעת הסיום, ו'אמ"ל' (אין מה לדווח) לידה, והחזיר את המשקפת לנרתיק, וירד אל הכביש כדי לפגוש בדוויד שבא לקחת אותו הביתה. הגייפ כבר היה למטה כשירד, דוויד סובב אותו ועצר וחיכה עד ששאל יעלה, והחל נוסע לאיטו במעלה התלול בדרך חזרה.

מכונית פורד אסקורט לבנה עמדה ליד חנויות הרהיטים, וילון בד עבה כיסה את חלונה האחורי, ומבעד לחרך בוילון הזה עקבה אחרי הגייפ המתקרב עדשה טלסקופית של מצלמה. הגבר שישב בספסל האחורי של המכונית הלבנה מוסתר מאחורי הווילון צילם את הגייפ המתקרב, מכוון במהירות את עדשת הזום המשוכללת, ולא מרפה מכפתור ההפעלה של המצלמה שטקטקה במהירות והנציחה רצף מהיר של תמונות. הנהג שהביט בגייפ המתקרב בראי הצד של המכונית עד שחלף על פניהם, שאל: "יש?" - והיושב מאחור אמר: "יש וחצי!", והכניס את המצלמה לתיק שהיה מונח על ריצפת המכונית, והנהג התניע, והם נסעו משם לדרכם.

הפגישה של החברים בביתו של חיים בשעת ערב מאוחרת באותו היום הייתה סוערת, דוויד בן טיפוחיו היה שם, ושאל ושלמה, ועוד כמה מחברי המזכירות ודוויד דיבר בלהט על המטען שהתפוצץ בשוק מחנה יהודה - "דמם של השלושה שנהרגו בפיצוץ הנפשע הזה זועק מהאדמה" - אמר בקול דרמטי, ואחר כך דיבר על ערכים, על קדושת הארץ ועל קדושת החיים ועל קדושת המאבק לחיים בארץ ישראל השלימה. חיים הביט בו בעיניים עייפות, נחרד בכל פעם שדוויד השתמש במילה 'קדושה', ממתי הכל פתאום קדוש כל כך, הרהר בליבו, הכול גורלי כל כך, הכול מוחלט כל כך. השיחה החלה להתגלגל לכיוונים אפלים יותר ויותר, דיברו על נקמה, על צורך בפעולת גמול למעשה הרצח של יהודים שדמם הופקר, על עין תחת עין, דם תמורת דם, מישהו הזכיר את פעולות הגמול של שנות החמישים, בחדר צפון ועלו שמותיהם של ירמי, של אריק, של מאיר הר ציון.

חיים נזכר איך שמע בפעם הראשונה את הסיפור על מעשה הנקמה שנקם מאיר הר ציון ברוצחי אחותו. זה היה בערב האחרון של מחנה הקיץ של התנועה בחורשה שליד יוקנעם, מיד אחרי שסיימו את משחק הלילה, שגולת הכותרת שלו הייתה התגנבות יחידים לעבר המאהל של המחנה השני, ששכן מעבר לוואדי, כדי לגנוב את הדגל. הדגל היה מונף על תורן במרכז המאהל, וסביבו היה מעגל של לפידים בוערים, וכמה שומרים שאחזו במקלות סבבו ליד בסיסו של התורן והביטו אל תוך החשיכה במבטים של עזוז וחירוף נפש.

חיים ועוזי התגנבו יחדיו, וחיים זכר איך עוזי תמרן שיתקרבו כשפניהם אל מול הרוח החרשית שנשבה כדי שלא יוכלו השומרים לשמוע את רעש צעדיהם על מחטי האורן היבשים, תרגיל שלמד מקריאה בספריו של קארל

מאי על וינטו יד הנפץ. התרגיל גם הוכיח את עצמו כראוי, והם הגיעו בתנועה חרישית עד קרוב מאוד למעגל הלפידים, וכרעו מאחורי שיח וחיכו לרגע המתאים. הרגע הזה הגיע כאשר אחד השומרים נסוג קמעה ממקומו והפנה את גבו אליהם והלך להשתין לתוך שיח סמוך. הוא ועוזי פרצו קדימה בריצה, עוזי הכה בסכין הציידים הגדולה והמושחזת שלו באחד החבלים המתוחים שתמכו בתורן, והתורן קרס לכיוון הנגדי, וחיים רץ ותפס את הדגל בתנופה שתלשה ממקומם את שני הקשרים שחיברו אותו לתורן באמצעות אוזן של ספל מאלומיניום, ושניהם רצו אל תוך החשיכה כל עוד רוחם בם כשהם משמיעים זעקות מקפואות דם של התרגשות, והיער כולו נמלא בקולות וצווחות, קולות השבר של השומרים וקולות הצהלה של המחנה התוקף משהו בהר שהניצחון הושג.

ואז ישבו כולם, המנצחים והמנוצחים, סביב למדורה ויקי המדריך סיפר לתוך הצללים את סיפור אחותו של מאיר הר ציון, הגיבור האגדי, שיצאה במסע רגלי לראות את ארמון אבן החול בסלע האדום, המקום שכה הלהיט את דמיונם של אוהבי הארץ בשנות החמישים, ואיך נרצחה באכזריות על ידי הבדווים שבדרך, ואיך מאיר הר ציון יצא עם חבריו בלילה חשוך, חשוך כמעט כמו הלילה הזה לנקום את דמה מידי הרוצחים.

הם ישבו אפופים בקסם הלילה, טובלים בריחם המתוק של עצי האורן, ורוח לילה קרירה הרטיטה את גבם, והסיפור זרם בעצמותיהם כמו במסורת של מיתולוגיה שעוברת מפה לאוזן, וגם יקי וודאי הוסיף משל עצמו לסיפור נורא ההוד שכישר את דמיונם. חיים הרהר בעוזי ובגברי, חברי הילדות.

גברי, שאת צילומיו המרגיזים הוא רואה מידי פעם פה ושם. לפני כשנה הלך לראות תערוכה מצילומיו של גברי שהוצגו בגלריה הלבנה בתל אביב, תמונות מעזה. היו שם צילומים של ילדים עצובי עיניים ושל מבוגרים שאש זרה בוערת במבטיהם, וחיים זכר שהצילומים הרגיזו אותו, אם כי נאלץ היה להודות שהיו טובים מאוד. גברי לא היה שם, ובספר המבקרים רשם: "חבל שאתה בצד הלא נכון", והתלבט אם לחתום או לא, ובסוף רשם בתחתית הדברים - חיים.

הפגישה בינתיים החלה לדעוך לקראת סיום, הלהט שבויכוח החל להתעמעם מפאת העייפות והשעה המאוחרת, וחיים ניסה למתן קצת את הדברים, רצה שייפרדו וילכו איש לביתו בהרגשה חריפה קצת פחות, ומישהו העיר לו שמספיק ללכת כל הזמן בין הטיפות כי מגיע רגע שאי אפשר עוד.

וכשהלכו כולם נשאר דוויד מאחור, ואמר לו בקול מתוח שהדברים לא יכולים להמשך ככה, ושחיים לא יוכל אחר כך לומר שהוא לא ראה ולא שמע ולא ידע, וחיים שאל: "על מה אתה מדבר?" ודוויד אמר: "שום דבר ספציפי", והביט בו במבט ארוך, ואחר כך אמר: "אתה נראה עייף", והחליק יד על זרועו, ופנה והלך משם גם הוא.

ברדיו שהיה מונח על המקרר שבמטבח נשמע אות הזמן והקריין אמר: "קול ישראל מירושלים, השעה אחת עשרה, והרי החדשות".

דוויד הביט בשעונו, המחוגים הצביעו בדיוק על השעה אחת עשרה, והוא נכנס למטבח ופתח את המקרר ונטל אפרסק, ושטף אותו במהירות מתחת לברז המים ונגס בו נגיסה גדולה, ואמר לדינה כי הוא יוצא לישוב הסמוך לפגישה במועדון החברים שמארגנים גור וחנן, וכי יחזור מאוחר ואל נא תחכה לו, ודינה שהייתה שקועה בקריאת ספר נופפה בידה לשלום, היא ידעה כמה חביבות על דוויד הפגישות הליליות הללו עם החברים שבה הם מטווים חלומות ומפליגים לימים רחוקים.

שאל כבר חיכה לו ליד מכונתו במגרש החנייה, והשניים נכנסו למכונת ונסעו בדממה את המרחק הקצר לישוב הסמוך, הקפידו להזדהות בכניסה, השומר הכיר את שניהם ופתח את המחסום, הכול התנהל לפי שעה בדיוק לפי התכנית. הם החנו את המכונת במגרש החניה והלכו ברגל אל עבר אחת מקוביות הבטון שהייתה מבנה המועדון, וגור וחנן חיכו להם, היו שם עוד כמה חברים, ואחרי כמה דקות של ברכות ודברי חולין הציע חנן שישבו בחוץ באוויר הקריר קצת יותר, וארבעתם יצאו אל תוך החשיכה.

הם הלכו לקצה המרוחק של הישוב, היה שם מבנה תעשייתי מאורך, ושם, בחדר ההלבשה של העובדים פתח גור דלת נעולה של ארון מפלדה אפורה והוציא שתי חבילות בגדים, ודוויד ושאל החליפו את בגדי הקיץ הקצרים בבגדי עבודה של צה"ל ואת הסנדלים בנעלי צנחנים גבוהות, ומשסיימו, הוציא חנן ממדף גבוה באותו ארון תרמיל גב צבאי ושני תת מקלעים עוזי, ומחסניות כדורים, ודוויד ושאל בדקו בקפידה את הציוד שבתרמיל ואת הנשק, והכניסו מחסניות, ונצרו את הכלים.

הם השאירו את האור דולק בחדר ההלבשה כדי שלא ימשכו תשומת לב

כשיחזרו לשם בשעה מאוחרת, וגור הוביל אותם לעבר הגדר שמקיפה את הישוב למקום שם ידע יש פרצה בגדר, וכשהגיעו, הוא סייע לשניהם לעבור בזחילה, ומשעברו, הכתיפו את הנשק ואת התרמיל, ונבלעו בחשיכה. בעוד שלוש שעות בדיוק, אם הכול ילך כשורה, יחכו להם גור וחנן באותו מקום ויאפשרו להם להיכנס לישוב בלא הפרעה.

דוויד הוביל, והשניים עשו את הדרך במהירות, מכירים היטב את הנתביב מהתצפיות שעשו בשבועות האחרונים ומשינון ששינו את המפה הטופוגרפית. הוא היה בטוח שאיש לא עקב אחריהם, ואיש אינו ער למתרחש, לא היה לו ספק בקשר השתיקה של גור ושל חנן שהיו בסוד העניין, והוא הרגיש תחושה של התרוממות רוח, סוף סוף הרגע לעשות מעשה.

אחרי שהלכו במהירות כשעה הגיעו לפאתי בית ג'אלה מצפון ולמשך כמה דקות שכבו על הקרקע, מאזינים לרחשי הלילה. היה שקט, לא נשמע קול.

הם התרוממו והמשיכו ללכת בין השיחים והעצים לכיוון ביתו של המוכתר. הבית היה חשוך, והם ידעו כי הכניסה למוסך מוצלת ומוסתרת במיוחד, ולשם כיוונו את צעדיהם. איש לא היה ברחוב בשעת לילה מאוחרת זאת, ובמרבית הבתים היה חשוך, ושני פנסי הרחוב שהיו תלויים מעל לכביש הטילו אור צהוב וקלוש והרבה צללים על קירות הבתים.

הם חמקו בשקט לאורך גדר האבנים עד לשער הכניסה של המוסך, שהיה, גם הלילה, פתוח לרווחה, ובראשו של דוויד שוב חלפה המחשבה המרגיזה שבתיה היהודים מוקפים מנעולים וגדרות ובתי הערבים פתוחים בשאננות אל הרחוב. הם ידעו על חור גדול שהיה בקיר האבן בדיוק בבסיס השער במקום שממנו נתלש כבר לפני שנים כנראה הציר התחתון של שער המוסך, ודוויד נצמד אל הקיר ושלח ידו אל החור. החור היה גדול למדי, בדיוק כפי שהעריכו מהתצפית מרחוק, מתאים בדיוק לצורכיהם.

הוא סימן בידו לשאול שעבר בריצה שפופה לצדו השני של הכביש, נצמד לגזעו של עץ זית גדול בעמדת תצפית, רואה ואינו נראה בחסות החשיכה.

דוויד הסיר את התרמיל מעל גבו, הניח אותו על הקרקע לצידו, והספיג את הזיעה מכפות ידיו בצדי המכנסיים. הוא פעל במהירות, ראשון הוציא מהתרמיל את המטען שהכין, מטען חומר נפץ פלסטי רב עוצמה במשקל של חמישה קילוגרמים, שנראה היה כמו גוש פלסטלינה אפור, ודחף אותו אל תוך החור שבקיר, מהדק היטב בידו עד שלא זז ממקומו. במהירות עבר

לצדו השני של מפתח השער, וקשר את קצהו של תיל ממעיד דק כחוט השערה לציר התחתון של שער הברזל הפתוח, בגובה של כעשרה סנטימטרים מעל פני הקרקע, ופרש אותו לרוחב השער עד שהגיע לקיר שממול סמוך למטען חומר הנפץ.

הוא הוציא מהתרמיל את מנגנון ההפעלה, ובסרט בידוד מדבק הצמיד את המנגנון לשארית ציר הברזל שהזדקרה בתוך החור שבקיר האבן הצמד היטב, ומשך את התיל הממעייד והעביר את קצהו דרך טבעת הנצרה, ומתח אותו במידה הנכונה וקשר היטב את הקצה, וגולל את השארית אחרי שחתך את האורך המתאים. מכיס חולצתו הוציא את קופסת הנפצים השחורה ואת זנב הפתיל הרועם הקצר, וביד מאומנת השחיל את הנפץ על קצהו האחד של הפתיל והצמית אותו היטב בעזרת צבת החבלנים הקטנה, ואחר כך בתנועה זהירה נעץ את קצה הידית של הצבת אל תוך חומר הנפץ הרך ויצר מנהרה קצרה, ובאיטיות השקיע את הנפץ אל תוך המנהרה עד שחש כי הגיע אל קצה. באצבעותיו הידק את שפת המנהרה סביב לצוואר הנפץ ולחץ קצת כדי להבטיח את המגע. את קצהו השני של הפתיל הרועם השחיל אל תוך השרוול שבקצה מנגנון ההפעלה, והצמית היטב בעזרת הצבת.

דוויד הביט בשעונו. חלפו קצת יותר מעשר דקות מאז החל בהתקנה, בתכנון המקורי, אחרי שעשו כמה תרגולות על מודל, קצבו להתקנה רבע שעה. דוויד היה מרוצה, הוא נשם כמה נשימות עמוקות ושב וניגב את ידיו במכנסיים, ואחר כך עבר שוב לקצה השני של השער ובדק בידיו את כל המערכת שהתקין, שב ווידא שהתיל הממעייד קשור היטב בקצה הרחוק, ובאצבעותיו נע לאורך התיל עד למקום המטען, ובדק שמנגנון ההפעלה אינו זז על מקומו ושהפתיל הרועם מחובר היטב, והנפץ שקוע כהלכה.

אחרי שבדק שוב שהכול כשורה, הסיט את התרמיל ואת העוזי לאחור, ושב ובדק את המתיחה של התיל הממעייד, שלא יהיה מתוח מדי, ומשנחה דעתו, אחז בידו השמאלית את מנגנון ההפעלה וביד ימין, בתנועה יציבה ואיטית משך את ניצרת הביטחון, ונשימתו נעצרה לרגע ורק את הלמות ליבו שמע, עד ששחרר את הנצרה ודבר לא קרה, ונשימתו חזרה אליו. בזהירות נסוג לאחור עד שהיה במרחק שהבטיח שלא ייתקל בטעות בתיל הממעייד, וקם ועמד על רגליו, והסתכל לכיוון הפצצה שבקיר. במבט מלמעלה, מגובה עיניו, לא ניתן היה לראות דבר, רק מי שינמיך את עיניו עד לגובה פני האדמה ויציץ אך תוך החור שבקיר יוכל לראות שמשוה מוסתר שם. לא היה שום סיכוי שהנוהג ברכב יוכל ממושבו שליד הגה המכונית להבחין במטען או בתיל הממעייד המתוח לרוחב הדרך, ודוויד קיווה, שבבוקר יום המחרת כמו בכל בוקר, ינהג במכונית המוכתר של בית ג'אלה.

הוא בדק שנצרת הביטחון מונחת בכיס חולצתו, הרים את התרמיל ואת התת מקלע מהכביש, ובארבעה צעדים מהירים הצטרף לשאול מתחת לעץ הזיית. הוא טפח לו טפיחה קלה על גבו ושניהם התרוממו והחלו ללכת במהירות, ובתוך כמה דקות היו שוב מוגנים במחסה החשיכה של השיחים והעצים, נעים במהירות רבה כמעט בריצה, לכיוון הוואדי.

משקברו לגדר הישוב, הוציא דוויד פנס כיס קטן דמוי עט מכיסו ונצנץ לעבר הגדר שני נצנוצים קצרים ומהירים, ומהגדר באה התשובה, גור השיב בשני נצנוצים לעברם, והשניים המשיכו במהירות עד שהגיעו לגדר וזחלו מתחתיה, ותוך כמה דקות נוספות היו שוב כולם בחדר ההלבשה, מתקשים להסתיר את ההתרגשות שאחזה בהם. דוויד ושאול פשטו את בגדי הצבא והנעליים הגבוהות, ושטפו את עצמם במקלחת, ושבנו ולבשו את בגדיהם שלהם, וחנו החזיר את המדים ואת הנעליים ואת כלי הנשק לארון הכוננות הנעול, בדיוק כפי שהיו מונחים שם לפני כן, והם יצאו אל הלילה.

דוויד נאלץ לספר להם בפרטי פרטים, איך נעו בוואדי, ואיך הגיעו למקום בלי שום בעיות, ואיך הצמיד את המטען בדיוק כפי שתרגלו כל כך הרבה פעמים, ואיך הכל הלך חלק כמו חמאה. השעה הייתה שתיים וחצי אחרי חצות ודוויד האיץ בחבורה הקטנה להתפזר במהירות, וגור וחנו ליוו אותם אל המכוננית שבמגרש החניה. השומר שבשער התחלף בינתיים, ודוויד הקפיד להחליף אתו כמה מילים, מבטיח שהשומר אכן זיהה אותו ויזכור כי ראה אותם יוצאים מהישוב. ובשער הכניסה לישוב שלהם, ביקש החבר שבשער סיגריות ודוויד החליק לידי חפיסה מאותחלת והחבר שאל: "מה אתם מתפרפרים בשעות האלה?" ודוויד השיב כי היו בפגישה בישוב הסמוך ובלהט הוויכוח לא שמו לב איך שהזמן עובר כמו תלמידיו של רבי עקיבא בשעתם.

דינה ישנה נושמת בכבדות, ודוויד התפשט במהירות בחשיכה ונכנס למיטה והיא מלמלה משהו מתוך שנתה, והוא ליטף בעדינות את שיערה, ושכב על גבו ועיניו פקוחות, ובהה אל התקרה. הוא שיחזר את המבצע של הלילה, מנסה לוודא בדמיונו בפעם המי יודע כמה, שלא שכח שום דבר ולא נכשל בשום פרט.

כן, חשב בליבו, מבצע של ממש, איש לא יוכל לטעון שלא הפגינו רמה מקצועית של ממש ושלא עשו את המלאכה כמו שצריך. הוא תהה בליבו כיצד יתגלגלו הדברים וכיצד יגיבו האנשים כאשר תתחיל החקירה, לא היה לא ספק שהשותפים לסוד ידעו לנצור אותו בליבם, הוא לא היה בטוח מה

יהיה אם יעלה צורך להכניס אנשים נוספים בסוד העניין לאחר מעשה, כמו חיים, למשל. חיים לא הוכנס בסוד המבצע, ודוויד תהה אם בשלב מסוים יהיה צורך לספר לו, ואם כן, כיצד ינהג. האם יסגיר אותם? האם יחפה? דוויד הוקיר את חיים כהוקיר אח גדול, אבל ראה בו נציג של דור תוהה שהחל מאבד את הביטחון בצדקת הדרך, והוא לא היה רוצה לדעת שגורלו נתון בידי של חיים. בסתר ליבו קיווה שהחקירה תיקלע למבוי סתום ובכך יסתיים העניין. הוא ידע שיתכן שהדברים יתפתחו בכיוון אחר ושאפשר שיגיע רגע של אמת ולא יוכלו להסתתר, ותהה האם יכירו החברים בכך שמה שהם עשו הלילה הוא פרק במאבק על ארץ ישראל ועל כך שדמם של יהודים לא יהיה הפקר.

הוא האמין שכן, הוא ידע שיהיו כאלה שלא יסכימו עם הדרך שבה הלכו, הוא קיווה שבדיעבד לא תהייה להם ברירה והם יצטרכו להתייצב כאיש אחד למען שלימות המחנה.

בחוץ עלה כבר השחר כאשר שקע לבסוף בשינה טרופה.

המוכתר של בית ג'אלה יצא מביתו בבוקר בשעה הרגילה, בדיוק בשלוש דקות לפני השעה שמונה, וירד בצעדים קלילים את המדרגות אל המוסך.

הוא העיף מבט לשמיים, היה זה עוד בוקר קיץ בהיר, השמש כבר קפחה בעוז על גגות הבתים, והוא ידע שיהיה זה עוד יום חם ורק בערב, עם שקיעת השמש, תבוא רוח קלה ותהייה הפוגה בחום.

הוא פתח את דלת המכונית והחליק על המושב מאחורי ההגה, פנים המכונית המוצלת היה קריר ונעים, והוא התענג לרגע על ריח העורות החביב עליו שעלה מהמושבים הכהים, ואחרי כן התניע את המכונית, והקשיב לטרטור המנוע שרחש מלפנים. הוא חיכה כמה שניות עד שפעולת המנוע התייצבה, ובשעה שמונה בדיוק, כמו בכל יום, שילב את ידית ההילוכים והאיץ מעט את מהירות סיבובי המנוע, ויצא לדרך כשעיניו ממצמצות נוכח האור הבהיר ששטף אותו מחוץ למוסך, עולה במעלה הקצר אל שער הברזל הפתוח.

יתכן שעוד ראה בזווית העין מצד שמאל את ההבהק העז, יתכן שאף לא היה סיפק בידו, ומיד אחר כך החריד את העיירה קול פיצוץ חטוף וחזק. גל ההדף מצידה השמאלי של המכונית מעך את דלת הנהג כאילו הייתה עשויה מנייר כסף, ולוחות הפח החד כסכין, שפרצו פנימה אל חלל המכונית, קרעו את בשרו של היושב ליד ההגה לגזרים. מושב הנהג התרומם כלפי מעלה כאילו יד ענקים דוחפת אותו מלמטה ומחץ את ראשו של המוכתר אל תקרת המכונית וכתם גדול של דם התפזר על הריפוד הרך והבהיר. משענת הגב מחצה את חזהו אל תוך ההגה וקולות הריסוק של גלגל הפלסטיק נמזגו בקול הריסוק של עצמות החזה, וחור גדול שנפער בחולצתו הלבנה גלה את השערות שהאפירו על חזהו.

שמשות הרכב הקדמית התרסקה לאלפי רסיסים בוחקים של זכוכית, ומשהחל גל ההדף שוקע, צנחה מחצית גופו העליונה של המוכתר מבעד לחלון הפרוץ וראשו נחת על מכסה המנוע, רגליו תפוסות בין שברי המושב ושברי גלגל ההגה, קילוח של דם פרץ מבעד לשפתיים המרוסקות ולאף שהיה מעודן כמו עיסה באמצע הפנים, ולשברים הפעורים שבגולגולת, ושטף את דרכו לאורך הפח המעוות של מכסה המנוע וזרם וטפטף אל הכביש, והתערבב בשמן המנוע השחור שדלף מהמנוע המרוסק, ורק צופר המכונית שהופעל כתוצאה מקצר בעיסת חוטי החשמל המשיך ליילל אחרי שנגמר הכול, ופסקה התנועה, ונשמע רק רחש המים שבעבעו מתוך המנוע המרוסק על פני חלקי המתכת החמים.

חיים עמד מתחת לזרם המים הקרים ששטפו מהמקלחת, עיניו עצומות וראשו שמוט לאחור. שבוע ימים עבר מאז הפיצוץ בבית ג'אלה והאירועים שהחלו לרוץ בקצב מסחרר מיד אחרי כן. המתח בישוב עלה לרמות שלא היו זכורות לו מן העבר, רק לפני כשעה סיים וויכוח מר מלא בטרוניות ומאניות עם החברים שסומנו הלילה לשמירה, כולם היו עייפים ועצבניים וקולות הוויכוח היו כעוסים וצורמניים.

לפני שלושה ימים היה ניסיון לתקוף את הישוב. זה היה בשעות הדמדומים, השומר זיהה כמה צעירים שהתקרבו לגדר וקרא לעברם לעצור, בתגובה נורה לעברו צרור ארוך מנשק אוטומטי. השומר השיב באש, וכמה חברים שפרצו מהבתים אוחזים בנשק הצטרפו אליו, ואחרי חילופי יריות שנמשכו

כמה דקות נראו הצעירים בורחים לכיוון הוואדי, ובסריקה שערכו בשטח אחרי כן חיילים נמצאו גוויות של שני צעירים מהכפר הערבי הסמוך.

ההתקפות באבנים על כלי רכב של המתיישבים נעשו תכופות יותר ויותר, כמעט שלא היה יום שבו לא הייתה לפחות תקרית אחת, וסדרי השמירה והליווי תוגברו מאוד, והעומס על החברים היה כמעט ללא נשוא, וכולם היו מתוחים עד קצה מרווח העצבים.

המים זרמו על עיניו ועל זקנו ושטפו את גופו בזרם חזק וחיים חש כאילו עברה שנה מאז ההתנקשות במוכתר של בית ג'אלה וכל מה שבא אחרי כן.

הוא סגר את ברז המים הקרים וניגב את גופו במגבת עבה, לבש גופיה ומכנסיים קצרים. בבית היה שקט, ורק במטבח דלק אור, והוא הלך ברגליים יחפות כדי לא להעיר את הישנים ושפת את הקומקום על האש.

מישהו דפק בדלת, והוא ניגש לפתוח ודקה ארוכה עמד והסתכל בדמות הגבר החסון שעמד בפתח, שרוולי חולצת החאקי המגוהצת שלבש היו מקופלים בקפידה עד מעבר לשירי הזרוע ומכנסי הגיינס היו מקופלים בכפל אחד מעל לנעלי הפלדיום שנעל, ואחר כך חיך חיך נוסטלגי והושיט את שתי ידיו לפניו, "עוזי, ינעל ראבאק" קילל אותו בחיבה, וחיבק את כתפיו, והזמין אותו להיכנס.

"איזו רוח רעה מביאה אותך אלי בשעה כל כך מאוחרת?" שאל חיים, והזמין את עוזי לבוא אתו למטבח, מסמן באצבע על שפתיו שינמך את קולו, ועוזי השיב: "רוח רעה באמת", וכמה דקות עברו בדממה, חיים טרח בהכנת הקפה ועוזי סקר במבט ממושך את קירות המטבח, וחיים הגיש את הכוסות אל השולחן וצלוחית עם סוכר, וקנקן חלב, ושתי כפיות, והתיישב מול עוזי, ותלה בעיניו מבט שואל.

עוזי לגם מהקפה והביט בחיים, ואחר כך חיך ואמר "הרבה זמן עבר, רב חיים הרבה זמן" וחיים נד בראשו, "כן" אמר "הרבה מאוד" וחיכה לשמוע מה יש לעוזי לומר, אבל עוזי לא מיהר, הוא לגם מהקפה לגימות ארוכות, כאילו חיכה שחיים יפתח בדברים, ואז פתאום אמר: "לא ראיתי אותך בפגישת המחזור שארגנו החברה בחיפה", וחיים אמר שכן, הוא אומנם קיבל הזמנה אבל לא חשב שירגיש נוח, לא כל כך בטוח שיכול היה להרגיש שייך, ועוזי הקשיב ולא הגיב.

עוזי סיים את הקפה וקם ממקומו ונעמד מול חיים, ושילב את ידיו על החזה ודיבר בקול שקט ורציני.

"מה שאני הולך לספר לך נקרא אצלנו פרשת בית ג'אלה, והפרשה לא התחילה, כמו שאולי רבים חושבים, בפיצוץ שהעיף לשמיים את המוכתר של בית ג'אלה, הוא התחיל בדיווח שקיבלנו יום אחד מהגיינג'י שלנו בבית לחם. " ועוזי סיפר לחיים על השיחה שעליה דיווח י., ועל התמונות שצילמה החוליה בבית ג'אלה שבה זיהו בלי קושי את דוויד ואת שאול, ועל המעקב הסמוי שעקבו אחריהם, לא מעקב צמוד כל הזמן, אבל מספיק כדי לדעת שמשהו מתבשל, לא מספיק צמוד כדי למנוע את הנחת המטען, "לא הערכנו" אמר "שבשלב כל כך מוקדם יעשו פעולה שכזאת, חשבנו שזה יתבשל עוד זמן מה. טעינו".

אחר כך סיפר על הגשש שהלך אחרי העקבות שנתגלו ליד שער המוסך, עקבות ברורים של נעליים צה'ליות שהובילו עד לגדר הישוב הסמוך, והחור שבגדר והנעליים שמצאו בארון הכוננות שהתאימו בדיוק לחתימה שהשאירו הסוליות על האדמה. עוזי עצר והביט בחיים, ושאל אותו אם מה שסיפר לו עד עתה נישמע לו מוכר, וחיים, שלא יכול היה לנתק את עיניו מעוזי, בלע את רוקו ואמר בקול חלש - "לא".

לא הייתי מצפה ממך לתשובה אחרת" אמר עוזי בקול קר, וחיים אמר "אתה טועה, אני באמת שומע את הדברים בפעם הראשונה" והתקשה להסתיר את הרעד שבקולו.

"דוויד נעצר לפני שעתיים, יחד עם שאול, ולפי דעתי יש לנו די ראיות כדי להוכיח שהם ביצעו את הרצח, ונצטרך להמשיך את החקירה כדי לגלות מי עוד היו יחד איתם", המשיך עוזי בקול שקט. חיים שתק. "ואתה יודע מה", המשיך עוזי, "אנחנו לא מאמינים שרק שניהם, ואף לא אחד מלבדם בסיפור הזה, כי ככה לא מתנהלים עניינים אצלכם בקולקטיב הרעיוני".

לא, הוא לא ידע, וכשחשב על כך עכשיו, בעוד עוזי מדבר, לא יכול היה להימלט מתחושת העלבון שצרבה בו על כך שבן טיפוחיו שלו, דוויד, לא ראה אותו ראוי שיבטח בו, ולא סיפר לו וודאי לא רק דוויד, במחשבתו היה בטוח שכולם היו בסוד העניין ורק הוא הושאר בחוץ כי החליטו שאינו ראוי, אינו יכול עוד להיות שייך, מוצא אל מחוץ למחנה. הוא הרגיש פתאום כמו בחלום ילדות נופל מגובה רב אל תוך חלל שאין לו סוף, נופל ואין מגע של קרקע מתחת לרגליו, רק תהום פעורה והוא נופל סחור סחור אל עומק שאין לו שיעור.

מתי בדיוק החליטו לזנוח אותו? האם יכלו לחוש בלבטיו עד כדי כך

שהחליטו שאין לבטוח בו עוד?.

הוא זכר ערב אחד שבו ישבו בחברותא ושאלו פיתח את תיאורית עמלק החביבה עליו. "הפלסטינים", כך אמר, "הם בעצם גלגולם, בני בניהם של העמלקים, ולכן מצווים אנחנו מהתורה להכרית את זרעם", והוא הביא פסוקים, וציטוטים, והשתעשע בפלפולים, וחיים חש לא נוח מפשטות ההשוואה והתערב בוויכוח כדי לומר שעמלק הוא הרשע במובן המופשט של המילה, והציווי להכרית את עמלק הוא ציווי להכרית את הרשע בעולם, ולא דווקא ציווי להשמדה פיסית של עם זה או אחר.

התווכחו אתו, דיברו על זכותנו על הארץ, ציטטו מספר יהושוע, "כי לכם נתתי את הארץ" וגו' וחיים אמר שמציאות שבה שולטים בכוח על עם אחר שאינו רוצה בנו היא מציאות בעייתית שלא ניתן לפתור אותה כמו שפתרו את הבעיה בחרב בזמן יהושע בין נון, וכי הזכות לחופש היא זכות בסיסית שאינה ניתנת לחלוקה.

צחקו עליו, אמרו שהוא נשמע בדיוק כמו הבוגדים מ"שלוש עכשיו" וכי עוד מעט יטיף לתת חלקי ארץ קדושה לזרים, רחמנא לצלן, ובסיכומו של דבר החשה, ראה כי הפסיד בוויכוח, וחש חסר אונים מול הפשטנות שבראיית הדברים, שחור ולבן, חלוקת העולם לטובים ורעים, אנחנו והם, וחוסר נכונות להקשיב, ושנאה, כל כך הרבה שנאה.

לפעמים חש אובד הוא זכר איך בהזדמנות כלשהי בעבר שאל אותו עיתונאי אמריקני איך הוא יכול, כישראלי, להסתכל לפלסטיני ישר בעיניים ולומר לו שהוא לעולם לא יאפשר לו להגיע לעצמאות על אדמתו, אותה עצמאות שהיהודים נלחמו עבורה לפני ארבעים שנה, ולא הייתה לו תשובה. בינו לבין עצמו הוא יודע שאין בפיו תשובה גם היום. אין לא ספק בזכותם של היהודים לישוב את חלקי ארץ ישראל אבל באותה שעה הוא חש שטענתו של הפלשתיני לחופש מעול של זרים גם היא טענה צודקת, ורצה לקוות שיש דרך להבטיח את הצדק לשניהם. הוא ידע כי יותר ויותר מבין חבריו חושבים כי הצדק מצוי רק בצד שלהם, והוא ידע שיש גם יותר ויותר פלסטינים שחושבים כך על עצמם.

העיתונאי האמריקני אמר לו אז, כי כל זמן שהוויכוח הוא פוליטי, אפשר יהיה למצוא פתרון, אך ביום שהמאבק יהפוך למלחמת דתות, יאבד הסיכוי לעד, והוא שאל את חיים אם 'גוש אמונים' הוא המעבר מוויכוח פוליטי למאבק דתי, וגם על כך לא הייתה לו תשובה ברורה.

עוזי שאל אם יש מים קרים, וחיים הצביע לעבר המקרר, ועוזי הוציא קנקן זכוכית מלא מים צוננים, והוריד מהמדף שתי כוסות ומזג לעצמו כוס אח ושניה לחיים, שלגם את המים הקרים וחש כמה לוחטות היו לחייו.

הוא שאל את עוזי אם הוא זוכר את מסע הנוטים שעשו בהרי גלבוע, הם היו אז סמוך לסיום בחינות הבגרות בימים שלפני גיוסם לצבא, ויצאו למסע לילי בהרים שהיה אמור להיות מסע הסיום של חוג הסיירים המהולל. הם יצאו בשעת ערב מהכפר "נורית" שבגלבוע, והיו אמורים ללכת לאורכו של שביל עפר במורד ההר אל העמק, ולסיים בקומזיץ לילי מאוחר בנחל חרוד. אבל אחרי כמה קילומטרים שקע הירח ועלה אד מן העמק והם טבעו בחשיכה הסמיכה ואיבדו את השביל מתחת לרגליהם, והדרך נעשתה תלולה יותר ויותר, והם החלו מפלסים את דרכם בין סלעים ושיחים והמתלול הפך מאיים ובלתי ברור, וברגע מסוים אבן גדולה התדרדרה מתחת לרגליהם והם קפאו על מקומם משנקטע רעש הדרדור ופסק בפתאומיות.

עוזי דרדר אבן נוספת במדרון, ואחרי כמה שניות נאלם קולה באפילה, "אני זוכר את תחושת האימה שאפפה אותנו", אמר חיים, "את ההרגשה שאנחנו תלויים בין שמיים וארץ ומלפנים יש משהו מאיים ולא ברור, וסביב רק חושך סמיך ודממה גדולה, וקיר של ערפל מסתיר את העולם" סופו של דבר היה שהם נשארו לשבת במקום שבו עצרו, הדליקו מדורה קטנה מזרדים שמצאו לידם, ואחרי כשעתיים החוויר השחר במזרח והערפילים הסתלקו ובאור השחר העולה מצאו את עצמם על ראשו של מצוק ענק חצוב בהר במחצבה נטושה, ובוהירות עשו את דרכם חזרה, עד שמצאו את דרך העפר האבודה, ואדומי עיניים, אך במצב רוח מרומם, המשיכו במורד ההר.

"תלויים בין שמיים וארץ", אמר חיים בינו לבין עצמו, "אובדים בחשיכה".

"זה לא משחק צופים", אמר עוזי בקול רך שלא התיישב עם המבע הקר שבעיניו, וחיים נאנח, ואמר שהוא יודע שזה לא משחק בצופים, ומה בדיוק עוזי רוצה ממנו.

"מה שיש לך לספר" אמר לו עוזי.

"אתה יכול להאמין לי או לא" השיב לו חיים "אבל יש לי מעט מאוד מה לספר לך".

"בוא נראה" אמר עוזי "בוא נתחיל מהשיבה האחרונה של הגוש שבה

השתתפת".

חיים התחיל לספר, ואחרי שני משפטים עצר ונשם נשימה עמוקה, "אני לא יכול לעשות את זה", אמר לעוזי, "אני לא יכול להפיל חברים".

"החברים שלך", אמר לו עוזי, "רצחו את המוכתר של בית ג'אלה, שיתכן מאוד שהיה בן זונה אנטישמי וחבר כבוד בארגון מרצחים, אבל ככה לא מנהלים עניינים ברפובליקת הבנות הזאת, ואתה ואני והחברים שלך, כולנו חלק ממערכת שיש לה כללים שעל פיהם היא עובדת, ויש לה גם נורמות שעל פיהן היא חיה, ומי שהולך ועל דעת עצמו רוצח מישהו, משלם את המחיר. יכול מאוד להיות שהמוכתר של בית ג'אלה חי על פי נורמות אחרות, וכשהחברים שלו רוצחים מישהו, הם מקבלים אות במסדר הכבוד, אבל אני לא רוצה להיות כמו המוכתר של בית ג'אלה ואין לי שום עניין להיות חבר של החברים שלו".

חיים שתק.

עוזי הסתובב אנה ואנה במטבח הקטן, והביט מהחלון החוצה אל הלילה, ודיבר אל חיים כשמבטו ממנו והלאה. "אחרי", אמר, "יבואו השוטרים, והם לא זוכרים אותך מהטיול של חוג הסיירים אל הרי גלבוע, הם ייקחו אותך לחדר המעצר, ואחרי שתבלה שם את כל הלילה, הם יחקרו אותך. אתה יכול לחכות להם. אתה יכול לגמור את זה כאן, איתי".

"אתה צריך להבין" אמר חיים אחרי שתיקה ארוכה, "שאומנם אין לי קשר ישיר למעשה, זאת אומרת, אני לא הייתי בסוד העניין, לא הייתי בין המתכננים של הפעולה הזאת, ואם אתם כל כך טובים כמו שאתם אומרים שאתם, אז אתה צריך לדעת שאני כבר מזמן כבר לא הפוסק האחרון כאן.

אבל אני שייך, כי זה עולמי, ואלה האנשים שאיתם אני חי, ואיתם אני נושם, ואיתם אני מתווכח, ואיתם אני בוכה, ואיתם אני צוחק, וגם אם היד שלי לא הפעילה את מטען חומר הנפץ ולא שפכה את הדם, איך אני יכול עכשיו להתחיל לספק לך חומר מקוטע, שאפשר שהוא שייך, ואפשר שאינו שייך, וכל דיבור גם אם הוא תמים במקור, יכול בהקשר מסוים לזרוע חשדות, ולהפנות אצבע מאשימה. מה אתה רוצה לשמוע, שבישיבת הגוש היה מי שביטא רצון לגמול לערבים על הפגיעות הבלתי פוסקות שהם פוגעים בנו, ולהסיק מכך שהיה לו חלק בהנחת המטען? איך אני יכול לעשות את זה, איך אני יכול לנתק את עצמי, אפילו אם אני מסכים אתך שהפעולה הזאת...".

לא "פעולה" חיים ידידי, קטע אותו עוזי, "האשמה היא רצח. לא פעולה, ולא מעשה, רצח בכוונת תחילה, מתוכנן ומבוקר".

"אתה רואה", השיב לו חיים בקול מלא כאב, "אני אפילו לא יכול להגות את המלה האיומה הזאת בנשימה אחת עם שמם של חברים קרובים כל כך. ראה", הוא ניסה בלי הצלחה להתגבר על הרעד שבקולו, "יש בתוכנו חילוקי דעות. יש קיצוניים יותר, ויש קיצוניים פחות, אני לא מתיימר להבין את הכול. יש אנשים שנישאים על גל עכור של שנאה מהולה בהתלהבות משיחית, והם חושבים שהם עושים את מצוות השם, ומי אני הקטן שאשים עצמי שופט ואקבע שאלה טועים ואלה צודקים, ולא אהיה טועה ומטעה. הערבים אינם עוזרים לשכמותי, הם נישאים על גל של שנאה וקנאות דתית עכור עוד יותר, והדם אצלם יקר פחות, והם גורמים לכך שאני ודומים לי נמצאים אצלנו במיעוט. הם גורמים לכך שחברים טובים שלי יחליטו לעשות, לפגוע, להרוג... אוי, אלי שבשמיים, כמה שהכל מסובך, " והוא מחה דמעות שהציפו את עיניו, ונאנח.

"אין לי תשובה פשוטה בשבילך, עוזי, אלה ואלה היו חלק מהמזימה, אלה ואלה, לא, כולנו בסיכומו של דבר שותפים ואי אפשר יהיה להפריד".

עוזי התיישב בכיסא מול חיים, והביט ישר בעיניו: "ראה, יכול להיות שבאופן עקרוני יש לי סימפטיה לחברים שלך, אבל יש קו שאותו אי אפשר לחצות, כי אם נחצה אותו לא יהיה הבדל בין החברים שלך ובין החברים של המוכתר של בית ג'אלה. ואם אתה והחברים שלך לא יכולים להבין זאת, אז אתם מכאן ואילך לבדכם, כי זה יהיה הקו שיפריד בין כולכם ובין השאר, ואם לא תבודדו מתוכם את אלה שחצו את הקו, תמצאו כולכם מעבר לקווים ומחוץ למחנה, אתה מבין אותי?".

ושוב קם והחל מסתובב במטבח, ואחר כך עצר מול החלון והסתכל במבט אטום אל החושך שבחוץ.

"אני עוד יכול לשמוע את קולך, " אמר פתאום בקול שקט, "ילד בהיר שיער וחבוש כיפה סרוגה, איך נחרדת כאשר דברנו באחת הפעולות על 'חירבת חזעה' של ס. יזהר, על איך במלחמת השחרור גורשו כפריים ערביים מבתיהם על ידי חיילים עבריים. איך דיברת על כך שבני אדם נבראו כולם בצלם. עברת דרך ארוכה מאז, חיים, החבר שלי מהתנועה, דרך ארוכה מאוד".

"מאוחר מידי בשביל זה" אמר חיים "עכשיו אפשר רק להבין ולסלוח".

"אני לא בטוח שזה כל כך פשוט" אמר עוזי "בכלל לא בטוח".

עוזי הניח את ידו על כתפו של חיים, וטפח קלות על שכמו, וחיים נדבראשו בכבדות, ועוזי סב על עקביו ופסע לעבר דלת הכניסה, פתח אותה בשקט וסגר אותה מאחוריו מבלי להשמיע קול, ופסע לעבר מגרש החניה שליד שער הכניסה לישוב.

ליד מכונית הפיג'ו הלבנה שלו חנתה מכונית משטרה ובה שני שוטרים, אחד מהם היה במדים, השני היה לבוש בבגדים אזרחיים, והוא המתין לעוזי מחוץ למכונית.

"קחו אותי", אמר לו עוזי, "כולו שלכם". והוא נכנס למכוניתו ופנה אל הכביש הריק, ועוד דקות ארוכות אפשר היה להבחין באלומת האורות של הפיג'ו הלבנה שהאירו את הכביש המפותל, והלכה וקטנה עד שאבדה במרחק.

בשעה חמש בבוקר בדיוק, כהרגלו מידי בוקר, פקח עוזי את עיניו והחליק מהמיטה, ניזהר שלא להעיר את אשתו, שנשמה נשימות קצובות ושקטות, מזג לעצמו כוס של מיץ תפוזים ממיכל הקרטון שבדלת המקרר, והכניס את ראשו מתחת לזרם של מים קרים, בכיור חדר האמבטיה.

אחר כך לבש מכנסי התעמלות וחולצת טריקו ונעל נעלי ריצה, וירד את חמש הקומות אל קומת המסד בריצה קלה, מתעלם מדלת המעלית, יצא מדלת הכניסה אל הכביש, פנה ימינה, ואחרי כמה צעדי הליכה מהירים החל לרוץ. לא, חשב אחרי שייצב את קצב הריצה, לא היו בו הרהורי חרטה על דרך הטיפול שלו בפרשת 'בית ג'אלה'.

שנים ארוכות של שירות בשב"כ לא יצרו אצלו יחס של כבוד לערבים. אדרבא, כמה ממבצעי המודיעין המוצלחים ביותר שניהל נשענו בבסיסים על שיתוף פעולה של 'מקומיים', כך נקראו בז'רגון המקצועי, שהיו מוכנים, למכור ולהסגיר בני משפחה תמורת טובות הנאה שהממשל הצבאי ידע לספק בהתאם להוראות שקיבל.

הוא חש כלפיהם רגש ברור של עליונות ושל זלזול, בסך הכול טינופות, יתקעו לך סכין בגב אם רק תיתן להם הזדמנות, אבל כשיעמדו מולך פנים אל פנים יחייכו בהכנעה, ישלחו אל מול החיילים נשים וילדים ויחביאו נשק מתחת למיטתו של זקן חולה, בסיכומו של דבר – שטינקרים.

כשהיה מסתובב בכפרים ובערים שבגדה, היה רואה איך הם מסתכלים בו בעיניים של כלב מוכה, ורצים בראש מורכן לעשות עבורו כל מה שביקש. "הי, יא וואלאד", היה יורה פקודה, אחרי שהיה מחנה את מכונית השב"כ הלבנה בצד הכביש ותולה את רובה הקלשניקוב בעל הקת המתקפלת על כתפו, "לך תביא סיגריות!" - והילד היה רץ לחנות שממול, ומביא חפיסת מרלבורו, ועוזי היה דוחף שטר של כסף בידו, ומנפנף אותו מעל פניו

בתנועה של אדוניות, ואחר כך היה נכנס אל בית הקפה, ובעל הבית היה רץ ומשתחוה, ושולח את המלצר מיד להביא קפה למיגור עוזי, כך היה שמו בפי כל בשטחים שהיו נתונים לשליטתו, וכוס מים קרים היה מביא בעצמו שלא יצטרך עוזי לחכות.

כשהיה יושב ולוגם לאיטו את הקפה השחור והמר, היה משתעשע במחשבה מה היה עושה הוא לו היה המצב הפוך, איך היה יורד למחתרת ומנהל מלחמת גרילה נגד שכמותו, איך היה מטמין פצצה במכוניתו הלבנה שחונה במגרש שממול, ואיך הייתה המכונית עפה לשמיים בקול פיצוץ אדיר. ובזיחות הדעת היה מזמין עוד כוס קפה, וכשהיה נכנס למכוניתו ונוסע משם, שום דבר לא היה מתפוצץ. חאריות, מה יש לומר, חאריות של ממש...

עוזי רץ בקצב מהיר, מניף את ידיו לצדדים ומבצע תרגילי נשימה, השמש כבר זרחה, ועוד מעט יהיה חם, והזיעה החלה לבצבץ מתחת לחולצת הטריקו.

הוא האמין בלב שלם בדברים שאמר באותו לילה לחיים, ואין לדברים קשר למה שחש בליבו כלפי הערבים, או כלפי חיים וחבריו. המצב הנתון שבו מוטל עליו להילחם בערבים שמנסים להניח מידי פעם פצצות כדי להרוג אנשים חפים מפשע, היה כורח מציאות, עומס מקצועי, ורק זה עוד חסר, שיהודים יתחילו להניח פצצות אצל ערבים, ומי יוכל להשתלט על כל המבולקה. ואם היה משהו שעוזי שנה הרי זה אי-סדר במערכת.

הוא היה אוהב סדר מושבע, כמעט כפייתי. סדר, שגרה, ומשמעת – היו בעלי משמעות עליונה בחייו, המקצועיים והפרטיים. אפילו ריצת הבוקר שלו, בכול בוקר בדיוק באותה שעה, אותו מסלול, אותו מרחק, אותו קצב.

ההיבט של שלטון החוק היה מכריע לגביו, יותר מההיבטים המוסריים המופשטים של הפרשה. עוזי היה איש של מעשים, מחשבות מופשטות היו זרות לו, ולפי הסדרים שעל פיהם התנהלו חייו, מי שמופקדים על עשיית המלחמה בערבים הם אלה שהוסמכו לכך כחוק, והוא ביניהם, ולא כל אחד רשאי לבוא וליטול לעצמו את התפקיד הזה. זהו עיקרון של מדינה דמוקרטית מתוקנת, הוא האמין בכך באמונה שלימה, וכשחשב על הדברים שוב תוך כדי הריצה הם נראו לו יצוקים בברזל. חיים וחבריו יצטרכו לשלם את המחיר לא בגלל ששמו קץ לחייו של איזה ערבי מסריח, שעוזי לא היה מזיל דמעה על אובדנו, אלא בגלל שחרגו אל מחוץ לתחום של הסדרים, כמעט היה אומר, המקודשים, שמאפשרים למערכת לשמור על שפיות דעתה.

ויתכן מאוד שמעכשיו צריך יהיה להפעיל את הזרועות של המערכת לא רק לסיכול פעולות של ערבים כנגד יהודים, אלא גם לסיכול פעולות של יהודים כנגד ערבים, והרי לך חגיגה של ממש.

הוא השלים את מסלול הריצה סביב לשכונה בדיוק בשעה חמש ארבעים וחמש, וכשחזר לפתח בניין המגורים בן חמש הקומות, היה עיתון הבוקר מונח בתיבת המכתבים, והוא לקח את העיתון עמו, והעיף מבט בכותרות תוך כדי שטיפס במהירות את חמש הקומות ברגל קלה.

בני הבית עוד ישנו כאשר ניכנס פנימה. הוא הניח את העיתון על שולחן המטבח, פתח את הארון שמעל לשיש והוציא את צנצנת הקפה, וטרח בהתקנת מכשיר הקפה, וכשהמים החלו לטפטף אל כלי הזכוכית, וריח הקפה התפשט בחלל האוויר, הוא כבר היה בדרכו למקלחת.

בשש ושלושים בדיוק, מקולח ומגולח, לבוש במכנסי הגיינס הניצחים ובחולצת חאקי מגוהצת ומעומלנת היטב ששרווליה מקופלים באורך שווה מעל לזרוע, נכנס לחדר השינה והעיר ביד רכה את אשתו, וכשהתהפכה על גבה התכופף ונשק לה בעדינות על מצחה, והיא פקחה את עיניה וחייכה אליו.

בשעה שבע בדיוק, פתח את הדלת הנעולה של משרדו והלך למזנון כדי לקחת את הראשונה בשרשרת הארוכה של כוסות קפה שיריק אל קירבו במשך היום.

בשעה שמונה קיים את הישיבה היומית עם הצוות הבכיר של מחלקת המבצעים, ובשעה תשע טלפנו מלשכת ראש השב"כ והזמינו אותו לבוא לישיבה בשעה עשר.

בחדרו של ראש השבכ נאספו ארבעה מראשי המחלקות, לא כל ראשי המחלקות היו נוכחים, משמע, חשב עוזי, זו לא ישיבה רגילה. יחד עם ראש השב"כ היו החמישה שבחדר האנשים הבכירים ביותר בשירותי הביטחון של ישראל, חבורה טובה, חשב עוזי בהנאה כשהתיישב, וכמה שניות אחרי כך נכנסה המזכירה והביאה את המגש ועליו כוסות הזכוכית ובהן קפה שחור וסמיד.

ראש השב"כ דיבר לאט, בקול יבש וענייני. הוא חוזר עכשיו מפגישה עם ראש הממשלה, בה דיווח לו על המעצרים של אנשי ה'חבורה', כך קרה להם, בעקבות חיסולו של המוכתר בבית ג'אלה.

"הראיתי לו תקציר של תיק החקירה", סיפר להם, "ודיווחתי לו על השתלשלות העניינים, מהמעקב הראשוני, דרך הידיעות שהצטברו אחרי כן, הראיתי לו צילומים מזירת האירוע ראיות שאספנו, ודיווחתי לו כי לפני עשרים וארבע שעות עצרנו שניים, שלפי הראיות שבידינו אחראים ישירות לרצח, ועוד ארבעה מהמקורבים להם שבין המתנחלים, שלפי הערכתנו יש סבירות גבוהה שהיו שותפים לקשר. ראש הממשלה ביקש לדעת מדוע לא באו להתייעץ אתו לפני שהחליטו לעצור את האנשים, והסברתי לו שלפי שעה היחס לכל הפרשה הוא יחס מבצעי רגיל, והאנשים נעצרו כדי שאפשר יהיה להשלים את החקירה בלי הפרעות".

ראש הממשלה חלק על דעתו, סיפר להם, ואמר שזו לא פרשה בעלת אופי מקצועי רגיל, כי המתיעיבים אינם אנשים רגילים, והוא נחרד למחשבה שהם יצטרכו לבלות כמה ימים במעצר.

"הוא ביקש לדעת היכן הם עצורים, והסברתי לו כי הם כלואים במיתקן הכליאה באבו כביר, והוא רתח מזעם וביקש לדעת באיזו זכות אנחנו כולאים את "הבחורים המצוינים" האלו, כך קרא להם, עם פושעים רגילים, ומדוע אי אפשר לנהל את החקירה כשהם שוהים בבתיהם".

"אמרתי לו שיתכן שהם ישהו במעצר יותר מכמה ימים, וכי יש בכוונותינו לפנות לבית משפט בבקשה להארכת מעצר לצורך השלמת החקירה, ועל כך הוא השיב במלים: לא יקום ולא יהיה.

וכאן הוא עזר לרגע בשטף הדברים ורכז את מבט עיניו דקה ארוכה ברמץ האדום שרחש בקצה הסיגריה שעישן.

"וכדי לדייק בדיווח אני מוכרח לומר לכם שאת המשפט הזה הוא אמר כמעט בצעקה".

בחדר הייתה דממה, עוזי הביט בראש השב"כ, אך הבעת פניו לא הסגירה את מחשבותיו. עוזי ניסה לחשוב כיצד מרגיש ראש שב"כ שראש ממשלה מגיב כך על החלטה שקיבל.

ראש השב"כ כיבה את הסיגריה אל תוך המאפירה, והמשיך לספר בקול שקט: "ביקשתי שיסביר לי בדיוק למה הוא מתכוון, והוא התפרץ בכעס ואמר שהוא מתכוון בדיוק למה שאני שומע, שלא יעלה על הדעת לעצור את המתיעיבים, ולהביא אותם לבית משפט, ולפתוח נגדם בהליך משפטי עם כל המשמעות הציבורית שתהייה לצעד שכזה, הדיווחים בעיתונות והקרע

במערכת הפוליטית ובממשלה, ואחר כך הפליג בשבחם של 'הבחורים המצוינים הללו' שהם ממשיכי דרכה של התנועה הציונית, וכל השאר, הדברים המוכרים".

בחדר הייתה דממה כבידה, מבטו של ראש השב"כ היה נעוץ בקיר שמאחוריהם, והוא הצית לעצמו סיגריה טריה לפני שהמשיך.

"ניסיתי להסביר לו שזוהי התארגנות מחתרתית לכל דבר, כי האנשים קשרו קשר לרצוח את המוכתר, ערכו תצפיות ותיכנו תכניות ובשעת כושר גם הוציאו את התכנית אל הפועל. הסברתי לו את המשמעות החוקית של דרך הפעולה שלנו, אמרתי לו שהיועץ המשפטי לממשלה ופרקליט המדינה יעזו לנו לבצע את המעצרים, וכי פרקליטות המדינה מכינה את הבקשה לבית המשפט להארכת המעצרים, ואי אפשר להתעלם מהעובדה שהרצח בוצע, וכי יש יסוד סביר להאמין שהחבריה האלה הם שרצחו, ומעבר למשמעויות הפוליטיות, יש כאן פרשה חמורה מאוד".

בתשובה, סיפר, קיבל שוב מנה על כך שראש הממשלה לא הוכנס בסוד העניין בשלב הרבה יותר מוקדם, וכי היה דורש לטפל בבחורים בדרך שונה לגמרי, לא כאילו מדובר בסתם פושעים רגילים, וכששאלתי אותו אם הוא חושב שהבחורים נמצאים מעל לחוק, הוא צעק עלי שלא אלמד אותם הלכות מדינה, וחוק ומשפט.

"הפגישה נגמרה בכך שראש הממשלה שלנו הודיע לי כי הוא מפקיע את המשך הטיפול בפרשה מידינו, וכי הוא יפנה לשר המשפטים ויורה לו לשחרר את העצורים ולגנוז את תיק החקירה. לא יהיה המשך לחקירה, ולא יוגשו בקשות להארכת מעצר, לא יהיו כתבי אישום, ולא יהיה משפט, והבחורים המצוינים ילכו הביתה כאילו שום דבר לא קרה".

אל מבטיהם השואלים שהיו תלויים מולו השיב - "לא, לא אמרתי לו שאני מתפטר, כי באווירה שהייתה באותו רגע בחדר הוא היה מקבל את ההתפטרות ולא היינו מרוויחים שום דבר". עוזי שאל מה יהיה עכשיו, וראש השב"כ אמר שהוא חושב שהעניין אינו עוד בידי, ראש הממשלה רשאי שלא לקבל את חוות הדעת של שרותי הביטחון, זאת זכותו כראש ממשלה, והוא לא יופתע עם עוד הערב העצורים שלנו יאכלו ארוחת ערב בחוג המשפחה.

אחר כך, בחדרו, הוציא עוזי מארון הכספת את תיק החקירה עב הכרס, והניח אותו על שולחנו ודפדף במסמכים. התיק הכיל את כל החומר שנאסף ב'פרשת בית ג'אלה', היה שם הדו"ח הראשוני כתוב בכתב ידו המסולסל של

הגיינג'י, ובו הסיפור על מה ששמע בעל בית הקפה, היו שם הצילומים הראשונים שצילמה החוליה ברכב הסמוי וראו בהם בבירור את דוויד יושב מאחורי הגה הגייפ, ושאל יושב לידו, היו שם דוחיות מאוחרים של אנשי התצפיות שעקבו אחרי המתנחלים, ודפים שנתלשו מיומני תצפית. אחר כך היו הדוחיות מהפיצוץ, צילומים מזוויות שונות של המכונית המרוסקת, ושל הגופה המרוטטת, ומסקנות של בדיקות המעבדה לזיהוי פלילי, זיהוי חומר הנפץ, חומר שבשימוש צה"ל, ושיירים של התיל הממעיד, גם הוא תיקני של צה"ל, וצילום חתימת סולית הנעליים עם דו"ח הבדיקה שזיהה את ההתאמה בין הצילום ובין הנעל שבארון, ודו"ח הגשש שהלך על העקבות, וטביעות האצבעות שהוסרו מכלי הנשק שבארון הכוננות ותוצאות האיתור עם תביעות האצבעות של העצורים שנמצאו במאגר המשטרה. היה שם עותק של מסמך בקשה לציתות לקווי טלפון, ובצמוד לו, מחוברים במהדק כמה דפים עם תרשומות של שיחות, כמה משפטים היו מסומנים בקו מדגיש. הבחורים המצויינים, חשב לעצמו, לא היו זהירים כלל ועיקר בדברים שהחליפו ביניהם בטלפון.

הייתה שם התכתבות עם משרד המשפטים, משרד היועץ המשפטי לממשלה ומשרד פרקליט המדינה, היה ריכוז של ממצאי החקירה מנוסח בלשון משפטית וחתימתו של פרקליט המדינה מתנוססת מתחת, והיו שם מזכרים פנימיים שכתב עוזי לראש השב"כ, ולראשי היחידות שבשטח, והעתקי מברקים מבצעיים שהיו מנוסחים בלשון תמציתית.

המסמך האחרון שבתיק העבה היה העתק של מסמך שסמל משטרת ישראל היה מוטבע בראשו, הייתה זו פקודת מעצר.

עוזי דפדף בתיק שלפניו שוב ושוב, הדברים ששמע מראש השב"כ הבוקר היו קשים לעיכול, והוא ידע שהמשמעות שלהם חרגה הרחק מעבר להרגשת התסכול שחש ברגעים הראשונים הללו, על עבודת הנמלים שהושקעה בחקירה ושנזרקה על ידי ראש הממשלה לסל. הוא ידע שהרגשתו זו מתגמדת נוכח המשמעות האחרת שיש לדברים ושעדיין לא תפס את מלוא הקיפם. זו לא הייתה הפעם הראשונה שהמלצות מקצועיות של השב"כ נדחו על ידי ראש הממשלה, וזו לא הייתה הפעם הראשונה ששיקולים פוליטיים הכריעו את הכף נגד ההמלצות הביטחוניות, היו כבר כמה מיקרים שכאלו בעבר הלא רחוק, אלא שבכל הפעמים הקודמות הייתה גם לכאורה סיבה עניינית לדחות את ההמלצות, ולמרות שידעו שהשיקול העיקרי הוא פוליטי, היה קשה להתווכח עם השיקול הלכאורה ענייני. הפעם המצב היה שונה מאוד. תיק החקירה היה תיק שלם, בלשון עורכי הדין היה זה 'תיק סגור', ובפעם הזאת אף לא נעשה ניסיון לטעון כאילו יש גם סיבה אחרת. נכון, וגם

זאת עובדה שהוא היה ער לה, שהמלצת ראש השב"כ היא המלצה בלבד, ובסמכותו של ראש הממשלה שלא לקבלה, ועד כמה שהדברים נראו לו לחלוטין בלתי מתקבלים על הדעת, הרי מבחינת הסדרים הקיימים נראה היה שיש מעט מאוד מה לעשות בעניין.

הטלפון על שולחנו צלצל, המזכירה שבחדר הסמוך אמרה: "המפכ"ל", ועוזי הרים את השפופרת ולחץ על כפתור השלוחה.

המפקח הכללי של המשטרה היה מכר וותיק, הרבה מבצעים עברו יחדיו.

שלא כמו רבים בשרות שגילו יחס של עליונות כלפי המשטרה, עוזי חש הערכה לשוטר מספר אחד, כך היה נוהג לקרוא לו גם בפניו, והתייחס אליו ואל קציני המשטרה שאיתם עבד ביחס של כבוד מקצועי, ובתמורה זכה תמיד לשיתוף פעולה מלא מצד לובשי המדים הכחולים. הפעם נעדרו מהשיחה ההתבדחויות הרגילות. המפכ"ל סיפר לעוזי כי משרד המשפטים הוריד הוראה לסגור את תיק החקירה ולשחרר מיד את העצורים, והוא ביקש לדעת מעוזי מה בדיוק מתרחש, ועוזי העביר לו בקצרה את עיקרי הדברים, והמפכ"ל הקשיב ולא הגיב, רק אמר שבשש בערב ישחררו את כל העצורים, אלה ההוראות שקיבל מלמעלה, ואותם יבצע.

עוזי קם מכיסאו ועשה את הדרך למשרדו של ראש השב"כ. הוא מצא אותו יושב לבדו במשרד ומבטו משוטט בין העננים הלבנים ששיטו מול החלון הפתוח.

"אולי אני מגזים בחשיבות שאני מייחס לכל הפרשה הזאת", אמר לעוזי, "אולי אנחנו שבויים בכללים הנוקשים שקבענו לעצמנו ואולי יהיה נכון יותר לבחון את הכל בגישה יותר מורכבת, לא תמיד באופן הנחרץ שמחלק את האנשים לטובים ורעים, או לאלה שפועלים בהתאם לכללים ואלה שחורגים מהכללים שאנחנו הצבנו מולם. ומה אם נניח שיש אנשים שפועלים במערכות התנהגויות אחרות, והם בטוחים שהמערכת שעל פיה אתה ואני פועלים אינה משרתת אותם, ובמקרים קיצוניים היא אף פועלת נגדם, נגד האמונה שלהם בצדקת דרכם, שאולי אינה פחותה מהאמונה שלנו בצדקת הדרך שלנו. אתה יכול לנסות ולראות את הדברים מנקודת מבט אחרת?".

עוזי השיב בשלילה. "אני", אמר, "שייך למערכת הזאת מכיוון שאני מאמין בכללים שעל פיה היא פועלת, ואם הייתי חושב אחרת, הייתי שייך למערכת אחרת שפועלת על פי כללים אחרים. אם הייתי חושב על עצמי מה שחושב עלי הערבי בשטחים, הייתי מצטרף אליו ויחד היינו נלחמים נגדך, ואם

הייתי חושב שמה שעשו המתנחלים הוא מעשה נכון, הייתי מצטרף לקבלת הפנים החגיגית שמחכה להם הערב בישוב שלהם, ולעולם לא היו רגלי דורכות עוד בבניין הזה".

"אני תוהה אם הדברים הם אכן כל כך מוחלטים" השיב לו ראש השב"כ, ויישר את כיסאו אל חזית החדר, ושלף סיגריה, "אבל הרי לא באת לשמוע את הרהורי לבי".

עוזי ביקש שימשיך, אמר שהדברים חשובים, וטוב שיאמרו, "השאלה", אמר, "איננה עוד אם הדברים מוחלטים או לא, השאלה היא באיזו מערכת אתה בוחר לפעול. החופש הוא ביכולת לבחור, ומרגע שבחרת, יש למערכת שבחרת כללים משלה, ומאותו הרגע אי אפשר גם להיות שייך וגם לא, להיות בפנים ולפעול בניגוד לכללים שבונים אותה ונותנים לה את ההצדקות להמשיך ולפעול. הכללים" אמר "ניתנים גם לשינוי. אם המתנחלים לא יענשו על מעשה, שלשם הוויכוח נאמר שכבר הוכח שביצעו, המשמעות היא שהמערכת מקבלת את התנהגותם ומאמצת אותה כחלק מהתנאים שמתקבלים על הדעת. ואם מחר – רק לשם המחשת הדברים - יחליטו עוזי וחבריו, מסיבות אחרות לגמרי, לרצוח מישהו כדי לשרת מטרה חשובה מאוד בעיניהם, איך תוכל המערכת לפעול נגדם?".

ראש השב"כ אמר שנדמה לו שדבריו של עוזי קשוחים מידי, וכי הוא מאמין שהפרשה הזאת כולה, וגם התגובה עליה, יישארו בבחינת מעשה חריג, ועוזי גילה ספקות שאכן כך יהיה, אבל הסכים לפי שעה להניח לוויכוח, ואמר שהוא רוצה לוודא שאכן יישאר המעשה בבחינת חריג.

ראש השב"כ שאל למה הוא מתכוון, ועוזי הציע שהם ימשיכו לשים עין על קבוצת המתנחלים. "אתה מבין שזו חריגה מסמכותנו עכשיו שראש הממשלה הורה להעביר את הטיפול מתחום שליטתנו". "הוא שינה את כללי המשחק" אמר לו עוזי "אני לא בטוח שאנחנו צריכים לקבל את השינוי החד צדדי הזה, אני חושב שיש דברים שמחובתנו לעשות בלי קשר למצבו של נבחר פוליטי זה או אחר". "יכול להיות שאתה צודק, אני באמת לא יודע, ובוודאי שיש דברים שצריך יהיה לעשות, אבל באשר למתנחלים, הם הולכים הערב הביתה, ואני לא חושב שאני יכול לדעת מה שאתה בדיוק מתכוון לעשות בעניינם", אמר לו ראש השב"כ.

עוזי החשה, הייתה זו הפעם הראשונה במשך השנים הארוכות שלו בשרות שראש השב"כ לא מתייצב מאחוריו. יתירה מזאת, שהוא נכנס עם עוזי

לאזור הדמדומים, אזור שבו הדברים אינם ברורים די הצורך, ועוזי לא אהב את המשחקים האלה, הוא היה רגיל לעבודת צוות ולכללי משחק ברורים.

לכאורה ראש השב"כ חושב כמוהו, ולכאורה נותן אישור, אבל רומז שהוא לא יהיה שותף להם, או לאחריות עליהם. הייתה ביניהם שתיקה כבידה, מבטיהם לא נפגשו, עוזי היה שוקל בראשו את משמעות הדברים ששמע, וכשרצה לומר משהו, הרים ראש השב"כ את ידו והחשה אותו - "אני חושב שאמרנו די". ועוזי קם ממקומו ויצא מן החדר.

כשהלך בפרוזדור הארוך שהוביל אל חדרו, הבין שהוא ניצב בפני מצב חדש, וכי אם יחליט בסיכומו של דבר שחובתו לפעול, הוא יהיה לגמרי לבד. זו לא תהייה הפעם הראשונה שהוא פועל לבדו, אבל תהייה זו הפעם הראשונה שבה יושאר בודד במערכה.

לפנות ערב יצא במכוניתו לכיוון בית המעצר.

הוא הגיע לשער הסגור כמה דקות לפני השעה שש, הציג לשוטר בכניסה את תעודת השב"כ שלו, והשוטר פתח את השער והפנה את עוזי למגרש החנייה הפנימי השמור לרכב משטרתו. עוזי מצא מקום פנוי והחנה, ואחר כך יצא מאחורי ההגה ונשאר לעמוד בחוץ, שעות על כנף המכונית.

בחצר הקטנה חנו כמה מכוניות משטרה, וממול, בקצה הרחוק, חנו שלושה כלי רכב אזרחיים, ובהם כמה מאנשי ההתנחלויות. שלושה גברים צעירים ושלוש נשים צעירות, הם ניהלו שיחה ערנית, וניכר היה בהם שרוחם טובה עליהם.

כמה דקות אחרי השעה שש נפתחה דלת הבניין ויצאו ממנו ששה העצורים. דוויד ושאל צעדו בראש, חיים היה אחרון לצאת מבעד לדלת הפתוחה, ואז נסגרה הדלת מאחוריהם, והחבורה שליד המכוניות יצאה לקראתם, והמערבולת האנושית הקטנה שלחה זרועות שטפחו על כתפיים, וחיבקו צוואר. מישהו שאל אם מוכרים במעצר "טמפו" ו"מצופים", וצחוק עליז התגלגל לו, וכל החבורה הרוגשת החלה לנוע לאיטה אל עבר המכוניות, משמיעה קולות של עידוד ושל צחוק ושל התרגשות. ברגע הזה הבחין חיים בעוזי, שעמד שעות על כנף המכונית, והוא חצה את מגרש החנייה והתקרב עד שעמדו פנים אל פנים.

"לא ציפיתי לראות אותך בין מקבלי פני" אמר חיים בחיך.

"לא רב' חיים" אמר לו עוזי בלי לחיך, "לא בין מקבלי הפנים אני, עובדה

היא שהם שם ואני כאן והמרחק בינינו אינו פרי המקרה". חיים השיב שלא ניסה לראות בדברים סמליות כל שהיא, ועוזי אמר "אדרבא רב' חיים, מה יש כאן היום אם לא סמל אחד גדול וברור", וחיים השיב, "קטונתי אולי מראות את הדברים".

"יכול להיות שאתה עדיין לא מבין את המשמעות המליאה של מה שמתרחש, אבל לפני שאתה מצטרף לחברים הצעירים שלך, ולפני שאתה מחליט בגילך להצטרף למעללי הקנאים הצעירים, אני רוצה להגיד לך כמה דברים", אמר עוזי בקול רציני, והניח את יד ימינו סביב כתפיו של חיים, מחזיק אותו קרוב והרכיץ לעברו את ראשו, ואמר בקול שקט: "בפעם הבאה שמישהו מכס יזדחל לו בלילה כדי להניח מטען חבלה מתחת למכוניתו של איזה ערבי, או, מי יודע איזה יהודי שלא ימצא חן בעיניכם, שידע, שיהיה לו עסק איתי. ואני מבטיח לך, ידידי חיים מהצופים, שאני אחכה לו שם בחסות החשיכה הכבידה, ואני אתפוס אותו על חם, ואני אדאג שיצא לו החשק לשחק בחסמבה להרבה מאוד זמן." חיים ניסה להשתחרר מאחיזתו של עוזי, אבל עוזי לפת את צווארו בזרועו השרירית ולא הרפה. "רגע, רגע, חיים ידידי, עוד לא גמרתי אתך. אני רוצה שתדע עוד, שאני מתכוון לשים עליך עיין, ושאם יתברר לי פעם בעתיד באורח שאין להטיל בו ספק, כי היה לך חלק ברצח של המוכתר, אני באופן אישי אדאג שתקבל את העונש שמגיע לך, כי כמו שאמרנו פעם שהיינו קטנים, הצדק, רב' חיים, לא יכול להתקיים אם אין שוויון בפני החוק, גם אם ברגע מסוים מישהו שיש לו את הסמכות, מנסה להגיד לך שלא אלה הם פני הדברים, הבנת אותי?".

עוזי הרפה מאחיזתו, וחיים הביט בו וניכר היה בו שנפשו נסערת, והוא נשם נשימה עמוקה והיטיב את אחיזת הכיפה הסרוגה בשערותיו, ומישהו מכיוון המכוניות קרא בשמו, והוא הסתובב מעמו והלך בלי לומר מלה.

עוזי המתין עד ששתי המכוניות סבבו לאחור ויצאו בנסיעה מהירה בכביש שמוליך לירושלים, ניכנס למכוניתו, ונהג באיטיות לעבר הכביש הראשי, ופנה לכביש שמוביל לתל אביב.

הוא נסע לאט, חש כי עליו לנסות ולהבין ולהכניס סדר בראשו שהמה עליו מרוב מחשבות, אינו בטוח שכיוון הפעולה שלו ברור לו לחלוטין. לא היה בליבו ספק שהוא רואה נכון את העיקרון שבבסיס העניין כולו, והוא שאלת המסגרת. עוזי היה חניך נאמן של המסגרת, לא רק חניך, במידה רבה היה בין אלו שחיזקו אותה וריפדו את נקודות התורפה שבה במשך השנים, מקבעים היטב את הגבולות המוסריים שלה. אין כאן שאלה של פיענוח אמות מוסר, כי את אמות המוסר במידה רבה הוא רכש, יחד עם הקבוצה

הקטנה שעומדת היום בראש שירותי הביטחון, משך השנים, מאלה שקדמו להם. והם עצמם, בהמשכיות שנגזרת מאמות המוסר, קבעו את אמות המידה שעל פיהן הם שופטים כל השנים את הסביבה שבה הם פועלים. אין בו היסוס באשר לאמות המידה ולמטרות שנגזרות מהן, שכן, גם המטרות, כמו אמות המידה, נצרפו במשך כל השנים הללו על ידי העושים במלאכה.

עוזי העריך את ראש הממשלה כאיש של עקרונות מוסריים, והוא לא יכול היה שלא לחוש אכזבה עמוקה נוכח הבגידה בעקרונות, לא יכול היה להאמין שבלבו ראש הממשלה לא יודע כי עקרון השוויון הוא תנאי לקיומו של הצדק, וכי על המתנחלים, כל עוד הם שייכים לאותה מסגרת כמו כולם, להישפט באותה מערכת משפטית אחת מוסכמת. הוא לא ידע איך ליישב את הסתירה הברורה, בעיקר נוכח המשמעות האופרטיבית שלה.

עוזי היה רחוק מאוד מעיסוק במניפולציות פוליטיות, גם אם היו בתוך המסגרת המקצועית שלו, ויותר מפעם אחת נאלץ לשלם מחיר יקר כאשר סירב להגמיש את עמדותיו העקרוניות גם אם הנושא לא היה בעל משמעות גורלית. וכאשר הגיע הזמן, לפני קצת פחות משנתיים, למנות ראש חדש לשב"כ מבין שלושה הבכירים ביותר בשרות, עוזי, שללא ספק היה בעל הכישורים המקצועיים המרשימים יותר, לא זכה במינוי. זכה בו, כך חשב אז, מי שהיה הפוליטיקאי המוצלח יותר מבין השלושה.

הוא לא הופתע לכן לראות בבוקר איך הממונה עליו מתיישר לפי הקו שהונחת עליו מלשכת ראש הממשלה.

עוזי גדל בבית שהסדר הטוב והדייקנות היו חשובים בו יותר מכול. לכל דבר היה מקום משלו, ועוזי למד מינקות שכל דבר צריך להימצא במקום המיועד לו ואז החיים פחות מסובכים. תחילה היו אלה החפצים שבחיו, הצעצועים והכלים, הספרים והמחברות, שאת כולם למד לשמור במקומות המיועדים להם ובסדר מופתי. הרהיטים שהיו מוחזרים למקומם בדיוק מילימטרי אחרי שהיו מוסטים לשעה קלה כדי שאפשר יהיה לשטוף את הרצפה ביום חמישי אחר הצהריים... וכשגדל נוספו לחפצים גם בני האדם, לאנשים שבחיו היו מקומות מוגדרים היטב, לכל אחד הייתה המשבצת שלו במסגרת המדויקת שהקיפה את חיו.

החיים בבית היו נוחים. לא היה זה בית חם מוצף ברגשות, וגם מריבות גדולות לא היו, בית שתיפקד כהלכה. ועוזי גדל בו, ולמד להעריך את הדייקנות ואת חשיבותם של סדר ומשטר, ותפקוד נכון הפך להיות המאפיין העיקרי באישיותו כשגדל להיות נער ואחר כך איש בוגר, והתייחסותו

למוסר ולתפיסות חברתיות נבעה מאותה מערכת של כלים וערכים. כך גם פיתח את חוש הצדק, מה שהוגדר כנכון וכצודק וממול לו מה שהוגדר כבלתי נכון כעוולה, כהיפוכו של צדק. בראשו היה בודק דברים לאשורם ומוודא אותם מול אמות המידה שלו וקובע דעה, והיישום היה עקשני. עקשנות של מי שבחן דברים והגיע לשלמות שבהבנתם, והשתכנע בצדקת הכיוון שבו עליו להמשיך וללכת.

לרגשות היה מעט מאוד משקל בקביעה הסופית, הוא פעל מתוך הכרה בכוחם של ההיגיון, השיקול, והבדיקה, יחד עם אבני הפינה של אישיותו להוביל אותו בכיוון הנכון. את הרגשות למד להתאים, אפילו להכפיף במידת הצורך, להיקשים של ההיגיון. ואם הייתה סתירה בין הרגש להיגיון, היה בסופו של דבר מכניע את הרגש גם אם הכאב היה גדול, ואת הכאב למד עוזי לרסן בחריקת שיניים.

היו מעט מאוד מקרים שחרגו מהמסגרת שבחר להטיל את חייו לתוכה, כמו אותה נערה שאהב כאשר שירת בצבא, נסחף אליה בגלל שהייתה כל כך שונה ממנו, שקועה בדמיונות ופורקת עול ודוחה כל משמעת ומסגרת, עפה אחרי נטיות ליבה כנגד כל כוחות המשיכה ובלא שום הגיון. ברגע מסוים הבין שאינה בשבילו, וחדל לראותה, והעביר את עצמו מעין תהליך של גמילה, שבסופו דחק את הכאב עמוק מתחת לתריסים שסגרו על נשמתו. מאז התרועע רק עם נשים שנמצאו מתאימות על פי הקריטריונים שלו, ובהגיונו השלים עם העובדה שלא יוכל עוד להתאהב אהבה משוחררת וחסרת מעצורים לעולם.

כך גם החליט לשאת לאשה את נורית, שמכל הנשים שהכיר נראתה לו המתאימה ביותר. השיפוט שלו היה נכון, עובדה, הנישואין שלהם עלו יפה על פי הגדרותיו, הייתה ביניהם הרבה הבנה ותפקוד הבית היה כהלכה, והייתה גם אהבה שקטה וסולידית שהתפתחה במשך השנים, אהבה שקטה ומסודרת שבין שני אנשים שמכבדים זה את זה ואת הסדר שבו הם חיים. ברגע הנוח והמתאים החליטו כי בשלו התנאים להקים משפחה ושני ילדיהם נולדו ברווח של שלוש שנים. הטבע כמו התגייס לסייע בשמירת הסדר הטוב, ראשונה נולדה בת, כמו שרצו, ושני נולד הבן.

כשעוזי היה חושב על משפחתו, הוא היה חושב עליה במונחים של משפחה לתפארת, משפחה שמתפקדת כמעט ללא פגם. היו כמובן קשיים שהיה צריך להתגבר עליהם ובעיות שהיה צריך לפתור, אבל הכל היה בתוך המסגרת המקובלת של הבנות והנחות יסוד, וזה, לדידו, מה שחשוב.

כשהגיע לבית המשרדים של השב"כ היה כבר ערב ואורות הניאון בהקו מחלונות הבניין. עוזי אהב את הפעילות הבלתי פוסקת של החיים שבחר לחיות, אהב את הבניין המוארך שרחש פעילות בימים ובלילות. הוא מצא את אהוד, אחד מראשי החוליות שנתונות לפיקודו, במשרד הסמוך לשלו, וביקש ממנו להיכנס אליו לרגע.

בדרכו מבית המעצר הרהר מה יהיה עליו לעשות בהמשך לדברים שאמר לחיים במגרש החנייה, שקל את הדברים בהגיון ובחן את כל ההיבטים. הוא ידע כי לא יוכל לשבת באפס מעשה, שנים ארוכות של התנהגות מקצועית לא אפשרו לו להניח לדברים במקומם כמות שהם. הוא הנחה את אהוד להכין לבוקר יום המחרת כמה דברים, העיקרי שבהם היה בקשה לצותת לטלפונים של האנשים ששחררו ממעצר באותו היום.

שיירת המכוניות החלה לצפור בעליזות כאשר שער הכניסה לשוב נגלה מעבר לעיקול האחרון שבכביש. באור הדמדומים הבהיקה מעל לשער יריעת בד לבנה שהיה כתוב עליה באותיות כחולות: "ושבו בנים לגבולם", וליד בניין המועדון הייתה התקהלות, ומבעד לחלונות המכונית הנוסעת יכול היה חיים לראות המוני בני אדם צפופים שם בהתרגשות כדי לקבל את פני הבאים.

כשעזרה השיירה במגרש החנייה הקיף אותה הגוש האנושי בחום ובקולות של שמחה ועידוד. דוויד ושאול יצאו ראשונים, ושני בחורים גברתנים הניפו אותם אל על והושיבו אותם על כתפיהם, וכמו על פי אות בלתי נראה פרצו כולם בשירת "עוצו עצה ותופר".

כהרף עיין נוצרו סביב לשני הבחורים הנישאים על כפיים מעגלים מעגלים של רוקדים עליזים וקול השירה החזקה פרץ מהגורנות ונישא באוויר, סובב ומתגלגל וחוזר כהד מהוואדי שמעבר לגדרות התיל המתוחות סביב סביב. הייתה תחושה כמו בערבו של יום חג, כולם לבשו את הטובים שבבגדי השבת, רבים לבשו חולצות לבנות שהבהיקו על רקע אורה האחרון של שקיעת קיץ ארוכה, ובאוויר עמדו ריחות טובים של סבון רחצה מתוק ושמפו בריח לימונים.

הילדים התרוצצו סביב לרגלי הוריהם שנעו במעגלי הריקוד, לא מבינים

בדיוק את מהות החגיגה, אבל מוצפים בזרם הגועש של שמחה לבבית שפרץ מכל עבר, וילד כבן עשר הסביר, כשהבעה של כובד ראש על פניו וקולו חמור סבר, לאחותו הקטנה שמחאה כפיים לקצב השירה והביטה נפעמת במעגלי הרוקדים, כי "הגיבורים שלנו חזרו הביתה".

"עוצו עיצה ותופר" סבבו המעגלים, דוויד ושאול עדיין נישאים על כתפי הבחורים החסונים, והחבורה כולה נעה במעגלים מתפתלים אל עבר דלת הכניסה של מועדון החברים. מישוהו ובידו בקבוק יין תוסס חיכה בכניסה וחילץ את הפקק כאשר ראש החץ של הקהל הרוגש היה כמעט בפתח הבניין וריסס את דוויד ושאול בנתזי יין כשמתוך הקהל נשמעים קולות של מחאה מבודחת ומחיאות כפיים.

שני חתני השמחה נאלצו לכפוף את ראשיהם כשהובלו מתחת למשקוף, ואחריהם זרמה פנימה אל תוך הבניין החבורה העליזה כולה, קולות השירה מבפנים כמו התעצמו וגעשו ופרצו מהחלונות אל תוך הערב היורד בצללים ארוכים בצליל עליז ומלא כוח, מעגלי ההורה להטו, הפנים השתלהבו בחום וההתרגשות המדבקת אחזה בכולם.

חיים נשאר מאחור.

הוא לא הצטרף אל מעגלי הרוקדים ולא נסחף בזרם האנושי שהלך והתרחק. הוא נשאר לעמוד ליד המכוניות במגרש החנייה, נשען על מכסה המנוע של הגיפ האפור, עוקב בחשיכה אחרי נחיל החוגגים שהלך והתנקז אל תוך המועדון וסבב במעגלים מרקדים, והאזין לקולות שזרמו מהחלונות הפתוחים.

רק יעל אשתו נשארה לצידו, חובקת בידה את זרועו. חיים השפיל את עיניו וראה את הדמעות שבעיניה, והוא הקיף את גופה בזרועותיו, והניח את ראשה על תזהו והיא פרצה בבכי סוחף ודמעותיה הרטיבו את חולצתו, בכתה ולא יכלה לעצור בה, וחיים רק חיבק אותה בעוז ולא אמר דבר, רק ליבו הלם בתזהו בכאב והרוח החמה שנשבה מהוואדי שבה והביאה אליו במלוא העוצמה את קולות השרים - "עוצו עצה ותופר".

עוזי ישב מול ראש השב"כ, ליד השולחן המשרדי המצופה בלוחות פורמייקה בצבע חום בהיר דמוי עץ. על השולחן, מול עיניו של ראש השב"כ, הייתה מונחת מנוסחת כהלכה בליווי כל המסמכים הדרושים בקשה לצותת לטלפונים של חיים בנדור ושל דוויד ושל שאול.

ראש השב"כ ניסה לשכנע את עוזי בחוסר הטעם שבהפניית הבקשה, ועוזי השיש עצמו כלא מבין בדיוק מה שראש השב"כ מנסה לומר לו בדרך נפתלת, מה שגרם לראש השב"כ לנוע על כיסאו בחוסר נוחות.

"הם זה עתה יצאו ממעצר, וזה שיעור שלא ישכחו אותו מהר כל כך, הם לא יסתכנו בשום דבר שיכול להחזיר אותם לשם, הם גם יודעים שאנחנו יושבים להם על הזנב, ולא יהיה להם העוז לעשות מעשה, ודווקא עכשיו", ועוזי רק הפליט בשקט: "אף אחד לא יושב להם על הזנב".

"אהה!" אמר ראש השב"כ "אבל את זה הם לא יודעים, מספיק שהם יחשבו שאנחנו יושבים להם על הזנב כדי להרתיע" ועוזי התעקש, "בחיך, היחס שלך אליהם מאוד מזלזל, הם פוצצו לנו מתחת לאף את המוכתר של בית ג'אלה, זוכר?".

ראש השב"כ ניסה גישה שונה, הוא ריכך את הטון ופנה לעוזי בנימה חברית - "אתה הרי יודע מה ראש הממשלה חושב על כל העניין", ועוזי רק אמר: "אל תערב אותי בפוליטיקה שלך".
"אתה לא יכול להתעלם מעמדתו של ראש הממשלה" השיב לו ראש השב"כ בקול קשה.

הייתה שתיקה מעיקה בחדר וראש השב"כ ניצל אותה כדי להדליק לעצמו סיגריה, ובידו השניה שפסף את עיניו, קולו היה עייף כאשר שב ופנה לעוזי ושאל אותו מה בדיוק, אבל בדיוק, עוזי מנסה לעשות.

עוזי היה מוכן. הוא דיבר בשטף ומתוך שכנוע עצמי: "אני חושב שההנחה שלך שהם למדו לקח מהמעצר, ושמעכשיו ועד סוף הימים הם ישבו בשקט כמו ילדים טובים, היא הנחה מוטעית, ואני מעריך אותך מספיק כדי להאמין שגם אתה בליבך חושב כמוני למרות שברגע הזה נוח לך לומר אחרת", וכשראש השב"כ ביקש להגיב, אמר לו עוזי "עזוב את זה", ומיהר להמשיך לפני שינותק חוט מחשבתו.
"אני חושב שהם יסיקו את המסקנה ההפוכה, כך הייתי גם אני עושה אם

היו משחררים אותי ממעצר אחרי שהרגתי את המוכתר של בית ג'אלה והיו שולחים אותי הביתה בלי להגיש נגדי כתב אישום ומבלי להשלים את החקירה והיו גונזים את חומר הראיות. לא הייתי בישוב של הבחורים אמש, אבל אני מוכן להתערב אתך שההורה השתוללה שם עד לשעות הקטנות של הלילה, והבחורים המצוינים נישאו על כפיים וראשם בשמיים, גיבורים אמתיים, בני חייל, עשו את מה שכולם שם חשבו שראוי היה שיעשה, וחזרו הביתה עטורי זר התהילה. "ישלא יהיה בליבך ולו הקל שבספקות שבעיני מרבית אנשי הגוש הרצח של המוכתר היה מעשה נכון, וההחלטה של ראש הממשלה לשחרר את העצורים ולא למצות איתם את הדין היא איתות, מה אני אומר איתות, היא הכרזה ברורה, שגם הוא חושב כמותם וזו דרכו לומר להם, באורח עקיף אך מאד ממשי, "ישר כוח בני".

"בפנינו, בפני שלי ובפניך שלך, עוזי המשיך, "זוהי מציאות חדשה שקובעת לנו אמות מידה חדשות והתנהגויות אחרות במקרים מאד מסוימים, אבל זה דיון פילוסופי כבד מידי לשעות בוקר מוקדמות שכאלה. המשמעות המעשית, תסלח לי על הביטוי, היא, שהבחורים האלה משתיינים עלינו מהמקפצה, ואני לא מבין על איזו הרתעה אתה מדבר, שהרי מהיום, בכל פעם שאנחנו ניראה כמי שמפריעים להם במלאכת הקודש, הם ידווחו ישירות לא רק לאלוהים אלא גם ללשכת ראש הממשלה. ומכיוון שיש להניח שאלוהים לא תמיד פנוי לטפל בזוטות שכאלה, אפשר לסמוך שראש הממשלה יחלץ לעזרתם עוד לפניו. "ראש השב"כ הקשיב מבלי להפסיקו, רק עישן בשקיקה את הסיגריה שבידו. "ואני רוצה להגיד לך עוד משהו" הוסיף עוזי "שאולי לא מצוי במגרש שלי, אבל לפעמים אני גם רואה מה קורה מסביב, מעבר לטיפול במבצעים השוטפים, "ראש השב"כ לא התאפק וחייך, ועוזי רטן כמו נעלב, "תתפלא..." "בעוד שנתיים יהיו בחירות, ואני לא יודע אם ראש הממשלה הזה יבחר שוב, אני יכול להניח לצורך הדיון שבינינו שתוצאות הבחירות יהיו שונות, ומישהו אחר ירכיב את הממשלה הבאה, אולי יהיה זה מישהו שיחסו כראש ממשלה ל'בחורים המצוינים' יהיה קצת אחר, וגם יחסו לשאלת השוויון בפני החוק יהיה אולי שונה, ונניח, לצורך הדיון הזה בינינו, שראש הממשלה החדש יבקש לשמוע מפיך מה אנחנו יודעים על התארגנויות בקרב המתנחלים בשטחים ובתיקים שלנו לא יהיה שום חומר מעודכן אחרי שנתיים ימים של חשיכה מודיעינית."

אני לא רוצה לשבת מולך ביום ההוא וכל מה שאוכל לעשות זה להגיד לך משהו בסגנון של "אמרתי לך".

כל מה שאני מציע זה שהתיקים שלנו יהיו מעודכנים, שנדע מה קורה בשטח גם אם יתברר לנו שלא נוכל לפעול כפי שאנחנו רגילים וחושבים לנכון,

לפחות לא לזמן מה, תנאים בשטח יש להם הרגל מגונה להשתנות מהר".

ראש השב"כ שתק, אבל ניכר היה שהדברים לא נפלו על אוזניים אטומות. ועוזי המשיך ללחוץ, "עוד יתברר לך בבוא היום", אמר, "שעוזי הילד הנורא הציל את ראשך כאשר התעקש שלא לשמוע בקולך". וראש השב"כ לא חייד, רק הפנה את מבטו אל החלון ופלט סילון עשן כחלחל לעבר התיקרה. "אני לא רוצה לנסות לחשוב מה יהיה אם ראש הממשלה ידע שאנחנו ממשיכים במעקב" אמר לבסוף.

עוזי קם ממקומו.

"אם אתה לא תספר לו, יש סבירות מאד נמוכה שהוא ידע" – אמר, ויצא מהחדר מבלי לחכות לתשובה.

הוא שב ושיחזר את השיחה למחרת בבוקר כאשר רץ את סיבוב הבוקר היומי שלו.

עוזי סלד ממעורבות של הדרג הפוליטי בעניינים המקצועיים ששייכים לתחומי העיסוק שלו, והעיסוק בשיקולים פוליטיים עורר בו בחילה. הוא לא ידע מי שנואים עליו יותר, הפוליטיקאים או העיתונאים, שני העיסוקים האלה נמצאים, לדעתו, פחות או יותר בתחתית סולם ההערכה האישית למקצועות שאנשים בוחרים לעצמם.

העיסוק בפוליטיקה נראה לו תמיד לא ענייני, עוסק בטפל, מעין מדמנה שבה מטילים אנשים זה בזה בוץ בלי שום יכולת להתייחס באופן רציני ולא אישי לנושא שבו הם אמורים לטפל. היו ביניהם כמה, לא רבים, שהעריך הערכה מסוימת מוגבלת, בעיקר בזכות תפקידים שעשו לפני שבחרו לעסוק בפוליטיקה, בבחירתם בפוליטיקה כעיסוק הם איבדו הרבה נקודות זכות שהיו שמורות להם אצלו.

הייתה לו הערכה לראש הממשלה שאותו חשב לאיש של כבוד ושל מוסר, תכונות שהוא מוקיר, אלא שאירועי הימים האחרונים פגעו מאוד בהערכתו.

בתוקף תפקידו הופיע כמה פעמים לפני וועדת המשנה של וועדת חוץ

וביטחון של הכנסת. הכנסת הייתה משולה בעיניו לקרקס, הדיווחים שמסר השב"כ לחברי הוועדה היו תמיד חלקיים ביותר, היה פחד מפני הדלפות של מה שנאמר בוועדה לעיתונות, ומידע חשוב באמת היה נחסך מחברי הכנסת.

עוזי היה מתבונן משועשע כלשהו, בחברי כנסת חשובים, כמה מהם רמטכ"לים לשעבר או שרים לשעבר בממשלות שהיו, שמשקיעים עצמם בוויכוחים לוהטים ומפתחים הערכות על סמך מידע חלקי ולא מעודכן שנמסר להם.

חבורה אחת עם חברי הכנסת ב'גן החיות', כפי שנהג לכנות את משכן הכנסת היו העיתונאים. אלה נהג לכנות 'אוכלי נבלות', רודפי סנסציות, שניזונו ממה שחברי כנסת ואישי ציבור משליכים לפיהם, ועוזי היה תמה למהות הקשר, לדחף להדליף פרטים מישיבות שהיו סודיות, והחומר שנימסר בהם אמור להיות מסווג ושלא לפרסום. וכשקרא לא פעם דיווחים בעיתונים מישיבה שהשתתף בה והדיווח היה כל כך לא מדויק, היה תוהה אם חוסר הדיוק נובע מחוסר הבנה של חבר הכנסת או מטיפשותו של העיתונאי, ששמע ולא הבין ורשם ופרסם.

הוא תהה תאוות הפרסום של מי גדולה יותר, של חבר הכנסת המתפרסם או של העיתונאי המפרסם, שניהם נראו בעיניו עלובים למדי.

כשחשב על העיתונאים, הייתה צפה ועולה מחשבה על גברי, גברי שהיה חברו הטוב לפני כל כך הרבה שנים, ואת הקשר אתו ניתק בצורה כל כך נחרצת, אבל כמו שידע כבר אז, כך היה ראוי שיהיה. המרחק שנפער ביניהם היה גדול מידי, המסלולים של חיהם נעו בכיוונים שונים והמתח שנוצר מהלחץ לקרבם זה לזה היה גדול. היה ברור שסופם שילכו בנתיבים נפרדים, כך הצדיק את עצמו. העמדות שגברי היה נוקט בוויכוחים שביניהם היו קשות מידי לעיכול עבורו, והעיוורון, כך חשב, שבראיית המציאות שמאפיין רבים כל כך בשמאל הפוליטי, היה עיוורון שהוא לא יכול היה לשאת. גברי היה גורם לו לצאת מן הכלים, ועוזי שנא את עצמו בכעסו, הוא שהפך את קור הרוח לדרך חיים וגברי גרם לו לכעוס, ולהרים את קולו, ולהתעצבן ולאבד את שלוות רוחו, וכל אחד מהדברים הללו די היה בהם כדי להעכיר את רוחו.

בפעם האחרונה שנפגשו היה הוויכוח מר וכעוס, מוויכוח על עמדות ועל אידיאולוגיות הוא עבר לעריכת חשבונות אישיים בין השניים. גברי הפליג בהערות ציניות על קווים באישיותו של עוזי תוך אזכור תמונות מחייו בבית ההורים עוד בימים שהיו ילדים, ואיך שעוזי, כך תיאר גברי, צמח מתוך המשפחה הסולידית והמבוקרת לגידול פרא מעוות, וגדל וגדל עד שהפך

להיות פשיסט.

עוזי זוכר כי הפגיעה הייתה מכאיבה וכי בחמתו אמר לגברי כי אותו ושכמותו צריך להכניס למחנות ריכוז, וגברי לא נישאר חייב ואמר שלא רק פשיסט נהייה ממנו אלא נאצי ממש, והיו עוד דברים שהוטחו בזעם, ובסוף הוא נישאר בתסכולו, חש כי ידו של גברי על העליונה, שהרי היה טוב ממנו במלים, טוב ממנו לאין שיעור.

ואחרי הפגישה ההיא החליט כי יותר לא יפגשו.

הוא ידע כי גברי ניסה לחדש את הקשר, אך הוא החליט כי ייטב אם ישמור על מרחק, הוא ידע כי שניהם לא התכוונו לכל מה שאמרו זה לזה, אך בשעת הוויכוח היו שניהם נסחפים ברטוריקה, נעולים איש בעמדתו. ומעבר לעמדות היו רגשות עזים. עמוק, מתחת לרבדים של ההגיון וההסברים, התחולל מאבק אמוציונאלי בין אנשים שמרגישים איש את האמת בדרך שונה, ובממד הרגשי אין אפשרות להבין ולהתפשר, רק להילחם עד לניצחון, או לסגת ולנתק מגע.

הוא שב וחש את אותה ההרגשה בלילה שבו פגש את חיים, היה זה שוב מפגש עם עוצמה רגשית שלהגיון יש מעט מאד השפעה עליו, והיא זורמת ברבדים העמוקים של השכנוע העצמי, מתחת לכל המלים וההסברים.

אין זאת תחושה נוחה לעוזי, שמאומן על התמודדויות במישורים של הגיון ושיקול ושקילה וניתוח והסקת מסקנות, להיקלע לסבך של רגשות שאין הוא מיומן בהליכה בו, ואין לו את התחושה הרגילה של שליטה במרחב. בשיחה עם חיים, כמו גם בשיחות עם גברי, לא הייתה התדיינות על עמדות, או על נקודות מבט שונות, מעל גבי אותו משטח התייחסות. הייתה זו התנגשות של שני זרמים רגשיים שאי אפשר לנתב אותם לשום מקום בשטף מרוצם בעזרת כלים הגיוניים.

את ההוראות לציתות לקווי הטלפון הגיש עוזי בעצמו חתומות בחתימת ידו ואת תרשימי השיחות ביקש להעביר אליו, הקפיד שלא יופיע שום שם נוסף ברשימת התפוצה, גם לא בתוך השב"כ.

התרשומות החלו להגיע למחרת היום, ובימים הבאים היה עוזי מעיף מידי בוקר מבט ברישומים שקיבל, ומשלא מצא בהם שום פרט שהיה ראוי להתייחס אליו, עבר לטפל בעניינים האחרים. האיום לביטחון מצד תושבי השטחים הערביים, וסיכול פעולות איבה, היה ונשאר העיסוק המרכזי של

השב"כ, ועוזי השקיע את עצמו שוב בפעילות השוטפת של תכנון וביצוע של מבצעי מודיעין וסיכול, ישיבות מטה, דיווחים ועדכונים. הוא השקיע מעט זמן ומחשבה בטיפול בעניין ההוא שלאט לאט שקע לתוך נבכי העבר.

הוא היה עובר עדיין על תרשומות השיחות מידי בוקר, אבל עשה זאת כלאחר יד. קורא במהירות, חותם, ומפנה אל התיק. והיה זה בשבוע השלישי מאז הוחל בהאזנות, ששורה אחת בתרשומת של השיחות צדה את עינו ושבה וטלטלה אותו אל תוך אותה פרשה.

הוא שב וקרא את העמוד האחד בתרשומת שגירה את סקרנותו, ומיקד את תשומת ליבו בשורה אחת, שחמקה מעיניו של הרושם, שאף לא הדגיש אותה כראויה לתשומת לב מיוחדת.

התרשומת הייתה של שיחה שניהל שאול מביתו עם מישהו שסומן באות - מ בשיחה עצמה לא היה שום דבר שיכול לעורר ענין, והקטע שעוזי סימן עיגול סביבו היה זה:

ש : אתה זוכר מתי צריך להיות שם?.

מ : כן, אני חושב שכולם גם יודעים את השעה המדויקת .

ש : אתה בטוח שכולם יודעים .

מ : כן, יבואו גם גדי ו .

ש : הי! לא חשוב.

מ : אה, שכחתי, יהיו כול מי שדברנו, אל תדאג יהיה בסדר.

השורה שמשכה את עינו הייתה זו שבה שאול, כך לפחות זה נראה בתרשומת מתערב בדברי בן שיחו ב: "הי!! לא חשוב" בדיוק כאשר ההוא התחיל להזכיר שמות של משתתפים בפגישה הצפויה, כאילו מבקש למנוע ממנו לנקוב בשמות בטלפון, ואכן אותו משוחח עומד מיד על כוונת הדברים, מתנצל ששכח, ומסיים את השיחה מבלי לנקוב בשמות.

עוזי ביקש את התיק עם כל התרשומות של השבועיים שחלפו, וכשהונח התיק העבה על שולחנו הוא החל עובר בקפדנות על כל הרישומים, מלה מלה, עד לראשונה שבהן, ונוכח כי לא טעה. לא היה ברישומים ולו גם פעם אחת אזכור של שם, או של מקום, או ציון של זמן, כל השיחות התנהלו במונחים כלליים, תוך שימוש רב במלים "שם" "הם" אנחנו" "מוקדם" מאוחר" וכיוצא באלה. בטלפון ביקש שישלחו אליו קלטת עם השיחה האחרונה, ציין בדיוק את מספר הרישום של הקטע שהיה מעוניין בו, ויצא מהמשרד, ורק בסוף היום כאשר היה כבר ערב שב למשרדו ומצא על

השולחן מעטפה משרדית חומה ובתוכה הקלטת שביקש.

הוא הפעיל את מכשיר הרדיו-טייפ שהיה על אדן החלון, הכניס את הקלטת, וחיפש את הקטע עד שמצא, ואז האזין לו, והחזיר את הסרט, ושמע את הקטע שוב ושוב.

מ: כן, יבואו גם גדי ו .

ש: היי!, לא חשוב.

מ: אה, שכחתי, יהיו כל מי שדברנו, אל תדאג יהייה בסדר.

כששאל אומר לבין שיחו "הי, לא חשוב" הוא לא אומר את הדברים בנימה של ביטול, כאילו לא חשוב עכשיו לשמוע את השמות, הוא אומר "היי" כמעט בצעקה, בכונה ברורה לקטוע את בן שיחו, וה"לא חשוב" נאמר בטון בהול ובנימה של הוראה, הקול ערני יותר מאשר במהלך השיחה ועוצמת הקול חזקה הרבה יותר. מתכוון לאמור בעצם, "חשוב שלא" "אסור" ואכן אותו - מ, קלט מיד את ההתחלקות שלו, הוא אומר "אה, שכחתי" בנימה מתנצלת, בסרט ההקלטה זה נשמע יותר כמו "אי, שכחתי" כמי שמודה כי נתפס בקלקלתו, והמשך השיחה הוא שוב לפי כללי הזהירות, בלי להזכיר שמות ובלי לציין מקום.

עוזי הביט בשעונו, השעה הייתה שמונה בערב, הוא טלפן למשרדו של ראש השבכ ותורנית הלילה אמרה לו כי הוא הלך לביתו לפני כשעה.

עוזי לחץ על הלחצן של קו החיוג וחייג את המספר הפרטי של השלוחה המבצעית שבביתו של ראש השב"כ.

הוא ביקש לראותו בדחיפות עוד באותו הערב, וראש השב"כ אמר לו שיבוא בשעה אחת עשרה, הוא מצפה בשעה זאת לאורחים לארוחת הערב, ועוזי שמח על הדחיה הקלה, הוא עוד יספיק להגיע לביתו ולאכול ארוחת ערב עם נורית והילדים.

עוזי הגיע מעט לפני הזמן, והחנה את מכוניתו בצל אחד העצים שליד הבית שממול והמתין, מאזין למחרוזת שירים של הפלטרס מתוך קלטת שאהב. בחזית הבית מוקף העצים שבשכונת 'צהלה' חנו כמה מכוניות, ועוזי הניח שארוחת הערב הייתה טובה והאורחים משתהים, ראש השב"כ ואשתו אהבו לארח בביתם המטופח, החברה תמיד הייתה נעימה והאוכל תמיד משובח. ראש השב"כ היה מתפאר תמיד שאין בכל המזרח התיכון מי שידע להכין חומוס טעים יותר מהחומוס שהוא מכין, על פי מרשם שקיבל מאחד המוכתרים מכפר קטן ליד רמאללה, מרשם שאת פרטיו הוא שומר כסוד

מדינה, והמלפפונים המוחמצים במלח עם שמיר ושום שהוא כובש כל קיץ בצנצנות זכוכית גדולות, יצא שמעם למרחוק.

אחרי כעשר דקות נפתחה הדלת בבית שממול, והאורחים נפרדו בלחיצת יד ובטפיחות על השכם, מישהו עוד סיפר הלצה קצרה וכולם צחקו בקול, ואחר כך ירדו האנשים בשביל המכוסה חצץ לבן אל הכביש ונכנסו למכוניותיהם ובוה אחר זה נסעו משם לדרכם.

עוזי חיכה עוד כמה דקות עד שיסתיים השיר, וכיבה את הטייפ. בחוץ שבו הצרצרים לצרצר ומהחצר של הבית שלידו חנה, נשמע תקתוק של ממטרה. עוזי יצא ממכוניתו, חצה את הכביש, והלך בשביל החצץ הלבן אל עבר דלת עץ האלון העבה שבפתח הבית. הוא לחץ על כפתור הפעמון, ו"דינג – דונג" אלקטרוני נשמע מפנים הבית. מישהו הביט בו דרך העינית שבדלת, וזו נפתחה, וראש השב"כ הזמינו להיכנס.

הם יצאו לגינה שבאחורי הבית, ראש השב"כ הושיב את עוזי בכיסא גן מרווח וניכנס פנימה, וחזר ובידו מגש ועליו שתי כוסות של וויסקי עם קרח וצלוחית מהמלפפונים החמוצים, חתוכים לפרוסות עגולות ודקות. עוזי דיווח לו בתמציתיות רבה על התרשומת שצדה את עינו, על הבדיקה שערך, דרך כל התרשומות, מהאחרונה ועד לראשונה שבהן. ראש השב"כ הקשיב, לוגם לגימות קטנות מכוס הוויסקי שבידו, וכשעוזי סיים, אמר שלא ברור לו מה עוזי מנסה להגיד.

"מה שאני מנסה לומר", אמר לו עוזי, "הוא שהם יודעים שאנחנו מאזינים להם על הקווים. מה שאני מנסה להגיד זה, שנדמה לי שמישהו טרח להסביר לחבריה הנכבדים האלה שמישהו ביקש להאזין לקווים שלהם, ולכן כדאי להם להיזהר בשימוש שהם עושים בטלפון".

ראש השב"כ משך בכתפיו. "הם יכלו בכוחות עצמם לחשוב שהרעיון הזה יעלה במוחו של מישהו, שהמשטרה או הפרקליטות, או אנחנו, נבקש להמשיך במעקב סמוי אחר מה שמתרחש, לא צריך להיות גאון כדי לחשוד שמהלך כזה צפוי, והם נוקטים צעדי זהירות מתוך הנחה אינטואיטיבית".

"מהר מידי", השיב עוזי, "וגם מקצועי מידי, מוסווה היטב כדי שלא לעורר חשד אצל המאזין שמשהו השתנה בהתנהגות. הם לא שינו את הקף השיחות, לא מדברים באופן משמעותי פחות ממה שדברו קודם לכן, כמעט ואין שינוי בהרגלי השיחה, השיחות לא קצרות מידי, או מסתוריות מידי, אין שימוש במילות צופן. מישהו יודע טוב מידי מה הוא עושה, עובדה, לקח

לי שבועיים לתפוס שמשוהו לא בסדר".

ראש השב"כ הקשיב בשתיקה.

"יכול להיות שיש הסבר אחר", אמר עוזי, "מישהו ידע היטב שמי שביקש לקיים את ההאזנות הוא עקשן גדול שלא יוותר בקלות, ובמקום לעורר מהומה גדולה בתוך המערכת, מדוע לא לאשר לחמור העקשן שלנו לבצע את ההאזנות כמו שביקש, ובאותו הזמן ממש, במקביל, לתדרך את הבחורים המצויינים בהתנחלויות איך לדבר במערכת טלפון ממוקשת. אם הם ישמרו על הכללים כמו שצריך, הרי שבתוך זמן קצר יראה החמור העקשן ששום דבר מעניין לא קורה ואפשר יהיה להסיר את ההאזנות, ושקט ושלוש ירדו על הארץ".

עוזי עצר את שטף דיבורו ולגם מהכוס שבידו, בחצר של השכנים המשיכה לתקתק הממטרה בקצב מונוטוני.

"כמה זמן הבטחת להם?" שאל עוזי בקול שקט, "שבוע? שבועיים?".

"משהו כזה", השיב לו ראש השב"כ בקול עייף, "לוגם לגימה מהוויסקי, והוציא סיגריה מהחפיסה שהייתה על השולחן, והצית אותה ושאף עשן בריכוז, כמו בכל פעם כשהוא מבקש להרוויח קצת זמן. "אתה צריך להבין", אמר לעוזי, "שאני פועל במציאות שהשתנתה. אני לא יכול להיות כמוך, ולחיות כאילו שום דבר לא זז במשך השנים, כאילו מה שהיה לפני עשרים שנה תקף גם היום. המערכת השתנתה, האנשים שמקבלים את ההחלטות הם אנשים אחרים, הם חושבים אחרת, הם מדברים אחרת, הם פועלים לפי מערכת אידיאולוגית שונה.

"אני לא שופט של ההיסטוריה, עוזי, אני ראש שרות, שרות שפועל בכפוף למה שהמערכת רוצה ותפקידו העיקרי הוא לספק למערכת הזאת, שכדאי שתזכור כי נבחרה בבחירות חופשיות, את שרותי הביטחון. אני חושב שאסור שלמערכת שאני מופקד עליה יהיה רצון משל עצמה ושהיא תפעל בניגוד להנחיות שמוטלות עליה, ואני לא יכול, על דעת עצמי, לפעול בניגוד לראש הממשלה, רק מפני שאחד האנשים המרכזיים במערכת שלי חושב אחרת".

עוזי ביקש לדעת אם יש גבולות למשמעת, האם יש גבול שאותו המשרת לא יעבור גם אם ההוראה תתקבל מהדרג הנבחר על פי כל הנהלים הדרושים.

"יש", השיב לו ראש השב"כ, "אני לא בטוח שאני יכול לסמן לך אותו באופן

ברור, אבל נדמה לי שכאשר אגיע אל הגבול הזה אדע שלא לחצותו, אני יכול לומר לך שבפרשה של המתנחלים לא הרגשתי שעברתי את הגבול".

"לשבש את ההליך השיפוטי? למנוע השלמת חקירה בגלל שאתה יודע שסופה יקבע כי אנשים ראויים לבוא בפני שופט? לשחרר אותם כאילו שום דבר לא קרה? לא די בכל אלה?" ירה עוזי אל תוך החשיכה.

ראש השב"כ משך בכתפיו, "השטחים המוחזקים הם בעולם שבו פועלים חוקים אחרים שאינם כתובים בשום ספר חוקים, והחיים שם אינם כפופים לשום מגילה של זכויות אדם, ואתה יודע את זה טוב כמוני. אתה יודע בדיוק איך אנחנו פועלים שם, ואתה יודע היטב, שבמקום אחר ובזמן אחר לא היינו יכולים לעשות את מה שאנחנו עושים שם. יכול להיות שהייתי מעדיף שלא להיות בשטחים הללו ולא הייתי צריך ללכך את מוסריותי, אבל אני לא הגורם שמוסמך להחליט, וכל זמן שמי שמוסמך להחליט חושב שאני צריך להיות שם אז כנראה שאצטרך להמשיך לחיות עם ההרגשה הזאת."

"אני רוצה להזכיר לך, שלא באת אלי נרעש כולך, כאשר לקחנו אנשים מבתיהם באישון לילה, והחזקנו אותם שבועיים במיתקן צבאי, וחקרנו אותם בלי להביא אותם לפני שופט ובלי לתת להם אפשרות להתקשר עם עורך דין, והמשפחות שלהם לא ידעו מי לקח אותם ואיפה הם נמצאים ואם אי פעם ישוּבו לראות אותם בחיים. אני גם לא זוכר שהתקוממת, כאשר החלטנו לחסל כמה מהשטינקרים שעבדו בשבילנו כסייעני מודיעין, והשכבנו מארב של חיילים מול המעבר המוסכם בגדר הגבול, וכאשר הם חצו את הגבול בדרכם לנקודת המפגש אתנו, הם נורו ונהרגו 'בטעות'. המצפון שלך מחולק חלוקה מאוד ברורה, עוזי, אז אל תבוא אלי עכשיו בטענות".

"יש דברים שבמלחמה הממושכת שאנחנו מנהלים, מקבלים לגיטימציה" השיב לו עוזי, "אנחנו במלחמה הזאת כאשר אנחנו מנסים לאסוף מידע מודיעיני ולהילחם באלה שמתארגנים כדי להילחם בנו. נכון שבמלחמה הזאת אין מכבדים בדיוק את 'מגילת זכויות האדם', אבל קיימת בכל זאת מערכת של היתרים ואיסורים שפחות או יותר ברורה לכולנו, ואם בצד השני יש טשטוש תחומים מוחלט, הרי בצד שלנו ניסינו תמיד לשמור על שפיות דעת. יש מעשים שעושים, ויש מעשים שלא עושים, וללכת בלילה כדי לחסל מוכתר של עיירה, רק כדי לנקום מעשה טרור מסריח שעשה מישהו אחר, אלה מסוג המעשים שלא עושים בצד שלנו".

"יתכן" השיב לו "אם כי יהיו מי שיתקשו לראות את ההבדל בין חיסול של שטינקר עם אישור מוסמך וחיסול של מוכתר בלי אישור מוסמך, ואם

ההבדל הוא רק באישור הבירוקרטי, אז באמת העניין הוא פעוט, עניין של פורמליות. כל השאר אינו מצוי בתחומים שניתנים לשליטתי, אתה צריך להבין, אני לא מופקד על מערכת הערכים של השלטון, אני גם לא מתקן את התקנות שמכוחן אני פועל, אני מופקד על מניעתם של מעשי טרור ואני משתמש בכלים שנותנים לי".

"יש בחוקים מקום לפרשנות" הזכיר לו עוזי, והפרשנות של היום היא לא בהכרח הפרשנות שתינתן מחר, ויש מעשים שתמיד יישארו מחוץ לפרשנות או לוויכוח הפוליטי "אלה דברים נכונים, "אמר ראש השב"כ, "ואני לא אומר שהדברים שאמרת לי אינם יכולים לקרות בעתיד, מי יודע. כפי שאני רואה את מה שאני צריך לעשות, אלה פני הדברים, ואני לא מתכוון להמרות את ההוראות של ראש הממשלה".

עוזי ידע שבזה בא הוויכוח לסופו, ושהדברים שנאמרו הם בבחינת סוף פסוק.

"יתכן" המשיך ראש השב"כ שהייתי צריך לחתוך את הדברים כאשר העלית את הבקשה שלך לקיים את ההאזנות, אבל דברים התגלגלו אחרת. חשבתי שנוכל להרוויח זמן ושכולם יירגעו, גם המתנחלים, גם אנחנו, גם ראש הממשלה, ואז אולי לפתור את הסבך בדרך מוסכמת. אני מכיר את העקשנות שלך, ורציתי להימנע מעימות ברגע של התלהטות, חשבתי שעם עבור זמן תירגע גם אתה".

עוזי הניח את כוס המשקה על השולחן, מחציתה הייתה מליאה עדיין, המשקה החריף הזה לא היה חביב עליו במיוחד, ונפרד מראש השב"כ ופנה בשביל שעוקף את הבית סביב, עד לדלת הכניסה.

במכונית בדרך הביתה כששירים משל הפלטר'ס ברקע, חשב עוזי כי יתכן מאד שהוא מתקרב לרגע של הכרעה. האנשים בעולמו של עוזי היו מחולקים באופן גס לשני סוגים, אלה שהולכים בדרך סלולה וברורה, ואלה שדרכם נפתלת, שאין להם דרך משל עצמם, והם ילכו בנתיבים מזדמנים. לראשונים מחשבה ברורה וכיוון ברור בחיים, לאחרים דרך חשיבה לא בהירה, והם ילכו באשר ילכו, לפעמים בדרך המלך, לפעמים במשעול צר באפלת היער או בשביל מתפתל בין סלעים.

הוא מנה את עצמו בין הראשונים, לסוג השני הייתה שמורה בליבו מידה רבה של חוסר אימון, לפעמים גם זלזול וחוסר הערכה. למרות הקשיים שנתקל בהם במהלך שנים רבות של שירות, תמיד, כך האמין, הצליח לשמור

על דרכו ונאבק על זכותו, אולי אפילו חובתו, שלא לסטות מדרך המלך שלו,
ולשמור על ראייה ברורה וצלילות קווי המתאר שמסביב, והפעם הזאת לא
תהייה שונה, רק אפשר שהמחיר שיצטרך לשלם יהיה גבוה מאוד.

גברי חזר לביירות. הוא התקשה לתת לעצמו תשובה ברורה מדוע הוא חוזר. הוא סבל מהחוס, ומתנאי השדה, ומריח השתן והצואה שנידף מכל פינה, שנא את הזיעה, ואת ריחות הגוף ואת העדר המקלחת ואת תביעות אצבעותיו של המוות בכל פינה. אבל משהו דחק בו לשוב לשם עוד הפעם, אולי היה זה המתח, אולי הסקרנות לטעום עוד פעם את טעם ההליכה על הסף של התהום. הוא הצטרף לטור ארוך של מכוניות צבא שהמתין למעבר בשער הגבול שבראש הנקרה, ושיירת מכוניות שבאה ממול, סחבה עמה ענן גדול ולבן של אבק, וחלל המכונית נמלא באבק והוא השתעל, והאבק צנח על בגדיו והלבינם כמו קמח ונדבק לפניו המזיעים ויצר את העיסה הדביקה האפורה המוכרת. ברוך שובך ללבנון, אמר לעצמו בלי קול. המכוניות שבשיירה החלו לנסוע, וגברי נסע עימם, ומשמאלו היה הים כחול ויפה ושליו, כמו מעולף היה מהחוס ומן התלאות, עיף אפילו מכדי להעלות גלים אל מול הסלעים שבחוף.

מימין חלף על פני כפרים נטושים. בתים שרוסקו בחומר נפץ שבא בפצצות שהוטלו ממטוסים, או שנורו מקני תותחים, וקירותיהם ששרדו את הדף הפצצות, היו מחוררים באלפי חורים שחרצו בהם כדורי הרובים והמקלעים בכל שנות המלחמה הארוכה, ועשבי פרא גדלו בין הקירות החרבים.

השמיים נבטו מבעד לחלונות פעורים, כמו פצעים, בבתים ללא תיקרה. הכפרים ניצבו כעדות למעשי הזוועה שפיארו את אין ספור דפיה וימיה של המלחמה הבלתי נחוצה הזאת, טבח של נוצרים במוסלמים, וטבח של מוסלמים בנוצרים, ומעשי נקם וגאולת דם, ואין יודע עוד מי הטובחים ומי הנתבחים, ורק ההריסות ניצבות כמו מצבות לחיים שפעם שקקו בין הרחובות הצרים.

גברי הגיע לביירות בשעות אחר הצהריים. השרב היה בעיצומו, והאוויר להט בחומו, והיתמר בגלים רוטטים מעל לכבישי האספלט. תנועת המכוניות זרמה במהירות המטורפת, כרגיל, ונהגים עצבניים לחצו בלי להפסיק על

צופרי המכוניות, והאוויר היה מלא ברעשם. הוא עצר בכניסה לעיר בבית הקפה הקטן, שבו תמיד היה עוצר לפני שהיה חוצה את העיר לצפונה ועולה בעלייה הגדולה אל בית הספר במונט-לסאל, והתקבל כמכר וותיק. קנה כשני תריסרים של פחיות פפסי קולה, והריק שתיים לקרבו מיד, והטיל את יתרת הפחיות אל תא המטען של המכונית, והשתלב בתנועה הזורמת צפונה.

אחר כך פנה ימינה בדרך העפר שנסללה כדי לעקוף את העיר, ומשאית צבאית שנסעה לפניו הטילה בו כמויות אדירות של אבק לבן, וגברי התאמץ לנשום, ובליבו שב ושאל את עצמו מדוע חזר למקום הארור הזה, מה היה הלחץ לקום ממיטתו בתל אביב, ולבוא עד לכאן.

בסופו של דבר עלה על הכביש שמקיף את העיר מצפון, וירד במורד התלול לכיוון הים, ועצר את מכוניתו בחצר המפקדה העליונה של כוחות הפלנגות של הנוצרים. איימן, קצין הקישור לעיתונאים, קיבל את פניו בשמחה, ונשק לו שתי נשיקות אוויר כמנהג הצרפתים, ובקול חגיגי הזמין אותו להצטרף אליו, ולעוד כמה מעמיתיו העיתונאים, לארוחת ערב במסעדה החביבה עליו בגיוניה, וגברי מיהר להסכים, הוא היה רעב מאוד.

לפני שיצאו לדרך, נכנס לחדר השירותים והכניס את ראשו מתחת לזרם המים, ושטף מראשו ומעורפו ומפניו את העיסה הדביקה של זיעה ואבק, וכשניגב את המים וסרק את שערותיו והביט במראה, שבה אליו מעט רוחו.

עפיף הוביל את החבורה אל מכונית המרצדס הכסופה שלו. שני עיתונאים נוספים, שגברי הכיר היטב, כבר ישבו בתוכה. איימן הספיג את הזיעה מקרחתו המבהיקה במטפחת, והבטיח כי מיזוג האוויר ישפר עוד מעט את המצב, ויצא לדרך במהירות גדולה ובחריקת צמיגים.

הנסיעה למסעדה בגיוניה הזכירה לגברי מסע ברכבת שדים. תנועת המכוניות זרמה בפראות בכביש הרחב בשני הכיוונים, ואיימן תמרן בקור רוח בין המכוניות שעקפו אותו משני צדדיו ובין האחרות שנדחקו מימין ומשמאל, וגברי חשב איך החיים בחברה שנתונה באנרכיה מוחלטת משפיעים על ההתנהגות של האנשים בכל תחום מתחומי חייהם.

באחד מביקוריו הקודמים במטה הפלנגות פגש בצעירה יפה, בלונדינית בעלת עיניים ירוקות והופעת ספורטיבית, דינה היה שמה ובת עשרים וחמש הייתה, בת לאם לבנונית ואב צרפתי, שאת כל ימות השנה הייתה עושה בלימודים באוניברסיטה בפריס ואת חופשת הקיץ הייתה מבלה במטה הפלנגות עם הלוחמים הנוצרים. הייתה מתרוצצת בעיר במכונית ספורט

לבנה, לבושה במכנסי ג'ינס ובחולצת טריקו עם סמל לבנון החופשית, חוגרת אקדח אוטומטי כבד משקל וסכין קומנדו מרשימה, והיא מליאה עליצות נעורים ואנרגיה, וכבר כמה שנים מקפידה שלא להחמיץ ולו אף יום קיץ מלחמתי אחד בעיר המטורפת.

ארץ בלי משטרה ובלי ממשל בלי מיסים ובלי משמעת, הכסף והנשק ממלאים את החללים שהותירו מוסדות שנעלמו, ולחיים כערך אין כל משמעות. איש לא יודע בדיוק כמה אנשים נהרגו בעיר בהתנגשויות שהיו חלק ממלחמת האזרחים, וכמה אחרים נהרגו בגלל סיבות אחרות - בגלל סכסוכים עסקיים, בגלל ריב משפחות, בגלל מאבקי כוח בתוך מיליציות וחבורות רחוב, או סתם בגלל שהחיים הפכו קלים כנוצה, ואיש לא מפנה עוד את ראשו למראה גופה ירויה שמוטלת בשוליו של כביש.

גברי היה עדיין שקוע במחשבות כשהבחין כי המכונית עצרה, וכי למרות כול הסיכונים, איימן השכיל להביאם בשלום למסעדה, והחנה את המכונית במגרש החניה, סמוך מאד לקו המים, ובעל הבית, איש פלנגות בעצמו, יצא כדי לקבל את פניהם, לחץ ידיים ונישק על הלחיים כמנהג המקום. אחר כך הכניס את החבורה למסעדה, וביקש לרגע קט את תשומת ליבם של האורחים האחרים, שהפסיקו לרגע את השיחה השוטפת, ועצרו את תנועת האוכל אל פיותיהם, וזקפו גבה בתמיהה על ההפרעה הבלתי צפויה, ובעל הבית הציג בגאווה את בני הברית מישראל, והיו כמה מחיאות כפיים קלושות והמולת הסועדים שבה מיד לרמתה הקודמת.

האוכל החל להגיע אל השולחן, ערוך להפליא בצלחות קטנות, מעוטר בעלי נענע ובגבעולי פטרוזיליה, ומדיף ריח חריף של בצל טרי ושיני שום כתותות, ובקבוק עראק נמזג אל הכוסות ונמהל במי קרח, וריחו המתקתק נישא באוויר, וערימה גדושה של פיתות מהבילות הגיעה, והכל היו עסוקים באכילה גרגרנית.

איימן לא הפסיק לדבר. הוא הרצה להם על המצב בלבנון, עיניו הכהות היו נעוצות בהם בריכוז וזיעה הייתה מבצבצת על סנטרו כל זמן שדיבר, והוא היה שוב ושוב מספיג את הטיפות הגדולות בממחטה שלא משה מידו, הוא מקווה, כך אמר, שאנחנו מבינים שאין הכוחות הישראליים יכולים להתחיל לחשוב על שיבה הביתה לפני שיסיימו את המלאכה כולה. והמלאכה כולה, הסביר, היא להמשיך ולהשתלט על כל לבנון, עד לגבולה הצפוני עם סוריה, לכבוש במהלך הזה את טריפולי ולחסל את סולימן פראנגיה בן הכלבה, ואת המחבלים שפועלים יחד אתו. והוא הפליג בתיאור מעשיהם ומעלליהם במשך השנים.

איימן שתה הרבה עראק וקולו הלך וניחר, וכאשר דיבר על אויביו בלטו העורקים בצווארו הדק, ועיניו הקטנות התכסו בדוק ערפילי אפור, ושפמו הקטן רטט. בשלב הבא, המשיך להסביר, יהיה על הכוחות הישראלים לסלק את הסורים מבקעת הלבנון - ולשם הדגשה חבט בידו על השולחן, והצלוחיות הקטנות רקדו וצלצלו, והעראק זע באי נוחות בכוסות.

העיתונאי שישב ליד גברי התכופף, ולחש באזנו, שקשה לדעת מה כואב לאיימן וחבריו יותר - השליטה של המחבלים במערב העיר, או השליטה של הסורים ביבולי החשיש של בקעת הלבנון, ואיזה הפסד כספי נגרם לאיימן וחבריו שאינם שולטים עוד באספקת החשיש לאירופה, בדרך הים, בספינות המנוע המהירות שעוגנות במפרצי ג'וניה.

ואחרי כל אלה, אמר איימן, יגיע הזמן לפתור את הבעיה הפלסטינית.

איימן רכן לעברו של גברי, וביקש לקרב אליו צלחת עמוסה גלידים של בצל חתוך שהדיף ריח חריף, והוא הטביל כמה פרוסות בצלחת הטחינה עמוסת הפטרוזיליה ושמן הזית הירוק שהייתה מונחת לפניו, וערסל מנה נאה בתוך קרע פיתה, וכמעט שנשתנק כשבאה המנה הגדושה מידי אל תוך פיו.

גברי שאל – הכיצד? ואיימן רכן לעומתו, בעיניו ניצת אור רע, והוא נשף בפניו של גברי אד נשימה לח בריח חריף של בצל, וזרזיף דק של טחינה נזל מקצה פיו.

הזיעה נטפה מראשו הקירח של איימן, ושפמו הקטן רטט מרוב ריכוז, והוא העביר את יד ימינו, פשוטה באצבעות חשוקות על מיתרי צווארו המתוח בתנועה איטית מימין לשמאל, במשמעות מזרחית מובנת היטב. וכל כך מוחשית היתה התנועה, שגברי ראה בדמיונו איך הצוואר נשסף אל מול עיניו, ואיך הדם האדום פורץ ונוזל אל תוך הטחינה והבצל ושמן הזית, ומכתים את מפת הנייר הלבנה שהייתה פרושה על השולחן.

תזמורת החלה לנגן נעימה מזרחית בצלילים מתמשכים, ורקדנית בטן עבת מותן החלה סובבת בין השולחנות, מנענעת את מותניה לקצב הנעימה, ומרפרפת בידיה העבות תנועות עגולות בחלל האוויר, ואיימן שב והעלה על פניו את חיוכו המתוק, והקיש בכף ידו על השולחן בקצב המנגינה.

היה חם, המאווררים הגדולים שהיו קבועים בתקרת המסעדה סובבו לאיטם וכמו טחנו את האוויר המהביל שעמד בחלל, מביאים אך מעט הקלה לקהל המיוזע.

כמה מן הסועדים קמו ויצרו מעגל סביב לרקדנית הבטן, ונעו ימינה ושמאלה בקצב הניגון, ונעצו מבטים חמדניים בשוקיה המוצקים של הרקדנית שרטטו בסחרור הולך וגובר, וגברי יצא החוצה לנשום קצת אוויר.

גלים מעולפים לחכו את החוף הסלעי, ומן המעגן הסמוך הפליגה ברעם מנועים רבי עוצמה סירה מרשימה בגודלה, ונמוגה ללא אורות בחשיכה הכבידה שעטפה את הים כמו שמיכת פוך. משמאל מכיוון העיר ביירות, נשמעו הדים עמומים של ירי תותחים, ומידי פעם הבליחה אל תוך השמיים להבה רחוקה. המוסיקה המזרחית נשתלחה עכשיו, מופקרת, מחלונות המסעדה, וריקוד הבטן הגיע לשיאו, וממול בצידו השני של הכביש סבב לו לגל ענק עטור אורות צבעוניים, ומוסיקה מתקתקה הצטלצלה מתוך תיבת נגינה חשמלית.

הייתה כבר שעת לילה מאוחרת כאשר גברי חזר לבסיס של צה"ל ב'מונט לסאל', והבניין כולו היה שרוי בחשיכה, למעט כמה חלונות בקומת המסד, ומקרון הקשר שלידו חנה נשמעו קטעי שיחות של חיילים עם הבית הרחוק.

בחדר המבצעים היה אור, וגברי התעכב לרגע בדלת והציץ פנימה, לאורך הקירות היו שולחנות ארוכים שעליהם היו פזורים דפי נייר, ספלי פלסטיק כחולים של קפה ודפי עיתונים, ועל הקירות היו מפות מבצעיות ועליהן סימוני מודיעין. חייל צעיר ישב ליד מכשיר הקשר וסוללת הטלפונים, והעיף בגברי מבט מהיר, חייל אחר היה שרוע על מיטה צבאית בפינה, לבוש בתחתוניו בלבד ונחר נחירות קלות.

גברי שאל את החייל מה חדש, והחייל משך בכתפיו בעייפות, וגברי אמר לו "תחזיק מעמד", ושוטט בבניין וחיפש פינה לישון בה, אבל החום שהדיפו קירות הבטון הבריח אותו בסיכומו של דבר אל מגרש החניה, והוא פרש את שק השינה שלו ליד מכוניתו והשתרע עליו וניסה להירדם.

הוא חשב על נירה, שנראתה הדבר השפוי היחיד שבחיו, ביחוד במבט מלבנון הרחוקה, מרחק של עשר שפיויות מתל אביב, והרגשת הטירוף המתגבר בתמונות שהוא רואה בעדשת המצלמה, ונירה, שהיא שלו ואינה שלו ושי בעלה החוקי, שבוודאי מזיע בתחתוניו על שק שינה במיטה צבאית

באחד החדרים של הבניין האפל והגדול הזה שבשליטת הצבא הישראלי, והוא, שמטלטל עצמו בין תל אביב המתפנקת והעצלה, ובין ביירות הקטלנית והבווערת, ואינו מוצא מרגוע לנפשו.

הוא חשב על היום ההוא בשוק של 'מחנה יהודה', על הצעקות ועל הכאב ועל הזעם הגועש, ועל המרחק שממנו ראה ושמע את הכול, כאילו באו הקולות ממרחקים ולא נגעו בו, ולא עטפו את האוויר שמסביבו, וחמקו מסביבו, משאירים אותו כמו בתוך בועה. ובמורד ההר שעליו רובצת עוצמתו של צה"ל, שרויה בשנת לילה טרופה העיר ביירות, ובה איימן, שרוצה לראות איך גברי כובש בשבילו את כל לבנון וטובע בנהרות שוצפים של דם, כדי שסירות המנוע יוכלו שוב להוביל חשיש לנמלי אירופה מנמל חשוך בחוף ג'ונייה. וכמעט לפני ששקע בעצמו בשינה טרופה, מזיע על גבי שק השינה שפרוש על מגרש האספלט, ראה בחלומו גלגל ענק שמסתובב, ואנשים תלויים בידיהם על דפנותיו, ומוסיקה מתקתקה משתפכת מתיבת נגינה חשמלית, ותנועת היד על הגרון והדם שניגר על המפה הלבנה, וכך נרדם לבסוף, כשבחלומו ראה את דמותה של רקדנית הבטן הסובבת כמו ציר סביב מותניה וצעפייה השקופים מתנופפים ברוח החמה.

השמש הכתה על פניו בעוצמה נטולת רחמים בשעה חמש בבוקר, והוא התעורר רטוב מזיעה, החום והלחות היו כבר בלתי אנושיים בשעת בוקר מוקדמת זאת, והוא ניסה לגרש בחמת זעם את הזבובים שנדבקו לפניו הרטובים, עטורי זקן בן יום.

הוא הלך לעבר חדרי השירותים, כדי לשטוף את פניו במים קרים, ונוכח כי אין מים בברזים, וריח חריף של שתן שלא נשטף מהמשתנות הכה באפו בעוצמה. הוא גרר את רגליו בחזרה למכונת ונטל מימיה ובה מים פושרים, והתיז במשורה מעט על עיניו, ושטף את פיו, וירק את המים על הרצפה והלך לעבר השדה כדי להשתין. ריח הצואה עמד באוויר הבוקר, ואלפי הזבובים סבבו בזמזום אינסופי סביב לשיחים בין גללי צואת האדם שהיו פזורים למרחקים, וגברי השתין אל תוך שיח נמוך, נזהר שלו לדרוך בתוך הטינופת העכורה שמסביבו.

הוא חזר למכונתו סר וזעף, וחייל מקרון הקשר קרא לעומתו בקול עליו :
"הי עיתונאי, בוא הנה תשתה איזה קפה".

גברי חייך בתודה לעבר הראש שהציץ מתחת ליריעת האברזין המורמת שהשתפלה מדופן משאית הקשר, נטל את כוס הפלסטיק ובה קפה שחור וסמיד, ומעיו נאנקו מהלם כאשר הנוזל החריף והחם הכה בהם.

כשעה אחרי כן, הכניס את ראשו מתחת לברז המים הקרים בחדר השירותים הנקי שבמטה הפלנגות, ונתן למים הקרים לשטוף את פלג גופו העליון שעה ארוכה, וחפף את ראשו והתגלח, והחליף בגדים נקיים, והרגשתו הוטבה מעט, עד שהגיע איימן, כולו מצוחצח ומדיף ריח חריף של מי קולון, וגרם לגברי תחושה קלה של בחילה.

עוד אמש סיכמו שגברי יצא ביום ההוא לסיור בהרים שמצפון, עד לגבול הגזרה עם הסורים, ודינה, הצרפתייה למחצה, נקראה כדי ללוותו. היא התייצבה בלבושה הרגיל, מכנסי ג'ינס אופנתיים וחולצת טריקו צמודה, וחגרה למותניה את האקדח האוטומטי הכבד ואת סכין הקומנדו, וכולה מליאה עליצות והתרגשות, ועפיף קרץ לעברו קריצה רבת משמעות שגברי בחר להתעלם ממנה.

איימן הקציב למשימה ג'יפ צבאי ונהג לבוש מדים, והם יצאו לדרך שהחלה לטפס בכביש הרים מופלא ביופיו. הג'יפ טיפס באיטיות מעלה מעלה, והאוויר נעשה צלול וקריר מעט יותר, ובדרך עצרו ליד מעיין שמימיו היו קרים כקרח ועץ אדיר ממדים גדל לפתחו, והם שתו בצמא את המים הקרים והמתוקים והשיבו את נפשם בסוכת הגפן הסבוכה שניטעה לידו, והקרירות הירוקה שמסביב השכיחה מהם לרגע את הזמן והמקום.

דינה פטטה כל הדרך, המלחמה בלבנון הלהיטה את דמיונה, והייתה לחלק בלתי נפרד מאורח חייה, וכמו בכל שנה היא מבלה כך את חופשת הקיץ, סיפרה לו, הרבה יותר מעניין מהחופשה שמבלים החברים הצרפתיים שלה בשלווה המנוונת של הכפרים בדרום צרפת, היא דברה אנגלית שוטפת במבטא צרפתי חמוד וצחוקה הבהיר היה שובה לב.

למעלה למעלה בהרים, כשהג'יפ טיפס במעלה תלול בין עצי דובדבן, ביקשה שיספר לה על החיים בישראל, וגברי שנבונך לרגע, שאל מה בדיוק היא רוצה לדעת, והיא אמרה ששמעה שחיי האהבה חופשיים כל כך, ואיך זה בדיוק. גברי ניסה לענות משהו כללי, אבל היא התעקשה, רצתה לשמוע פרטים - למשל, שאלה, האם יכול בחור לפגוש בחורה בבאר ואחר כך להזמין אותה לביתו והאם ישכבו כבר בלילה הראשון, והאם היא תישאר לישון אצלו כל הלילה, וגברי אמר שכן "אם היא תרצה תוכל גם להישאר לישון כל הלילה", והיא שאלה את גברי כמה פעמים סיים כך לילה של מפגש ראשון, וגברי אמר - "די הרבה", והיא ספקה כפיים בהתלהבות, וגברי ראה שסומק קל הציף את לחייה.

היא סיפרה לו שבביירות קשה. החברה שמרנית מאוד ואין יחסי מין לפני

שבאים בברית נישואין, הבחורים הולכים לזונות אבל לבחורות מהוגנות אסור, וגברי ניסחף לשיחה גלוית הלב ושאל אותה מה היא עושה, והיא אמרה שכשהיא בלבנון בקיץ היא מוצאת התלהבות וסיפוק בדברים אחרים. כששאלה איך אצלו? - הוא אמר "תודה לאל שאני חי בתל אביב ולא בבירות," ושניהם צחקו בקול גדול, והנהג שדיבר רק ערבית שאל מאצל ההגה, "מה קורה?!", והיא גלגלה על לשונה כמה משפטים מהירים בערבית והוא הפליט קללה עסיסית והצטרף לצחוק המשוחרר.

בסופה של הדרך המתפתלת נגלתה לעיניהם כנסייה בנויה על צוק סלע גדול בפסגתו של הר. צעיר, לבוש מדי הפלנגות, חיכה להם ליד דלת הכניסה והובילם פנימה. הכנסייה הייתה קסרקטין צבאי קטן ששימש בסיס קדמי של פלג המיליציה הנוצרית המקומית. סביב, למלוא העין, היו חורבות של בתים. הכפר, שהכנסייה הייתה פעם במרכזו, נהרס במהלך פעולת נקם זו או אחרת, ורוב תושביו נטבחו על ידי אחת המיליציות המוסלמיות, כמנהג המקום, ובמועד מאוחר שבו לשם הנוצרים, ובכנסייה ששרדה הקימו את בסיסם, והכפר נשאר הרוס מציבה אילמת לברוטאליות של המלחמה ועשבים גדלו בינות לקירות השבורים, הגגות המפוצצים, והחלונות הפעורים כמו צלקות אילמות.

שני חיילים שכבו על אחת המיטות וקראו בעיתון "מעריב", והם קמו לברך את הבאים, וגברי נעץ את עיניו בעיתון ובאותיות העבריות שריצדו מול עיניו, ומבע פניו היה כל כך נפעם שכולם סביבו פרצו בצחוק. השניים לא היו חיילים ישראלים במשימה סודית מעבר לקווי האויב, כפי שחשב לרגע, אלה היו פלנגיסטים שהתאמנו בישראל, ולמדו עברית, ועכשיו הם משיגים מידי פעם עיתון, סיפרו לו, כדי לשמור על השפה שלא תשתכח מליבם, ועוקבים אחרי מה שמתרחש בישראל.

האורחים הוזמנו לקפה, ואחר כך יצאו לראות את הסביבה. סעיד, הדברן שבין שני החיילים דוברי העברית, סיפק את ההסברים, העברית שבפיו הייתה טובה למדי, וגברי שקע בעבודתו, הוציא מצלמות ועדשות מהתיק הגדול, וצילם - צילם את הכנסייה ואת הקסרקטין שבה, וצילם את סעיד יושב על המיטה הצבאית ומחזיק בידיו את העיתון העברי, וצילם את דינה ניצבת בין החורבות על רקע השמיים הכחולים וליד עץ דובדבן, מציגה לראווה את האקדח האוטומטי ואת סכין הקומנדו, ובעדשה טלסקופית צילם את הטנקים הסורים במחפורות ואת הכפר העוין שבעמק.

סעיד שפע דברי ביקורת על הפוליטיקאים הישראלים שאת דבריהם הוא

קורא בעיתונים, במיוחד יצא קצפו על דיון אחד שהיה בכנסת, ובו דנו במלחמה בלבנון, חבר הכנסת יוסי שריד מאוד הרגיז את סעיד בעמדות שנקט באותו דיון כאשר יחד עם חברי כנסת אחרים מסיעות השמאל מתח ביקורת על המשך הנוכחות של חיילי ישראל בלבנון. סעיד ידע לצטט משפטים שלמים שנאמרו מעל בימת הכנסת, והוא ביקש מגברי להבהיר לחבר הכנסת שריד כי - "אתם לא יכולים להפסיק את המלחמה וללכת, כי אז יבואו המוסלמים והפלסטינים ויהרגו את כולנו, אתם צריכים להישאר כאן כדי להגן עלינו." וגברי נאלץ להבטיח שאכן יעביר את המסר החשוב לידיעת חבר הכנסת שריד.

דינה פטטה עם החייל השני, היא ישבה ליד הגה הגייפ והחייל נשען על מכסה המנוע, הנהג הלך לתפוס תנומה בתוך הכנסייה, וגברי וסעיד המשיכו להתווכח על הפוליטיקה הישראלית, וכשהתקרבו לגייפ, דינה שאלה, באנגלית, על מה הוויכוח וסעיד השיב לה, בערבית, והיא אמרה לגברי, באנגלית, שהשמאל הישראלי שבוי בחלומות כמו השמאל הצרפתי ובסופו של דבר הם יצטרכו להתעורר, וסעיד אמר לו, בעברית - "היא צודקת מאה אחוז". "מה הוא אומר?" שאלה דינה באנגלית, וגברי השיב לה: "הוא חושב שאת צודקת, אני לא בטוח בכך", וסעיד סיכם, בעברית: "איך יכולים כולם להיות צודקים?, ושאלוהים ירחם על נשמתם של הטועים".

בדרך חזרה כשהגייפ החליק לאיטו במורד הכביש המפותל, גברי שאל את דינה מדוע היא באה לביירות בכל קיץ, והיא אמרה שבביירות יותר שמח, וצחקה, וגברי ביקש שתענה לו ברצינות, והיא הרצינה, והחיוך נעלם מעיניה: "זה הבית שלי" השיבה לו בפשטות. "יש לך גם בית בפריס, מי צריך בית כאן, כשיש לו בית בפריס?", שאל. "נכון", אמרה, "אבל ביירות זה בית מסוג אחר". "בית שמלא בריחות של גוויות ואבק שריפה" אמר. "אבל בית שמכריח אותך לחיות כל הזמן על פי התהום, ערני וחד חושים, חיים בצל הסכנה, כמו מאלף נמרים בקרקס", השיבה לו. "אכן", העיר גברי בקול ציני, "קרקס זה לא מלה". "ולשאר", המשיכה, "מתרגלים עם הזמן, מפסיקים להריח את הריחות ומפסיקים לשמוע את היריות, וכבר לא מתעוררים בלילה כשיש פיצוץ ברחוב הסמוך, ומפסיקים לחוש את הדם דופק ברקות כאשר רואים גופה מוטלת בחצר אחורית".

"איך אפשר?" שאל גברי, מתקשה להסתיר את הסלידה שבקולו.

"תאר לך את החיים מתנהלים בשני עולמות נפרדים", השיבה לו, "בעולם האחד חיים אנשים את חיי היום יום שלהם, עם הטרדות הקטנות, והאהבות הקטנות, והבעיות הקטנות, כמו שאתה חיי את החיים הרגילים שלך בתל אביב. ומתחת, בעולם אחר שנע ברובד אחר, כמו איזה עולם תת קרקעי, מתנהלת מלחמה, ושם נעלמים אנשים, ושם יורים והורגים, ונהרסים בתים, ושם נשפך דם ונשמעות זעקות של כאב.", וכשדברה, ראה גברי איך ההתרגשות גואה בה ואיך עיניה מבריקות וסומק עולה בלחייה העדינות. "בשלב מסוים", המשיכה, "אתה יוצר חיץ בין שני העולמות, וכאשר אתה נמצא בעולם האחד אתה מתעלם מקיומו של האחר, וכשאתה בעולם האחר, העולם הרגיל שבו אתה חיי את חייך בדרך כלל, מאבד את משמעותו".

"הבעיה היא", ניסה גברי לרדת לעומק העניין, "ששני העולמות מצויים גיאוגרפית באותו מקום, אז איך אפשר לדעת מתי התנהגות מסוימת שייכת לעולם האחד ומתי היא שייכת לעולם האחר?".

"זה בדיוק מה שעושה את החיים בביירות מיוחדים כל כך", אמרה, ושוב הבריק הברק בעיניה, - "אתה מפתח חלוקה מלאכותית של שני עולמות שהם בעצם אחד, והיכולת שלך לשרוד תלויה במיומנות שלך להבחין מתי הסביבה שלך עוברת מעולם אחד לשני".

גברי השיב שחיים שכאלה הם מתכוון לשיגעון, שכן "האנשים הם אותם אנשים. ברגע אחד הם ישבו אתך בבית קפה וינהלו שיחה רגועה על עניין זה או אחר, וברגע אחר הם יורים ושורפים והורגים, ואחר כך יחזרו לבית הקפה וכאילו שום דבר לא קרה".

דינה אמרה לו שהוא צודק, ויש אנשים שאחרי כל כך הרבה שנים ומעברים חוזרים ונשנים מעולם לעולם מתחילים להתבלבל, והגבול בין העולמות מתחיל להיטשטש, ואז הם יהרגו בעולם האחד, שבו אין הם צפויים להרוג, ובעולם האחר הם יאבדו את האוריינטציה המתאימה, וסופם שיקרה להם משהו רע באמת מתוך טעות בזיהוי, ובסיכומו של דבר – אישרה - קשה להישאר באמת נורמאלי במובן המקובל של המלה.

גברי ביקש שהיא תיתן לו דוגמאות והיא תיארה לו תמונות מחייה בביירות וכך המשיכו בנסיעה בכביש המתפתל במורד ההר עד שהגיעו לכביש החוף, והנהג עצר במפרץ קטן לצד הדרך מאחורי מבנה נטוש, ביקש סליחה מנומסת, והודיע שהוא הולך להשתין, ונעלם מאחורי המבנה.

היה שקט מאד סביב כשהמנוע הרועש של הג'יפ דמם, וגברי הביט בעיניה

הירוקות של דינה ובפניה הפריסאים כל כך ושאל אם גם היא חיה בין שני העולמות, וכיצד יודעים מתי היא בעולם האחד ומתי בעולם האחר.

דינה משכה את רובה הסער של הנהג שהיה מונח על ריצפת הגייפ עם מחסנית טעונה, ודרכה את מנגנון הירי, מובילה כדור חי אל בית הבליעה, והניפה את הרובה, וכיוונה את קצה הקנה למצחו של גברי, ולפתה באצבעה את ההדק וסחטה אותו קלות עד מחצית הדרך. גברי עצר את נשימתו, וחש את הדפיקות העזות של ליבו בחזהו. הנהג לא נראה, והים הבהיק בחוף הסמוך, והיא הביטה בו מעל לקנה הרובה, ועיניה היו פתאום כהות וקרות והחיוך המלבב נעלם כלא היה.

היא הביטה בו מעל הכוונות הזקופות כשדיברה: "אני יכולה עכשיו לסחוט את ההדק עוד מעט", אמרה לו, "ואחרי שהירייה תפוצץ את ראשך, אני יכולה לדחוף את גווייתך אל החול ולנסוע מכאן, ואחרי כמה שעות הלילה ירד ותבוא הגאות וגופתך תיסחף אל הים, ומי יודע מתי והיכן היא תצוף שוב ותיפלט אל חוף כלשהו הרחק מכאן." הרובה היה יציב בידיה, ואצבעה שעל ההדק לא הרפתה מלחיצתה, וגברי יכול היה לשמוע את רעש גלי הים שרחשו מאחורי גבו.

"איש לא יחקור את מותך, שהרי אין משטרה שיכולה לחקור את כל המקרים שבהם גופות לא מזוהות צצות בעיר בנסיבות לא ברורות, ולכן איש לא ייעצר, ולא יובא שום חשוד למשפט, כי אין בתי משפט שיכולים לפעול במערכת שבה כל אחד יכול להרוג את מי שהוא רוצה מתי שהוא רוצה".

גברי התאמץ שלו לזוז על מקומו, מוחו כמו קדח בתוך ראשו, הוא התאמץ לחשוב ולא יכול היה למקד את מחשבותיו, הוא היה קשוב לדם שדפק בקצב ברקותיו כאילו מנסה להתפרץ מראשו אל החוץ.

"ורק אני, איש אחד בעולם, אדע מה קרה לך, אני שבעולמי האחד אני נערה צרפתייה נחמדה שלומדת באוניברסיטה של פריס, ובעולמי השני אני המוציאה להורג שלך, " המשיכה דינה בקול שקט ויציב, "אולי לא רק שלך, אולי גם של אנשים אחרים, אולי לא רק היום... יש ימים שאני כך, ויש ימים שאני אחרת, ואיש מלבדי לא יכול לדעת מתי אני בעולמי האחד, ומתי אני בעולמי האחר, וזהו החופש במשמעותו המוחלטת, הטהורה ביותר, הצרופה ביותר, חופש ללא כל מגבלות, ללא מחסומים של חברה ומוסדות, חופש מלא לבחור בחיים או במוות בכל רגע ובכל מקום, לכול מי שאתה רוצה".

היא שתקה, והדפה את קנה הפלדה עד שנגע במצחו של גברי, וגברי חש את מגע הפלדה הקרה על מצחו, וזיעה קרה שטפה את גבו, והוא חש איך הפחד

לופת את שרירי צווארו ונשימתו נעשית קשה עליו.

"אתה מכיר חופש גדול מזה?" שאלה אותו בקול קר ומרוחק, וגברי בלע את רוקו בכבדות ולא זע.

"אני" אמרה בפסקנות "לא מכירה חופש נפלא מזה", והיא המשיכה להביט בו עוד דקה ארוכה ועיניו היו נעוצות ברובה שהמשיך ללחוץ על מצחו ובאצבעה שלפתה את ההדק, וגרונו יבש, והזיעה הקרה זרמה במורד גבו.

ואז הסירה את הרובה ממצחו בתנועה מהירה, והנמיכה אותו אל ברכיה ופרקה את המחסנית, והחיוך המלבב שב וניצת בעיניה.

"אלא שהיום אני בעולמי הפריסאי, עולם שבו לא הורגים ככה סתם עיתונאי אורח, ולכן אתה תחייה, וגם את ההחלטה הזאת קיבלתי מתוך חופש בחירה מלא" ובצרפתית מתחננת אמרה: "אתה מבין?" - וצחקה צחוק מתגלגל ומשורר, ואחר כך הביטה בו ואמרה כמה שהוא חיוור, ובידה החליקה על מצחו, ואחר כך היא גחנה אליו, ונשקה את שפתיו שיבשו מפחד, והעבירה את לשונה על שפתיו, והוא חש בריח הבושם הקל שבא מגופה ושדיה שמתחת לחולצת הטריקו הדקה נחו על חזהו.

הנהג הגיח מאחורי המבנה הנטוש רוכס את כפתורי מכנסיו, ודינה ניתקה עצמה מעמו ושבה וחייכה אליו חיוך מקסים, וגברי חש איך נשימתו חוזרת לאט, והלמות הלב בחזה שוקטת, והנהג התניע את הגיפ וחזר אל הדרך המובילה דרומה.

כשהתעורר בבוקר יום המחרת אל תוך החום הלוהט של שמש הבוקר האכזרית, והזמזום האינסופי של הזבובים רחש בתוך ראשו, החליט כי הוא רוצה הביתה. גופו כאב עליו, והוא רצה להיות במקום שאין בו ריח של גוויות, ושל צואת אדם, ושבנו נערות צעירות במכנסי ג'ינס וחולצות טריקו לא צריכות להרוג אנשים כדי להוכיח את זכותן לחופש מוחלט. מקום שיש בו מסעדות שאינן מנוהלות על ידי חבריו של איימן וספינות מנוע גדולות לא חומקות מנמלים חשוכים מידי לילה למשימות ששייכות לעולם תת קרקעי שבו למתים אין מחיר.

מישהו התייצב בינו ובין השמש, ובעיניו הצרובות התקשה גברי לזהות את הדמות הגבוהה שהטילה עליו צל ארוך, "אתה נראה די רע" - אמרה לבסוף הדמות בקולו של שי, וגברי התיישב, וכחכך בגרון יבש, ושאל את שי אם יש לו מים, ושי הגיש לו בקבוק מים מינרליים, וגברי לגם מהמים הפושרים וקם על רגליו, מושך אליו את מכנסיו שהיו תלויות על האנטנה של מכוניתו.

"אני גם מרגיש די רע", השיב גברי על הערתו של שי, "המקום הזה לא בשבילי, אני חושב שאני מסתלק מכאן עוד היום".

"לא יכול להאשים אותך" אמר לו שי בקול צבאי, והביט בו שוב "אתה באמת נראה די רע, מה קרה לך?" וגברי רק הניף את ידו בתנועת ביטול והניע את ראשו לצדדים ורכס את כפתורי המכנסיים הצבאיות שלבש.

"שי, אמר לו גברי כאשר הוא פנה ללכת, והושיט את ידיו לצדדים בתנועה שכאילו באה להקיף את כל מה שמסביב - "איך אתה מסתדר עם כל החרא הזה?"

"אני?" שאל שי בפליאה מעושה, "תאמין לי, שאם זה היה תלוי ברצוני החופשי, הייתי עוזב את העיר המסריחה הזאת מזמן, והייתי תוקע נוד גדול בכיוון שלה כאשר הייתי עובר את המחסום של ראש הנקרה. אבל אני בצבא, חביבי, אני פה עד שמישהו יקבל שכל להוציא אותי מפה לפני שאני אמות מהסירחון, ועד אז אני פה, בשביל זה משלמים לי משכורת, קוס אוחת'ק"

הוא זרק לעברו של גברי את הבקבוק עם שארית המים המינראליים, והציע לגברי להמתין כמה שעות ולצאת דרומה בשיירה צבאית, הוא עצמו, אמר, יוצא גם כן בחזרה לארץ, וגברי אמר שימתין וייסע בשיירה.

כשלוש שעות אחרי כן התארגנה השיירה לצאת לדרך, הייתה עוד שעת בוקר, אך החום כבר היה בלתי נסבל כמעט, השמיים היו נקיים מעננים והשמש הייתה צהובה וצורבת, וגברי העיף מבט אחרון אל העיר הגדולה שמתחת, שם, החום הגדול הבריח אף את הלוחמים למחסות מוצלים והכל היה שקט מאוד.

בשיירה הקטנה היו שני גייפים ושתי משאיות, ושי, שהגיף שלו היה ראשון הורה לגברי לנסוע בראש השיירה, כך יקל עליהם לפקוח עליו עיין, אמר, הוא ייסע שני, אחריו שתי המשאיות והגיף השני יסגור מאחור, וגברי התייצב בראש שורת המכוניות וחיכה שיגמרו את ההכנות. מחלון המכונית הביט במבנה הבטון המכוער שהיה פעם בית ספר והפך להיות מקום משכן למפקדת הכוחות הישראליים בלבנון, ובליבו ידע כי זהו מבט אחרון, וכי עד כמה שהדברים יהיו נתונים להחלטתו, קיווה שלא לחזור עוד למקום הזה לעולמים. ועיניו שוטטו על פני החצר הגדולה וכלי הרכב הצבאיים ודמויות החיילים שנעו באיטיות בחום הגדול, וחשב מה הטעם שבכל זה.

שי נופף בידו מאחור וגברי התניע ונסע, מייצב את ראי הצד כדי שיוכל לראות היטב את הגייפ שמאחוריו, חלף על פני עמדת השייג שביד רפה שמת את השרשרת כדי שיוכלו לעבור, אחר כך עלו על דרך האבק שעוקפת את העיר, וגברי בירך בליבו את שי, שהציב אותו ראשון בשיירה והוא לא נאלץ לבלוע את האבק של כל המכוניות האחרות.

בצומת חאלדה נאלצו להידחף בין מכוניות הפליטים שנסעו פעם מהעיר דרומה, ופעם מהדרום אל העיר, הכל לפי המצב, ונתקעו במהומה זמן מה עד שיצאו אל הכביש ופנו דרומה, והעיר וההרים שמעליה נעלמו לאיטם בראי המכונית שמעל עיניו.

הכביש היה ריק, גברי ייצב את מהירות המכונית, מקפיד לשמור על מרחק קבוע מהשיירה הקטנה שמאחוריו, בודק מידי פעם את בבואת הגייפ בראי הצד, המתח המוכר של הנסיעה הארוכה בכביש השומם שב ולחץ בבטנו, העובדה שהוא לא לבד הפעם, הקלה עליו רק במעט.

הוא חשב על נירה, ועל כך ששי נוסע בגייפ שמאחוריו, ותהה אם גם שי

מהרהר עכשיו בנירה, ועד כמה יודע שי על נירה ועליו, ומה יהיה כאשר יהיו שלושם בתל אביב באותו הזמן, ולרגע תמה אם נסיעתו של שי לתל אביב דווקא היום קשורה בנסיעתו שלו, ודחה את המחשבה שהרי איש מלבדו לא ידע כי החליט להיפרד היום מביירות פרידה סופית.

הוא חשב על המשיכה שחש לעיר העצובה הזאת, ותהה, כמו שתהה כבר בעבר, מה בדיוק חיפש שם בין הריסות הבתים ובין החורבות של כל סדר ומשטר, למעט שלטונה המוחלט של האנרכיה, ולא ידע. היה משהו בחייתיות של העיר הגוועת שהלהיט את דמיונו, על בשרו למד שהדמיון רחוק מהמציאות, והמציאות מכוערת ורעה מתחת למסווה הדק של יופי חיצוני, כמו דינה, שאת הטעם המר של נשיקתה לא הצליח להסיר מעל שפתיו.

כשהגיעו לקטע הדרך האחרון, בין הפרדסים שמדרום לצידון, חש גברי בחרדה הגוברת מהנסיעה בכביש בין הצללים הארוכים של העצים שמשתרגים לעבר רצועת האספלט הצרה משני צדיה, ומבלי משים האיץ את מהירות נסיעתו, ונאלץ לשוב ולהאט כאשר ראה כי גדל המרחק בינו ובין הרכב שמאחוריו.

בצד הדרך הופיעו פתאום שני ילדים שרצו ונופפו את ידיהם בהתרגשות כאילו מבקשים מהשיירה הקטנה לעצור, וגברי חלף על פניהם אך בראי המכונית ראה כי שי האט את נסיעתו כמתכוון לעצור, וגברי האט גם הוא, ואז נדמה היה לו כי הבחין בתנועה חטופה בין העצים שמימין לדרך, ובזווית העין ראה את הדמויות שגחנו בין העצים, וראה את הבהקי האש ושמע את פצפוף קולות הירי החדים שנורו לעברו וראה רשפי אש מרצדים כמו רצף של זיקוקים בין האפלולית של העצים ופסים זוהרים של כדורים נותבים חצו את הכביש ביעף לפניו.

הייתה חבטה עזה באחורי המכונית ושמשת החלון האחורי נופצה בקול צליפה דקה, וגברי כמו ניעור מתוך חלום, ולחץ על דוושת הדלק בכל כוחו והמכונית זינקה קדימה ביבבת צמיגים, ותוך שניות היה הכל מאחוריו.

במראה ראה את הגייפ של שי דוהר בעקבותיו, אבל רק לרגע, כי לפתע נראה היה כאילו הגייפ מיטלטל לצדדים, וכאילו יד נעלמה מרימה אותו מעט באוויר והוא נוטה מעט על צדו, ולפני שהספיק לחזור ולהתיישר ולנחות על הכביש בארבעת גלגליו, הבהיק מתוכו רשף לבן ומיד אחר כך התלקח כדור אש ענקי בצבעי אדום וצהוב והגייפ כולו נבלע בתוכו, וגברי חש באחורי

מכוניתו את הדף האוויר ושמע את רעם הפיצוץ, ובמראה ראה רק את כדור האש ואת העשן הסמיך שהתמר ממנו מעלה מעלה. ואז גוועה האש ומתוך העשן הסמיך הגיח פתאום הגייפ ונראה היה כאילו הוא מתנפח לאיטו כמו בלון, ומרכיביו ניתקים ממנו ועפים באוויר ומתפזרים לכל עבר ונוחתים על הכביש חתיכות חתיכות של מתכת ושל גומי ושל בד שרוף, וגלגל אחד, המשיך להתגלגל על הכביש, עד שפתאום איבד את שיווי משקלו ופנה לעבר השפה וניתר מעל אבן והמריא גבוה גבוה, וסופו שנחת בין העצים ונעלם.

גברי עצר בצד הדרך, במראה ראה כיצד משתי המשאיות ומהגייפ שמאחור מזנקים חיילים ומסתערים אל בינות לעצים, וירי של צרורות ארוכים נשמע מכל עבר ומישהו חילק פקודות בקול תקיף, ואחרי כמה דקות הייתה דממה ונשמעו רק קריאות של חיילים, ומישהו נתן פקודה לחזור אל כלי הרכב, ובמרכז הכביש נותר כתם גדול של פיח ושל שמן שרוף ושל שרידי מתכת מעוקמים, ובקוצים שליד הכביש בערה אש שהתלקחה.

גברי יצא מהמכונית, הוא נשען על דופן הפח ונשימתו הייתה כבידה עליו, תחושת קבס טיפסה במעלה גרונו, רגליו רטטו, והוא נאלץ לתמוך את גופו כנגד כנף המכונית.

קצין צעיר בא לקראתו בצעדים מאוששים, עוד מרחוק צעק לעבר גברי בשאלה אם הוא בסדר, וגברי נופף בידו, והקצין הגיע אליו, והביט בו, והוציא את מימיית המים מנרתיקה והגישה לגברי, "שתה בן אדם" אמר לו "אתה חיוור כמו סיד" - וגברי שתה בשקיקה מהמים הצוננים.

הייתה דממה, וגברי שאל מה עם החבר'ה שהיו בגייפ, והקצין רק נענע בראשו, ומשך בכתפיו, וטפח לגברי על שכמו, ואמר לו: "תשמח בן אדם שיצאת מזה בחיים" - ומישהו קרא לקצין בשמו, והוא סבב על עקבותיו והלך, וגברי נשאר עומד נסמך אל דופן המכונית אוסף לאיטו כוח ונושם נשימות עמוקות, ועיניו נעוצות כמו מהופנטות בכתם השמן השחור והגדול שהיה הזיכרון שנשאר מהגייפ של שי, רב סרן שי.

ראשו כמו היה מלא בערפל, והוא חש את עצמו מנותק מכל מה שקורה מסביב, כאילו ראה את עצמו מבעד לעדשה דמיונית של מצלמה נסתרת, וכאילו אין לו קשר של ממש לגופו ולמכונית ולכביש ולכל מה שהתרחש.

אחת המשאיות הצבאיות שהיו בשיירה עצרה לידו, וחייל שהביט אליו מחלון תא הנהג אמר לו: "סע אחרינו", וגברי שמע את הקול מרוחק אלפי מילין כמו מתוך חלום, וכמו באותו חלום, אז גופו כמו מעצמו והתיישב

מאחורי הגה המכונית, והוא סובב את מתג ההתנעה והופתע לשמוע את מנוע המכונית מגיב ומזמזם באוזניו, וידיו ורגליו פעלו כמו מעצמן, והמכונית נעתקה ממקומה ונסעה בעקבות המשאית.

רק אחרי שעבר את המחסום בראש הנקרה סר בבת אחת ענן הערפל מראשו, ואוזניו כמו נפקחו, והוא התחיל לשמוע את הרעשים שמסביבו ושב והרגיש כי הוא שולט בתנועות גופו. הוא עצר בשולי הכביש, ודמעות פרצו מעיניו, ושעה ארוכה ישב כך לבדו במכונית בצד הדרך ובכה בכי מתפרץ מבלי שיכול היה לעצור.

אחרי זמן מה שבה אליו נפשו, והוא המשיך ונסע לבית ההארחה בגשר הזיו, והתקלח והחליף את בגדיו, ונסע משם לתל אביב. כשהגיע, הייתה כבר שעת בין ערביים, והוא שוטט לבדו על החוף שעות ארוכות, סובב הלוך וחוזר בלי מטרה, עד ששקעה השמש, וצללי ערב החלו להתעבות מסביב.

הוא הרהר במשמעות של החיים בצלו הקבוע של המוות, ובטרון המערכות שבו אין לדעת מי הוא סתם אדם תמים ומי הוא חייל בלי מדים, ואיך אפשר לדעת, ששני ילדים שרצים בכביש ומנופפים ידיהם, מחביאים מאחורי גבם מארב שנועד לשים קץ לחייהם ואינם שני ילדים במצוקה שבאמת זקוקים לעזרה. ואיך אפשר שלא להבין כי חוסר היכולת לזהות בבירור מוליד את תחושות אי האמון והשנאה כלפי הציבור האחר כולו, וככה מגיעים בסיכומו של דבר לחיות במציאות לבנונית, ומגדלים לחלל העולם נערות כמו דינה.

הוא חשב על שי, רב סרן שי, שפעמיים החמיץ את התהילה ונשאר כדי להמתין לה שתבוא שעתה בסיבוב השלישי, ואיך מצא את מותו בדרך הביתה, בתוך גייפ בוער בלהבות בכביש בלבנון, רחוק כל כך מהתהילה שחלם עליה ושנתנה תוכן לחייו. וכמה חוסר טעם יש בכל זה, בחיים הצבאיים, ובתהילת הלוחמים, ובמוות הטיפשי שבא בסוף, כמעט תמיד מוות טיפשי וחסר טעם.

דמותה של נירה הייתה צפה בעיניו שוב ושוב, מלווה בתחושה חריפה של כאב. "נירה, נירה" - הוא היה לוחש את שמה, והדמעות היו חונקות את גרונו, ותמונת הגייפ שמתרומם באוויר ונבלע בכדור של אש הייתה חוזרת ומרצדת מול עיניו שוב ושוב, והוא היה ממלמל את שמה ואת שמו של שי, ובכי חרישי היה מתייפח בחזהו. בשעת לילה מאוחרת, אזר עוז, וטלפן אליה מטלפון ציבורי: "נירה", אמר את שמה וקולו רעד.

"אני יודעת" אמרה לו וקולה היה צרוד "בוא אלי בבקשה, אני כל כך לבד,"

וגברי בא אליה, והיא פתחה לו את הדלת אדומת עיניים, והצטנפה בתוך גופו, וכך עמדו באמצע החדר, והדמעות זרמו מעיניה, וקולו אבד לו, ורק ליטף את ראשה בידו ולחש שוב ושוב בלי קול "אני כל כך מצטער, אני כל כך מצטער".

נירה לא בכתה בהלוויה.

היא עמדה דוממת ליד הקבר הפתוח, משקפי שמש כהים לעיניה ומטפחת שחורה על ראשה, מבטה קבוע בנקודה רחוקה בחלל.

החזן שר 'אל מלא רחמים', וגברי הביט בים המצבות הזרות של בית הקברות הצבאי, וניסה לזכור כמה פעמים כבר עמד כך בבית הקברות הצבאי הזה, ושמע את החזן הצבאי נושא קולו למרומים בתפילת הרחמים. מטח יריות הרובים החריד אותו מהרהורי ליבו והחזיר אותו אל המציאות, ועם כל מטח שנורה עבר רעד בגופו.

מישהו הניח יד על כתפו, וכשהפנה את ראשו לאחור מצא את עצמו פנים אל פנים עם עוזי.

"הי, ילד" פנה אליו עוזי בפניה החביבה עליו.

גברי הביט בו רגע ארוך, עוזי נראה מוצק כתמיד, לבש את מכנסי הג'ינס הנצחיים ואת חולצת החאקי ששרווליה מופשלים תמיד בקפידה. "עוזי..." אמר לבסוף, "אני מוכרח לומר שאתה בוחר לך מקום יוצא דופן להיפגש" "במקרה ראיתי אותך בין האנשים", אמר עוזי, "חשבתי שזה יהיה מגוחך שלא לגשת."

הנוכחים החלו לנוע על פני הקבר בדרכם לעבר היציאה, והם צעדו לאט בעקבות האחרים. "אני מבין שהיית יחד אתו כשפוצצו אותו" אמר עוזי, "כן" השיב גברי "אפשר לתאר את זה גם כך". "איך אפשר לתאר את זה אחרת?" תמה עוזי, "אתה בעצמך סיפרת לקצין הבודק, איך שני הילדים נופפו בידיהם כדי לעצור את השיירה, זאטוטים מושתנים, תאמין לי שצריך להרוג אותם כשהם עוד קטנים". גברי נאנח "אני מניח שמרבית האנשים לא משתנים עם השנים, למה שאחשוב שדווקא אתה תהייה בין היוצאים מהכלל".

"עזוב, זה לא הזמן לפתוח וויכוח ישן", אמר עוזי ושב והניח יד על כתפו. "אתה בסדר?" שאל, והייתה חמימות בלתי צפויה בקולו שהפשירה את הנוקשות של גברי, והוא התרכך מעט, "קשה להגיד שאני בסדר, זאת אומרת, אני בסדר אבל לפעמים קשה לי מאד עד כדי כך שאני חושב, הלוואי והייתי עוזי, שהכול אצלו ישר כמו סרגל והוא יודע למצוא את הסדר וההיגיון בכל מקום, ושיש לו תשובה לכל שאלה. אולי אני צריך לשבת אתך קצת," אמר במרירות, "בזמן האחרון הצטברו אצלי הרבה שאלות שאני בטוח שלך יש תשובות מאד ברורות עליהן".

עוזי התעלם מהנימה הצינית שבדבריו ואמר: "רעיון לא רע", וגברי הישיר אליו מבט חוקר, בליבו תהה למהות גישושי הקרבה, ועוזי כמו קרא את מחשבותיו ואמר כשנימה מפייסת בקולו: "תפסיק להיות חשדן שכזה, עברו הרבה שנים, נכון, יכול להיות שהיה צריך להיות אחרת, אבל כך היה, זהו זה... תסרב לשתות איתי כוס קפה?" "לא" השיב גברי, "בהחלט לא".

הם נפגשו כמה ימים אחרי כן בשעת בוקר מוקדמת בקפה "דן" שברחוב בן יהודה, בית הקפה אך נפתח והמלצר עדיין התעסק בעריכת השולחנות הקטנים, עוזי כבר ישב לשולחן כאשר גברי הגיע, וראשו היה שקוע בעיתון הבוקר, וספל קפה מרוקן היה מונח על השולחן לפניו. "אני תמיד מקדים" אמר לגברי בנימה של התנצלות, וקיפל את העיתון, וגברי התיישב מולו והמלצר בא ולקח הזמנה לסיבוב קפה.

עוזי היה חביב באורח מופגן, הוא העלה זיכרונות מן העבר המשותף, והפליג על גבי זיכרון אחד של נסיעה שנסעו לחוף של נואיבה, ואיך ישנו ארבעתם מתחת לצילה של שמיכה אחת שנטו מגג המכונית אל החול. הסיפור היה חסר פואנטה, וגברי חש כי עוזי מתוח וכי כך הוא מנסח לחפות על המתח, והוא הניח ולא לחץ.

עוזי הזמין ספל קפה שלישי, ושתה בשתיקה, וזמן מה שיחק בכפית ובסוכר ושוב ושוב בחש את הקפה שבכוס. "או קיי" אמר לבסוף "לא הזמנתי אותך כדי להעלות זיכרונות, אני מניח שכבר ניחשת". "המחשבה חלפה במוחי" אמר לו גברי.

"ואולי דווקא בגלל שהקשר בינינו ניתק בתקופה תמימה יחסית, לפני שהפכנו להיות, כל אחד בעולמו שלו, לבעלי חשבונות מצטברים עם חצי האנושות, אני בא אלייך היום ולא למישהו אחר".

גברי הקשיב מבלי לומר מלה, עוזי הוציא ממחטה לבנה מכיסו וניגב זיעה ממצחו, העצבנות נכרה בו היטב.

"זה לא הולך להיות קל" אמר עוזי בחיוך מאולץ, "לא אל תבין אותי לא נכון, זה לא בגלל ההיסטוריה שבינינו, זה בגלל, איך אתה אומר, בגלל שעוזי ישר כמו סרגל ועכשיו הוא הולך לעקם את הסרגל במקום לא פשוט."

"הפגישה בהלוויה לא הייתה מקרית" אמר גברי,

"אתה משתפר" אמר לו עוזי... "היא לא הייתה מקרית".

הוא רכן לעבר גברי, והחל לדבר במהירות ובקול שקט, כאילו רצה להפטר ממשא המלים: "לפני זמן מה נרצח המוכתר של בית ג'אלה, את העובדה הזאת אני מניח אתה זוכר מקריאה בעיתונים. כפי שפורסם, וכך אכן זה קרה, הונח מטען של חומר נפץ בפתח המוסך שבביתו, וכשהאיש יצא בבוקר נוהג את מכוניתו אל הכביש, המטען התפוצץ, והוא נשפך על מכסה המנוע. סלח לי על התיאור הציורי. דובר צה"ל מסר אז הודעה לעיתונות, לפיה ההערכה היא שהמטען הונח על ידי חולית מחבלים מארגון פלסטיני קיצוני, משהו שקשור בחיסול חשבונות פנימיים בין בני דודינו, בינם ובין עצמם".

"את כל זה אני זוכר היטב" אמר גברי.

"יפה", העיר עוזי בסיפוק, "לא חשבת אחרת. מה שאתה לא יודע, הוא, שדובר צה"ל שיקר בהודעתו לעיתונות. חומר הנפץ שחיסל את המוכתר היה חומר נפץ של צה"ל וכך גם כל עזרי החבלה, שאת השרידים שלהם מצאנו בשטח, והגשש הלך על עקבות שני אנשים שהובילו אותו עד לגדר של התנחלות מסוימת בגדה המערבית. הממצאים הללו, בצרוף מידע אחר שהיה ברשותנו, הובילו אותנו אל שני אנשים שחשדנו בהם כי בצעו את הרצח, ואחרים, שהיה לנו יסוד סביר להניח כי הייתה להם יד בתכנון ובעיבוד של הפעולה כולה. כולם בחורים מצוינים חברי התנחלויות של 'גוש אמונים', ואת זה, "קבע עוזי, "לא קראת בשום עיתון".

עוזי עצר בשטף דיבורו וסימן למלצר להביא כוס קפה נוסף, גברי שתק, המתין לעוזי שימשיך.

"האנשים נעצרו והתחלנו בחקירה, היה לנו מספיק חומר כדי לבסס את האשמה כנגד השניים שחשדנו בהם כי ביצעו את המעשה, אני מניח שבסיכומו של דבר הם היו מודים במה שעשו, הם סרבו בעקשנות למסור לנו שמות של אנשים נוספים שהיו קשורים בקשר הזה, ולכן החזקנו חבורה שלימה במעצר עד שנוכל לברר מי שייך ומי לא".

"הסיפור החשוב באמת מתחיל עכשיו, בפרק השני שלו," המשיך עוזי, "בראשיתה של החקירה לאתר את כל השותפים לקשר, ובתחילתו של ההליך המשפטי שנועד להביא בסיכומו של דבר להגשת כתבי אישום נגד השניים שהניחו את המטען, הובאה הפרשה, מעשה שיגרה, לידיעת ראש הממשלה. ראש הממשלה מאד לא שמח, אם להשתמש בלשון המעטה, לשמוע מה פעלנו בעניין. הוא רתח מזעם נוכח הפגיעה ב'בחורים המצוינים', כך הגדיר אותם, ובסיכומו של דבר הורה לבטל את המשך החקירה, לגנוז את התיק ולשחרר מיד את כל העצורים. השב"כ קיבל הוראה להסתלק מכל המשך טיפול בעניין, ובהוראה ישירה שיצאה מלשכת ראש הממשלה, דרך משרד המשפטים, קיבלה המשטרה הוראה לשחרר את כל העצורים, והם אכן שוחררו ונסעו לבתיהם, ושם, שמעתי, חגגו עד השעות הקטנות של הלילה. ניסיונות שונים שנעשו להמשיך ולפקוח עיין על החבירה האלו נדחו אף הם, התיק נגנז, שלום על ישראל".

גברי הקשיב בדריכות לכל מלה, מרותק לא רק מעצם תחושת הגילוי, אלא מהעובדה שעוזי הוא זה שמספר לו את הסיפור. הוא המתין להמשך, אבל עוזי שתק, וגברי חש כי סיים את מה שהיה לו לומר.

"מדוע אתה מספר לי את הסיפור הזה?" שאל לבסוף.
"אני רוצה שתפרסם אותו" אמר לו עוזי בקול קר, וגברי הביט בו כלא מאמין למשמע אוזניו.

"אתה?" היה כל מה שהצליח לומר, "אתה רוצה שאני אפרסם את הסיפור הזה?" ליבו החל פתאום לפעום בקצב מוגבר, והתעורר בו חשד שכול העניין הוא בעצם מלכודת. בפינת הרחוב, כך חשב, עומד רכב מסחרי שחלונותיו מכוסים בוילונות ובתוכו מאזינים עכשיו לכל מה שנאמר בשיחה, באמצעות משדר נייד שעוזי נושא בתיק העור הקטן שלו שהיה מונח כל הזמן על השולחן. ובעודם מדברים, יכנסו אל הקפה שני גברים לובשי אזרחית, ויבקשו מגברי לבוא איתם. הוא הביט אל הרחוב בעצבנות, והיה די ברור ששום רכב מסחרי לא נראה חונה בסביבה.

"נניח שכל מה שאתה מספר לי אכן קרה" אמר גברי, "אני אהיה זקוק להוכחות, אתה צריך להבין שאני לא יכול להתחיל לטפל בסיפור כזה בלי שיש לי ביד משהו מוחשי, מעבר למידע שקיבלתי ממקור אנונימי, אני מניח שאין בכוונתך לפרסם את הדברים בשמך".
"לא התכוונתי לזלזל במקצועיות שלך" אמר עוזי ופתח את תיק העור

והוציא מתוכו מעטפה גדולה מנייר חום ומסר אותה לגברי "אני לא מתכוון שהדברים יפורסמו בשמי", אמר, "אני חושב שתהייה להם יותר אמינות אם המקור יהיה בלתי ברור".

גברי העיף מבט אל תוך התיק הפתוח, הוא לא ראה בתוכו שום משדר, אבל המשדרים יכולים להיות קטנים ומוסווים, לא יכול היה להסיר את החשד מליבו. הוא נטל את המעטפה והחל פותח אותה, אבל עוזי עצר בעדו, "לא כאן", ביקש, "אחר כך, בבית".

"במעטפה תמצא את כל מה שאתה צריך לדעת כדי לאשר את העובדות, מחקתי שמות ומידע שאני חושב שיש לו ערך מודיעיני אבל אין לו ערך עיתונאי, כול מה שקשור לניתוח הפוליטי תוכל להשלים בעצמך".

גברי עדיין התקשה להאמין שכל זה קורה במציאות ואינו פרק מספר ריגול שמישהו אחר כותב והוא אך בטעות נקלע אל תוך העלילה, "מדוע אתה עושה את זה?" שאל לבסוף.

עוזי, כמו קרא במחשבותיו, אמר: "אני לא מאשים אותך שאתה מתקשה להאמין לי, אני חושב שתשתכנע אחרי שתקרא את התיק" "זה לא מסביר לי מדוע" השיב גברי. "נכון", אמר עוזי, "אני לא בטוח שאצליח להסביר". "אני מציע שתנסה" אמר גברי "כי אני לא חושב שאני לוקח את המעטפה הזאת איתי מכאן לפני שאבין מה מסתתר מאחורי הדברים"

עוזי נשם נשימה עמוקה "... אתה לא עושה לי את העניין קל." גברי שתק, הוא ידע שזו נקודת ההכרעה, הוא לא היה מופתע אם עוזי היה קם ברגע הזה, לוקח את המעטפה ושם אותה בתיקו, ומבקש מגברי לשכוח מכל העניין אבל עוזי המשיך.

"אולי באמת בגלל שאני ישר כמו סרגל, אני חושב שאסור שבמדינה שלנו תהייה מיליציה שיכולה לחסל אנשים מחוץ למסגרות שמופקדות על הטיפול בענייני הביטחון, כי אני באמת חושב שאין לזה סוף, כי היום קבוצה אחת מחסלת ערבי כזה, ומחר קבוצה אחרת תחסל ערבי מסוג אחר, ומחרתיים יחליט מישהו לחסל אותך, באופן פרטי, כי לא מוצא חן בעיניו מה שאתה כותב בעיתון. אחת הדרכים לשמור שלא נאבד את הראש, היא לקיים את האחריות לביטחון במסגרת הגופים שקבע החוק, ובהתאם להנחיות שהחוק מתיר. ואני חושב שבמדינת חוק צריך לשמור על חוקים ועל מסגרות, ומי שעובר על החוק, צריך לעצור אותו, וראש ממשלה לא יכול מטעמים

פוליטיים להוציא את מי שיקר לליבו אל מחוץ לחוק, כי גם לזה לא יהיה גבול, ובסופו של תהליך נהיה כמו לבנון".

האזכור של לבנון בהקשר הזה גרם לגברי להחסיר פעימה, אבל עוזי לא הבחין, והמשיך, נשמע די דקטי... כמו בהרצאה.

"הוויכוח" המשיך, "הוא לא על עמדות אלו ואחרות, הוויכוח הוא על שמירת מסגרת החוק. אני - השב"כ, הצבא, המשטרה, אנחנו מוסמכים מטעם החוק לבצע פעולות מסוימות בהנחיית הדרג המדיני, ויש דברים שרק אנחנו רשאים לעשות. מה שאני מנסה לומר לך, הוא, שלא הזלתי דמעה על המוכתר של בית ג'אלה, אבל למתנחלים אין סמכות ורשות להרוג את המוכתר, גם אם הם משוכנעים שמגיע לו למות, ומשחרגו ממסגרת החוק ורצחו אותו, חובתי להעמיד אותם למשפט. ואם ראש הממשלה שלי לא מאפשר לי לעשות זאת, ומסיבות שאינן רלוונטיות לעצם העניין, אנחנו בצרות גדולות".

הוא שוב שתק, וגברי חש כי הוא מתקשה לערוך את הדברים כסדר בראשו, ולפני שהיה סיפק בידו לומר משהו, עוזי ניסה שוב.

"המסר ששולח ראש הממשלה לחלל האוויר הוא, שאם המתנחלים רוצים לארגן מיליציה שתוכל להסתובב בשטח ולהוציא להורג אנשים שהם יחליטו כי ברצונם לחסלם, הרי שהרשות נתונה. יותר מזה, הוא גם מודיע לי, מי שמופקד על הביטחון בגזרה הזאת, שאין זה מענייני לדעת מה המיליציה הזאת עושה, ובוודאי שאין זה מתפקידי להפריע, או להתערב בשיקול הדעת של המיליציונרים, ואני חושב שאני לא יכול להסכים שכך יהיה".

גברי שאל מדוע לא יפנה עוזי לחברי כנסת, למשל לחברי וועדת חוץ וביטחון, ויביא את הפרשה לידיעתם.

"אני סומך עליהם פחות ממה שאני סומך עליך", אמר לו עוזי, "אתה גם צריך להבין שאין לי תמיכה בתוך השרות, וכאשר יתברר שאני מסתובב ומדבר עם אנשים, מתוך השרות ידאגו להסביר להם שעוזי ירד מהפסים ומקשקש קשקושים".

ואתה חושב שאם אני אפרסם את הסיפור ייעצר התהליך... " אמר גברי "יתכן" השיב לו עוזי, "אני לא רואה דרך אחרת".

הוא סיפר לגברי בקצרה, בלי להרבות בפרטים, על הניסיונות שלו לשנות את פני הדברים, ואמר כי הגיע למבוי סתום, וכי הוא בא אליו, אל גברי, אחרי שמיצה את כל מה שאפשר היה לעשות בפעולה מבפנים. "אתה צריך להבין,

שפנייתי אליך היא עבורי כמו קפיצה ממצוק ישר למטה בלי רשת ביטחון שפרושה מתחת" אמר לו עוזי, וגברי הביט בעיניו ולא ראה בהם דבר מלבד רצינות כבידה, ובצליל קולו של עוזי הייתה דחיפות ובהירות. "תנפסיק להיות חשדן שכזה" אמר לו עוזי בקול שקט.

"אתה יודע", אמר לו גברי, "שגם אם הסיפור יתפרסם, אפשר והתהליך לא ייבלם, כי יתברר שיש במגמה הזאת תמיכה גדולה, ומי שיקרא לא יזדעזע, אולי אפילו יחשוב שראש הממשלה נהג כשורה, ותקום לשכת גיוס לרשום מתנדבים למיליציה, ומאות נערים ונערות יצטרפו אליה ויסתובבו בשטחים עם חולצות טריקו ומכנסיים צבאיות ונשק על הכתף".

"אני לא חושב שזה מה שיהיה" השיב לו עוזי "ואפילו אם כך יהיה, ראש הממשלה צריך להיות מסוגל להגן על עמדתו באורח גלוי, ולא להסתיר אותה מאחורי מסך עשן של שקרים וחיפויים".

"די מפתיע לשמוע עמדה כזאת, ממי שבדרך כלל פועל רק מאחורי מסכים של עשן ושקרים וחיפויים" העיר גברי.

"זה בגלל שאני לא ראש ממשלה, ואל נא נערב את התחומים" השיב לו עוזי.

גברי הניח את ידו על המעטפה החומה שהייתה מונחת על השולחן ביניהם, ושיחק בסוגר המתכת שנעל אותה, והמלצר בא ואסף את כוסות הקפה הריקים, וניגב במטלית לחה את כתמי הקפה העגולים שהיו מוטבעים על שולחן הפורמייקה.

"אתה יודע" אמר גברי "שהשיחה הזאת היא תיאורטית ועקרה, כי גם אם אשתכנע שהכל אמת, לא אוכל לפרסם אף לא מלה אחת, אתה הרי אינך חושב שהצנזורה תרשה לפרסם מלה אחת מכל זה בעיתונים". עוזי הביט בו מעבר לשולחן הקפה, ושב ורכן לעברו, אתה יכול לפרסם אותו בעיתון שלך בארה"ב", אמר.

גברי המשיך לשחק במעטפה החומה שעל השולחן והרהר רגע ארוך, "אתה מבין בדיוק מה שאתה מבקש ממני לעשות?" שאל לבסוף בקול חרישי.

"כן, אני חושב שכן" השיב לו עוזי "יש להניח שאחרי שהסיפור יפורסם יצעקו עליך קצת, אולי אפילו ישללו ממך לזמן מה את תעודת העיתונאי הישראלית שלך, אולי לא תוכל לחזור מיד לארץ ותיאלץ להישאר בארה"ב זמן מה עד שיירגעו הרוחות, אני מניח שבסיכומו של דבר ימצאו דרך למחול לך ותוכל לחזור".

"זה נשמע כל כך פשוט" אמר גברי כמעט בכעס, "יכול מאד להיות גם שיכעסו עלי מאד, ואז יתכן שלא אוכל לחזור תקופה ארוכה, אולי שנה, אולי שנתיים, אולי יותר".

"יכול להיות", אמר לו עוזי, "אני יכול לקוות שהעיתון שלך בארה"ב ידע לגמול לך על כך".

גברי נאלץ להודות שעוזי צודק, אין ספק שהעיתון בארה"ב ידע להעריך את העוצמה שגלומה בסיפור : - ראש ממשלה נותן חיפוי לרצח, משבש הליכי משפט, נותן הוראה לשירותי הביטחון לסלק ידם מחקירת הפרשה בניגוד לדעתם... סיפור עיתונאי ממדרגה ראשונה, והיצר העיתונאי שבו גירד כבר גירודים ראשוניים בקצה אצבעותיו, אלא שחושיו עדיין לא נרגעו וחשדנותו טרם פגה.

"אתה יודע שאני קודם לכל איש של הגיון, " אמר לו עוזי "וההיגיון הוא רק חלק אחד של הסיפור, יש כאן גם הרגשות, ואתה הרי יודע שהרגשות זה לא בדיוק הצד החזק שלי, ואני בטוח שאתה תיטיב לתאר את הדברים".

גברי ביקש שינסה בכל זאת, ועוזי אמר לו שהוא מרגיש כאילו עומד באוויר איום לא ברור, מן חרדה אפלה, סימנים שמשוהו רע עומד לקרות "כמו הרעם הראשון אחרי הקיץ שמתגלגל בשמיים ואתה יודע שעליך למהר ולתפוש מחסה, כי עוד מעט יפתחו ארובות השמיים וירד גשם כמו מבול, ואני מרגיש כמו באותן דקות שלפני המבול ואחרי הרעם, שריח הגשם כבר עומד באוויר וכמה טיפות גדולות כבר נשרו, והאוויר ספוג ריחו של משהו שקרב ובא".

גברי נאלץ להודות שהיה זה תיאור לא רע בכלל.

"יש ומגיע רגע בחיים" אמר עוזי "שמתברר לך שהוא רגע של אמת, הרגע שלך, בחיים הקטנים שלך, לעשות משהו שיצדיק את כל מה שהאמנת בו כל השנים. זה הרגע שלי, גברי" ואחרי שתיקה קלה הוסיף כמעט בלחישת, "ויכול מאוד להיות שזהו גם הרגע שלך".

גברי היסס עוד רגע, ואחר כך הושיט את ידו ונטל את המעטפה, ועוזי קם ופנה ללכת, הניח יד על כתפו של גברי, והלך ופרע את החשבון בקופה, ויצא מבית הקפה אל הרחוב, בצעד מהיר וקפיצי.

גברי נשאר לשבת בבית הקפה עוד שעה קלה, מעכל את הדברים, ואחר כך קם ויצא אל השמש שבחוץ, מצמץ בעיניו נוכח האור הבהיר, ופנה והלך לכיוון מכוניתו, נעצר מידי פעם לוודא שאיש אינו עוקב אחריו, אבל רחוב בן יהודה בשעה חמה של לפני צהריים לא גילה בו שום עניין.

כשהגיע למכונית שחנתה ברחוב צדדי, עמד וחיכה לראות אם משהו יוצא דופן קורה ברחוב, אבל הרחוב היה שומם וללא תנועה, והוא נכנס למכוניתו ונסע משם, מביט ללא הרף במראה, ורק אחרי שעבר כמה וכמה צמתים, נרגע, שום כלי רכב לא נסע בעקבותיו.

בביתו ישב וקרא את החומר שבתיק, עוזי צילם עבורו ערימה גדולה של מסמכים.

פה ושם היו בצילומים קטעים מושחרים, במקומות שבהם הסתיר חומר מודיעיני, בעיקר שמות של מכותבים וכמה מראי מקומות. היו שם תעתיקים של דו"חות המעקב על תצפיות שעשו מתנחלים בבית ג'אלה בשבועות שקדמו לרצח, ואחר כך היו שם עדויות שנגבו מהעצורים בחקירתם הראשונית, היה שם מסמך של המעבדה לזיהוי פלילי, ובו ממצאי הבדיקה של שרידי אבזרי החבלה שנמצאו במקום הפיצוץ, זיהוי של חומר הנפץ, של התיל הממעידי, של רסיסי הנפץ, של חתימת הסוליה והתאמתה לנעל שבארון, של טביעות אצבעות שנקחו משער הברזל ומכלי הנשק, והתאמתם לתביעות האצבעות של החשודים, היה דו"ח של יחידת הסיוור שהלכה עם הגשש עד לגדרות ההתנחלות, והיה אפילו תקציר של שיחזור אפשרי של הפעולה.

אחר כך היו מסמכים של משרד המשפטים, הפרקליטות, וטפסים של משטרת ישראל, המוקדמים שבהם היו פקודות מעצר, המאוחרים יותר

הוראות שחרור.

המסמך המרתק ביותר היה רישום של שיחה שנערך בכתב יד, כתב ידו של עוזי, הוא ידע זאת בבירור, רשימת הנוכחים בפגישה הוסתרה, גם התאריך וציון המקום הוסתרו. תוכן המסמך היה רישום של דיווח שנמסר בפגישה פנימית כלשהי אודות פגישה מוקדמת בין ראש השב"כ ובין ראש הממשלה. המסמך אישר בפירוט יתר את מה שעוזי סיפר לו בבית הקפה.

המסמך שנשא את התאריך המאוחר ביותר היה מכתב ממשד המשפטים הקובע כי החקירה הופסקה והתיק ניסגר 'מחוסר עניין ציבורי', כך היה כתוב שם.

גברי נרעש מהיקף החומר וממשמעות הדברים, החומר שבתיק די היה בו להכין כתבה עיתונאית טעונת חומר נפץ, בכך לא היה לו כל ספק, הוא תהה אם יהיה לפרסום הד חזק כל כך שיבטיח את התגובה שעוזי מקווה לה... הוא ניסה לחזות בדמיונו את השתלשלות העניינים הצפויה אחרי שהסיפור יפורסם...

אפשרות ראשונה - הרהר בינו לבין עצמו: הסיפור יעסיק את השוליים הקיצוניים מימין ומשמאל לזמן מה, אבל לא יערער את הגורמים המעורבים. לשכת ראש הממשלה תכחיש, תיטען שהמסמכים מזויפים, שדברים הוצאו מהקשרם, שהגרסה הרשמית שנמסרה היא הגרסה הנכונה. יתכן שיאשרו חלק מהסיפור, כדי לא ליצור תחושה של חוסר אמינות מלא. כך למשל, יוכלו לטעון שאכן היו מתנחלים שערכו תצפיות על בית ג'אלה, כדי לבדוק מידע על פעילות חבלנית במקום, אבל אין קשר בין התצפיות ובין הנחת מטען חומר הנפץ. הממשלה תמשיך להעלים עיין מההתארגנות של המיליציה של המתנחלים ומהפעולות המחתרניות שהם ימשיכו לבצע, והארגון החצי מחתרתי הזה יגדל ויפעיל מספר גדול יותר של משימות, ובמשך הזמן יתפצל ליחידות משנה. בבוא השעה תקום גם מיליציה נגד, השלטון יאבד את יכולתו לשלוט בנעשה, משום שוויתר על יכולתו לדעת ועל זכותו לשפוט.

הקיצוניים שבין המתנחלים יהפכו לגורם המוביל בשטחים, והעימותים בין מתיישבים יהודים ובין ערביי השטחים ילכו ויגברו עד שיגיעו לכדי מלחמה מתמדת יום יומית.

המצב יתפתח לאנרכיה ממותנת, מצב שבו יוכלו המיליציות לפעול באין מפריע מבלי להעמיס אחריות יתירה על השלטון שימשיך לעצום את עיניו,

במסגרת מדיניות של "ניהול הסכסוך" על אש קטנה.

עוזי יאלץ לעזוב את השב"כ, יהיו בוודאי מי שידעו לנתב את ההדלפה אליו, ירמזו לו שמוטב שינצל את זכותו לפרישה מוקדמת.

אפשרות שניה:

פרסום הסיפור יכה גלים חזקים בציבור כולו, ותהייה דרישה לפתוח מחדש את החקירה ולהשלים את הטיפול בתיק, יוגשו כתבי אישום נגד מניחי המטען ובית המשפט יגזור עליהם עונשי מאסר בהתאם לחוק. יהיה לחץ ציבורי לבדוק כיצד בדיוק נפלה ההחלטה לגנוז את התיק, ומי היו מעורבים בהחלטה ובביצוע, יהיו אנשים שיצטרפו להסיק מסקנות, אולי אפילו תהייה וועדת חקירה, יוסקו מסקנות שיבצרו את שלטון החוק וימנעו אפשרות לקבל החלטות דומות בעתיד. ראש הממשלה יעמוד בביקורת ציבורית נוקבת, הגורמים המתונים שבין המתנחלים יחזקו, הקיצוניים יצטרפו להתאפק, אולי ירדו עמוק למחתרת, אולי יירתעו מפני המעקב הצמוד שיפעיל עליהם השב"כ שיוכל להמשיך ולפעול על פי העקרונות שהדריכו אותו בעבר. ראש השב"כ יאלץ לפרוש, עוזי, שהביא לפיצוץ הפרשה, יוזמן לקחת את מקומו.

ומה יהיה עליו? על פי התסריט הראשון אין ספק שיתקע בארה"ב לתקופה ממושכת, נקמנות השלטון תרדוף אותו, ישללו את תעודת העיתונאי שלו, ויאיימו עליו במשפט.

אם יתממש התסריט השני, הוא יחזור לארץ כגיבור תקשורת.

הוא הרהר בעוזי, בעוזי וברגע האמת שלו, עוזי שכל מה שעשה מושלם כל כך, אפילו הדרך בה בחר לממש את הרגע שלו, עוזי שידע לזהות את אותו הרגע, ולא החמיץ וגם מוכן יהיה לשלם את מלוא המחיר. ותהה על עצמו האם זהו רגע האמת שלו? מדוע אינו חש זאת, מדוע עוזי הוא שצריך לסמן לו את רגע האמת של עצמו, והוא אפילו לא רואה, כי התמונה מטושטשת ולא ברורה, מדוע לעזאזל התמונה תמיד כל כך לא ברורה לו, מדוע אין הוא יכול לראות בעצמו את רגע האמת שלו ולהושיט יד בוטחת ולתפוס בו?

מדוע אין הוא, כמו עוזי, נחוש בדעתו.

הוא שב ועיין בערימת המסמכים שהיו מוטלים על השולחן, ואחר כך קם ויצא אל המרפסת שממנה אפשר היה לראות את גגות העיר ועמד שעה

ארוכה שקוע במחשבות.

זיכרון ילדות אחד הציף אותי, היה זה חלום שהיה חולם לעיתים תכופות, ובחלומי הוא ניצב על חוף לבן ומביט בים, ופתאום מרחוק רחוק מתרומם גל ענק, ענק כל כך שגובהו כגובה הרים עצומים, והגל נע ומתקרב אל החוף, וככל שהוא מתקרב הוא גדל עוד ועוד, והאנשים שעל החוף נמלטים בבהלה על נפשם, והוא גברי ביניהם רץ כל עוד רוחו בו. והגל הענק מגיע אל החוף כמו חומה אדירה של מים שמאיימת לבלוע את הכל, והוא מרים עיניו לשמיים ורואה את שובל הגל מתקפל לעברו, ואז היה מתעורר אחוז אימה, והחרדה מפני הנעלם הגדול שעומד להטביעו הייתה רוחשת בבטנו עוד זמן רב אחרי שהקיץ.

מחלון השכנים בקע אל החלל קולו של מקלט רדיו, נשמע אות הזמן וקולו הרהוט והיבש של הקריין קרא מהדורת חדשות.

'בהתקלות שהייתה ממזרח לעיר ביירות נהרגו בלילה ארבעה חיילים מאש שנורתה לעברם ממארב, הודעה נמסרה למשפחות החללים.

ראש הממשלה סייר הבוקר בישוב 'קדומים' שביהודה ושומרון הוא הבטיח למתיישבים כי תנופת ההתנחלות בכל חלקי ארץ ישראל תימשך, וכי זוהי התשובה לכל מבקשי נפשנו, לעולם, אמר ראש הממשלה, לא תמסור ישראל שטחי ארץ ישראל לידי ריבונות זרה.

במהלך התפרעות במחנה הפליטים עזריה נורו ונהרגו שני מקומיים מיריות כוח צהל, דובר צהל מוסר כי בבדיקה שנערכה התברר כי לחיילים נשקפה סכנה וכי הם פעלו בהתאם להוראות הפתיחה באש.

מטען חומר נפץ נתגלה ופורק בתחנת אוטובוס בשכונת גילה בירושלים, איש לא נפגע ולא נגרם כל נזק לרכוש המטען המאולתר הונח בתיק מתחת לספסל ונתגלה על ידי עובר אורח המשטרה עצרה ארבעים בני מיעוטים לחקירה.

גל שריפת תחנות האוטובוסים בבירה נמשך, לפנות בוקר הוצתה תחנה בשכונת סנהדריה, התחנה נשרפה כליל דובר המשטרה מסר לכתבנו כי גורמים חרדיים הם שמציתים את התחנות במחאה על כך שתמונות של נשים מופיעות על לוחות הפרסום איש לא נעצר, חקירת המשטרה נמשכת.

מזג האוויר ימשיך להיות חם ולח.

גברי חש כי ההכרעה נפלה.

הוא שב ונכנס לדירה והרים את שפופרת הטלפון, אך במחשבה שניה החזיר אותה למקומה, נטל את צרור מפתחותיו וירד במעלית אל קומת הקרקע. הוא נהג את מכוניתו לעבר רחוב הירקון, חנה, וברגל הלך אל משרד הנסיעות שלו והזמין שם כרטיס לטיסת הלילה לניו יורק, ואחר כך ירד במדרגות אל הטיילת, וישב בבית קפה על החוף, והביט לאופק לראות אם גל גדול ועצום מתנשא שם לעבר השמיים ונע באיטיות לעבר החוף, אבל האופק היה ישר ושקט והים היה כחול ורוגע.

הוא שתה לאט את הקפה המר והביט בשתי נערות ששיחקו במטקות וחבטו בכדור הגומי הקטן בעוצמה רבה ובקצב קבוע, שנשמע כמו תקתוק של שעון.

אחר כך נסע לתחנת המוניות שליד תיאטרון 'הבימה' והזמין מוניית לשעת לילה מאוחרת, שתיקח אותו לשדה התעופה, ומשם שב לביתו. את השעות שנותרו בילה בחדר העבודה הקטן שלו, לא טלפן לאיש ולא השיב לצלצולי הטלפון, ישב בכורסתו שקוע בתוך עצמו.

כשהחשיך, העלה אור, וישב לכתוב מכתב לנירה. הוא כתב מכתב מפורט, זכר כי בספרי הריגול שקרא מותיר איש המסתורין מכתב ובו כל הפרטים כך שאם ישתבש משהו ידעו מה עלה בגורלו. חשדנותו של גברי עדיין לא פגה, בליבו תהה אם ברגע כלשהו מישהו יניח יד על כתפו ויבקש 'את המעטפה אם המסמכים בבקשה'. הוא כתב כי הוא אוהב אותה, וכי יטלפן אליה מחר מניו יורק, וכי השאיר הנחיה לסוכן הנסיעות שלו להוציא עבורה כרטיס טיסה, ואם הכל יעבור בשלום ולא יעצרו אותו בשדה התעופה, היא תוכל להצטרף אליו.

הוא הדביק בפינת המעטפה בול, וירד אל הרחוב כדי לשלשל את המכתב לתיבת הדואר, אך בדרך שינה את דעתו, הוא שב אל מכוניתו ונסע לדירתה, ושלשל בעצמו את המכתב לתיבת המכתבים שלה.

בביתו, נכנס לחדר השינה והוציא מעט בגדים, וארז את מזוודת הנסיעות הקטנה שלו, וארז את מצלמותיו ואת העדשות בתיק המצלמות המיוחד, ובשעה היעודה כיבה את כל האורות והפעיל את המזכירה האלקטרונית וירד אל הכביש. הוא ליטף את גג המכונית שלו כמו נפרד מידידה וותיקה, וישב על גדר האבן מאזין בחשיכה לקולות הלילה שהחלו ממלאים את הרחוב. מחלון סמוך זרם אל הרחוב צלצול נואש של מכשיר טלפון שצלצל ללא הפוגה ואיש לא ענה, וממכשירי הטלוויזיה בקעו קולות של דיאלוג

מתוך סרט באנגלית.

המונית הגיעה בזמן והוא התרווח במושב האחורי, הנהג תמרן ברחובות הצרים ואחר כך נסע לאורך רחוב איבן גבירול, וגברי הביט בבתי הקפה ובמסעדות ועקב בעיניו אחרי האנשים שתרו את המדרכות, והמונית פנתה משם אל אזור מסחרי חשוך, ואל נתיבי איילון, ואורות העיר נעלמו מאחוריו, שוקעים בתוך אדי הלחות של הלילה החם.

מתחנת השידור 'קול השלום' שידרו סיסמה לזכר נפגעי כל המלחמות שהיו וגברי חש עצבות מכבידה. מידי פעם, מבלי משים, היה מעיף מבט מעבר לכתפו כדי לוודא שאיש אינו עוקב אחריו וכי הכל אמתי ואיננו מלכודת פתאים, אך הכביש מאחורי המונית היה ריק וחשוך.

במחסום שבכניסה לשדה התעופה היה תור קצר של מכוניות ממתניות, ושוטרי משמר הגבול בדקו בעזרת זרקור את פניהם של יושבי המכוניות. בצד הדרך עמדה מכונית מרצדס לבנה נושאת לוחיות זיהוי של עזה, ונוסעיה, גבר אישה ושני ילדים עמדו מחוץ למכונית ומבטיהם עקבו אחרי תנועת המכוניות במחסום, בזמן ששני שוטרים עסקו בחיפוש יסודי בתא המטען.

נהג המונית העלה אור פנימי, והשוטר שבמחסום העיף בגברי מבט מהיר, והמונית המשיכה בדרכה.

ההמולה באולם הנוסעים הקלה עליו במעט את תחושת הבדידות שעטפה אותו בדרך, והוא הצטרף לתור הארוך שבדלפק, עבר את הביקורת הביטחונית והשלים את הסידורים בדלפק של חברת התעופה, וליבו החסיר פעימה כאשר השוטרת בביקורת הגבולות השתהתה והעמיקה בעיון בניירותיו. הוא לחץ את תיק המצלמות ובו מעטפת המסמכים אל חזהו ונשימתו כבדה עליו, אבל השוטרת הרימה אחרי זמן קצר את עיניה מעל הניירות, החתימה בדרכונו את חותמת היציאה, החזירה לו את טופס המילואים האדום, ובירכה אותו בדרך צליחה.

הוא שמר על ארשת פנים משועממת, אבל המתוחות בשריריו לא רפתה. הוא סבב לאיטו בין דוכני החניות השונות, עד שהחלו להפנות את הנוסעים לשער היציאה, ולאט, תוך שהוא מקפיד שלא להיחפז יתר על המידה, הצטרף ליורדים במדרגות.

כשהמריא המטוס הוא הצמיד את פניו אל החלון ועקב אחרי האורות של רצועת החוף שנגלו מתחת עד שנעלמו הרחק מאחור, ואפילה ירדה, ואז עצם

את עיניו והניח את ראשו על מסעד הכיסא.

קולו של קברניט המטוס במערכת הרמקולים שמעל לראשו בירך את הנוסעים ומסר פרטים על נתיב הטיסה ועל מזג האוויר, בעוד כעשר שעות, אמר, ינחתו בשדה התעופה קנדי, בניוירק.

אחרית – דבר

[מעודכן לשנת 2000]

הסקופ של גברי פורסם בכמה עיתונים חשובים בארה"ב. היו גם כמה ראינות בתוכניות חדשות בטלוויזיה האמריקנית. הצנזורה בישראל הטילה איפול מוחלט על פרסום הסיפור בעיתונות בישראל. מה שפורסם, נדפס תחת האזהרה המקובלת -- מפי "מקורות זרים".

בכמה עיתונים, תחת כותרות סולידיות בעמודים הפנימיים, סופר שמוכתר בית ג'אלה נהרג כתוצאה מפיצוץ שהיה במכוניתו. לא היו פרטים נוספים באשר למהות הפיצוץ, רק ש "מפי מקורות זרים" נודע שכנראה מדובר בהתארגנות על רקע "חבלני".

איפול הצנזורה מנע מעיתונאים ישראלים לקבל תגובות, לבקש הבהרות, לעשות מעקב.

שני עיתונאים חרוצים ממערכת חדשות של עיתון יומי בישראל, שכנראה קראו משהו ממה שפורסם בעיתונים בארה"ב, השיגו את מספר הטלפון של גברי בניו יורק, טלפנו ושאלו שאלות. כמנהג הימים ההם, החומר הוגש על ידי העיתון לבדיקת הצנזור. הצנזורה לא אישרה. השאלות והתשובות לא פורסמו בשום מקום.

כשבוע אחרי הפרסום בארה"ב נירה הגיעה לנו יורק בטיסה מתל אביב. השניים התמקמו בדירה במנהטן לא רחוק ממשרדי המערכת של השבועון שבו גברי עבד. גברי השתלב מיד בעבודה, יצא למספר שליחויות מחוץ לארה"ב, והעמיק את הקשר עם העורכים והמפיקים. כמה חודשים אחרי שהגיעו, הם התחתנו בחתונה אזרחית בהיכל העיריה של ניו יורק.

לנירה היה קשה. האנגלית שלה הייתה תוצר מובהק של מערכת החינוך הישראלית, ועם שליטה חלקית בשפה – האפשרויות היו מוגבלות. חברים מהארץ סידרו לה עבודה כפקידה בקונסוליה הישראלית בניו יורק, ששכנה בבניין רב קומות בשדרה השנייה, והיא טפלה, בעברית, בישראלים שנזקקו

לשירותים קונסולאריים.

כמו ישראלים רבים בניו יורק בשנות השמונים המוקדמות, נירה מצאה את חייה נעים בתוך בועה של ישראליות. הקולגות מהעבודה ביום היו גם החברים שאיתם בילתה מחוץ לשעות העבודה. דיברו עברית. חשבו עברית. קראו בשקיקה עיתונים מישראל שהגיעו לקונסוליה בשק הדואר היומי שנשלח במטוס "אל-על" ממשרד החוץ בירושלים. מבקרים מישראל התבקשו להביא איתם אספקה של "שקדי מרק" ושל טחינה ישראלית, מוצרים שישראלים התקשו למצוא בחנויות המקומיות בשנות השמונים המוקדמות.

בימי ששי, ערב שבת, היו נפגשים בבית של ישראלי זה או אחר, יושבים על הרצפה בסלון ושירים שירים עבריים נוגים, רוויי געגועים למציאות ישראלית שכבר אז, בתחילת שנות השמונים, הייתה זיכרון עמום של מה שהיה פעם – לא משהו שמעוגן במציאות של אותם הימים. בימי הקיץ החמים והארוכים, בסופי שבוע, היו נפגשים על הדשא בסנטרל פארק לפיקניק משפחות עם ילדים, חבורה ישראלית רועשת. הביאו חומוס, פיתות ומלפפונים חמוצים מישראל בפחיות שימורים.

גברי חי בשני העולמות. הלך עם נירה למפגשים החברתיים עם החברים הישראליים בערבים ובסופי שבוע, לבוש כמו כולם, בגיינס, חולצת טריקו, וסנדלים בימי הקיץ. בימי שני בבוקר, לבש חליפה בצבע אפור בהיר, חולצה לבנה מעומלנת ועניבה בצבע הולם, ויצא אל הרחוב הניו יורקי. הניף יד למונית צהובה שאספה אותו מול פתח הבית והשתלבה בזרם הגועש של ה rush hour הניו יורקי.

קשיי ההסתגלות, הגעגועים לתל אביב, השפה הזרה – עשו את שלהם. פחות משנתיים אחרי שהגיעו לניו יורק – הם חזרו לתל-אביב.

בדלפק בדיקת הדרכונים של הנוסעים הנכנסים, בקושי העיפו לעברם מבט. החתימו את הדרכונים בחותמת כניסה, וסימנו להם להמשיך. שוטר מצויד באזיקים לא חיכה לגברי מעבר לפינה, גם נציג שב"כ לא היה שם ולא זימן אותו לחדר חקירות צדדי. הם לקחו את המזוודות ונכנסו לאחת המוניות שהמתינו ביציאת הנוסעים, מסרו לנהג כתובת בתל אביב. בדרך הפנה גברי מבט לאחור, שום רכב לא נראה נוסע בעקבות המונית.

ההמשך היה נטול דרמה. קנו דירה במדורגים, באחת השכונות החדשות

שצצו ברצועת החוף שבין תל אביב לנתניה. שני ילדים. שתי מכוניות. ישיבה ממושכת בפקקים בכביש 2 – דרומה לכיוון תל אביב בבוקר, וצפונה, בדרך הביתה מהעבודה, אחר הצהריים.

הבן של גברי ומיקה הוא גבר צעיר בן 22. כמו רבים מבני דורו הוא לקח חופשה מהחיים אחרי שלוש שנות שירות חובה בצה"ל, העמיס על הגב תרמיל גדול, ויחד עם כמה חברים מהיחידה, יצא לטיול תרמילאים בדרום אמריקה. המפגשים המאולצים עם גברי הלכו ופחתו עם השנים, הרבה תוכן לא היה בהם, עם הזמן הם הפכו להיות ציוני דרך.

ימי הולדת בשנים הראשונות, יום ראשון של "שלום כתה אלף", בר מצווה – אירועים שגברי הזמן אליהם מתוקף היותו אביו מולידו. כשגדל מילדות לנעורים ולגבר צעיר בעל דעות משלו – גם אלו הלכו ונמוגו.

למיקה נולדו ברבות השנים עוד שני ילדים, בת ובן, משפחה של חמש נפשות, והוא צלל בחשק רב לתפקיד האח הבוגר והאחראי. בעלה של מיקה היה לו לאב אוהב ומסור, ולנער לא היה שום צורך באב נוסף במשרה חלקית. לגברי ונירה היו שני ילדים משלהם, לשתי המשפחות לא היה עניין מיוחד לטפח קשר, ועם השנים הקשר הרופף ממילא הלך ונעלם. החלום של גברי להיות אב של ממש לבנו הראשון מתי שהוא ברבות הימים, התפוגג עם הזמן שחלף, וכול מה שנשאר מכול זה הוא המעמד החוקי: "בן מנישואים קודמים".

רב סרן שי נח מנוחת עולמים בחלקה הצבאית של בית הקברות בקריית שאול. בשנים הראשונות, אחרי שחזרה עם גברי מארה"ב, הקפידה נירה לעלות לקבר כול יום זיכרון, לפגוש את החברים, להעלות זיכרונות. עם השנים, התדירות של הביקורים פחתה. גם מספר המבקרים הלך וקטן. בדף ויקיפדיה שמוקדש למלחמת לבנון כתוב: "654 חיילי צה"ל נהרגו במהלך מבצע שלום הגליל. המלחמה יעדיה, מהלכיה, מחירה ותוצאותיה לוו בביקורת פנימית קשה"

עוזי נשאר בשב"כ תקופת מה. מידי פעם היה שמו ניזכר בעיתונות בציטוט מפי "מקורות יודעי דבר", כמי שאו-טו-טו יהיה ראש השב"כ הבא. אבל זה לא קרה. הלשונית הרעות ידעו לספר שפעילותו ומעורבותו בתפיסות ובסיכולים של המחתרת היהודית וספיחיה, והמעקב והחקירות של אנשי כהנא, לא התקבלו באהדה בצמרת הפוליטית. כשהגיע רגע ההכרעה, ראש הממשלה בחר על פניו בחובש כיפה סרוגה, אלוף משנה במילואים, בוגר

ישיבת הסדר. עוזי בחר שלא לעשות מזה עניין ופרש מהשירות. החליט "לעשות לביתו". יחד עם עוד חבר מהשב"כ ושני צעירים בוגרי 8200 הוא הקים חברת יעוץ למלחמה בטרור. התזמון היה מוצלח. עם הופעת אל-קאעדה וארגוני טרור איסלמיסטים קיצוניים במהלך שנות התשעים במקומות רבים בעולם, נוצר ביקוש למומחים למלחמה בטרור, ועוזי הפך להיות יועץ מבוקש למדינות וארגונים שביקשו ידע, ושילמו תמורתו בעין יפה.

עם הלקוחות נמנו בעיקר ראשי מדינות באפריקה ואחרי נפילת ברה"מ גם כמה ראשי מדינות ממדינות חבר העמים לשעבר, שארגונים איסלמיסטים החלו לפעול בשטחם. שמו של עוזי צץ גם במזכרים של ה CIA ושל סוכנויות ביון של מדינות אירופיות, כמי שתורם לפיתוח שיטות ואסטרטגיות ללוחמה בארגוני הטרור ששלחו זרועות חובקות עולם. עם השנים הלך עוזי והתרחק מכול פעילות בישראל, הרבה בנסיעות לארצות שמעבר לים. את עתותיו בתל אביב הוא מבלה עם המשפחה בדירת גג שרכש באחד ממגדלי היוקרה שצצו בעיר. דרך קיר הזכוכית שפונה צפונה רואים נוף עוצר נשימה של רצועת החוף. הוא וגברי לא נפגשו עוד.

ב - 1984, (בעולם האמיתי), בעקבות מעקב של השב"כ אחרי מה שזכה לכינוי "המחתרת היהודית", נתפסו 29 חברי ההתארגנות כשהם מטמינים חומרי נפץ באוטובוסים במזרח ירושלים. הפצצות תוזמנו להתפוצץ כאשר האוטובוסים היו מלאים בנוסעים ערביים ממזרח העיר. חברי המחתרת נעצרו והובאו למשפט. הציבור בישראל נחלק בתגובותיו – השמאלניים הביעו זעזוע, הימניים הביעו אהדה. בית המשפט גזר על הנאשמים עונשים קלים יחסית, ועד 1990 שוחררו כולם מהכלא.

בסיפור שלנו – מאז ההתנקשות בחיי המוכתר בבית ג'אלה, דויד ושאול ששוחררו ממעצר וחזרו עטורי זרי ניצחון לביתם בהתנחלות בגדה המערבית, הקפידו לשמור על פרופיל נמוך. הם סירבו להתראיין לכלי התקשורת, לא מסרו הודעות ולא הצהירו הצהרות. עם השנים הם תפסו עמדות מנהיגות ב"גוש אמונים", זקנם צימח והתארך, הם כבר לא היו הצעירים התוססים של פעם. העמדות שלהם שנחשבו קיצוניות בתחילת שנות השמונים, הפכו להיות העמדות המקובלות על רוב החברים.

דור חדש של צעירים החל להשמיע את קולו, והם נקטו עמדות קיצוניות עוד יותר. התקשורת הדביקה להם את הכינוי "נוער הגבעות" והם ניהלו התקפות יזומות כנגד התושבים הפלסטינים: עקרו עצי זית, השחיתו שדות,

העלו יבולים באש, החריבו בארות מים. עם השנים הגינויים להתקפות שלהם הלכו ונחלשו, למרות שהתכיפות שלהם הלכה וגברה, עד שנהייתה מעשה של שגרה. הצבא והמשטרה הקפידו שלא להתערב.

וחיים?

מעמדו של חיים בגוש אמונים הלך ונחלש. איש לא חשד בו שמסר מידע לשב"כ, או שסייע בדרך כלשהי לחקירה שהובילה למעצרים של חברי התנועה בעקבות ההתנקשות בבית ג'אלה, אבל חיים כדרכו המשיך להטיף למתינות ולא הסתיר את התנגדותו למעשה שנעשה. עם השנים הפך קולו לקול קורא במדבר, והוא נדחק אל מחוץ למעגלי ההשפעה. בשלב מסוים חיים השלים עם המצב, וככול שדעך הזיכרון של הדי הפיצוץ בבית ג'אלה, כך דעך כוכבו בתנועה.

מי שמבקר בהתנחלות הוותיקה 'קדומים' יכול לתפוש את חיים יושב על הדשא וסביבו חבורת זאטוטים חובשי כיפות סרוגות גדולות וציציות מתננפות מחוץ לחולצותיהם, והם יושבים מרותקים כשהוא מספר להם בקולו העמוק ובנימה דרמטית, סיפור מסיפורי המקרא.